

S. BERNARDINI SENENSIS

DE

VERGINEA PASSIONE

RESURRECTIONE

ET

IN DOMINE IESU

CONTEMPLATIONES

EXCERPTAE EX OPERIBUS EIUSDEM SANCTI
PER SINGULOS ANNI DIES DISTRIBUTAE
TITULIS DISTINCTAE NOTISQUE ILLUSTRATAE

A

P. J. G. Card. VIVES

S. P. M. CAP.

ROMAE

IN AEDIBUS ARTIFICUM A S. IOSEPHO

MCMIII

BT450

S4

C.1

1080022922

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

S. BERNARDINI SENENSIS

DE

DOMINICA PASSIONE

RESURRECTIONE

ET

SS. NOMINE IESU

CONTEMPLATIONES

EXCERPTAE EX OPERIBUS EIUSDEM SANCTI
PER SINGULOS ANNI DIES DISTRIBUTAE
TITULIS DISTINCTAE NOTISQUE ILLUSTRATAE

Fr. I. C. Card. VIVES

O. M. CAP.

ROMAE

TYPIS ARTIFICUM A S. JOSEPH

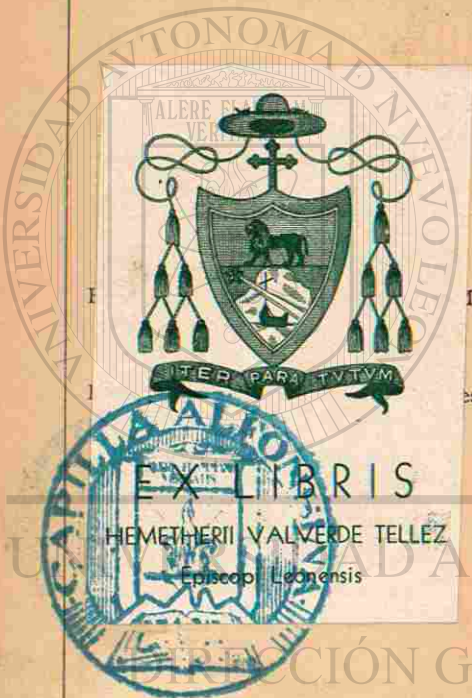
MCMIII

UNIVERSIDAD DE NUEVO LEÓN
Biblioteca Álvarez y Tellez

47838

BT450

54

Magister.
esgerens

FONDO EMETERIO
VALVERDE Y TELLEZ

DEVOTO LECTORI

UNCLYTA S. Bernardini merita Breviarium Romanum praedicat, eumque multiplici celebrant encomio doctissimi sanctissimique viri, ex quibus S. Antoninus Archiepiscopus Florentinus, scribit: " Apparuit gratia Dei Salvatoris nostri diebus istis novissimis in servo suo Bernardino; qui, cooperante clementia Patris misericordiarum et luminum, ut novum sidus, in opaco saeculo coelestium charismatum illustratione praeulgens, mirabiliter claruit, et in densissimas humanae insipientiae tenebras celebris vitae et doctrinae micantes radios propagavit, ut caecutientem populum, qui a coelestis Patriae recto tramite declinabat, praevia vitae sanctitate, in Dei timore dirigeret, et verbo doceret pariter et exemplo .. " Faciundia copiosus et doctrina insignis, ait Aeneas Silvius, incredibili omnium attentione audiebatur, et quasi alter Paulus, esset vas electionis, in admiratione ac reverentia habitus .. "

Dominicae Passionis assiduus contemplator et scientiae Crucifixi magister optimus Bernardinus effectus, teste Surjo: " Christi passionem tam acerbe deplorabat, ut prae dolore moriturus videretur. Cum multa condolentia commemorabat eius vitam, peregrinationem, famem, sitim, aestus, frigora, vincula, flagella, contemptum, cruciatum. Valde mirabatur illum prae immenso amore pro nobis ferentem crucem, nudum a cruce manibus pe-

011743

dibusque confixum misere pendentem, miserandum in modum vulneribus saucium, et in tantis cruciamentis nostra causa morientem. Doloris gladio conficiebatur, quum secum reputaret tristissimam illius Matrem exanime corpus eius excepisse in sinum suum. Eiusmodi piis et salutaribus cogitationibus, et meditationibus inflammabatur animus eius ad ardua et corpori molesta, ac dura exercitia, et opera amplectenda „

Tanti igitur magistri contemplationes placido accipe animo et quotidiana lectione percurre, ut dulcissimo et ardentissimo amore Domini Nostri Iesu Christi totus accensus, illud Apostoli usurpare possis: „ Christo confixus sum cruci. Vivo autem iam non ego: vivit vero in me Christus „ Et semper prae oculis mentis habeas sapientissima haec verba piissimi Thomae a Kempis: „ Passio Christi ad memoriam redunda, est incentivum divini amoris, est doctrina patientiae, est solatium in tribulatione, est fuga desolationis, est materia sacrae compunctionis, est exercitium internae devotionis, est exclusio desperationis, est certa spes peccatorum remissionis, est reconciliatio divinae districtiois, est mitigatio anxiae turbationis, est sustentatio durae increpationis, est expulsio perverse cogitationis, est repressio carnalis tentationis, est informatio humilis subiectionis, est consolatio corporalis aegritudinis, est refutatio saecularis honoris, est vituperatio abundantiae temporalis, est consultatio voluntariae paupertatis, est abdicatio propriae voluntatis, est refutatio superfluae necessitatis, est exsiccatio tepidae conversationis, est inflammatio fervidae emendationis, est impetratio gratiae amplioris, est inductio coelestis consolationis, est comprobatio fraternae compassionis, est praeparatio divinae contemplationis, est augmentatio futurae beatitudinis, est alleviatio poenae praesentis, est purgatio ignis sequentis „

Fr. I. C. Card. Vives.

DOMINICA I. ADVENTUS ¹

Sentire Christum in passione quid sit.

AFFLICTUS sum, et humiliatus sum nimis, rugiebam a gemitu cordis mei (PSAL. XXXVII). Tam efficax et tam admirabile ac tantae gratiae est mysterium sacratissimae Passionis, quod, si mens humana illud sentit, et veraciter experitur, compatiens cor-

¹ Seraphicus Franciscus passionem Christi quotidianum cibum habebat, et merito, nam ipsa Ecclesia, etiam in solemnitatibus gaudiorum et gloriae Salvatoris et B. V. Mariae, praecipuum altaris ornamentum imaginem ponit Christi crucifixi. « Nihil mihi tam delectabile, aiebat S. Franciscus, quam vitae et passionis Dominicae memoria, quae mihi frequens est, et quotidiana; nec, ad finem usque mundi si vixissem, alia indigerem lectione ». In omnibus igitur solemnitatibus et sacris commemorationibus liturgicis frequentius te ad Christi dolores converte. « Non est autem aestimandum, ait Ludolphus de Saxonia, quod Passionis suae poena, in eius solum captione et traditione fuerit inchoata; sed potius ab instanti suae conceptionis usque ad mortem eius duravit. Cum enim mortem suam acerbissimam, quam pro salute nostra pati voluit firmissime praesciret, et eam futuram infallibiliter cognosceret, oportuit

dibusque confixum misere pendentem, miserandum in modum vulneribus saucium, et in tantis cruciamentis nostra causa morientem. Doloris gladio conficiebatur, quum secum reputaret tristissimam illius Matrem exanime corpus eius excepisse in sinum suum. Eiusmodi piis et salutaribus cogitationibus, et meditationibus inflammabatur animus eius ad ardua et corpori molesta, ac dura exercitia, et opera amplectenda „

Tanti igitur magistri contemplationes placido accipe animo et quotidiana lectione percurre, ut dulcissimo et ardentissimo amore Domini Nostri Iesu Christi totus accensus, illud Apostoli usurpare possis: „ Christo confixus sum cruci. Vivo autem iam non ego: vivit vero in me Christus „ Et semper prae oculis mentis habeas sapientissima haec verba piissimi Thomae a Kempis: „ Passio Christi ad memoriam redunda, est incentivum divini amoris, est doctrina patientiae, est solatium in tribulatione, est fuga desolationis, est materia sacrae compunctionis, est exercitium internae devotionis, est exclusio desperationis, est certa spes peccatorum remissionis, est reconciliatio divinae districtiois, est mitigatio anxiae turbationis, est sustentatio durae increpationis, est expulsio perverse cogitationis, est repressio carnalis tentationis, est informatio humilis subiectionis, est consolatio corporalis aegritudinis, est refutatio saecularis honoris, est vituperatio abundantiae temporalis, est consultatio voluntariae paupertatis, est abdicatio propriae voluntatis, est refutatio superfluae necessitatis, est exsiccatio tepidae conversationis, est inflammatio fervidae emendationis, est impetratio gratiae amplioris, est inductio coelestis consolationis, est comprobatio fraternae compassionis, est praeparatio divinae contemplationis, est augmentatio futurae beatitudinis, est alleviatio poenae praesentis, est purgatio ignis sequentis „

Fr. I. C. Card. Vives.

DOMINICA I. ADVENTUS ¹

Sentire Christum in passione quid sit.

AFFLICTUS sum, et humiliatus sum nimis, rugiebam a gemitu cordis mei (PSAL. XXXVII). Tam efficax et tam admirabile ac tantae gratiae est mysterium sacratissimae Passionis, quod, si mens humana illud sentit, et veraciter experitur, compatiens cor-

¹ Seraphicus Franciscus passionem Christi quotidianum cibum habebat, et merito, nam ipsa Ecclesia, etiam in solemnitatibus gaudiorum et gloriae Salvatoris et B. V. Mariae, praecipuum altaris ornamentum imaginem ponit Christi crucifixi. « Nihil mihi tam delectabile, aiebat S. Franciscus, quam vitae et passionis Dominicae memoria, quae mihi frequens est, et quotidiana; nec, ad finem usque mundi si vixissem, alia indigerem lectione ». In omnibus igitur solemnitatibus et sacris commemorationibus liturgicis frequentius te ad Christi dolores converte. « Non est autem aestimandum, ait Ludolphus de Saxonia, quod Passionis suae poena, in eius solum captione et traditione fuerit inchoata; sed potius ab instanti suae conceptionis usque ad mortem eius duravit. Cum enim mortem suam acerbissimam, quam pro salute nostra pati voluit firmissime praesciret, et eam futuram infallibiliter cognosceret, oportuit

dialiter Christo passo, inflammatur, et transformatur ita in eius dilectionem, quod, sicut sentit Christum voluisse mori pro suo amore, sic etiam parata sit pro illo non solum omnem culpam horere, verumetiam omne supplicium mortis subire.

2. Proinde Apostolus, quod verbum potest esse aliud thema in praesenti materia, ad Philipp. II cap. hortatur nos, dicens: *Hoc enim sentite in vobis quod et in Christo Iesu*; in quibus verbis ad tria nos Apostolus hortatur. Primo ad actum cordialissimum, secundo ad subiectum convenientissimum, tertio ad obiectum amosissimum.

3. Primo quidem hortatur nos ad actum cordialissimum, quod est sentire, dicens: *Hoc enim sentite*; magna quidem differentia est inter cogitare, intelligere, et sentire de Christo Iesu. Paucorum tamen est hoc profunde rimari et intelligere, sed paucissimorum omnino est id sentire, et experimentaliter experiri: id enim tantummodo est mentis per ardentissimam charitatem Christo se totaliter conformare; quod quidem exemplo patere potest. Nam si videres aliquem cruciari, vel suspendi qui tibi nullo modo coniunctus est, potes quidem eius poenam cogitare, atque intelligere, non tamen cordialiter sentis; quum vero tuo filio, aut cuicumque

quod in qualibet hora pro ea naturaliter doleret, praesertim cum cogitaret tantam doloris generalitatem, quae per totum corpus et omnia membra corporis, et per omnes vires inferiores animae diffundi debebat » (*Vita I. Christi*, IV, p. 2, cap. 68).

tuo cordiali dilecto talis iniuria irrogatur, tunc quidem gravem laesuram in animo experiris, eo quod per viam sensualis, seu ardentis amoris sis illi inviscatus, et ipse tibi. Nec insuper tantum inquit Apostolus: *Gustate, aut videte, seu odorate*, et sic de ceteris quinque sensibus, sed ait: *sentite*; ut omnes quinque animae sensus uno verbo comprehendat, et cordi nostro sensum Dominicae Passionis imprimat et infigat.

4. Secundo hortatur Apostolus ad subiectum convenientissimum ad talem sensum, quod est intrinsecum nostrum; ideo subdit: *in vobis*. Magni quidem muneris est sentire in Christo quod et in Christo. Sed quando verus Dei amor sic inebriat mentem, quod nihil sentit in se, nisi Christum, et quae sunt Christi, eo quod totaliter sit transformata in eum; hoc quidem altioris est doni, sicut per experientiam hoc in se habuisse Apostolus attestatur, quum ad Gal. II, ait: *Vivo ego, iam non ego, vivit vero in me Christus*.

5. Potest hoc etiam manifesto exemplo probari; nam, si mente consideras dulcedinem mellis, non quidem in te, sed in melle sentis dulcedinem eius; quum vero in veritate comederis istud, gustus, etiam absente melle, remanet dulcoratus; sic et in proposito nostro; propterea subdit: *quod et in Christo Iesu*. Magnum siquidem est sentire Christum in sua humanitate, maius est sentire illum in sua divinitate, sed maximum et inestimabile est quando tanta fit coniunctio dilecti et diligentis, quod quaecumque aguntur circa dilectum adeo ex-

perimentaliter sentit ipse amans, sicut si fierent circa eum, non contentus sentire personam tantum in veritate substantiae suae, sed quaecumque illius sunt usque ad minima intime experitur. Et de hoc Apostolus subdit, *quod et in Christo Iesu.*

6. Sed quod et in Christo Iesu, quasi spiritu ebrius, omnes in Christum Iesum transformare desiderans, addidit inebrians nomen Iesu. Itaque ad hoc naturalis ratio et experimentum sensibile nos hortatur; si enim per vitalem influxum capitis in humana membra quod capitis est membra sentire habent, utpote, si quaecumque indispositio in capite sit, totum corpus apparet sentire laesuram, multo magis quod est in capite nostro Christo debemus et nos sentire, nisi forte simus eius paralytica membra. Vitalis enim capitis nostri gratia et influxus, quum non descendit ad talia membra, non equidem sentiunt quae sunt in Christo Iesu Domino nostro. In hoc igitur experire, anima mea, an sis vivum in Christo, an paralyticum membrum, habens vivi membri exteriorem apparentiam, non interiorem vitam et gratiam.

FERIA SECUNDA

Gratia necessaria ad sentiendum in se quod et in Christo Iesu. — Desolatio B. V. Mariae.

SED hoc tantum ac tale donum sentienti in se quod et in Christo Iesu nemo potest acquirere per seipsum, nisi ei per gratiam divinitus largiatur:

nec largiri dignatur Deus, nisi interveniente aliquo digno intercessore; quum, secundum Apostolum (II Cor. III): *Non sumus sufficientes aliquid cogitare a nobis, quasi ex nobis.* Ad quem ergo confugiemus hodie pro tanta gratia impetranda? Cuius precibus impetrare poterimus eam? Quem reperire valebimus intercessorem?

8. Si enim ad Virginem Matrem, quae nobis solet omnes gratias impetrare, vellemus hodie habere recursum, reperiemus eam sic Filio dilecto tam horribiliter conculcato et crucifixo tot visceribus, omnibus sensibus, et cunctis cogitationibus compati, et sic in eum totaliter transformari, quod ad nihil aliud sentiendum mentem suam videretur posse transferre. Quid enim rememoratio gratiarum suarum, atque nostrarum petitionum in eius memoria aliud esset, nisi multiplicatio suorum dolorum? Nam, si dicerent *Ave*, respondere utique posset: sed ne, quaeso, dixeris mihi *Ave*, id est, sine vae quae iucunditatis salutatio est: quia vae dolorum et afflictionum Filii mei dilecti in cruce pendentis sola compatiendo supporto: *Posuit me Dominus desolatam, tota die moerore confectam* (THREN. I). Si dicerem ei *Maria*, respondere valeret: Ne dicas mihi *Maria*, hoc est, illuminata; quum lumine oculorum meorum orbata sim: *Et lumen oculorum meorum, et ipsum non est mecum.* Nec dici possum *Maria*, id est, illuminatrix, quum locata sim in tenebris et in umbra mortis. Si etiam adderem ei *gratia plena*; et iterum responderet: Heu mihi! filiadae: qualis mihi gratia ante oculos

meos videre Filium meum tot doloribus et confusionibus plenum inter latrones pendentem? Si subderem *Dominus tecum*, subito responderet: Quomodo Filius meus Dominus est, qui tamquam malefactor et latro pendet in patibulo crucis? Nec etiam meum illum dicere vales, quem nec tangere, nec insuper ei valco appropinquare (Thren. 1). Idcirco ego plorans, et oculus meus deducens lacrymas, quia longo factus est a me consolator meus. Si dicerem: *Benedicta tu in mulieribus*, merito responderet: Quomodo benedicta sum super alias mulieres, quae ab omnibus cum dilecto Filio meo sum crudeliter maledicta et blasphemata? Unde Thren. 2 cap. scriptum est: *Omnes persecutores eius apprehenderunt eam inter angustias: Omnes qui glorificabant eam spreverunt illam, quia viderunt ignominiam eius*. Si subinferrem: *Et benedictus fructus ventris tui*; nonne dicere posset: qua ratione benedictum fructum ventris mei nominas qui continue a gente impia Iudaeorum est blasphemiis et impropriis maledictus? et in eo verificatur quod Deuteron. 21 cap., scriptum est: *Maledictus omnis qui pendet in ligno*? Si adderem quoque *Iesus*, qui Salvator interpretatur; miraretur utique dicens: Quomodo Filium meum salvatorem nominas, quum impia Iudaeorum turba ei impropere dicit: *Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere?* (MATTH. XXVII). Nec insuper subdere possum: *Sancta Maria, ora pro nobis peccatoribus*, quia merito respondere posset: Quomodo pro vobis peccatoribus orare debeo, quae compati Filio meo dilecto in

cruce pendenti non sufficio; sed prae dolore et lacrymis toto corde deficio? *Dimitte ergo me, ut plangam paululum dolorem meum* (Iob x).

FERIA TERTIA

Salutatio ad Crucem.

Ad quem igitur pro auxilio huius impetrandae gratiae recurremus? Quem habebimus adiutorem? Quem obtinere poterimus impetratorem? Ad quem mentes supplices dirigamus, nisi ad te Lignum vitae, ad te Crucem sanctam, ad te Crucem benedictam, ad te, inquam, in qua omnes sensus Domini Iesu Christi, et omnes thesauri sapientiae humano generi dispensandi reclusi sunt? Tu scala Iacob, per quam Angelicae gratiae ad nos descendunt. Tu clavis David veri, quae claudis sensum Christi, et nemo aperit; aperis, et nemo claudit. Tu fons diceris gratiarum propter coniunctionem Corporis Iesu Christi, et humectationem eius Sanguinis pretiosi. Tu ergo, quae pulchritudinem de membris Domini suscepisti, aperi sensus nostros, illumina corda nostra, piis sensibus passionis Christi reple viscera nostra, ut valeamus vere sentire, et spiritualiter operari quae pro nobis sensit Dominus noster Iesus Christus. Ad te igitur pro hac gratia impetranda dirigimus preces nostras, effundimus corda nostra, humiliamus capita nostra, sup-

plici devotione dicentes: *O Crux, ave, spes unica, hoc passionis tempore, auge piis iustitiam, reisque dona veniam. Amen.*

10. *Afflictus sum et humiliatus sum nimis, rugiebam a gemitu cordis mei;* iterum ubi supra: in quibus sacratissimis verbis septima Religiositas, videlicet, Christi passionati devotissima demonstratur, ubi Propheta in persona Christi ad triplicem sensum attrahit corda nostra. Primo ad sensum suorum dolorum ibi: *Afflictus sum:* secundum ad sensum suorum vituperiorum seu confusionum ibi: *Et humiliatus sum nimis:* tertio ad sensum suorum moerorum seu clamorum ibi: *Rugiebam a gemitu cordis mei.*

11. Interim tamen manifeste demonstrat quod pro peccatis nostris expiandis crucis patibulum, et durissimam mortem peressus est. Unde ad purgandum luxuriam nostram voluit pati dolores; ideo ait: *Afflictus sum.* Et ad purgandum superbiam passus est confusiones; ideo subdit: *Et humiliatus sum nimis.* Ad purgandum avaritiam sustinuit moerore; ideo addit: *Et rugiebam a gemitu cordis mei.* Primum contra concupiscentiam carnis, secundum contra superbiam vitae, tertium vero contra concupiscentiam oculorum. In quibus tribus, secundum sententiam Beati Ioann. 1, 2: *Omnia mundana concupiscentia a peccatoribus frequentatur.*

12. Ut autem tota series Dominicae Passionis debito et recto ordine capiatur, et evangelica historia clarius et convenientius contextatur, totum tractatum passionis in tres partes principales distingue-

mus, secundum triplicem supradictum propheticum sensum, secundam principalem partem pro tertia et ultima reservantes.

FERIA QUARTA

De Dominicae Passionis sacramento. — Passionis praenuntiatio; ad Passionem exhortatio.

PRIMO autem principaliter in prophético verbo nostrum inducitur a Christo ad sensum suorum immensorum dolorum quos passus est tempore passionis. Et de hoc Propheta dicit in persona Domini Salvatoris: *Afflictus sum.* Hanc quidem afflictionem atque Christi dolores in duodecim contemplationes per ordinem distinguamus, agendo de passione illius usque ad eius crucifixionem inclusive. Harum quidem contemplationum tres pertinebunt ad passionis principium, tres ad passionis processum, tres ad passionis augmentum, et tres ultimae ad passionis complementum.

14. Prima contemplatio pertinens ad principium passionis tria in se comprehendit. Primum est passionis praenuntiatio, secundum ad passionem exhortatio, tertium Christi contristatio.

15. Primo ponitur ab Evangelistis passionis praenuntiatio, scilicet, facta a Christo discipulis suis: nam, sermone divinarum instructionum praelibato in coena, surrexerunt omnes, dicente Domino: *Surgite, eamus hinc.* Stabant enim Apostoli attoniti ex verbis Domini dicentis quod in proximo traden-

dus esset; proinde Dominus verbum excitativum emisit, dicens: *Surgite, eamus hinc*. Non tamen dixit Dominus surgamus, et eamus: non enim erat Dominus in animo consternatus, unde ei surgere necesse foret, sed erat suspensus ad magnificentum opus.

16. Surrexerunt ergo a loco coenaculi; et, sicut Matth. ait, *hymno dicto*, id est, aliqua laude et gratiarum actione post coenam reddita Deo. Ex hoc enim loco apertius patet quod in principio, et in fine comestionis solitus erat Christus laudes et gratias reddere Deo Patri, quod et docuit observare discipulos suos.

17. *Exierunt in montem Oliveti. Tunc dixit illis Iesus: Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte*. Scandalum autem pati in Christo est cadere ab eius fide atque sequela. Discipuli autem in illa nocte ceciderunt in Christi sequela; nam, eo relicto fugerunt. Aliquo modo ceciderunt ab eius fide, quia facti sunt in fide dubii, vacillantes et consternati. Et subdit: *Scriptum est enim (ZACHAR. XIII): Perentiam pastorem, et dispergentur oves gregis. Postquam autem surrexero, praecedam vos in Galilaeam*; in quo quidem sermone contra duo quae dixerat alia duo subiunxit. Nam resurrecturum se dixit contra percussorem pastoris, atque contra dispersionem ovium Dei: dicit se praecessurum in Galilaeam, sicut praecedit pastor ad congregandas oves dispersas.

18. *Respondens autem Petrus, ait illi: Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandaliza-*

bor. Secundum autem Hieronymum hoc fuit dictum temeritatis, nec mendacium, sed extitit ardens fides erga Christum. Augustinus tamen in lib. de civitate Dei, cap. 13, supponit quod ibi fuerit aliquid praesumptionis. *Ait illi Iesus: Amen dico tibi, quia in hac nocte, antequam gallus cantet, ter me negabis. Ait illi Petrus: Et si oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter et omnes discipuli dixerunt.*

19. Secundo subditur ad passionem exhortatio. Nam, his dictis, egreditur Iesus cum discipulis suis ad montem Sion, transgrediens torrentem Cedron a cedris ibi plantatis sic denominatum¹. Mystice tamen torrens subitam et cito defluentem tribulationem insinuat, iuxta propheticum dictum (PSAL. CIX): *De torrente in via bibet, propterea exallabit caput*. Defluxit siquidem torrens tribulationum et passionis Christi, et ipse transivit per eum ad

¹ Idem tenent S. Thomas et Lyranus; sed iuxta alios, Cedron est vox hebraea, quae non cedrum, « sed obscuritatem, ait Alapide, in Ioann., cap. 18, nigredinem, caliginem et tenebras significat, teste S. Hieronymo in *Lociis Hebr.* Dictus ergo est torrens hic *Cedron*, id est obscurus, ater, vel niger, sive ab umbrositate loci, erat enim arboribus consitus; sive ab aquarum nigredine, sive a cada-verum combustorum fuligine, de quo mox. Quare Cedron est nomen singulare, non plurale ». Cui concordat Steenkiste, in Matthaëum, pag. 973, dicens: « Nomen *Cedron* significat *obscurum* vel *nigrum*; torrens ille ita vocatus fuisse videtur, quia in tanta profunditate fluunt aquae, ut lux solis inam vallis partem non nisi per paucas diei horas penetret ».

gloriam sempiternam: quod et ad Hebr. II cap., testatur Apostolus, dicens: *Vidimus Iesum propter passionem mortis gloria et honore coronatum.*

20. *Et venit Iesus in villam quae dicitur Gethsemani, in qua erat hortus, in quem introiit ipse et discipuli eius; et dixit discipulis suis: Sedete hic, et orate, ne intretis in tentationem.* Gethsemani nempe vallis pinguedinis interpretatur, ut mystice comprehendamus quod orationis locus, qui proprie noscitur esse cor, debet vallis esse per profundam humilitatem, ut scilicet pinguedine devotionis repleatur. Hoc et humilis Propheta (PSAL. LXII) postulabat, dicens: *Sicut adipe et pinguedine repleatur anima mea.* Sed quia ex abundantia cordis os loquitur, ideo subdit: *et labiis exsultationis laudabit os meum.*

FERIA QUINTA

Christi contristatio.

TERTIO subditur Christi contristatio. De hoc apertius subinfertur: *Et, assumpto Petro et duobus filiis Zebedaei, coepit contristari et moestus esse. Tunc ait eis: Tristis est anima mea usque ad mortem; sustinete hic, et vigilate mecum.* Haec siquidem tristitia magnitudinem praetendebat amoris, ut in tantum nos sciamus diligere, ut tristetur pro nobis laetitia. Nemo tristatur, nisi de damno dilecti. Aequa nempe lance appenditur in animabus

hominum circa eandem rem amor, quum adest, dolor, quum abest.

22. Sed terminus huic tristitiae appositus animus in consideratione suspendit, quum dicit: *Usque ad mortem*, ut mortem aeternam omnium unius mortis victoria superari credamus. Nam mors et mors² duro confligere duello, quia in victoria mortis Christi mors omnium absorpta est; unde Apostolus (I CORINT. XV): *Absorpta est mors in victoria.* Et sequitur: *Ubi est mors victoria tua?* O pium verbum, o flebile verbum, o amabilis vox: *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Hic modus loquendi magnitudinem tristitiae significare potest eo modo quo multum turbati dicere solent: *Turbatus sum usque ad mortem*, id est, tanta turbatione, quod est mihi quasi mors, sicut Ionas cap. IV, dicit: *Bene irascor ego usque ad mortem*; vel significare potest terminum durationis doloris eius, ut sit sensus: *me oportet tristari usque ad terminum mortis.* Puto autem quod hic utrumque significetur.

23. Sed, quaeso, unde tristatur atque quomodo ille invisibilis Sol eclipsim tristitiae patitur, qui omnem animam cohaerentem sibi divinis facit coruscare splendoribus, et laetitiis ineffabilibus replet? nisi quia advocata ab ipso erat tristitia illa, atque iussa non importuna, venit? Et ad sustentiam atque vigilantiam Christos suos electos invitans ait: *Su-*

² In hodierna Sequentia Dominicae Resurrectionis legitur: *Mors et vita duello conflixere mirando: dux vitae mortuus regnat vivus.*

stinete hic, et vigilate mecum; non quod quaereret illos tres in suo esse praesidio, nec ad suam tutelam volebat esse intentos quos paulo ante praedixerat in eo scandalum omnes esse passuros, sed eos ad tolerantiam disponebat. Subdit etiam: *Et vigilate mecum* in oratione, tum ut ostendat quod orationes nostrae, ad hoc ut efficaces fiant, suae coniungi debent: tum ut demonstraret quod passioni eius pro qua orabat compassionem et orationem coniungere debemus: tum ut doceat ipsos Praelatos et sanctiores non dedignari suscipere orationis suffragium ab inferioribus suis, licet imperfecti cognoscerentur.

FERIA SEXTA

De triplici Christi oratione facta in horto, et de eius gravissima agonia.

SECUNDA contemplatio etiam pertinens ad principium passionis triplicem Christi orationem in se comprehendit. Sed praemittitur orationi primae, sicut testatur Luc. xii, quod *progressus Iesus pusillum, videlicet, quantum est iactus lapidis, proci- dit in faciem suam*. Dimittit igitur verus orator octo discipulos; dimittit et tres, ut se totum ad seipsum recolligat, ab hominibus corpore segregatus; tamen sub interminata mensura, scilicet, quantum est iactus lapidis. Cautum quidem fuit a

Spiritu sancto ut sic Evangelista describeret, eo quod propius et longius lapis proici potest, prout vis maior vel minor fuerit iacientis, quantitas et gravitas lapidis proiecti, ut mystice innuatur quod numquam tantum in hac vita Christus ab aliquo elongatur, quod cor lapideum hominis peccatoris ad ipsum non possit, quum voluerit, plene converti, fierique participem illius profundissimae orationis, qua se paternae subdidit voluntati, ut pro nobis calicem biberet passionis.

25. Bene quoque *proci- dit in faciem suam*, id est, genuflexit, capite inclinato, et in terram vultu defixo. Nam qualis erat conscientia mentis in eadem transformabat et corpus; per omnia enim anima Christi paternae voluntati subiecta erat. Evangelista vero (MARC. XIV), ait: *Proci- dit super terram*, scilicet, ut maledictio terminaretur Aadae, de qua (GEN. II cap.) dictum est: *Pulvis es, et in pulverem reverteris*; nam Christus natus de terra Aadae *proci- dit super terram*; quarebat illam ponere super coelum, ad quod possidendum creata erat. Primo igitur orat, dicens: *Pater mi, si possibile est, transeat a me calix iste: veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis*. Orans igitur ait: *Pater mi*, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis: *Pater mi*, ab aeterno, videlicet, deitate; *Pater mi*, et nullius alterius per deitatis naturam: *Pater mi*, et omnium, sed mei plusquam omnium. Allocutio pia, allocutio humilis, allocutio amabilis inflexibilem possidens omnino veritatem.

26. Sed addidit, dicens: *Si possibile est*. Quid sibi

vult haec talis apposita dubitativa conditio, quum certus sit quod Omnipotenti omnia quidem possibilia sunt, teste Propheta qui ait: *Omnia quaecumque voluit Dominus fecit, in coelo et in terra, in mari et in omnibus abyssis*; et nihil vult quod non possit, nihilque potest quod nolit, unde transfertur possibile de potentia in voluntatem, ut si velit, possit, non possit, si nolit. Tamen Evangelista Lucas vigilantiori verbo ait: *Pater, si vis, transfer calicem istum a me*, ut omnino potentia transeat in voluntatem, et velle, atque posse diversitatem non habeant in divinis.

27. Calicis tamen amotio petebatur, et dicebat nolle bibere quod anxio desiderio sitiebat. Ut homo quidem dicebat nolle bibere, sed, prout ratio superiori obediebat veritati, prompto animo esuriebat; propterea subdit: *Veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis*. Nihil enim postulare debemus, nisi quod dare velle credimus honorum omnium Largitorem. Nam improba quippe est petitio quae datoris supergreditur voluntatem. Si quando tamen aliquid humano sensu in oratione profertur, non persistatur ex animo, neque verbo, sed Christi exemplo, postquam ratio interpellat ad regem, sensualitatis velut amica, sine interpellatione se subdat superno Iudici, dicens: *Veruntamen non mea, sed tua voluntas fiat*.

28. Nec tamen mysterio vacat quod hanc orationem ineffabilem triplicat, ut, videlicet, Trinitas significaretur in omnibus gestibus eius; nam et Patri oratio fundebatur quam ipse Filius in assumpta

humanitate fundebat, atque Spiritui¹ remittebatur, quum dicebatur: *Non mea, Pater, sed tua voluntas fiat*. In lege utique scriptum est (DEUTERON. XIX): *In ore duorum, vel trium testium stat omne verbum*. Proinde Christus ex tribus assumptis testibus, et totidem actibus esse verum asserit, quod agebat.

SABBATO

De secunda Christi oratione speciatim.

SALVATOR igitur prima vice, oratione peracta, non accipiens ut homo responsum, ut homo verus pavens, et taedio se afficiens, reversus est ad illos tres quos secum sustinere et orare et vigilare fuerat exhortatus; unde subditur: *Et venit ad discipulos suos, et invenit eos dormientes. Propterea dixit Dominus Petro: sic Simon dormis? qui, scilicet, vigilare corpore, et animo promisisti? non potuisti una hora vigilare mecum?* id est, cum adiutorio meo? Atque omnes tres exhortando subdit: *Vigilate, et orate, ut non intretis in tentationem*. Nec, secundum Hieronymum ait, ut non tentemini; quia impossibile est humanam animam non tentari; sed inquit:

¹ « Licet omnia essentialia omnibus personis aequaliter et indifferenter convenient, tamen Patri dicitur appropriari unitas, Filio veritas, Spiritui sancto bonitas... Omnipotentia Patri, omniscientia Filio, voluntas seu benevolentia Spiritui sancto » (S. Bonaventura, *Brevil.*, p. I., cap. 6).

Ne intretis in tentationem, id est, ne tentatio superet vos; ad vigilantiam et sustentiam eos iam supra praemonuit, orationem vero nunc superaddit, quoniam per ipsam, et ex ipsa, et in ipsa tota virtus et actio nostra invalescit et crescit, atque avertit tentationis introitum, quamvis ipsius non prohibeat actum. Sed unde debuerint id timere ostendit, subdens: *Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma*; quasi dicat: Spiritus quidem vester promptus est; scilicet, vigilare, ac sustinere mecum, et me confiteri, et non negare, sicut paulo ante dixistis; sed caro vestra infirma est, et in tantum, quod promptitudinem spiritus deprimat, et retundit¹. Hoc autem aliis verbis Apostolus ad Galat. v. cap. declarat, dicens: *Caro enim concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem; haec enim sibi invicem adversantur, ut non quaecumque vultis illa faciatis.*

30. His dictis, Salvator agonista promptissimus secundo abiit ad orandum, eundem sermonem dicens. Invariabilis est oratio Christi, et formam nobis orationis ostendit, ne mens orantis labatur in multa; variatio² enim petitionum instabilis animi

¹ S. Thomas, in *Catena aurea in Matthaeum*, cum Hilario scribit: «Car autem ne in tentationem venirent admonere eos voluisset orare, ostendit dicens: *Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma*. Non enim de se hoc dicit; ad eos enim hic sermo conversus est». Vide alius eiusdem textus expositiones ibidem.

² Intellige de variatione inordinata, nam in expositione orationis Dominicae idem S. Bernardinus laudabili

iudicium est. Et responso nullo accepto, referente Scriptura, per modicum interpellat orare, reversus tamen ad piam, et utilem actionem; nam venit confortaturus discipulos suos quos in pugna debiles cognoscebat.

31. Oportet siquidem quandoque orationem intermittere pro utilitatibus proximorum; maxime ubi spiritualia bella insurgunt, ne, scilicet, invisibilis ab invisibilibus inimicis in spiritualibus castris detur inopinatus conflictus. Ecce, intermittit orationem Christus, non taedio affectus orandi, sed remedio aliis providendi.

32. Veniens ergo ad discipulos suos, invenit eos iterum dormientes. Ecce, quod caro infirma contra spiritum invalescit. Dormierunt qui in proximo Vitam negaturi erant¹. Saepe etenim malum futurum praesagium est malorum, ac saepius peccatum peccati alterius initium est. Dormitionis vero causam Evangelista conscribit, dicens: *Erant enim oculi eorum gravati*. Mystice enim oculi sunt lucidae, ac fervidae intelligentiae mentis, qui aut pondere sensualitatis, aut onere iniquitatis gravantur. Sensualitatis quidem gravamen sentiebat Iob 7 cap., quum dicebat: *Factus sum mihi metipsi gra-*

lem varietatem admittit quae in petitionibus praefatae orationis continetur: «Pensate ergo diligenter, ait, dilectissimi fratres, qualia sunt in hac oratione Dominica sacramenta, quam multa, quam etiam magna. Insuper quam brevi sermone collecta».

¹ Praeter negationem Petri, vel sola discipulorum fuga aliquo sensu negatio dici potest.

vis. Iniquitatum quoque onere gravabatur Propheta, quum ait: *Iniquitates meae supergressae sunt caput meum, et sicut onus grave gravatae sunt super me.* Apostolorum igitur oculi gravabantur, quo mentis oculorum segnitie demonstrabatur. Et ignorabant quid responderent ei. Alte quidem promittens, et in promissione succumbens, legitima responsa non habet; maxime si facilis est promissio, aut si leve est quod exigitur ab amico. Promiserant Apostoli Christo in morte societatem, ipse vero facilem vigiliam exigebat. Hac siquidem vice Salvator Apostolis nihil dixit¹, sed, ipsis aspectis, recessit.

DOMINICA II. ADVENTUS

De tertia Christi oratione, et de sudore sanguineo.

REDIENS igitur ad orandum Christus Iesus, oravit tertio eundem sermonem dicens. Eundem sermonem dixit qui eundem immutatum animum possidebat; non pro removenda pertinaciter passione, sed pro sua conformi voluntate cum Patre pandenda. In hac siquidem trina oratione *factus est in agonia, et prolixius orabat.* Factus est autem in agonia, quando sensu carnis, et animae virtute acrius decertabat, longioris quoque temporis spatio

¹ Alii tenent quod etiam hac vice Christus monitionem iteraverit, idque deducunt ex verbis Marci: « Et ignorabant quid responderent ei ». Chrysostomus aliter.

protelavit sermonem. Timor namque, et amor prolixius hominem quandoque facit orare. Tanta denique fuit in Christo orationis vehementia, atque tam horribilis in anima eius sensibilis imaginatio mortis, ac mentis admirabilis agonia, quod sicut Lucas xxii, refert, *factus est sudor eius sicut guttae sanguinis decurrentis in terram.* Et, licet plena ratio naturalis non possit reddi de tam stupendo doloris signo ostenso in sudore sanguineo, nihilominus dici potest quod aequaliter dispositive timor, et amor bellantes in corde Iesu quoad suum sensitivum in causa extiterunt; dum enim attenderet tam grave bellum super se verissime imminere, timore concussit sensitivum suum, ex quo sanguineus humor fuit ad interiora reductus¹.

34. Super hunc autem timorem reiiciendum fortissimus, et ferventissimus amor, tamquam mirae magnitudinis malleus, reperiens, et ipsum excludens, omnes poros Corporis Iesu Christi, et venam largiter relaxavit, ut sic de toto corpore flueret sanguineus sudor decurrens in terram. Durum igitur, et invisibile bellum in illa Christi anima gerebatur, quando, velut ex percussionibus, per corporis poros eius Sanguis decurrebat in terram. Et

¹ Alapide, in Luc. cap. 22, et alii agunt de naturali possibilitate sudoris sanguinei in vehementi angore. Communius tenent AA. extraordinarium illum sudorem sanguineum Christi miraculosum fuisse. S. Hilarius, *de Trin.*, 10, 41, ait: « Sudorem vero nemo infirmitati audebit deputare, quia et contra naturam est sudare sanguinem ».

vis. Iniquitatum quoque onere gravabatur Propheta, quum ait: *Iniquitates meae supergressae sunt caput meum, et sicut onus grave gravatae sunt super me.* Apostolorum igitur oculi gravabantur, quo mentis oculorum segnitie demonstrabatur. Et ignorabant quid responderent ei. Alte quidem promittens, et in promissione succumbens, legitima responsa non habet; maxime si facilis est promissio, aut si leve est quod exigitur ab amico. Promiserant Apostoli Christo in morte societatem, ipse vero facilem vigiliam exigebat. Hac siquidem vice Salvator Apostolis nihil dixit¹, sed, ipsis aspectis, recessit.

DOMINICA II. ADVENTUS

De tertia Christi oratione, et de sudore sanguineo.

REDIENS igitur ad orandum Christus Iesus, oravit tertio eundem sermonem dicens. Eundem sermonem dixit qui eundem immutatum animum possidebat; non pro removenda pertinaciter passione, sed pro sua conformi voluntate cum Patre pandenda. In hac siquidem trina oratione *factus est in agonia, et prolixius orabat.* Factus est autem in agonia, quando sensu carnis, et animae virtute acrius decertabat, longioris quoque temporis spatio

¹ Alii tenent quod etiam hac vice Christus monitionem iteraverit, idque deducunt ex verbis Marci: « Et ignorabant quid responderent ei ». Chrysostomus aliter.

protelavit sermonem. Timor namque, et amor prolixius hominem quandoque facit orare. Tanta denique fuit in Christo orationis vehementia, atque tam horribilis in anima eius sensibilis imaginatio mortis, ac mentis admirabilis agonia, quod sicut Lucas xxii, refert, *factus est sudor eius sicut guttae sanguinis decurrentis in terram.* Et, licet plena ratio naturalis non possit reddi de tam stupendo doloris signo ostenso in sudore sanguineo, nihilominus dici potest quod aequaliter dispositive timor, et amor bellantes in corde Iesu quoad suum sensitivum in causa extiterunt; dum enim attenderet tam grave bellum super se verissime imminere, timore concussit sensitivum suum, ex quo sanguineus humor fuit ad interiora reductus¹.

34. Super hunc autem timorem reiiciendum fortissimus, et ferventissimus amor, tamquam mirae magnitudinis malleus, reperiens, et ipsum excludens, omnes poros Corporis Iesu Christi, et venam largiter relaxavit, ut sic de toto corpore flueret sanguineus sudor decurrens in terram. Durum igitur, et invisibile bellum in illa Christi anima gerebatur, quando, velut ex percussionibus, per corporis poros eius Sanguis decurrebat in terram. Et

¹ Alapide, in Luc. cap. 22, et alii agunt de naturali possibilitate sudoris sanguinei in vehementi angore. Communius tenent AA. extraordinarium illum sudorem sanguineum Christi miraculosum fuisse. S. Hilarius, *de Trin.*, 10, 41, ait: « Sudorem vero nemo infirmitati audebit deputare, quia et contra naturam est sudare sanguinem ».

quia anima est in qualibet parte corporis tota, et est ipsius corporis vita; idcirco, ad ostendendum immensitatem doloris sui, debuit dolorem suum indicare in omnibus membris suis. Immensus quoque et ferventissimus amor in hoc etiam manifestatur. Saepe enim fervens ebullitio emittit ad extra. Proinde quantum Anima Christi charitatis igne in intimis bulliendo ferveret scaturitio sanguinis clarius manifestat.

35. Fuit nihilominus sudor iste partim rememorative dolorum omnium, quos ab instanti conceptionis suae Dominus occultavit in corde suo, partim repraesentativus illorum, quos in praesenti sustinuit agonia, partim prognosticus, et figurativus tam illorum, quos in suo Corpore incontinenti sustinere debebat, quam etiam in successu temporis in corpore mystico, in quibus et ipse tamquam caput tunc patiebatur. Nam statim, sicut infra patebit, fervidus velut athleta bulliens amore, et triumphans fortitudine, sciens omnia quae ventura erant super eum, occurrit impiis, et implevit quod deerat dolorum in Carne sua. O quali ardore for-nax Iesu succensa erat! quae sic Carnem suam totam in sudore relinquebat. Mystice enim Sanguis Christi decurrens in terram signum erat profusionis Animae eius per dilectionem ad humanam naturam, ut vita super mortem effunderetur, ipsam, videlicet, absorbendo: in sanguine quidem dicitur esse vita. Terra nempe mortalis Adam, et ex ea contracta propago est, super quam tota vita Christi decurrit, ut hoc mortale compositum absorbeat ab ea.

36. Convertere igitur, anima mea, ad piam, et devotam considerationem Filii Dei Iesu, et velut praesentem in speculo Evangelii eum positus genibus intueri orantem, vehementia mentis sudantem, et guttulis sanguineis circumfusum. Contemplare hunc iuvenem genuflexum, nec deorsum vertentem faciem, nec erigentem ad coelum, de profundis sui cordis clamantem, et irrecurvatum omnino perficientem orationem. Anima quippe super coelos conscenderat, quando Sanguis ex corpore emanabat rigans sub oculis terram nostram arentem, et infoecundam fructibus sanctae vitae, sicut qui de coelestibus, atque superna virtute venerat eam excolere, ut foecunda non solum civibus coeli, verumetiam pastum gratum redderet Plasmatori. Decurrit etiam in terram sanguineus Christi sudor, ac rigatur terra divino cruore, ut terra nostri cordis pinguedine foecundetur. In cuius mysterium in villa Gethsemani, quae villa pinguedinis interpretatur, effunditur in terram haec pinguedo salutis.

FERIA SECUNDA

Christus in agonia ab Angelo confortatur.

TERTIA contemplatio pertinens ad principium Dominicae passionis tria etiam continet de Domino Iesu Christo: primum est vehemens eius anxietas, secundum ardens eius charitas, tertium vigens eius magnanimitas.

38. Primum est vehemens eius anxietas; nam, agonizante Christo, *apparuit ei Angelus de coelo confortans eum*, scilicet, ex parte, ac iussione paterna. Advertendum est enim quod omnis apparitio Angelorum de qua textus sacer eloquitur, sive in somnis, sive in vigiliis, per speciem corporalem fuisse facta credi debet; species enim corporeis obliquitur sensibus: proinde Christo in forma hominis constituto Angelus in suscepta figura de coelo missus sensibus eius apparuit, et vocem emisit corpoream, per eandem subiectam figuram confortans eum, velut hominem in agonibus fatiscentem, ut huiusmodi apparitio, et confortatio tota referatur ad formam servi penitus, et non Dei. Quid vero Angelus iste Christo dixerit confortans eum per evangelicam scripturam non claret; sed absque contradictione fidei relinquatur piae menti ut devote credamus huiusmodi Angelum confortationis verba decencia protulisse, sicut decebat dicere Angelum a Deo coelitus missum, et suscipere hominem Iesum Christum cum daemoniis, et diabolicis hominibus certaturum; quia ut homo ¹, non ut Dei Filius, hanc confortationem accipiebat.

39. Secundo in hac contemplatione continetur Christi ardens charitas; nam totus amore fervens, retractis, aut quomodolibet abstersis, eius sudoribus admi-

¹ = Pertinet ergo passio Christi ad suppositum divinae naturae, ratione naturae possibilis assumptae, non autem ratione divinae naturae impassibilis » (S. Thomas, III, q. 46, a. 12).

randis, *venit iterum ad discipulos suos, et invenit eos dormientes* prae tristitia; in tali etenim casu tristitia reddit cor acediosum, et grave, et pervigili oratione prostratum, nisi grandis fervor, et rigor in sua arduitate retineat illud. De hoc enim Apostoli maxime tristabantur, quia Christus toties, et ita fortiter praedixerat eis se passurum et recessurum ab illis; unde Ioann. xvi, quum dixisset: *Vado ad eum qui misit me*, statim subiunxit: *Sed quia haec locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum*. Tristabantur, quia praedixerat eis quod omnes in nocte illa scandalizarentur in eo. Tristabantur quoque et merito, quia succumbebant defectibus, et deficiebant in promissis, nec soliti erant talia tolerare. Indulget Salvator infirmae materiae. Concedit absque vitio sensualitati quod sua importunitate deposcit; propterea inquit discipulis suis: *Dormite iam et requiescite*. Ecce quod discipuli cito dormiunt; in quo maxime eorum infirmitas patet.

40. Tertio in hac contemplatione ostenditur Christi vigens magnanimitas; unde Salvator, post aliquantulam quietem, continuo intulit, dicens: *Sufficit*, scilicet, quod iam usque nunc dormistis; statimque subnectit causam, dicens: *Venit hora, ecce Filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite, eamnis; ecce appropinquat qui me tradet*. Sed quae hora venit? utique passionis, et ostendendae virtutis, et aeterni propositi declarandi. Praedixerat enim Matri (IOANN. II): *Nondum venit hora mea*. Praedixerat etiam cognatis suis, scilicet, fratribus, et

aliis non discipulis (IOANN. VII): *Tempus meum nondum advenit; tempus autem vestrum semper est paratum.* Praefinitum quippe erat infallibiliter quo tempore traderetur, ligaretur, pateretur, et crucifigeretur. Tradi non potuit, nisi quum voluit; ligari, nisi quum permisit, neque pati poenas et mortem, nisi quum consensit. Accessit ille ad passionem, et passionibus super se dominium dedit. Propterea intulit: *Surgite, eamus, scilicet, ad eos qui veniunt me capere: Ecce appropinquat qui me tradet;* quasi diceret: voluntarie accedamus; sumus enim illis virtutibus fortiores, usque impresentiarum hora non fuit.

41. Non enim mori infans debebat, dum illum quaerebat Herodes, non puer, non iuvenis, quosque spatio vivendi mundo personale veritate innotesceret, atque vitam, ne quaedam delusio crederetur. Non mori debebat in aetate tenera, ne, interrogatus, in respondendo aetatem transcendere videretur, quoniam ab instanti conceptionis suae omni tempore eandem sapientiam habuit; aut subticendo fatuitas, aut phantasia aestimaretur. Sed nihil fecit, aut dixit tempore vernantis aetatis, et quo moles corporis sumebat augmentum. Nulla causa offensionis, et mortis Iudaeis praesto erat. Ante perfectam aetatem talia quae postmodum fecit facere non debebat. Perfectio enim doctrinae, operum, et miraculorum eius nedum virtutibus plenum, sed etiam virum perfectae requirebant aetatis. Primo condendum erat Evangelium; praedicandum etenim erat antea Dei regnum; exempla

praeroganda sequentibus, et in ipso summo disciplinatu danda erat omnibus vivendi forma. Qui enim plenitudinem temporis exspectavit Incarnationis, atque nativitatis, horam similiter exspectavit passionis, et mortis.

FERIA TERTIA

De Iuda traditore.

PRIMA contemplatio pertinens ad processum Dominicae passionis, tria etiam de Christo in se comprehendit: primum est eius proditio, secundum eius mansuetudo, tertium eius admiratio.

43. Primo enim ostenditur eius proditio; insidiosenempe ambulat dux iniquae cohortis, atque nefandae; unde, *adhuc eo loquente*, scilicet, Christo cum Apostolis, nam reversus erat cum tribus ad alios octo, *venit Iudas Iscariotes unus de duodecim, et cum eo turba multa cum gladiis, et fustibus, facibus et lanternis missi a Principibus Sacerdotum, et senioribus populi.* Ecce dux in praeceps; ecce obstinata malitia; ecce animus inquietus, et impatiens feritas, quae, nisi perfiat concepta mala, non dormit. Receperat pecuniam, quia Christum Iudaeis vendiderat tamquam venale mancipium, et vili exposuit pretio coram Iudaeis hominum Vitam; ex quo tam diram, et duram perversi propositi obstinationem incurrit, ut nec familiaritate contubernii, nec humilitate obsequii, nec suavitate

colloqui a concepta malitia potuerit revocari. Cohortem acceperat, ut Christus, circumdatus turba, de ipsorum manibus omnino elabi non posset. Cum gladiis, et fustibus, et armis veniunt, ut remove-
rent percussione prohibentes. Cum facibus, et lanternis, quia in vero lumine Christo excaecati erant. Veniunt quoque nocte, sicut aeterna nocte damnandi, decepti nocte peccati.

44. Vide apparatus iniquitatis, quae nihil omittit expediens ad suam nefariam actionem. Considera promptitudinem amoris Christi; corde manet impavidus, pericula non timet, quamvis caro assumpta subdita sit terrori. Nihil perhorrescit, quum amor sequitur effectum, qui solum genus humanum a periculis aeternis suis tormentis transitoriis disposuerat liberare; vehemens enim amor cuncta pericula spernit, si praevidet non inani spe vota posse sortiri. Missi erant ministri detestabiles a Principibus Sacerdotum, Scribis, et Senioribus populi. Erat in auctoritate iniquitas; Principes erant Sacerdotum, non Sacerdotii, qui iussa mala dederunt. Omne Sacerdotium sanctum, sed non omnis Sacerdos. Seniores autem et Scribae in hac mala legatione convenerant, litteram solum quae occidit sequentes, et ideo ipsi ad Christum occidendum se paraverunt crudeliter. Traditor vero, et aries huius mali conventus, quia noverat quod Christus erat cum discipulis suis, ad maiorem sceleris certitudinem, ne, scilicet, Christo subterfugiente, aliquem pro eo caperent discipulorum, secundum consuetudinem quam servabant discipuli in rever-

sione ad Christum, signum dederat pacis his qui de capiendo Christo crudelem legationem acceperant, dicens: *Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum, et ducite caute.* Et quum venisset, fingens se non venire cum satellitibus illis, *confestim accedens osculatus est eum dicens: Ave, Rabbi.*

45. O horrenda nequitia animae sceleratae! praemitit salutationem ei quem in mortis damnationem inducit. O improba iniquitas malae mentis! vocas magistrum, cuius doctrinam iam procaciter contemnis. O stupenda malignitas proditoris! Oscularis sanctum os, et virtutem eius non sentis. Verificatur in te sententia Origenis qui ait: Omnes proditores veritatis se fingunt amicos, et libenter osculi signo utuntur. Non oblitus tamen Dominus misericordiae suae, dulciter eum ad poenitentiam vocans, ait illi: *Amice, ad quid venisti?* Amicum vocat, eo quod ipse non desinat amicari. Sed addit: *Ad quid venisti?* quasi diceret: Oscularis, et insidiaris, Iuda, *homo pacis meae, in quo speravi: osculo Filium hominis tradis?* O benignitas Salvatoris! vide quam dulciter corripit proditorem, ut scelus, et modum quo perficit ipse consideret. O proditio nequam! osculum, quod reconciliatorium est signum, pro discordia irrogatur, et innocens Sanguis funditur sub osculo pacis.

FERIA QUARTA

De Christi mansuetudine coram proditore et satellitibus.

SECUNDO subditur Christi mansuetudo; unde, quum Iudas pro signo laetifero ori Christi osculum impressisset, cum ceteris se retraxit. Illis vero stantibus velut attonitis a quadam divina virtute percussis, Christus mansuetudine plenus procedens ad eos, dixit: *Quem quaeritis?* O consummata charitas! quae foras mittit timorem, et mortis excludit horrorem. O bone Iesu, quid facies amicis te in veritate quaerentibus, qui inimicis ad mortem te quaerentibus sponte teipsum tradis? *At illi responderunt*, terribiliter intonantes, ac dicentes: *Iesum Nazarenum*; ut verificetur quod scriptum est per Prophetam (PSAL. XXI): *Aperuerunt super me os suum, sicut leo rapiens et rugiens*. Quibus ipse adiecit: *Ego sum*. Deum se esse demonstrans, sicut prius dixerat (EXOD. III): *Ego sum qui sum*. Qua responsione audita, *cecidērunt retrorsum*, eo quod dedit Pater ei vocem virtutis, ut, scilicet, doceat ignaros, suscitet mortuos, infirmitates morbosque depellat, fuget daemones, et male ausos terreat inimicos.

47. Quid ergo faciet in iudiciaria potestate pro distractione varia meritorum, quando sic terruit cohortem improbam, quum adhuc esset in numero mortuorum? Ceciderunt ergo retrorsum, ac supinati fuerunt ad coelum, ut saltem recognoscant

virtutem desuper esse terrentem, et de coelo descendisse quem venerant ligaturi; perdiderunt potentiam, sed non saevitiam. Nec resumere potuissent, nisi vox, quae abstulit, reddidisset. Proinde interrogat eos iterum, dicens: *Quem quaeritis?* omnino se offerens ad iniustam capturam; qui similiter responderunt: *Iesum Nazarenum*. *Dixit eis Iesus: Dixi vobis quia ego sum. Si ergo me quaeritis, sinite hos abire*. O invictae virtutis constantiam magnam! quae inter praessuras tribulationum suarum oblita, de proximis gerit curam, dicens: *Sinite hos abire*.

48. Discipulis ergo quodammodo relictis intactis, excepto dumtaxat qui syndonem qua solum cingebatur reliquit, qui captus profugit nudus; in Christum impias manus crudeli audacia iniecerunt, et ligaverunt eum, pro scelus! velut iniquum qui solvere venerat compeditos. Fuerat enim ab aeterno praedestinatum ut ex iniustus vinculis Christi iusta nostra vincula solverentur. Christus igitur Dominus captus est in peccatis nostris, ut dicitur Thren. IV.

49. Sed dum haec impia mysteria agerentur, discipuli ad Iesum dixerunt: *Domine, si percutimus in gladio?* Qui respondit: *Sinite usque huc*, quasi diceret: *Intermittite vos prohibere laedentes quousque patiar, quoniam ad alios, et in aliud tempus reservatur iudicium ultionis; quia nunc tempus est patendi, non ulciscendi*. Sed nec expectato responso Domini Salvatoris, *Petrus exemit gladium, et percussit Pontificis servum, et abscidit eius au-*

riculam dexteram: erat autem nomen seruo Malchus. Quod autem dextera praescinditur auricula magnum nobis indicat sacramentum, quum non humana, sed divina providentia factum est. Nam abscisio dexteræ auriculæ servi abscisionem praenunciat rectæ obedientiæ Iudaicæ servitutis. Ad auriculam quippe refertur obedientia, sicut Propheta (Ps. xvii) ait: *In auditu auris obedivit mihi*. Sed ad dexteram obedientia pro coelestibus recta quam omnino perdidit servilis conditio Iudaeorum; cui tandem in fine saeculi Christi virtute restituitur. *Tunc ait Iesus Petro: Mitte gladium tuum in vaginam; aut, converte gladium tuum in locum suum; locus enim proprius gladii est vagina, non hominis caro, nisi pro corporali, aut spirituali morbo gladio opus sit. Et subdit Dominus: Omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt, quia ad culpam iusta mulctatio annectitur.*

50. Subdit quoque Dominus, dicens: *Calicem quem dedit mihi Pater non vis ut bibam illum?* Dedit Pater Filio calicem amarissimæ passionis, quem ipse usque ad fundum exhausit, pro eo quod Pater dedit, cuius voluntati nihil statuit praefendum. Oraverat iam in horto, ut talis calix amoveretur, et inexcelsus abscessit, decreto manente paterno ut ipse calicem biberet passionis, quasi diceret: Pater dedit mihi calicem, non alteri, redimendi; quis bibet quem ego bibiturus sum? non vis tu creatura quod vult ipse Creator tuus? Subinfert Christus, quoniam conformitate paternæ voluntatis, et suæ libens patitur, quum ait: *An*

putas quia non possum rogare Patrem meum, et exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones Angelorum? Si iam oraverat in horto, nec exauditus erat, quomodo ergo dicit *modo exhibebit mihi plusquam duodecim legiones Angelorum?* Dicendum quod tunc pro sensualitate interpellabat ad Patrem, quam statim subdit rationi, rationemque paternæ supposuit voluntati. Nunc vero dicit: Si certandum esset, si hæc paterna voluntas non decrevisset, si protinus ipse calicem non dedisset, non indigerem auxilio hominum terrenorum qui habere possum exercitus Angelorum. Staturque subiungit: *Quomodo ergo implebuntur Scripturae Prophetarum, quia sic oportet fieri?* Hoc quidem intelligendum est, quia oportet non de absoluta necessitate, saltem respectu Personæ Christi, sed consequente, scilicet, si volo mundum redimere, et paternæ voluntati parere. Oportet etiam sic fieri, praesupposita praedestinatione divina; nam sicut me pati ab aeterno disposuit, sic prophetari ante tempus fecit, ut potius passio sit causa prophetiæ, quam scriptura prophetica fuerit causa passionis. Hoc siquidem divini iuris ordo posebat, ut tanti Regis mysteria in mundo futura per Prophetas idoneos multis antea temporibus nota fierent. Iam igitur Christus circumdatus mala cohorte, perfectus in omnibus, iam inimicis restituebat bona pro malis; propterea subditur: *Et quum tetigisset auriculam eius, sanavit illum, scilicet, Pontificis servum.*

51. O maledictus furor, et pertinax saevitia impio-

rum, quae nec maiestatis miraculo, nec pietatis beneficio a concepta malitia potuit revocari! Hoc tamen in mysterium factum est, ut reparatio humani generis mali servi ex Christi passionibus appareat provenire. Restituitur auris dextera, ut intelligentia vera, et obedientia recta oriri appareat ex passionibus Iesu Christi.

FERIA QUINTA

De Christi admiratione, seu de speciali exprobratione modi captionis Christi.

TERTIO quoque subiungitur Christi admiratio, propterea subditur: *Dixit Iesus ad eos qui venerant ad se Principes Sacerdotum, et magistratus templi, et seniores: Tamquam ad latronem existis cum gladiis, et fustibus comprehendere me? quotidie apud vos sedebam, docens in templo, et non me tenuistis; captionis siquidem Christi modus, et tempus ipsius iniuriam plus depromunt, quum velut latro, et nocturno tempore captus sit qui in die quotidie palam fiebat. Sed quales in animo essent tempus malefactionis ostendit, quoniam (IOANN. III) Dominus, ait: *Qui male agit, odit lucem.**

53. Ecce igitur Principes, et magistratus, et seniores personaliter progrediuntur ad nefas, atque furentes omnino furorem continere non valent; nec Christi cruciatibus satiantur, nisi oculorum praesentiam praestent; et qui per malos subditos poterant cru-

delia perficere, ut magis saturentur ex iniuriis Christo illatis, volunt personaliter interesse. Et licet de tota captione essent merito increpandi, et hic quodammodo increpentur, tamen specialiter Christus arguit eos de modo quem tenuerunt; tum quia occulte venerunt, tamquam ad latronem qui fugere vellet, quum ipse se eis in publico continue exhiberet; tum quia venerunt cum armis, quum ipse semper staret inter eos simpliciter, et inermis. Sed non ceperunt eum in templo docentem quotidie, turbarum verentes tumultum. Tamen altiori mysterio factum est, ne Christus docens caperetur in templo, in quo nec etiam potuit lapidari, in quo libertas doctrinae, atque verborum Dei praefigitur, quia verbum Dei non est alligatum, nec conclusum fuit aliquando funibus tyrannorum.

54. Addit quoque Salvator noster: *Sed haec est hora vestra, et potestas tenebrarum*, ut tenebrositas mentis tenebrositate temporis innotescat. Nam tenebrarum hora est in qua peccata patrantur, potestas vero qua perficiuntur. Subdit etiam: *Hoc autem iohannem factum est, ut implerentur Scripturae Prophetarum.* Dicit autem *Prophetarum*, ut innuatur quod non solum in uno, sed in omnibus Prophetis continentur mysteria Dominicae passionis.

FERIA SEXTA

De Christi captione, et fuga discipulorum.

SECUNDA contemplatio pertinens ad processum Dominicae passionis tria etiam de Christo in se comprehendit: primum est Christi comprehensio, secundum eius examinatio, tertium Petri negatio.

56. Primum est Christi comprehensio; et de hoc subditur: *Cohors ergo, et tribuni, et ministri Iudaeorum comprehenderunt Iesum, et ligaverunt eum.* O sine gemitu quis audire posset qualiter in illa hora homicidas manus in Regem gloriae iniecerunt truculenti lictores, et innocentes manus mitis Iesu vinculis constringentes, ipsum agnum mansuetissimum non obloquentem, ad instar latronis furibunde comprehendunt, qui Deitate omnia comprehendit, et ligant eum qui venerat solvere omnes a vinculis peccatorum, et a compedibus daemonis infernalis extrahere compeditos? secundum enim Bernardus postquam ceperunt, et corpus baculis pungebant, et percutiebant, exercentes in eo bestialitatem crudelitatis suae; quo viso, omnes discipuli, eo relicto, fugerunt, ut ex hoc manifeste clarescat quod illi impij tam dure et crudeliter se habebant ad Dominum Iesum Christum, quod columnae coeli contremiscere habuerunt.

57. O mira fragilitas conditionis humanae! tempore persecutionis a suis discipulis relinquitur Christus quos praedocuerat, et cautos fecerat, qui omnes

spoponderant secum usque ad mortem in tribulationibus permansuros. Fugerunt enim velut volatilia inter quae iacitur lapis improvise per semitas aeris volitantia, quae in summitatibus, et ramusculis arborum se tollunt quas ante non praeviderunt. Sic et Apostolicus chorus, fugiendo, in incertitudine refugij vagabatur. Adolescens quidam sequebatur eum amictus syndone super nudo, et tenuerunt eum. At ille, relicta syndone, nudus profugit ab eis. Nec veritus est dilectus discipulus nuditatem, nec recordatus amoris cuius dulcedinem paulo ante hauserat inclinatus super Dominicum pectus, et quam gustare debuerat, quum gustavit Dominicum sacramentum ¹.

SABBATO

Christus ad Annam Pontificem primo ductus, coram eo examinatur.

SECUNDO sequitur Christi coram Anna examinatio. Ducitur enim Iesus a satellitibus mortis ad Annam primum. Hic interrogavit Iesum de disci-

¹ Pauci putant hunc iuvenem fuisse Iacobum fratrem Domini; alij Marcum; plures Ioannem Evangelistam; alij filium vel servum villae adiacentis loco captiois Iesu eiusque discipulum vel fautorem, qui strepitu excitatus e lecto surgens videre voluit quid ageretur; alij aliter. Et non improbabiler dictum est interulam sub linteo illo gestatam fuisse, ideoque vocem *nudus* lato sensu suamendam.

pulis, et de doctrina eius. Interrogat de discipulis quos credit hebetes, quia sequuntur. Interrogat, ut discat an nobiles, vel gregarii sint, ut ex conditione discipulorum saeviat in magistrum. Necnon in auctoritatem, qua congregaverat, intendebat, quum iudicio suo propter decretum Pontificum, et Sacerdotum nemini liceret sub nova doctrina discipulos congregare. Proinde interrogat eum etiam de doctrina. Ad perniciosam inquisitionem Annas se contulit, ac involvere vult Doctorem, non subdocibilem fieri. Id quoque agebat, ut perciperet si adversus Mosaicam legem, et traditiones templarias doctrina Christi aliquid intulisset, quum iam Salvator arguerit eos quod transgressi sint mandatum Dei propter traditiones suas. Ecce doctrina Christi humilitatis decore fulget, quae, quum sit divina, sub hominum iudicio ventilatur.

59. Salvator autem ad inquisita respondet, dicens: *Ego palam locutus sum mundo*; occulta nempe doctrina superstitione plerumque perfunditur, et vitium utique habet annexum, si publicum timet. Non autem omnis occulta insinuatio sanctae doctrinae condemnatur, quae, scilicet, securam manet, si ducatur in publicum, quae palam fieri non vitat, ne deprehendatur in macula, quum sit ipsa immaculata necessitas, et causarum varietas saepe cogit ut lucerna quandoque paucis luceat in occulto, quae mallet lucem dare in manifesto.

60. Protinus ad sanam doctrinam spectat ut nihil sub velamine habeat, quod publicum horreat quod deprehensum pudore, aut infamia ureretur. Sed

illa, quae velaminibus gaudet, latibula, et angulos semper quaerit quae deprehensa rubore suffunditur, arguta non habet unde se iustis sententiis tueatur, est protinus proscribenda, et omnino abiicienda, promulgata etiam ab his qui devotione, et sanctitate pollere videntur. Tutius enim audirentur iniqui inhaesitanter, et manifeste vera dicentes, quam boni clandestine dubia proferentes. Omnem quidem excludit errorem, et animos audientium absolvit a dubiis manifesta, et examinata doctrina. Quocirca Salvator ad invincibilem responsionis defensionem pro sua doctrina se contulit, quum respondit: *Ego palam locutus sum mundo*; et de discipulis tacens, solum doctrinam approbavit ex manifesto, quum non a discipulis doctrina, sed a doctrina discipuli boni, vel reprobi censeantur¹.

61. Sed quoniam per sapientes consuevit approbari, aut reprobari quaecumque doctrina, locum in quo sapientes Iudaeorum convenire solebant subiungit, dicens: *Ego semper docui in synagoga, et in templo, quo omnes Iudaei conveniunt, et in occulto locutus sum nihil*; quum enim multitudo sapientium sanitas sit orbis terrarum, ut dicitur Sapient. vi cap., ad Iudaeorum sapientiam suam approbandam remittit Christus doctrinam, ut, si sapientes sunt, et audierunt, reprehendant, si reprehendendum quidpiam invenerunt; si sapientes non sunt, sileant a propria ignorantia iam prostrati; si sapientes sunt,

¹ Subintellige: *accedentibus operibus bonis et divina charitate.*

et amici, dicant quae noverunt, non amicitiae gratia, sed veritatis gloria. Nam vere sapientes secundum veritatem, non secundum inimicitiam, aut amicitiam omnino diffiniunt. Si sapientes sunt et inimici, ad validius testimonium interpello, ut propter sapientiam submittant inimicitiam, et garriant, si possunt, in manifestam doctrinam. Si vero non possunt, aut taceant, aut, si iustitiam sentiunt, iustis laudibus efferant; nam ubi multi sunt sapientes ibi cautio est doctrinae. Semper enim veretur docens quos novit assistere sapientes, et caute loquitur, maxime aemuli si adstant, ne deprehensus in aliquo confundatur. Sed quoniam proprius amor saepe hominem fallit, subiungit Dominus, dicens: *Quid me interrogas? Interroga eos, qui audierunt quid locutus sum eis.*

62. Magnum testimonium est quod vera sit, et irreprehensibilis doctrina illa, quae ad iudicium revertitur aemulorum; et inobscurabili claritate resplendet quae ad examen proponitur reproborum; atque iustissima ex omni parte censetur quae nullorum fornaces expavet. Et subdit Dominus: *Ecce, hi sciunt quid dixerim ego.* O benigna mansuetudo Salvatoris! velut ante iudicem stabat, et adversus doctrinam suam testes aemulos allegabat, sciebat enim se dixisse infallibilem veritatem; inconfusibilis nempe veritas est, et arguta peramplius fulget, et tunc siquidem sortitur triumphum, scilicet quum adversarios habet.

63. Ad posteros ergo hoc derivetur in exemplum, ut doctrina non sit privata, sed communis, non occulta, sed publica, non opinabilis, sed veritate

firmata, quae nullis obtrectationibus tremat, quae nullos paveat detractores, quae suos ubilibet conterat inimicos, magis adversitatibus, quam tranquillitatibus, illucescat. Haec solum doctrina Christi possedit, quae nec mirum si mansit intrepida coram Anna, aemulos ad sui testimonium quaerens, Christo capite defendente; quum coram Imperatoribus, et Regibus mundi non cessit in Christiferis membris, in eis Spiritu sancto loquente.

64. *Haec quum dixisset, unus assistens ministrorum dedit alapam Iesu, dicens: Sic respondes Pontifici? Sed vide mansuetudinem patientis, cognosce sapientiam respondentis: Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo. Si autem bene, quid me caedis?* O benignitas, et humilitas Salvatoris! iudicium vult subire cum servo qui omnium Dominus est, et iudex; totum tradidit se in iudicio Christus, omnia inimicorum examinationi remittit; Corpus, mores, et verba, et si qua humana sunt eius, in iustitia vult appendi. Approbari, aut improbari testimoniis satagit cum ministro, nec tamen parat Dominus maxillam aliam, sicut alios docuerat observare (MATTH. V) ¹.

¹ De hac re ita scribit Alapide, in Ioannem cap. 18: « Porro, Christus non porrexit alteram maxillam, ne videretur culpam agnoscere. Sic et Paulus, iussus iniuste percuti a pontifice, ait ex zelo iustitiae: *Percutiet te Deus, paries dealbate*, (ACT. XXIII). Addit S. Augustinus: « Iesum non solum alteram maxillam iterum percussuro, sed totum corpus figendum praeparasse in ligno, ut suum dogma, (MATTH. V, 39), facto sanciret ».

65. Sed altius Christus exemplo suo nunc nos trahit, opus esse perfectum ostendens, quum ad bonum trahitur male agens, quando charitas servatur in animo, et suavi proximus compungitur verbo. Perfectum nempe in virtutibus est ei qui te percussit inferre salutis verba; et, quum odio te feriat, tu cum charitate constringas, ut quem pateris percussorem possis tandem habere consortem. In id quippe tendebat Salvator qui vult omnem hominem salvum fieri, et ad agnitionem veritatis venire. In hoc quippe exemplo nos docet Salvator noster quod, si molli responsione homo proximi iram extinxerit, quoniam, ut dicitur Proverb. xv cap.: *Responsio mollis frangit iram, sermo durus excitat furorem*; simul duo congeminat bona, ut virtus patientiae suo munere fulgeat, et conversus proximus dignam poenitentiam agat; et sic utriusque boni patiens sortitur praemium, quia sustinuit, et quia convertit, et respiciens a malo poenas dignas malis evasit.

DOMINICA III. ADVENTUS

De Petri negatione.

TERTIO additur Petri negatio. *Sequebatur etenim Petrus Christum*, non tantum corpore, quantum mente; quem titubatio fidei plene compleverat, et amor ad Christum a timore hominum patiebatur iniuste conflictum. Hic a Ioanne in domum

introducitur est per curialium notitiam qua Petrus ipse carebat. Et hinc inde agitatis verbis Christum trina despexit negatione. Despicitur nempe quod tanta procacitate negatur, et sub anathemate ponit Filium Dei, qui omnes venerat reconciliare cum Patre. Pervalide siquidem agebatur virga timoris qui se excommunicabat, si cognovisset etiam Christum, et iuramento falso firmabat quod non cognoverat veritatem. Dixerat enim interroganti Christo (MATTH. XVI): *Tu es Christus Filius Dei vivi*; quam cognitionem veritatis, non ab homine, aut ab Angelo, sed ab aeterno Patre susceperat, qui quempiam docendo non fallit.

67. An forte occasiones fuerunt in Petro praeter timoris angustiam, et fidei detrimentum, quod ancilla ostiaria introduxit? An forte quia frigus erat, et ad ignem se posuerat Iudaeorum? Exterius frigus interiorem frigiditatem insinuat, et Spiritus sancti ignem Iudaeorum exarserat ignis. Gallo interim dante vocem, et inter verba Christo miserante, ab ipso respectus Petrus egreditur foras, et flevit amare. Haec autem negatio Petri an tota in domo Caiphae, an in una incoepa, et in altera consumata, secundum diversorum opinionem, (quia nihil addit, vel adimit fidei alterum horum credere) non sit praesentis dissertationis.

65. Sed altius Christus exemplo suo nunc nos trahit, opus esse perfectum ostendens, quum ad bonum trahitur male agens, quando charitas servatur in animo, et suavi proximus compungitur verbo. Perfectum nempe in virtutibus est ei qui te percussit inferre salutis verba; et, quum odio te feriat, tu cum charitate constringas, ut quem pateris percussorem possis tandem habere consortem. In id quippe tendebat Salvator qui vult omnem hominem salvum fieri, et ad agnitionem veritatis venire. In hoc quippe exemplo nos docet Salvator noster quod, si molli responsione homo iram extinxerit, quoniam, ut dicitur Proverb. xv cap.: *Responsio mollis frangit iram, sermo durus excitat furorem*; simul duo congeminat bona, ut virtus patientiae suo munere fulgeat, et conversus proximus dignam poenitentiam agat; et sic utriusque boni patiens sortitur praemium, quia sustinuit, et quia convertit, et respiciens a malo poenas dignas malis evasit.

DOMINICA III. ADVENTUS

De Petri negatione.

TERTIO additur Petri negatio. *Sequebatur etenim Petrus Christum*, non tantum corpore, quantum mente; quem titubatio fidei plene compleverat, et amor ad Christum a timore hominum patiebatur iniuste conflictum. Hic a Ioanne in domum

introducitur est per curialium notitiam qua Petrus ipse carebat. Et hinc inde agitatis verbis Christum trina despexit negatione. Despicitur nempe quod tanta procacitate negatur, et sub anathemate ponit Filium Dei, qui omnes venerat reconciliare cum Patre. Pervalide siquidem agebatur virga timoris qui se excommunicabat, si cognovisset etiam Christum, et iuramento falso firmabat quod non cognoverat veritatem. Dixerat enim interroganti Christo (MATTH. XVI): *Tu es Christus Filius Dei vivi*; quam cognitionem veritatis, non ab homine, aut ab Angelo, sed ab aeterno Patre susceperat, qui quempiam docendo non fallit.

67. An forte occasiones fuerunt in Petro praeter timoris angustiam, et fidei detrimentum, quod ancilla ostiaria introduxit? An forte quia frigus erat, et ad ignem se posuerat Iudaeorum? Exterius frigus interiorem frigiditatem insinuat, et Spiritus sancti ignem Iudaeorum exarserat ignis. Gallo interim dante vocem, et inter verba Christo miserante, ab ipso respectus Petrus egreditur foras, et flevit amare. Haec autem negatio Petri an tota in domo Caiphae, an in una incoepa, et in altera consumata, secundum diversorum opinionem, (quia nihil addit, vel adimit fidei alterum horum credere) non sit praesentis dissertationis.

FERIA SECUNDA

De desolatione B. V. Mariae in Christi captione.

DE Beata Virgine sane in praesenti loco credendum est quod discipulus ille quem diligebat Iesus, videns tam dire tractari Dominum suum, interim cucurrit ad Virginem gloriosam, nuncios quae acciderant circa Filium suum. Forte noverat eam esse in Bethania, in domo Magdalenae cum sororibus suis. Quo audito, prae immensitate doloris concussa sunt omnia viscera eius, et implacabili fletu plorare coepit, et aliae mulieres quae cum ea erant, secedensque ab aliis, ante Dominum in oratione lacrymarum irriguo se prostravit, omni qua potuit pietate paternae dilectioni recommendans Filium suum.

69. Ac non post multam moram consurgens cum Magdalena, et sororibus suis, concito gressu, plorantibus cunctis, Ierusalem adit: *Quinque obviaret custodibus civitatis, dicunt ei: Quid ploras mulier? Quid quaeris?* Respondit: *Nunquid quem diligit anima mea vidistis?* Et illi: *Qualis est dilectus tuus, o pulcherrima mulierum?* Et illa: *Dilectus meus, candidus, et rubicundus, electus ex millibus.* Aiunt illi: An forte filius tuus est ille qui hac nocte, tamquam malefactor et latro, ductus ad domum Annae Pontificis ligatus, et verberatus, et tam atrociter laceratus? Quo audito, Maria fere cecidit in terram prae dolore; sed amore videndi Filium suum, vires

resumens, ocius pervenit ad domum Annae; sed, non invento ibi Iesu, aliquo referente, didicit fuisse transmissum ad Pontificem Caipham, sicut in sequenti capitulo patet.

70. Plorando ergo cum sororibus, et devotissima Magdalena per viam pervenerunt ad Caiphae domum, et introire quaerentes prohibitae sunt. Dure igitur extra domum plorans clamabat: *Fili mi Iesu, Iesu fili mi; o Iesu fili mi, ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis.* Quis unquam exprimere posset quantus cruciatus tunc renovatus est in anima Iesu Christi, quum in spiritu intellexit Matrem propter eum tam atrociter cruciari?

FERIA TERTIA

De Christi examinatione coram pontifice Caipha.

TERTIA contemplatio pertinet ad processum Dominicae passionis tria alia etiam continet de ipso Christo. Primum est Iesu examinatio, secundum Christi condemnatio, tertium Christi delusio.

72. Primum est Christi examinatio, scilicet, coram Pontifice Caipha; propterea subditur: *Et misit eum Annas ad Caipham Pontificem;* uterque Pontifex; ille cesserat, iste regebat. Secundum enim Hieronymum et Chrysostomum tunc pontificatus emebantur ab eis; propterea contra legem etiam singulis annis novi Pontifices creabantur. *Erat autem Caiphas Pontifex anni illius.* A Pontifice in pontificem il-

luditur ergo Christus, sistitur coram Caipha Filius Dei Iesus: *Adversus quem convenerunt Sacerdotes, et Scribae, et populi Seniores.* Ecce Sacerdotum sanctitas vertitur in turpitudinem, Scribarum scientia in errorem, et in furem trahitur matura senectus, quum hi omnes conveniant contra veritatem, et innocentiam subvertere moliantur.

73. Omne autem consilium eorum erat quomodo Christum per apertam iustitiam, sive apparentem potius, occidere possent, et non, prout homicidae erant in occulto, in publico notarentur. Congregatus igitur conventus malignantium, odio aestuabant in Christum, *et quaerebant falsum testimonium contra Iesum, ut eum morti traderent.* Non tamen dicit Evangelista falsum, quasi non amplius velent invenire verum testimonium contra eum, si fieri posset; sed ut ostendat quia iniquissima intentione, et cum iniquissimo processu cuncta contra Dominum probare parabantur. Inquirebant testimonia, ut zelo iustitiae punire viderentur, ac per hoc iustitiae velamento invidiam, et animi pravitatem palliare tentabant. Et quum multi procaci animo, infrunito vultu et impudica lingua testimonium contra Dominum loquerentur, convenientia non erant testimonia, scilicet, sententiae proferendae. *Novissime venerunt duo falsi testes dicentes: Hic dixit: Possum destruere templum Dei, et in triduo reaedificare illud, ut verificaretur quod Propheta (Ps. xxvi) ait: Insurrexerunt in me testes iniqui, et mentita est iniquitas sibi.* Falsi testes in proferendi rectitudine falebantur. Dixerat enim

Christus (IOANN. II): *Solvite templum hoc, intelligens de Corpore suo, et in tribus diebus excitabo illud;* quod potius sonat suscitationem corporis mortui, quam reaedificationem destructi templi. Testes falsi dicebant: *Possum destruere templum Dei, intelligentes de lapideo templo; et in triduo reaedificare illud.*

74. Vide et diligenter adverte quomodo veritas et innocentia per adversarios saepe clarificatur, et tanto magis, quanto plus insaniunt contra eam. Nam summa laus est Christi quod et apparenter minime culpabile opus contra eum invenire non possunt, nec etiam possunt eum accusare de verbo; quia ex hoc quod istud in medium posuerunt, licet sub aliqua falsitate; quod utique de se nullius ponderis erat, patet quod, si contra eum alia habuissent, libentius quidem illa in medium protulissent. Sustinet patienter Dominus et Salvator, ad obiecta non respondet; propterea subditur: *Iesus autem tacebat.* Sed quid facerent, si loqueretur, quum tacendo exagitet furiosos? Nam surgens Princeps Sacerdotum, ait illi: *Nihil respondes ad ea quae ipsi testificantur?* Surgit nempe ex inquietudine mentis, et saevitia efficiebatur seipso superior. Quaerebat respensionem non ad credulitatem, sed ut captatis verbis magis ex ipsa subnecteretur accusatio contra eum. Iesus autem nihil respondebat, mysterio, non timore, tamquam cognoscens eum, qui loquebatur in fraudem. Magna prudentia est tacere ubi ex omni parte calumnia praeparatur.

FERIA QUARTA

De Christi condemnatione coram pontifice Caipha.

SECUNDO subditur Christi condemnatio, scilicet, coram Pontifice Caipha; nam tunc male iterum agitatus in corde verbis exagitat Christum, dicens: *Adiuro te per Deum vivum ut dicas nobis si tu es Christus Filius Dei benedicti.* Adiuratio est inquisitio alicuius sciendae veritatis sub respectu superioris potestatis. Forte Caiphas aliquorum relatione perceperat Christum se dixisse Filium Dei, et hoc in iudicio repeti satagebat, ut eius condemnatio morti per legem aptior, vel apparentior esset. Iesus autem sic adiuratus, ne crederetur Deum vivum non diligere, vel non timere, praetermisso silentio, disponebat dare responsum. Sed ante responsum paucis verbis fraudulentiam Caiphae detexit, dicens: *Si vobis dixero, non credetis mihi. Si autem interrogavero, verum non respondebitis mihi,* ut ex eadem damnata radice indicet provenire verum dicenti non credere, et verum in responsione quaerenti non dicere.

76. Proculdubio Caipham voluisset interrogare Iesus, ut interrogato instrueret, et lucraretur animam eius, et omnium circumstantium, nisi quia praevidebat illos ad falsitatem et mendacia prolapsuros. Iterum quoque fraudem illorum detegens, subdit: *Neque dimittetis,* quasi dicat: Sed eo armabimini hostilius, quo verum illucescet clarius.

Veruntamen dico vobis, amodo videbitis Filium hominis, scilicet, in iudicio; quem, purum hominem credentes, nunc usquequaque contempstis: *sedentem a dextris virtutis Dei,* ut unum et aequalem cum Patre credatis Filium corregnantem, et hominem infallibiliter factum Deum. Apocal. cap. 1 Ioann. ait: *Videbit eum omnis oculus, et qui eum pupugerunt,* id est, in die iudicii videbunt boni et mali me Filium Dei, quem boni amaverunt, mali contempserunt, boni ad gloriam, mali autem ad terrorem et poenam. Sedebit quiescens qui nunc in laboribus agit. Sedebit iudicans qui nunc iudicandus adstat. Sedebit a dextris virtutis Dei qui ad sinistram diabolicae potestatis morti adiudicatur. Dextera enim virtus Dei tota est cum Patre omnipotens, et aequa potentia, et tota est cum Deo Patre omnipotens, quam habere, et ostensurum se mundo praenunciat.

77. Non tamen in nubibus pluvialibus, aut obscuris adveniet, sed virtute Dei uniti naturae humanae in nubibus lucidis velut in tribunalibus sedens, terrae ad iudicandum in aere, more nubis, efficietur ipse vicinus, ac iudicabit in terris positos qui de coelo Coelestis ad terras adveniens, a terrenis iudicium pertulit improbandum; ut, sicut in ligno pendens in aere, inclinato capite, pro omnibus ut moreretur, tradidit spiritum; sic in aere corpore a terra exaltatus iudicabit mundum sibi subditum universum.

78. Per experientiam patet quod Christus ad calumniam interrogatus est; nam tunc omnes animo

furioso dixerunt: *Tu ergo es Filius Dei?* ironice ac derisorie Christi sententiam repetentes. Quibus Salvator fida voce respondit: *Vos dicitis quia ego sum.* Quo animo id dicatis vos nostis. Quaecumque tamen intentione id dicatis, verum dicitis, quia ego sum. *Tunc Princeps Sacerdotum scidit vestimenta sua, dicens: Blasphemavit;* vestimenta scidit, ut accusationem Christi redderet graviorem, et quod dicebat verbis, extolleret factis; et corde adeo divisus divisas adeo peragit actiones, veramque Christi confessionem in falsitatem et blasphemiam suo sensu convertens, et quam dicta testium plus attendens, cordis impetu, malo actu, tonanti voce adstantes alloquitur, dicens: *Blasphemavit;* velutque in Christi mortem festinus adiecit: *Quid adhuc egemus testibus? Ecce nunc audistis blasphemiam.*

79. Sed ne Caiphas totus nocens solus in hoc iudicio delinquere videatur, atque ut ferat sententiam non quasi a semetipso, sed quasi aliorum consilio et assensu, sibi assistentibus: quid videretur? inquit. Sed eo gravius crimen est, quo multos socios quaerit. Responderunt omnes: *Reus est mortis.*

80. O stupenda nequitia impiorum! videre inter omnes Magistratus et sapientes et seniores populi Iudaeorum iustitiam conculcatam, et in iusti mortem omnes pariter convenire, at neminem inveniri qui pro innocente consurgat; aut tempus defensionis deponat. O benignitas Salvatoris! O mansueta dulcedo, et bonitas Redemptoris! Quid enim

erat videre innocentem Iesum, veluti mansuetum agnum, solum inter tot improbos et impios constitutum, facie mansuetum, vultu benignum, mortem exspectantem, in voto et promptitudine mentis intrepide persistentem?

FERIA QUINTA

Christi delusio in domo pontificis.

TERTIO subditur Christi delusio; nam, antequam morti per Iudaeos adiudicatus sentiret aculeum mortis, prius suis poenis saturari quaerentes, expuerunt in faciem eius, velut in faciem vilissimi et abiectissimi hominis, cui ex animo verbis et actibus exprobrabant, ac si dictorum utilitatem sputi vilitate damnarent, ut verificaretur quod Iob xxx cap., in persona Domini ait: *Faciem meam conspuere non verentur.* Et iterum per Is. I. cap., ait: *Faciem meam non averti ab increpantibus et conspuentibus in me. Et velaverunt faciem eius in derisum, et colaphis eum percusserunt; alii palmas in faciem eius dederunt.*

82. O vultus desiderabilis Angelis! et genae quae coelum repletis laetitia, mundumque decore laetificatis! quomodo tam crudeliter caesae estis a manibus impiorum? O collum per quod effusa nobis doctrina salutis! quis ausus est te laedere colaphorum percussione?

83. Sed ut omnis compleatur derisus in domibus Iudaeorum propheta, qua ille populus super ce-

teros iam effulsit, in Christo capite deridetur, quum, percutientes eum, dicebant: *Prophetiza nobis Christe: quis est qui te percussit?* ut more divinatoris potius, quam prophetae diceret quis percussit eum. Sed haec derisio prophetiae ad ipsos impios re-torta est, ut facti omni populo in derisum, et Prophetis veracibus non credentes, ipsis omnino privati, et a prophetis mendacibus decepti, in sua ignorantia excaecati miserum in mundo experiuntur exilium. Et quia Christum Prophetarum omnium veritatem et lumen impie velaverunt, iusto Dei iudicio super illorum corda velamen caecitatis et ignorantiae manet usque adhuc expansum; et, nisi ad Christum fide et dilectione pertranseant in hac vita, nulla ratione tollendum. Denique quibusdam illorum dormitum euntibus, alii nequiores remanserunt Christum usque ad mane verbis et multiplicibus iniuriis illudentes.

84. Expectat interim extra moestissima Mater Iesu cum sororibus suis implacabili fletu plorans, ac desiderans videre dilectum Filium suum.

FERIA SEXTA

Christus adducitur ad Pilatum.

PRIMA contemplatio pertinens ad incrementum Dominicae passionis continet in se tria; nam primo Christus coram Pilato accusatur, secundo examinatur, tertio excusatur.

86. Primo quidem Christus accusatur a Iudaeis coram praeside Pilato. O horrenda impietas Iudaeorum! quae tantis iniuriis satiari non potuit; quin potius ferali rabie fremens, impio iudici, tamquam rabido cani, animam iusti deglutendam exposuit. Porro mortem Christi differre periculum autumantes, postquam in eorum concilio fuerat definitum Iesum morti obnoxium subiacere, nec habentes quomodo possent eum sententiae mortis tradere, potestate in Romanum Imperium iam translata, aut falso religionem monstrantes, ne propter invidiam viderentur inferre iudicium super eum: *Mane autem facto, inloque consilio iterato Principes et omnes Sacerdotes et populi seniores contra Christum, ut eum morti traderent, vinctum adduxerunt eum, et tradiderunt Pontio Pilato praesidi, scilicet, ut saevae mortis experientia puniretur.*

87. Quumque egrederetur Pontificis domo, erexit se moestissima mater Maria, ut videret Filium suum; quem quum videret facie lividum, sputis deturpatum, barba et capillis capitis depilatum, et omnino a priori pulchritudine alienatum, obviantibus Matris et Filii oculis simul, prae dolore fere cecidit super terram.

88. Ad litteram circa veritatem textus est singulariter advertendum quod communiter textus Ioann. 18 cap., ait: *Adducunt ergo Iesum ad Caipham in praetorium;* sed male stat textus scriptorum culpa; nam, secundum Graecos, in quorum lingua Ioannes Evangelium scripsit, textus dicere debet: *Adducunt ergo*

Iesum a Caipha in praetorium ¹, id est de domo Caiphae ad domum Pilati, ubi erat praetorium.

89. Considera igitur, o anima mea, quomodo transiit in somnis nox illa in Christo aperiato per toties ex desiderio, atque percusso multoties; et ira saeva atque odium cordiale aliquos Iudaeorum fecit ad irrogandum Christo iniurias vigilare, at tamen insimul condicentes quid, tradendo illum Praesidi, accusando sibi obiicerent, quo iuste moveretur Praeses contra eum proferre sententiam mortis. Praetorium enim erat, secundum traditionem antiquam, civium Romanorum locus iudiciariae potestatis, ubi eorum fiebat exactio, seu ubi Praetor cum sapientibus, et cum populo conveniebant ad aliquid definiendum. Sed praetorium Pilati sic Ierosolymis dispositum erat, quod ex ipsius fenestris allocutio posset esse ad extra positum populum, si necessitas esset; propterea subditur: *Sed Principes Sacerdotum, et omne Iudaeorum consilium praetorium Pilati non introierunt, ne contaminarentur, sed manducarent Pascha*, scilicet, quod in illo tempore celebrabant. Semper enim Iudaei, vilioribus caeremoniis studiosius intendentes, in malorum magnorum voraginem ceciderunt. O damnata caecitas et perversa conditio Iudaeorum! verebantur contaminare Pascha, si contra traditiones suas Praesidis intrarent praetorium, sed non verebantur ad mortem iniuste deducere iustum, et innocentem Dominum Iesum Christum.

¹ Et ita legitur in nostra vulgata.

SABBATO

Suspendium Iudae.

SECUTA est ad praetorium Filium suum plorando moesta Mater, cum Ioanne et Magdalena, atque cum aliis sororibus suis, et aliis mulieribus quae quadam naturali pietate inclinabantur ad eam.

91. Notanter ad litteram advertendum est in hoc loco, quod Matth. xxvii cap. interposuit hic de suspendio Iudae, quomodo Iudaei pecuniam restituit, ac quomodo Iudaei noluerunt eam ponere in corbonam, id est, in gazophylacium, sive arcam, ubi servabantur dona oblata; quia pretium pro Sanguine Christi fundendo fuerat datum. Licet enim ex sua impietate et caecitate donationem illius pretii forte non iudicarent iniustam, tamen omne tale pretium iudicabant indignum poni cum donis divino cultui consecratis; et ideo quamdam fictam speciem pietatis in hoc servare volentes, emerunt cum eo agrum figuli cuiusdam, ut esset cimiterium peregrinorum, cives enim forte in paternis sepulchris tumulabantur. Et quia ager ille de sanguinis pretio fuit emptus, ideo vocatus est Acheldemach, id est, ager sanguinis usque in hodiernum diem. Quod quidem refertur ad diem quo Evangelista hoc scripsit.

92. Quaerit tamen Augustinus in quaestionibus novi et veteris Testamenti quomodo, occupatis Principibus Sacerdotum ad necem Christi a mane usque ad horam nonam, Iudas eis reportavit pretium

ante Christi resurrectionem, reiecitque in templo; quum constet omnes Principes ante passionem Christi non fuisse in templo, quippe quum in cruce posito insultarent ei? et subdit se nescire quo die, vel tempore se suspenderit Iudas: et quod licet narretur in hoc loco, non tamen sequitur ex hoc quod tunc fuerit factum.

93. Hieronymus tamen, et Origenes supponunt quod, quando Iudas vidit Christum morti adiudicatum, pretium reddidit, dicens: *Peccavi, tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt: Quid ad nos? tu videris: et protectis argenteis in templo, recessit, et abiens laqueo se suspendit.*

94. Puto igitur quod Matth. sicut hoc fuit enarrat, ad exaggerandum crimen Sacerdotum qui nec ad poenitentiam Iudae sententiam mutaverunt, nec tamen propter hoc oportuit Principes tunc interesse in templo; quia, postquam noluerunt a Iuda pretium acceptare, videtur quod Iudas ad templum iverit, ut saltem pecuniam relinqueret ibi, quam secum retinere horrebat.

DOMINICA IV. ADVENTUS

Christus falso accusatur coram Pilato.

SED ad seriem historiae revertamur. Pilatus denique, quum cognovisset Iesum in suum praetorium intromissum, ipsis Iudaeis extra positus locutus est, dicens: *Quam accusationem affer-*

tis adversus hominem hunc? Iudaei vero falsam iustitiam simulantes, et quod non velut invidium suae iurisdictioni tradiderant, responderunt: Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum; ac si apertius dicant: Non movemur invidia, nec odio agitur, nec sumus in suo facto, praecipites; antequam tradidissemus eum tibi, discussimus et vidimus malefacta illius; nil aliud, quam maleficia sua, tibi eum per te iudicandum tradere nos compellit. Igitur aperte cognosce quod, si hic malefactor non esset, tibi a nobis traditus non fuisset.

95. Pilatus vero, qui leges noverat Romanorum quae non damnabant reum, nisi de particularibus et dissertis criminibus iusta probatione convictum, perstitit, inquirens; quamvis littera taceat quid diserte adversus Christum obiciant Iudaei, et qui sibi eum tradiderant. Ne tamen in hac iniustissima causa succumbere viderentur, se ad falsa commenta convertunt, dicentes: *Hunc invenimus subvertentem gentem nostram, et prohibentem tributa dari Caesari, et dicentem se Regem esse.*

96. Ecce, imponunt falsa infallibili Veritati, ac de tribus gravissimis accusant eum, dicentes eum fecisse primo contra veritatem doctrinae, secundo contra veritatem iustitiae, tertio contra veritatem vitae.

97. Primo accusant eum fecisse contra veritatem doctrinae; propterea dicunt: *Hunc invenimus subvertentem gentem nostram.* Secundo contra veritatem iustitiae; propterea addunt: *Et prohibentem tributa dari Caesari.* Tertio contra veritatem vitae;

ante Christi resurrectionem, reiecitque in templo; quum constet omnes Principes ante passionem Christi non fuisse in templo, quippe quum in cruce posito insultarent ei? et subdit se nescire quo die, vel tempore se suspenderit Iudas: et quod licet narretur in hoc loco, non tamen sequitur ex hoc quod tunc fuerit factum.

93. Hieronymus tamen, et Origenes supponunt quod, quando Iudas vidit Christum morti adiudicatum, pretium reddidit, dicens: *Peccavi, tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt: Quid ad nos? tu videris: et protectis argenteis in templo, recessit, et abiens laqueo se suspendit.*

94. Puto igitur quod Matth. sicut hoc fuit enarrat, ad exaggerandum crimen Sacerdotum qui nec ad poenitentiam Iudae sententiam mutaverunt, nec tamen propter hoc oportuit Principes tunc interesse in templo; quia, postquam noluerunt a Iuda pretium acceptare, videtur quod Iudas ad templum iverit, ut saltem pecuniam relinqueret ibi, quam secum retinere horrebat.

DOMINICA IV. ADVENTUS

Christus falso accusatur coram Pilato.

SED ad seriem historiae revertamur. Pilatus denique, quum cognovisset Iesum in suum praetorium intromissum, ipsis Iudaeis extra positus locutus est, dicens: *Quam accusationem affer-*

tis adversus hominem hunc? Iudaei vero falsam iustitiam simulantes, et quod non velut invidium suae iurisdictioni tradiderant, responderunt: Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum; ac si apertius dicant: Non movemur invidia, nec odio agitur, nec sumus in suo facto, praecipites; antequam tradidissemus eum tibi, discussimus et vidimus malefacta illius; nil aliud, quam maleficia sua, tibi eum per te iudicandum tradere nos compellit. Igitur aperte cognosce quod, si hic malefactor non esset, tibi a nobis traditus non fuisset.

95. Pilatus vero, qui leges noverat Romanorum quae non damnabant reum, nisi de particularibus et dissertis criminibus iusta probatione convictum, perstitit, inquirens; quamvis littera taceat quid diserte adversus Christum obiciant Iudaei, et qui sibi eum tradiderant. Ne tamen in hac iniustissima causa succumbere viderentur, se ad falsa commenta convertunt, dicentes: *Hunc invenimus subvertentem gentem nostram, et prohibentem tributa dari Caesari, et dicentem se Regem esse.*

96. Ecce, imponunt falsa infallibili Veritati, ac de tribus gravissimis accusant eum, dicentes eum fecisse primo contra veritatem doctrinae, secundo contra veritatem iustitiae, tertio contra veritatem vitae.

97. Primo accusant eum fecisse contra veritatem doctrinae; propterea dicunt: *Hunc invenimus subvertentem gentem nostram.* Secundo contra veritatem iustitiae; propterea addunt: *Et prohibentem tributa dari Caesari.* Tertio contra veritatem vitae;

propterea subdunt: *Et dicentem se Regem Iudaeorum*; ex quo manifeste clarescit quod subversi a diabolo dicunt Christum Dominum subvertentem: non enim subvertebat gentem quam convertebat ad legem, quam non venit solvere, sed adimplere, sicut ipse (MATTH. V) ait. Nec tributa Caesari dari prohibebat, sed reddenda Caesarea Caesari interrogantibus ipse dixerat (MATTH. XXII). Et ad vitandum scandalum, quum esset liber, per Petrum staterem Regi ante persolverat, sicut patet Matth. XVII. Ac quum esset Rex Regum, et Dominus Dominantium, se regem numquam asseruit. Potius autem fugit, quum turbas nosceret esse venturas ad eum ex miraculo magno motas, ut eum sibi Regem praeficerent (IOANN. cap. VI), quia secreta potestate de paucis panibus tantam hominum multitudinem satiavit.

98. Has nempe accusationes iniquas auribus percipit moesta Mater, et cognoscens voluntatem Filii sui tacet, nec eum excusat, aut defendit, sed fessa mente et corpore plorat.

99. Sed Pilatus Iudaeorum animositatem manifeste cognoscens, et ex ante relatis intelligens invidiam eorum, eis secundum eorum legem tradidit iudicandum, dicens: *Accipite eum vos, et secundum legem vestram iudicate eum*. Discant igitur Christiani Rectores, et Principes saeculares a Praeside isto pagano non pertinere ad eos, neque spectare de Christis post Christum amplius iudicare.

100. O si Iudaei a Pilato praedocti rediissent ad cor, et legem cum Prophetis vigili mente legis-

sent, et secundum illam iudicassent Christum, profecto decrevissent, et cognovissent penitus esse Deum Dei Filium, hominem verum, et potius poenitentia ducerentur, quam illum tradidissent ut hominem reum. Sed quoniam per Mosaicam legem morti eum adiudicare non poterant, sicut ipsi bene praenoverant, se falso ad religionem convertunt, dicentes: *Nobis non licet interficere quemquam*; invasibiliter Christi mortem gerebant in corde qui de interfectione clamabant. Non enim eis dixerat Pilatus accipite, et interficite; sed dixerat: *Accipite, et iudicate*. Dicebant autem eis interficere non licere, aut honestate festi, aut translati domini. Sed hoc Pilatus eis restituebat, dicens: *Accipite eum vos*. Magis autem hoc agebant quadam sagacitate dolosa, dicentes eis penitus non licere, ut puta, quod a turbis, et ceteris praesentibus et futuris haberentur immunes, si non ab ipsis, sed a gentibus auctoritate Romanorum Christus mortis sententia puniretur.

FERIA SECUNDA

Christus examinatur a Pilato.

SECUNDO Christus examinatur, scilicet a Pilato. Nam Pilatus, his auditis, illorum importunitate devictus, ad Christi examinationem iure ordinario se convertit; et de tribus accusationibus sibi factis, unam tantum veritus, quae pertinere videbatur

ad temporalem Romanorum statum, super illam dumtaxat examinat eum. *Introivit ergo Pilatus in praetorium, et vocavit Iesum, et dixit ei: Tu es Rex Iudaeorum?* Cavebat enim sibi, qui ex mandato Romani imperii procurabat Iudaeam, ne aliquis Rex per subdolan actionem insurgeret, quam ipse cavere non posset, et ne Romanum Imperium illa provincia privaretur. Iacturam quoque personae propriae etiam verebatur; praefixerat enim in corde suo Pilatus se Christum Regem propria lingua confessum aut morti tradere, aut Romam mittere puniendum.

102. Iesus autem prudenti cautela respondit, interrogatus interrogans, ac dicens: *A temetipso hoc dicis, an alii tibi dixerunt de me?* Quasi dicat: si a temetipso cogitasti me fore Regem, communis Iudex transivit in partem, quo facto semper est suspecta ventilatio rei; si a temetipso causa sumpsit initium, iniustum est ut cogitatio Praesidum per examinationem exquiratur. Si autem alii dixerunt de me, non me interroges, nam ipsi testificentur qui accusaverunt. Accusanti, non reo incumbit probatio; tantum defensio incumbit reo. *Respondit Pilatus: Numquid ego Iudaeus sum? Gens tua et Pontifices tradiderunt te mihi. Quid fecisti?* scilicet, non est verum quod dixeris te Regem? *Respondit Iesus: Regnum meum non est de hoc mundo,* quia non terrenum, sed coeleste, non corruptibile aut mortale, nec transitorium, sed sine fine mansurum, sicut, Dan. vii cap., scriptum est: *Potestas eius aeterna, quae non aufe-*

retur, et regnum eius quod non corrumpetur. Nam etsi Christus secundum iura humana erat Rex mundi, quia etiam secundum carnem erat nobilior homo mundi, sicut colligi potest infra, sermone 61, art. 1, et cap. 1, tamen mysterialiter non erat Rex mundi; propterea subdit: *Si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri utique mei decertarent, ut non traderer Iudaeis,* scilicet ut iuxta eorum petitionem iudicaret; atque firmando subnectit: *Nunc autem regnum meum non est hinc.* Ergo regnum se habere dicebat secundum aliam formam, praeter quam mundo monstraret.

103. Pilatus vero, his auditis, adiecit: *Ergo Rex es tu?* Christus autem addidit: *Tu dicis, quia rex sum ego.* Nec parvipendit verba Christi Pilatus regnum, sed non de hoc mundo se habere dicentis; immo magnipendit et admiratus est; et velut quoddam numen audivit praedictum verbum; quod quidem ex sequentibus claret, quum statim voluerit tradere libertati. Vigilanti quidem studio per *quia*, non per *quod* scriptum est dictum Iesu, quum replicat ad Pilatum: *Tu dicis, quia Rex sum ego.* Tu dicis, aut admirans, aut credens, quia Rex sum ego. Et ego in hoc natus sum, et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati. Proculdubio testimonium veritatis est confusio falsitatis. Maxime autem Christus perhibuit testimonium illi veritati qua vita peragenda deducitur, ut ad aeternam vitam perveniatur. Hinc Christus perhibuit testimonium in seipso, et moribus illam servans, et docens verbo; eidem testificans in mi-

raculis et prodigiis multis, in passionibus et morte, sepultura et resurrectione, ascensione et Paracliti missione; atque veritatis amatores ad se pertinere omnino contestans, dicit: *Et omnis qui est ex veritate audit vocem meam*, id est, mihi credit, obedit, et sequitur.

104. Non displicuit Pilato veritatis verbum, quod etiam improbi amant. Hoc enim habet veritas dignitatis inter ceteras virtutes, ut eam suus aemulus diligat, atque laudibus efferat. Omnis enim qui male agit amicus est veritatis, nam etsi fallere vult, non falli mavult, nam etiam impius dominus veritatem in servo requirit, fallax quoque homo filium, uxorem, familiam universam quaerit habere veracem. Ad hanc igitur veritatem Pilatus amore conversus, illectusque dulcedine vocis eius, quid ipsa sit Christum interrogans, dicit: *Quid est veritas?* neque umquam talem Pilatus audierat orationem, et forte per modicum tangebatur cor eius a libera prolatione verborum eius; quocirca interrogat: *Quid est veritas?* Cuius disertionem si audisset ab eo qui coram eo, velut homo reus, astabat, forsitan ei superna claritas illuxisset: cui si credidisset, non solum Christum liberasset, verumetiam descendisset de sede, factus de iudice iudicatus, de Praeside reus, de tyranno collega, animo et corpore Christi pedes fuisset amplexus, et eum tamquam Dei Filium adorasset.

FERIA TERTIA

Christus excusatur a Pilato.

TERTIO vero Christus excusatur, scilicet, a Pilato; nam ad eius animum liberandi Christum via subito praeoccurrit, et velut mutabundus in animo, iam mente suspensus, ad dilationem impatiens, praesertim pro sedando tumultu furentis populi, non expectato Christi responso, egreditur ad Iudaeos, non odio veritatis quam scire quaerebat effugiens, sed compendium meditatus ut populum extra placaret, et Christum ocius liberaret; unde sequitur: *Et quum hoc dixisset*, scilicet, interrogando: *quid est veritas?* iterum exiit ad Iudaeos extra, scilicet, tumultuantes.

106. Iterum enim ideo Evangelista subiungit, quia paulo ante exierat, ut audiret quam accusationem adducerent contra Christum. Nam iterum exiit, et ait ad Principes Sacerdotum et Scribas: *Ego nullam causam invenio in hoc homine*. Vide quam signanter Pilatus contra Iudaeos pro Christo publice testatur, dicens: *Ego*, qui Gentilis sum, natione Lugdunensis¹, civisque Romanus, non invenio

¹ Nihil de hac re certum habemus. Imo Calmet in suo *Dict. S. Scripturae*, v. *Pilatus*, scribit: « Cuius genus et patria latent, quamvis Romanus vel saltem Italus vulgo credatur ». Et in nota: « Petrus Comestor e loco in Delphinatu, non longe a S. Valier ad Rhodanum illum

causam mortis, vel etiam poenae istius quem meas tradidistis in manus; at ubi alicuius invidia et odio delatio facta est, quem vere culpa nulla contaminat, quum deficiunt, ad clamores, et ad condenda denuo mendacia se conferunt delatores. Unde sequitur: *At illis magis invalescebant voces, dicentes: Commovit universum populum, docens per universam Iudaeam, incipiens a Galilaea usque huc.* Invalescebant quidem Iudaei malo conatu super Pilati vocem qui Christi coram Iudaeis innocentiam allegabat, ut vox unius, tumultuantis populi superata clamoribus atque victa, succumberet, ne pateret innocentiae locus, quo libertatem reportans, a iudicio egrederetur immunis; bonumque et verum subinferebant, sed voluntate nocendi, dicentes: *Commovit universum populum.*

107. Commovit sane populum per doctrinam mellifluam quam et operibus validabat, commovit populum virtute miraculorum atque signorum, commovit populum sermonibus veris ad gloriam sempiternam; propterea sequitur: *docens per universam Iudaeam.* Ecce actus istius et irreprehensibilis gestus: ignorantem docere; virtus utique est docere quam ipsi vertebant in crimen. Sed ista delatio testimo-

accersit. Theophylactus in Matth. 27 e Ponto, ex quo illi nomen Pontius ». Ludolphus de Saxonia, in *Vita Christi*, ait: « Pilatus autem praedictus, postmodum in multis apud Tiberium Caesarem a Iudaeis accusatus, deportatus est in exilium Lugdunum unde erat oriundus ». Alii aliter.

nium est laboris quem Christus sustinuit pro Iudaeis, pedester incedens, quum docuit *per universam Iudaeam, incipiens a Galilaea usque in Ierusalem.* Coepit quidem a Galilaea, ut usque ad Ierusalem ascendendo doceret, nam doctrina Christi facit homines in superna conscendere. Coepit a Galilaea velut ab hominibus minus doctis, ut pedetentim perveniret ad doctos Ierosolymis constitutos.

FERIA QUARTA

Christus illusus ab Herode.

SECUNDA contemplatio pertinens ad incrementum Dominicae Passionis etiam in se tria comprehendit. Primum est ad Herodem missio, secundum est Iudaeorum accusatio, tertium ad Pilatum remissio.

109. Primum est ad Herodem missio, scilicet, facta a Pilato. Nam Pilatus, audita nova obiectione criminum, et Galilaeam auribus suis sonuisse, percontatur si Galilaeus erat Iesus. Et, rei veritate comperta, conabatur eum a suo iudicio alienum fieri, et ad alium, id est iudicem, tentavit illum inferre, pro eo quod Galilaeus suo iudicio non substabat; potius tamen ut a iudicio Christi manus suas innoxias reservaret, et ut Herodem ab ipso discordem placaret, sibi tradidit iudicandum: propterea Evangelista ait: *Et ut cognovit, scilicet, Pilatus,*

quod de Herodis potestate esset, remisit eum ad Herodem, qui et ipse Ierosolymis erat in diebus illis.

110. Mittitur igitur Christus ad Herodem tanquam Galilaeus, atque divina providentia factum est ut Herodes illis diebus Ierosolymis interesset ad complementum Dominicæ passionis, ad testimonium veritatis, ad confusionem Iudaeorum; quia Herodes non invenit quid puniret in Christo, sicut subsequens Scriptura testatur: *Herodes autem, viso Iesu, gavisus est valde. Erat enim cupiens videre illum ex multo tempore, eo quod audisset multa de illo, et sperabat aliquod signum videre ab eo fieri.* Interrogabat autem illum multis sermonibus; cuius curiositatem et mentis vanitatem Salvator cognoscens, neque signum coram eo fecit, neque ad sua interrogata respondit: non enim fastidiosis animis alta mysteria pandenda sunt, neque prodigia facienda coram sectantibus vanitatem.

111. Secundo subditur Iudaeorum accusatio. Multum enim ad suam innocentiam comprobendam, et Iudaeorum proterviam condemnandam excusat Christum saeva Gentilitas, quod in illo nulla iniquitas reperitur. Sed, Christo coram Herode tenente silentium, inclamitat insatiabilis crudelitas Iudaeorum; unde sequitur: *Stabant autem Principes Sacerdotum et Scribae constanter accusantes eum;* ex quo patet quod a domo Pilati usque ad domum Herodis Principes Sacerdotum et Scribae Christum nocendi animo fuerant persecuti; ut, si elapsus, aut emissus erat de manu Pilati, ab Herodis iudicio tergiversari non posset absque suscepta sen-

tentia mortis. Accusabant autem eum accusationibus illis quibus eum accusaverant ante Pilatum; et tanto gravioribus, atque iniquioribus quanto eos, ne Herodes eum absolveret, amplior timor angebat. Nam quia a Pilato dimissus erat, si eum liberum dimisisset Herodes, suffugerat a Iudaeis omne tribunal Ierosolymis, antequam possent Christum ulterius convenire. Quamobrem, aut, exagitati a rabie Christum occidendi, manibus propriis grandine lapidum occidissent, aut, velut appellantes ab his Iudicibus, tanquam morte plectendum compeditum sub fida custodia cum causarum delatione Romam ad Caesarem destinassent. Haec enim erat Iudaeorum damnata constantia, ut Christus morti protinus traderetur.

112. Tertio subditur ad Pilatum Christi remissio. Quia autem etiam coram Herode delatio iniqua defecit, quae nec Herodem ad sententiam proferendam inflexit; sed *sprevit illum Herodes cum exercitu suo*, quia, scilicet, signum non fecerat, neque protulerat ad interrogata responsum, quem existimavit fatuum, aut mortis terrore paventem, seu hominem ante praesumptuosum in suis moribus atque vita, qui nunc, veluti imperitus, in causa defecisset: *Et illisit indutum veste alba, et remisit ad Pilatum. Et facti sunt amici Herodes et Pilatus in ipsa die: nam antea inimici erant ad invicem*, ut verificetur quod Propheta (Ps. II) ait: *Asiterunt Reges terrae, et Principes convenerunt in unum adversus Dominum, et adversus Christum eius:* non est enim verorum Regum illudere in iudicio

constituto, sed condemnare convictum reum, aut absolvere innocentem. Sed ad exaggerationem passionis Christi, et contumeliarum eius etiam Reges terrae infatuati sunt, in Regem iniquum etiam assistentes saepe conveniunt. Et qualis Rex, talia sunt et latera eius. Hinc est quod Herodes Christum illisit cum exercitu suo.

113. Illusus et veste alba indutus, revertitur ad Pilatum. Alba quippe vestis insinuat innocentiam patientis, ac fideles posteros per fidem connexos charitate contextos abluendos in Sanguine agni innocenter occisi. Quod autem agitur Christus inter Praesides atque Reges, nulla causa condemnationis inventa, innocentiam omnimodam arguit Salvatoris, quae imposterum ad Tiberium Caesarem etiam ore tenus est delata, ut etiam ipse Tiberius Senatui Romano proponeret Christum inter deos esse colendum. Quis dubitare queat quod Virgo mater Filium suum plorando sequitur, quum ducitur ad Herodem, atque post illum revertitur, quum remittitur ad Pilatum, continue laborando in fletu cum Ioanne et Magdalena et sororibus suis?

FERIA QUINTA

Christus iterum coram Pilato; a Pilato excusatur.

TERTIA contemplatio pertinens ad incrementum Passionis Dominicae tria quoque in se comprehendit. Primum est Christi excusatio, secundum

est accusationis aggravatio, tertium liberationis replicatio.

115. Primum est Christi excusatio, scilicet, facta a Pilato; propterea subditur: *Pilatus autem, convocatis Principibus Sacerdotum, et Magistratibus, et plebe, exivit ad eos foras*: erat enim in conclavi cum Christo, quoniam innocentiam suam tuebatur. Intellexerat forte per Herodis apices, aut per secretarios eius, delatoribus inscius, innocentiam Christi; propterea ait: *Obtulistis mihi hunc hominem quasi avertentem populum*. Vide quanta solertia verba liberationis Christi enunciat qui eum avertentem non dicit, sed quasi avertentem. Non enim Pilatus hanc eriminationem veram esse censebat, scilicet, quod Christus a bono aliquo, aut a rectitudine avertisset. *Ecce adduco eum foras*: demonstrative loquitur Pilatus, et effectum perficit quod dicebat: et subdit, dicens: *Non invenio causam in hoc homine in his, in quibus eum accusatis*; quasi dicat: Ex aliis incognitis, vel non factis mihi eum iudicare non licet. Et ad validationem assertionis suae inducit Herodem, dicens: *Sed neque Herodes*: ex quo Christi puritas amplius elucebat, quoniam duo disertissimi Principes causam mortis in Christo, vel modicae poenae pro commisso crimine indagatione subtili protinus invenire non poterant.

116. Sed quum Pilatus in suae assertionis robur et firmamentum assumit Herodem, ad ostendendum innocentiam Christi, sic verba connectit, dicens: *Nam remisit illum ad nos, et ecce nihil dignum*

morte actum est ei; quasi dicat: Vos in probatione deficitis. Iudicari ergo sine sua confessione non potest: proinde coram vobis interrogo si in aliquo deliquit; nam adhuc in eo non invenio causam mortis: emendatum ergo dimittam.

117. Hic verbis suis incipit exorbitare Pilatus, quum emendare se dixerit innocentem. O fragilitas conditionis humanae! o derelictio veritatis! O Pilate, vide quid dicas. Si innocens, quomodo emendabis? si emendabis, quomodo toties innocentem proclamasti? si emendabis innocentem, devias protinus a iustitia. Respondebat Iudaeis sane in hoc verbo Pilatus, ut sic eum ad mortis sententiam non arctarent, quod illum argueret verbis, increpationibus reprimeret, verberibus caederet, manciparet exilio, propulsaret eum de finibus Iudaeorum: sed nec excusaretur Pilatus, si perexiguae vexasset innoxium. Quum vero Pilatus tantum polliceretur emendare Iesum, morte non irrogata, exarsit, velut ignis in spinis, Iudaeorum synagoga maledicta: et tunc universa turba, obtenebrata mente, et infrunita voce exclamat: *Crucifige, crucifige eum;* ut verificaretur quod Propheta in persona David (Ps. xl) ait: *Verbum iniquum constituerunt adversum me.*

118. Hic primo Synagoga caeca, et omnis Iudaeorum turba Christum petiverunt morte puniri per crucem: ante autem hanc tetram et horrendam vocem, quamvis expeterent Christi mortem, non tamen genus mortis edixerant: nunc vero morituro mortis genus inclamant: ut nec contenti poenis,

nisi turpissimam moriendi formam inducant. Tunc quidem crucifigi in ligno erat inhonestissimum genus mortis, ut verificaretur quod Sap. ii scriptum est in persona eorum dicentium: *Morte turpissima condemnemus eum.* Sed in hac exclamatione maledicta turba geminavit et vocem. *Pontifices etiam et ministri clamabant: Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus verbum quod paulo ante praedixerat: Accipite eum vos, et crucifigite: ego autem non invenio causam in eo.* Non liberat Christum Pilatus, sed in manibus nititur tradere aemulorum, nesciens quod non satis est liberum fieri a crimine, si non laedat, si non, quum potest, innocentiam tueatur.

FERIA. SEXTA

Accusationis Christi aggravatio.

SECUNDO subditur accusationis Christi aggravatio. Porro Iudaeorum pravitas, nisi Christum de terra eliminaret, non quiescens, adiungit: *Nos legem habemus, et secundum legem debet mori, quia Filium Dei se fecit.* Nituntur Iudaei, armati zelo furoris, zelum legis inflectere super Christum, ut ignominiosam mortem incurrat; si enim intentio referatur ad verba, aut si verba referantur ad intentionem, mentiuntur Iudaei, et eorum mentitur iniquitas. Non enim Christus Filium Dei se fecit ex tempore, qui ab aeterno non factus, sed genitus

est ex Patre. Nec Christus aliquando ut homo se asseruit Filium Dei, sed quia homo propterea factus erat Filius Dei: non in aliquod deitate mutata, sed in melius humanitate pro nobis assumpta.

119. Quum ergo Pilatus audisset hunc sermonem, magis timuit, scilicet, timore servili; forte timens divinum iudicium super se ex hoc futurum quod innocentem impie condemnaret. Pilatus vero assolitus cultui deorum forte mente tactus coelicam veritatem de coelo dilapsam, aut aliquid in eo quod suum subterfugerat intellectum expavit suspicatus. *Et ingressus in praetorium, dixit ad Iesum: Unde es tu?* Licet enim iam dixisset quod Galilaeus erat, secutus est tamen consuetudinem Iudicum, qui semper et diversimode interrogant reum, ut in claram notitiam obiecti criminis veniant. *Iesus autem responsum non dedit ei:* quod ideo fecit, quoniam, quamvis curiosa esset interrogatio, altissima tamen erat proferentis responsio mentem scilicet interrogantis excedens: nam humano more loquendi non potuisset Christus satisfacere Pilato, nisi mentem eius convertisset ad fidem: quam conversionem humana potentia tumens, et Romanorum scientia imperita minime merebatur.

120. Tunc Pilatus se contemni a Christo considerans, humano fastu repletus, ait: *Tu mihi non loqueris? nescis quia potestatem habeo dimittere te, et potestatem habeo crucifigere te?* Tunc Christus silentium abiicit, quoniam tempus loquendi advenerat: et respondit humiliter imperito, tradendo doctrinam, ut eum revocaret a fastu et ab errore

quo tenebatur ipse delusus: Unde *respondit Iesus: Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi data fuisset tibi desuper. Propterea qui me tradidit tibi maius peccatum habet, scilicet, quam tu qui ad omnium utilitatem, Deo permittente, me iudicas.* Exinde quaerebat Pilatus dimittere illum, scilicet, quia dulcis Christi responsio penetrabat animum eius.

121. Cognito autem a Iudaeis quod Pilatus Christum velut innocentem volebat tradere libertati, clamabant, dicentes: *Si hunc dimittis, non es amicus Caesaris. Omnis, qui se regem facit, contradicit Caesari.* Ecce malignitas Iudaeorum; incutere conantur Pilato ex superiore timorem, si Christum absolvat a crimine vel a poena; quasi non reveatur superioris sui Caesaris maiestatem, neque iura suscepti honoris atque amicitiae plene custodiat, si Christum inultum morte dimittat; quasi Christum se Regem fecerit contra Caesaris voluntatem. Sed erat usquequaque certissimum Iudaeos servos esse Caesaris, non amicos; cui non amore, sed violentia subdebantur: nec Christus se Regem fecerat, sed turbam eum facere volentem regem effugerat. *Et, quum tam procaciter accusaretur a Principibus Sacerdotum, et senioribus populi, nihil respondit. Tunc dixit illi Pilatus: Non audis quanta adversum te dicunt testimonia? pro peccatis et sceleribus accipiuntur hic testimonia, non pro verbis et probationibus testium productorum. Et non respondi ad ullum verbum, ita ut miraretur Praeses vehementer.* Non respondit Iesus accusationibus

falsis; augmentaretur enim ex responsione vitium falsitatis, quum ad veram responsionem in malo pertinax falsam reprobationem obiiciat, et verbis concertantibus verba trahantur, et responsionibus responsiones accrescant. Mos est enim sapientis non pugnare verbis cum negantibus veritatem. Contendere quidem cum pertinacibus saeviunt magis, et multa falsa, verbis certando, inveniunt, ne, tacendo, videantur confusi.

VIGILIA NATIVITATIS DOMINI

Barabbas dimittitur.

TERTIO additur liberationis Christi replicatio: nam nitens Pilatus Iesum omnino tradere libertati, eis religiosam consuetudinem opposuit, dicens: *Est autem consuetudo vobis ut unum dimittam vobis in Pascha: quem vultis vobis de duobus dimitti?* Habebat namque Pilatus quemdam virum insignem, scilicet, in malo, vinctum in carcere, nomine Barabbam, qui propter seditionem missus fuerat in carcerem, qui sceleratione omnibus vinctus erat; quem Pilatus cum Christo in optionem dedit, ut, boni et mali comparatione facta, bono libertas, et malo supplicium adderetur. Quo audito, Principes Sacerdotum et seniores populi, ut se multitudine tuerentur, persuaserunt populo et concitaverunt turbam; proinde clamaverunt, dicentes: *Tolle hunc, et dimitte nobis Barabbam.* O saeva

crudelitas impiorum! Auctorem vitae petunt ad mortem, et virum homicidam seditiosumque latronem servant ad vitam! lupum agno, mortem vitae, luci tenebras tam stulte quam impie praeferentes.

123. O quis exprimere posset quanto doloris gladio percussus est cor Virginis Matris, quum clamores illos saevissimos, et crudeles percipit quibus Filius suus innocens postulatur ad mortem, et impius peccator Barabbas postulatur ad vitam? Iterum autem locutus est Pilatus ad eos, cupiens dimittere Iesum, dicens: *Quid igitur faciam de Iesu qui dicitur Christus? At illi magis clamabant: Crucifige, crucifige eum. Ille autem tertio dicit ad illos: Quid enim mali fecit? nullam causam mortis invenio in eo. Corripiam ergo illum, et dimittam. At illi instabant vocibus magnis, postulantes ut crucifigeretur, et inualescebant voces eorum. Tunc Pilatus, sciens quod per invidiam tradidissent eum, et videns quod nihil proficeret, sed magis tumultus fieret in populo, volens satisfacere populo, dimisit illis Barabbam. Et accepta aqua, indicans quod eum tamquam innocentem hominem iudicaret invitus, lavit manus suas, dicens: Innocens sum a sanguine iusti huius: et quamdam aliam iustitiam ineffabilem quodammodo intelligens, tunc Pilatus subdit: Vos videritis. Respondens autem universus populus, dixit: Sanguis eius super nos, et super filios nostros.*

124. Terribile quidem est iudicium Iudaeorum, quod in eadem damnatione, qua erant ipsi, patres filios induxerunt, ut fieret obligatio personalis non tan-

tum existentium, sed etiam futurorum. Sed nescio quo demerito tam occulta sit ista obligatio subsecuta, seu quae fuerit ista tam secreta iustitia, ut ad tantum scelus subeundae vindictae patres, Deo permittente, potuerint nondum natos filios obligare; ut nedum ad nascituros proximi temporis, sed usque impraesentiarum profluxerit damnatio ista qua isti et illi meruerunt indurari; ac per hoc exceperunt sententiam: ita in vita ipsorum novimus evenisse, etiam obventura fore quae servantur aeterna.

NATIVITAS DOMINI ¹

Christus flagellatur et spinis coronatur. « Ecce homo ».

TUNC Pilatus, dimisso Barabba, et lotis manibus, implacabilem saevitiam Iudaeorum intelligens, advenit modum alium liberandi Iesum, ut, scilicet, flagellari faceret, et illudi, ut, saltem in eius verberibus et opprobriis satiati, annuerent eum taliter liberari.

¹ Hodie frequens tibi sit a Praesepe ad Calvarium, a Bethlehem ad Praetorium, a gaudiis Nativitatis ad dolores Passionis transitus: « Pensabis, ait Th. a Kempis de Christi Passione, conc. 27, quam longo tempore Christus passus est, et quamdiu in poenis fuit: quia hoc ad longanimitatem patientiae eius pertinet; et notabilem confortationem pusillis ac tristibus praebet. Attende et diligenter perlege omnes sancti Evangelii libros, et aperte invenies, quia tota vita Christi, ab initio nativitatis suae, usque ad exitum vitae, in magna paupertate, in persecutione et tentatione, in labore et fatigatione, in despectione et oblocutione pravorum exercita fuit, ac tandem in crucis mortificatione consummata. Sicque nullum tempus absque tribulatione pertransiit, quamdiu in saeculo vixit ».

tum existentium, sed etiam futurorum. Sed nescio quo demerito tam occulta sit ista obligatio subsecuta, seu quae fuerit ista tam secreta iustitia, ut ad tantum scelus subeundae vindictae patres, Deo permittente, potuerint nondum natos filios obligare; ut nedum ad nascituros proximi temporis, sed usque impraesentiarum profluxerit damnatio ista qua isti et illi meruerunt indurari; ac per hoc exceperunt sententiam: ita in vita ipsorum novimus evenisse, etiam obventura fore quae servantur aeterna.

NATIVITAS DOMINI ¹

Christus flagellatur et spinis coronatur. « Ecce homo ».

TUNC Pilatus, dimisso Barabba, et lotis manibus, implacabilem saevitiam Iudaeorum intelligens, advenit modum alium liberandi Iesum, ut, scilicet, flagellari faceret, et illudi, ut, saltem in eius verberibus et opprobriis satiati, annuerent eum taliter liberari.

¹ Hodie frequens tibi sit a Praesepe ad Calvarium, a Bethlehem ad Praetorium, a gaudiis Nativitatis ad dolores Passionis transitus: « Pensabis, ait Th. a Kempis de Christi Passione, conc. 27, quam longo tempore Christus passus est, et quamdiu in poenis fuit: quia hoc ad longanimitatem patientiae eius pertinet; et notabilem confortationem pusillis ac tristibus praebet. Attende et diligenter perlege omnes sancti Evangelii libros, et aperte invenies, quia tota vita Christi, ab initio nativitatis suae, usque ad exitum vitae, in magna paupertate, in persecutione et tentatione, in labore et fatigatione, in despectione et oblocutione pravorum exercita fuit, ac tandem in crucis mortificatione consummata. Sicque nullum tempus absque tribulatione pertransiit, quamdiu in saeculo vixit ».

Proinde flagellavit eum, et, prout moris erat Praesidium Romanorum, ligatum ad quamdam aulae columnam prius exuentes eum vestimentis suis. Tunc verificatum est illud Is. 1: *Corpus meum dedi percutientibus, et genas meas vellentibus.*

126. Considera igitur, o anima mea, quid erat videre Filium Dei toto corpore denudatum¹, veluti mansuetissimum agnum, tam dira sustinere flagella, ut a planta pedis usque ad verticem in toto corpore appareret horribilis et leprosus; unde Is. LIII, in persona omnium Prophetarum ait: *Nos reputavimus eum quasi leprosum, et percussum a Deo, et humiliatum.* Defluxit ille Sanguis pretiosissimus per illa sacra latera innocentis et amantissimi iuvenis, nullo prorsus in eo reperto reatu. Et tu, perditus homo, totius confusionis et contritionis causa existens, quomodo non in fletum foras erumpis?

127. Quo flagellato, et a columna soluto, milites *plectentes coronam de spinis, imposuerunt capiti eius,* scilicet, quum adhuc esset nudus, et vestem coccineam, sive purpuream circumdederunt ei. *Et veniebant ad eum, et salutabant eum, dicentes: Ave, Rex Iudaeorum. Et percutiebant arundine caput eius, et dabant ei alapas, expuentes in faciem eius, et ponentes genua, adorabant eum.*

128. Et sic flagellatus ostenditur Iudaeis, ut, saltem compassione commoti, velint eum tradere

¹ Calmet etc. tenent totalem non fuisse hanc Christi denudationem. Cfr. Steenkiste, in Matthaeum, pag. 1134. Alii aliter.

libertati. *Exiit ergo Iesus portans spineam coronam, et purpureum vestimentum* in totius populi solatium et derisum. Et dixit eis Pilatus: *Ecce homo:* quasi dicere velit: Accusatis eum se fecisse Filium Dei: ecce quod nunc apparet non Filius Dei, sed miserabilis homo.

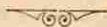
129. Quem quum conspiceret moesta Mater spinis coronatum, lividum et cruentatum, sputis deturpatum, genis et tota facie ex ictibus alaparum tumefactum, et a sua speciositate totum alienatum, vultu et oculis inclinatis, tanto dolore repleta est anima eius, quod quasi mortua cecidit super terram¹. O quanto dolore, ac quam amaris lacrymis Magdalena plorabat, dum conspiciebat magistrum suum tanta crudelitate tractatum, ut faciem illam, quam Angeli conspiciere concupiscunt, cerneret tanta deformitate variatam, quod non remanserit in eo species, neque decor! *Egredimini ergo filiae Sion,* id est, animae Sanguine Christi redemptae, *et videte Regem Salomonem in diademate quo coronavit eum mater sua,* scilicet impia Synagoga.

130. Et tu humani cordis superbia, quae opprobria abhorres, et ad honores aspiras, attende quis est hic qui egreditur, habens imaginem quasi Regis, et nihilominus servi despectissimi confusione reple-

¹ Alii, doloris quidem atrocitatem admittunt, sed deliquium seu spasmus negant, fortitudinemque B. V. Mariae commendant. Miechoviensis, *Disc. praed. sup. Lit. Lavretanas*, disc. 197, sententiam spasmus excludentem validis confirmat argumentis.

tus, Iesus Rex tuus, et Deus tuus; qui quasi vir leprosus, et novissimus virorum existimatus est, ut te ab aeterna confusione eriperet, et a superbiae peste sanaret. Vae igitur his semel, et vae iterum atque iterum, qui post tam praeclarum humilitatis speculum superbia tolluntur in altum, rursus ostentui habentes Filium Dei! vae et tibi, vanitas tam virorum, quam mulierum, quae caput ornas tanta multitudine vanitatum! Cur, mens insensata, non recordaris illius divini Capitis, quod est etiam Angelis tremebundum? Aspice illud pro tua vanitate purganda tanta confusione deiectum, et tam crudeli spinarum infixione quassatum, ac tanta spinarum crudelitate densatum, ita ut, secundum Bernardum, usque ad cerebri teneritudinem confixum sit, dum configitur spina: quod utique factum est arundinis crebra et crudeli percussione quae super coronam spineam facta est. Spinae quoque fuisse creduntur iunci marini, qui fortes sunt et acuti.

131. Supra contextus historiae textus, quamvis omnibus contextibus aequae sonet, non tamen lectores, sive auditores moveat, dum ordo non servatur litterae, si servatur ordo sententiae. Et unusquisque hic et alibi suo modo subordinet, si a rei veritate non deviet. Sed omnia ista conflata in unum poenam Christi exaggerant, et accrescunt malitiam Iudaeorum.

IN FESTO

S. STHEPHANI PROTOMARTYRIS

De visione mulieris Pilati.

PRIMA contemplatio pertinens ad complementum Dominicae Passionis insuper continet in se tria. Primum est daemonis dissuasio, secundum est Iudaeorum infestatio, tertium est Christi sententio.

133. Primum est daemonis dissuasio. Decrevit enim Pilatus aut de consensu Iudaeorum Christum libertati tradere, aut super eum proferre sententiam mortis. Egressus igitur foras cultu corporis, et exteriori apparatu vexillorum et armatorum, ac ceterorum quibus Romani Praesides in eos consueverant proferre sententiam: *Et iussit poni tribunal in loco qui dicitur Lithostrotos, hebraice autem Gabatha. Sedente autem illo pro tribunali, misit ad eum uxor eius, dicens: Nihil tibi, et iusto illi; in hac siquidem muliere innocentia Christi et malitia diaboli convenerunt; et diabolus ex malitia suggerit pro innocentia. Volebat enim antiquus hostis redemptionem humani generis impedire, suspiciens Christum esse Filium Dei, quia Patres in lybiam senserat exsultare. Adit igitur mulierem, quam ut plurimum novit esse proclivem; sciebat enim Pilatum ad illam plus debito amore ligari. Amor enim confestim exaudit quod amatus exposulat.*

Et primum virum per feminam in amore ligatum diabolus circumvenit. Uxori igitur Pilati horribiliter terrendo apparuit, dicens: Quid apud tuum virum astat ut reus, qui innocens est et iustus? Cuius damnatio ad mortem esse non potest sine horrenda ultione Pilati, et per consequens etiam tui. Proinde tibi consulo, et viro tuo ut iudicium omnino suspendat, nec ille tecum terribilia et inopinata patiat mala. Expavefacta mulier novitate videndi, similiter et audiendi, statim suggestioni more femineo credens, accersitum quemdam referendarium praestructum visioni statim dirigit ad Pilatum, aut litteras scripsit, et misit haec verba saltem in sententia continentes: *Nihil tibi, et iusto illi.*

134. O infidelis iniquitas, et caeca perversitas Iudaeorum! Omnes, praeterquam vos, innocentiam Christi clamant. Clamat Praeses, Herodes actibus pandit, daemon per visum insinuat, mulier profertur, referendarius nuncius profert: *Nihil tibi, et iusto illi*, ut non solum innocentia, sed iustitia Christi praeconium laudis in iudicio habeat. Plus enim est iustum esse, quam innocentem fieri. Quasi dicere velit: *Nihil tibi* qui solum ad malefactorum vindictam positus es, et *iusto illi* qui nihil mali fecit. Ac si aperte suadendo dicat: Refrena iudicium, sententiam omnino suspende, vide quid agas, ne efficiaris in viro iusto proferendo sententiam criminis, et non impune transibit. Et rationem subdit, dicens: *Multa enim hodie passa sum per visum propter eum*, id est, passa sum videndo

non sentiendo, non in praesenti, sed in terribilibus comminationibus de futuro; per visum quidem, quia sic monstratum est mihi. Apparuerat enim sibi bonorum omnium impeditor forte in aliqua subiecta materia ¹.

¹ De hac visione diversae habentur sententiae. S. Thomas, in Catena aurea in Matthaeum, cap. 27, scribit ex Rabano: « Nunc demum diabolus intelligens per Christum se spolia sua amissurum, sicut primum per mulierem vult Christum de manibus Iudaeorum liberare, ne per eius mortem mortis amittat imperium. Chrysostomus in homil. 87: Nihil autem praemissorum Christi adversarios movit, quia eos omnino invidia excaecaverat: unde ex propria malitia plebem corrumpunt ». Et ipse Angelicus in suis *Comment. in Matthaeum*, cap. 27, subiungit: « De hac visione possumus dicere quod facta est a Deo per bonos angelos; vel a diabolo, quia erat ad impediendum passionem: quia in passione erat peccatum occisionis, et sic fiebat per angelos bonos; sed ex passione sequitur fructus, ideo diabolus iam percipiens eum esse Deum, et timens per passionem potestatem amittere, sicut in mente Iudae posuerat ut eum traderet, sic et modo voluit impedire, non quia vellet impedire peccatum, sed potius passionis fructum ».

IN FESTO
S. IOANNIS APOST. ET EVANG. ¹

Impii Iudaeorum clamores: Tolle, tolle. Sententia mortis.

SECUNDO subditur Iudaeorum infestatio, scilicet, ut Christus morti traderetur; propterea subinfertur: *Erat autem parasceve hora quasi sexta: Et dicit Iudaeis Pilatus, demonstrans eis Christum*

¹ In *Floreto S. Francisci*, cap. XLIV, ita narratur qualiter Fratri Petro de Monticulo apparuerunt Beata Virgo Mater Domini et Sanctus Ioannes Evangelista:

« Dum vero in custodia Anconitana in loco Forani cum Fratre Conrado de Offida, suo amicissimo, viro perfectissimo moraretur, quadam nocte totus compassione plagatus meditabatur dominicam passionem. Et in spiritu recogitans Christum in cruce et Matrem moestissimam et Beatum Ioannem Evangelistam iuxta crucem, ab alia parte Beatum Franciscum sacris stigmatibus insignitum, quadam curiositate devota coepit cogitare quis istorum trium plus doluerat de Christi passione ».

« Et quum in tali haesitatione plenus lacrymis moraretur, eidem vigilanti apparuit Virgo splendidissima Dei Mater, cum Sanctis Ioanne Evangelista et Patre Francisco stigmatibus conformi Crucifixo, ambobus vestitis praeclaris vestimentis, sed vestis Beati Francisci vestem Beati Ioannis in pulchritudine excedebat. Ad quorum aspectum dum esset Frater Petrus non immerito stupefactus, confortavit eum Beatus Ioannes dicens: *Conforta te in Do-*

iterum: *Ecce rex vester*, suis verbis volens praetendere Christi vilitatem, ut timorem auferat de cordibus Iudaeorum, et ipsorum crudelitas mitigetur, ut non sit in illorum cura utrum vivat, an moriatur tam abiecta conditio viri. *Illi autem dicebant: Tolle, tolle, crucifige eum.*

136. O dulcis Iesus! quis tam durus esset et impius, ut clamores illos horribiles: *Tolle, tolle, crucifige eum* sine gemitu et clamore spiritus aure corporis valeret audire, seu mente tractare? O im-

mino nil formidans. Nos enim ad consolandum te et de tuo dubio informandum a Domino missi sumus. Scias ergo quod, quamvis Beata Virgo Maria et ego plus doluerimus de Christi passione quam carnis oculis cernebamus, tamen post nos Beatus Franciscus doluit super omnes, quo ipsum cernis sacris vulneribus prae aliis gloriosum ».

« Tunc Frater Petrus sumens audaciam petivit quare Beatus Franciscus portabat formosius vestimentum. Cui ille: *Quia, inquit, dum viveret, me villiora pro Christo indumenta portavit ».*

« Et his dictis Beatus Ioannes dedit Fratri Petro quadam vestem pulcherrimam, dicens sibi: *Accipe istud vestimentum, quod tibi mittit dilectus tuus Dominus Iesus Christus.*

Quumque Fratrem Petrum illa veste indueret, stupore nimio repletus, nesciens quid diceret, vociferando clamavit: « *Frater Conrade, Frater Conrade, festina et vide mirabilia Dei!* Et inter ista verba visio elapsa est. Accurrens autem ad clamorem, Frater Conradus de Offida suus amicissimus et perfectus, retulit sibi Frater Petrus totam seriem visionis ».

patiens feritas, et saeva crudelitas, et cruenta impatientia Iudaeorum! Quae non pateris Pilatum implere, aut per amplius prorogare sermonem; et quod iure non potes, satagis clamoribus superare; ait enim: *Tolle, tolle, crucifige eum*: crudelem instantiam in praesagium futurorum ostendis. Nam quales tunc eratis, similiter et futuri, talis geminatio praetendebat, eo quod Christus tollendus erat a vestra fide, et dilectione, sicut et tunc penitus ablati erat. *Et dixit eis Pilatus: Regem vestrum crucifigam? Responderunt Pontifices: Non habemus regem, nisi Caesarem*; quem licet invite ferrent, comparatione tamen Christi tolerabilior erat Caesar. Hoc tamen dicebant, ut ad Caesarem posset esse appellando recursus, nisi Christum Pilatus, lata sententia, interimeret. Sed iusto iudicio factum est ut ipsi a Caesare imposterum caesi sint qui, detestantes Christum, Caesarem elegerunt.

137. Tertio subditur Christi sententiatio. Nam tunc omni spe libertatis Christi adempta, nec libenti voto valens Pilatus eripere eum, male factus, a veritate auditum avertens, a iustitia sancta declinans, usque ad hanc horam habita pietate relicta, in impietatem versus, dictavit per crucem mortis sententiam super Christum et super latrones, quos merito ipsorum iniquitas cum eo iussit affigi. Formam vero verborum tam saevae latae sententiae Notarii gestorum Christi scribere non curaverunt; ideo sub certa forma non tradimus eam. Sed nec istam incuriam inadvertentiae imputemus Evangelistarum scribentium, sed divinae providentiae

gubernatrici omnium, quae nihil permisit in Evangelio scribere impertinens, nihilque dimisit expediens: *Tunc adiudicavit Pilatus fieri petitionem eorum, et tradidit eis illum ut crucifigeretur. Tradidit*, scilicet, Iudaeis, illum ad voluntatem: militibus vero et ministris ad sententiae iniquae executionem.

138. O iniquitas consummata! quod homo Deum, iniustus iustum, peccator sanctum, iudicandum Deum iudicet, velut reum.

139. Qua audita saeva et iniusta sententia, Beata Virgo, dolenti corde, lacrymabili ac lamentabili voce dicere potuit ad Pilatum: Heu mihi! Pilate, quid fecisti? Quid est quod te festinavit? Quis tui animi pietatem infecit? Quis te a veritate divertit? Quis te adversus innocentiam dilecti Filii mei Iesu, tamquam adversus aemulam, excitavit? Quis te inimicum fecit Filii mei Iesu, pro quo usque in praesens liberando toties laborasti? O infelix anima! Unde in te haec mutatio facta est? An te male fecisse cognoscis quod pro Filio meo liberando certaveris? An te minae terruerunt populi Iudaeorum? An Caesarem expavescis, si dilecti Filii mei innocentiam non confundis? Vae tibi, infelix Pilate, qui culmini Romano iniuriam facis, et in Caesarem notam ponis, et maculam Deicidii in gloria tua. Confundis praesidentiae sedem, subvertis ordinem iuris. Quidquid est honoris atque pudoris evacuas. Male agendi tuis similibus exempla disponis, dilanias leges, omnibus te reddis infamem; et eo de te deterior volabit infamia,

quo Filii mei innocentiam pluries proclamasti, et te in eo causam nullam mortis et poenae invenisse coram Principibus Sacerdotum et plebe fuisti constanti audacia protestatus; et cum nunc facto condemnas qui paulo ante verbo iuste a te defensus est. An oblitus es verborum tuorum? aut te tam levi, stulta et subita mutatione confundis?

146. O anima nequam, iure contra te armarentur omnia elementa; quoniam, prout in te agitur, confundis Filium meum saeculi auctorem. Merito tibi omnes virtutes singulae adversantur, vitia omnia complectuntur. Ordo naturae, morum, atque iustitiae te repellit, eo quod innocentiam Filii mei propter inimicitiam lanxisti. O impie et crudelis, et dire tyranne: ad quid leges? ad quid iura? ad quid praesidentia magistratus? ad quid Caesaris celsitudo? ad quid tribunal omnium Regum terrae? si apud tutores hominum plebeiorum et Reipublicae defensores tanta Filii mei innocentia et puritas et vita immaculata non possunt tute consistere? Sed et tu, anima quaecumque es, peccatrix, et nequam, vide quod innocentissimus agnus, ut te a sententia iustae damnationis eriperet, iniusto propter te iudicio elegit condemnari. Ecce quae non rapuit pro te solvit, et tu, impia et crudelis, nec devotionis exolvit gratitudinem, nec compassionis rependis teneritatem, nec insuper ad hanc considerationis aperis intellectum.

IN FESTO SS. INNOCENTIIUM ¹

Christus baiulat sibi crucem.

SECUNDA contemplatio pertinet ad complementum Dominicæ Passionis insuper continet in se tria. Primum est Christi oneratio, secundum Christi debilitatio, tertium ad Christum compassio.

¹ De dolore Christi Iesu et B. M. V. ob necem Innocentium, scribit Blossius: « Ave, dulcis Iesu, adoro te, et gratias ago tibi, Fili Dei vivi, qui puerulus cum Matre tenera persecutionem passus, non recusasti deportari in exilium et fugere in Aegyptum. Miserere mei, Domine Deus meus; concede ut tibi placeam, o unica salus animæ meae ».

Et alibi subiungit: « Vixdum enim natus erat, et adhuc inter castissima iacebat brachia dulcissimæ Matris, suaviter quiescens in materno illius pectore, avideque sugens virgineâ illius ubera, necdum cuiquam verbum dixerat, et iam crudeles ac impii homines querebant animam eius, ut perderent eam. O amabilis Iesu, quam cito insurrexerunt adversum te iniqui hostes tui! Nempè cum aetate ipsa crevit tecum afflictio ». Et de B. V. Maria hæc habet B. Canisius: « Quo autem moerore quantaque commiseratione matres et infantes Bethleemites prosecuta est? illas quidem, quod charissimis pignoribus Herodiano gladio saeve trucidatis orbarentur: hos vero, quoniam in tali aetate tam multi tam temere atque barbare a tali rege ob suum filium iugularentur ».

141. Primum est oneratio, quia pondere crucis oneratus erat: et de hoc subditur: *Milites autem et ministri comprehendentes eum, scilicet, audita sententia, cum omni immanitate ac furore, exuerunt eum clamydem coccineam, et induerunt eum vestimentis suis: et infestantibus Iudaeis, ducunt illum ut crucifigerent.* Sed advertendum in hac parte legentibus quod ab eo loco, quo Christus ab Herode reductus est ad Pilatum, usque ad expeditionem sententiae latae multa est verborum varietas, et anticipativa locutio, et eiusdem repetitio saepe facta. Quamobrem solitum narrandi ordinem non usquequaque servavi, connectens veram rei gestae sententiam, posterationes atque anticipationes verborum prout Evangelistae tradunt; unus addens quod alter dimisit, propter omnium inaptationem dimittens perspicacioribus ingeniis ordinari. Spoliatur igitur derisionis veste Iesus Christus crucifigendus, suis vero vestibus induitur, et cum his minatur ad mortem.

142. Cogita nunc, anima mea, in illa inhumana et incompassiva, immo crudeli, et furibunda expoliatione, quantus ex verberibus atque sanguineis plagis eis adhaerentibus vestimentis renovatus fuerit illius sacri Corporis cruciatus.

143. Parata interim erat poenalis machinaligni, et omnia instrumenta poenarum, quae, vigilantia solertia subministrantibus Iudaeis, milites acceperunt: et oneraverunt sanctum dorsum Domini Iesu valido ligno crucis. Et deferebat onus grave mansuetus Iesus tanquam animal subiugale. O fili hominis!

Ecce ligna et ignis: sed ubi est victima? Ecce, Dominus humano generi providebit. Baiulat igitur crucem sibi Filius Dei Iesus, veluti Isaac ligna ex quibus comburendus erat, nisi desuper aliter Dominus decrevisset. O benignitas Salvatoris! qui sic oneratus incedis, et tuam ignominiam super te portare dignatus es.

144. Egressus igitur a facie Pilati, ducitur in suae augmentum confusionis per solemnioram viam Ierusalem, in qua paucis ante diebus subiugali supersedens tanto fuerat a turba honore susceptus, et acclamatus a populis, et pueris Hebraeorum quasi esset Salvator mundi. Nunc vero, veluti subiugale subiectum oneribus, cum opprobrio extra ducitur, sociatus duorum numero damnatorum, ac si principalis latronum collega fuisset. Exsultabant impij quod de iudicio victoriam reportassent. Flebant quoque qui nondum ab omni humanitate recesserant, saltem tenentes cum Christo ipsius naturae in compassione consortium. Milites et ministri huius damnatae sententiae, suggerentibus Pontificibus Sacerdotum, ne oriretur in civitate seditio, neque tumultus in populo, et Christus eorum haberetur de manibus propter mutabilem animum turbae, cogeabant eum gressibus festinare.

145. Cum igitur Christus baiulans sibi crucem sic ad supplicium traheretur, factus est concursus populorum post ipsum illudentium sibi. Alii similiter ipsum lugebant, alii illudentes irridebant, alii proiciebant lutum et immunditias super caput eius.

146. Sequebatur eum, prout poterat, moestissima

Mater eius cum Ioanne et Magdalena, et cum mulieribus, quae secutae fuerant eum a Galilaea ministrantes ei; a quibus, velut emortua, Virgo mater utrinque sustentata tenebatur ¹.

ALERE FLAMMAM
VERITATIS IN FESTO
S. THOMAE EPISC. ET CONF.

Christus sub pondere crucis. — Mater et Filius. —
Cyreneus.

SECUNDO subditur Christi debilitatio. Ex vigilia enim praeteritae noctis, necnon ex laboribus per totam illam hebdomadam iam assumptis atque expertis, atque ex multiplici de causa angustiis post totius corporis flagella, addito super his gravi onere crucis, non modicum debilitatus secundum corpus ipsa fortitudo debilius Filius Dei Iesus. Praeterea, sicut legi in quadam historia fide digna, quando in quodam concursu viarum, ipso Iesu portante in humeris suis supplicium crucis, dulcissima Mater sua, quum brevior, ut eum conspiceret, captasset viam, et ex alteratione faciei eius anxietates cordis sui, et duri oppressionem oneris aspexit, sincopizasse dicitur prae dolore in conspectu Filii sui: quod conspiciens, et ipse totus pietate plenus manifestis dolorum signis, atque palloribus

¹ Vide not. ad n. 129.

in facie praestentis, totus angustiatu et cordialiter sauciatus super lapidem ibi positum, quasi defectuose et dolorose, resedit.

148. Proinde malefici illi qui ducebant ad mortem, eum sic deficere advertentes, angariaverunt quempiam Simonem Cyreneum venientem de villa, patrem Alexandri et Rufi, ut tolleret crucem eius. In huius rei testimonium refert historia illa quod postea aedificata est Ecclesia in honorem Virginis Matris Dei, quae dicta est Sancta Maria de spasmio; quodque ibi olim ostendebatur lapis ille sacratus super quem Christus tunc resedissem narratur: quae tamen sunt pie credenda magis, quam temerarie asserenda ¹. Haec tamen alleviatio Christi ex onere crucis non pie et humane, sed impie et crudeliter facta est ad mortis accelerationem, et ad contraria evitandum ².

¹ Ibid. Benedictus XIV, *de festis B. M. V.*, lib. 2, cap. 4, citat S. Bernardinum hanc historiam referentem, et praesertim verba: *Quae tamen sunt pie credenda magis, quam temerarie asserenda*. Stat tamen pro negantibus spasum B. V. Mariae.

² Circa Cyreneum eiusque filios, varia habet Alapide, in Matth. cap. 27. — Benedictus XIV, *de festis Dom.*, lib. 1, cap. 7, n. 62, scribit: « Cum tamen in Actis Apostolorum, cap. 19, vers. 33. Alexandri mentio iniiciatur, et Rufi in Ep. ad Romanos, cap. 16, vers. 13, sunt qui credant, Simonem Christo favisse, ob eamque rem, instigante nonneminē Iudaeorum, abreptum coactumque Crucem ferre. Christi autem Iesu fautorem fuisse inde colligunt, quod pater esset Alexandri et Rufi, qui, ut modo innuimus, censentur inter Christi discipulos ».

DOMINICA INFRA OCT. NAT. DOM.

Ad Christum compassio.

TERTIO additur ad Christum compassio: sicut enim Evangelista testatur: *Sequebatur cum turba multa populi et mulierum, quae plangebant et lamentabantur eum.* Sequelas multoties habuit Christus hominum atque mulierum, sed varia causa, varioque affectu, sed nunc altior causa fecit adesse sequaces, sed dumtaxat deterior, Phariseos atque Pontifices Sacerdotum, qui, tantum finem optati excidii ut infallibiliter aspicerent, sequebantur. Aliqui vero, tot signorum ultra omnem humanam potentiam factorum conscii existentes, si quod in mortis articulo faceret pro seipso visere quaerebant, qui tot signa in alios fecerat, qui etiam tres mortuos ab inferis suscitavit¹. Mira quippe consideratione tenebantur, si volebat ipse ad tartarea loca descendere, a quibus illos revocaverat, aut si aliqua insolita potentia de illorum manibus laberetur, aut si aliter per signa innotesceret, aut quali potentia, quali vultu, quali consistentia, si moretur, in ipso actu moriendi persisteret: si hunc Deus requireret desuper, si sibi aliquid novi advenisset qui tot nova in sacco operatus est, qui

¹ Videli cet filiam Iairi, Capharnai filium unicum viduae Naim, et Lazarum.

novam vitam mundo sic labefacto monstravit: si quispiam pro ipso consurgeret, si nova seditio aut tumultus pro ipsius libertate oriretur. Porro curiositas multos adduxerat in sequelam. Quosdam vero pietas humana movebat ad huiusmodi spectaculum convenire, maxime mulieres, quarum quodam instinctu naturae magis pius est sensus et pronior in lacrymas, quum aliorum viderint, aut audierint passiones, et saevas conspiciunt novitates.

150. Necnon Virgo Mater incognita, sed Maria cognita Mater multos ad hanc sequelam moribus induxerat, ut viderent mores eius in morte Filii sui. Est porro mirandum Virginem insolitam, in publico deviantem aspectum hominum, consortia mulierum, silentio frenatam, virtutibus fretam, viduatam viro, derelictam virili consortio cum sibi uterinis sororibus¹ et aliis mulieribus crucifigendum

¹ Sedlmayr, O. S. B., *Theol. Mariana*, q. IV, n. 224, ait: « Nuspiam D. Hieronymus, nec ullus ex SS. Patribus unquam docuit, quod D. Anna duplici, aut triplici connubio successive fuerit copulata, et inde duas aut tres Marias filias naturales, quae in sensu stricto et proprio sorores essent, habuerit; sed id solum affirmare D. Hieronymum cum aliis Patribus, quod Maria Cleophae soror fuerit Mariae Virginis; quo modo autem soror fuerit, id non explicare; hoc modo etiam Evangelista Ioannes sororem vocans Mariam Cleophae, Mariae Matris Iesus quo sensu etiam soror sit, non exprimit, quia nomen fratris et sororis diversimode in Scripturis accipitur, aliquando scilicet *natura*, ut Esau et Iacob, aliquando *gente*, ut omnes Israelitis (DEUT. xv, et ROM. ix, 3) *Oftabam ipse*

Filiū sequi, quum mos mulierum non sit velle videre filios trucidari. Multae autem mulieres motae pietate atque compassione ferebantur in illam, eo quod Filio unico privabatur; qui, quod horrendius est, velut reus morte turpissima damnatus erat. Necnon et secreto tractu Christus multitudinem attrahebat, ut viderent signa magna quae tunc facturus erat, ut agnosceretur charitas, et iniusta sententia, ut audiretur crucis septiformis doctrina, comprehenderetur in eo mentis constantia, mira patientia, ut videretur quomodo, et cui compaterentur insensibilia elementa in quem tantum rationalis natura desaevit.

anathema esse pro fratribus meis. Aliquando *cognitione*, id est, consanguinitate vel affinitate, uti Abraham et Lot, quorum hic erat filius fratris Abraham (GEN. XII, et ad GALAT. I, 19): *Alium Apostolorum vidi neminem, nisi Iacobum fratrem Domini.* Ubi fide certum est, quod Iacobus non fuerit natura frater Domini, sed tantum cognatione, quo modo etiam Maria Cleophae tantum quia cognata dicitur soror Mariae Virginis, non natura, seu uterina ». — Eandem sententiam defendunt innumeri prope Doctores, ex quibus Colvenerius, qui in *Kal. Marian.*, 25 Maii, ita concludit: « Et certe cum ab omnibus Anna sterilis fuisse dicitur, et iam aetate provecta dum Beatam Virginem Deiparam peperit, quis credat eam, tanto dono a Deo accepto non contentam, duos successive alios maritos accepisse? ».

IN FESTO
S. SYLVESTRI PONT. ET CONF.

Mulieres plangent. « Super vosipsas flete ».

MULIERES autem plangebant et lamentabantur compassione Filii atque Matris, lamentabantur quod illo die contra Iesum iniuste fuit lata sententia, quod sic festine ducebatur ad mortem donator vitae, et sanitatis restitutor. Memores erant bonorum quae saepe pluribus fecerat; et nullius eius consciae in li, dulcedo sermonum eius non erat abolita; et pietas vultus eius in memoria sequentium adhuc erat. Talibus mulieres actae conspicuis, plangebant humanitus super Christum, et saevam hominis huius lamentabantur fuisse fortunam. Ad quas Salvator conversus, agonista intrepidus, utilia semper docens, cautelam adhibens pro futuris, quorum praecognitor erat, dixit: *Filiae Ierusalem, nolite flere super me* qui sponte mortem subeo, qui lethi, id est, mortis et vitae imperium habeo, cui nihil deperit moriendo, cuius suscitatio facilis est: *sed super vos ipsas flete.*

152. Nec tamen intelligamus in ista Christi allocutione illas dumtaxat mulieres intelligi, sed magis etiam viros, quorum funestis clamoribus mors Christo irrogata cognoscitur, et quorum neglectu non fuit iniustitia propulsata. Nec tamen odio Christus agebatur in eos, ut illos ferire vellet. Magis au-

tem id agebat, ut tantum crimen et horrendum poenitudine cum lacrymis lavaretur, ne inveniret quos haberet ulcisci.

153. Haec quidem sententia derivatur ad quoscumque peccatores alios Deum quomodolibet offendentes, qui super semetipsos inconsolabilem dolorem debent inducere, atque maxillas et ora lacrymarum rivulis irrigare, ut nulla eis consolatio esset super terram, donec indulgentiae atque remissionis peccatorum adstipulatio haberetur.

154. Quod autem adiecit: *et super filios vestros*, ad futuram ferebatur poenam, ad confirmationem illius imprecationis quam sibi acquisierant coram Pilato, dicentes: *Sanguis eius super nos, et super filios nostros*. Si Christi huius dicti litteram tantum inspiciamus, forte hoc ideo dicebat, quia Ierusalem tradenda erat excidio Principibus Romanorum. Rationem autem retorquendae lamentationis et fletus in se ipsas Salvator adiecit, dicens: *Quoniam ecce venient dies, in quibus dicent: Beatae steriles, et ventres quae non genuerunt, et ubera quae non lactaverunt!* tempore nempe tribulationum venientium felix est unusquisque, comparative loquendo, qui nec filium, nec filiam, nec aliquem sibi propinquum habet, ut per eum dupliciter puniatur, cuius, si solitarius fuerit, miseria solummodo simpliciter erit.

155. Haec de temporalibus malis intelligenda sunt; quae quidem referre conantur, sicut dictum est, ad tempus quo Ierusalem a Romanis eversa est.

156. Mox autem de aeternis malis in futuro sub-

iungit, dicens: *Tunc incipient dicere montibus: Cadite super nos, et collibus: operite nos*; apparente nempe iudicio Dei quod peccatoribus terribiliter imminet, vellet unusquisque peccator tunc praesidium, nedum ipsius Christi, verum etiam uniuscuiusque vel minimi iustorum, quos in hoc mundo oderunt, meruisse, ut per eorum merita tunc valerent a facie terribilis irae Dei tunc latere. Nec non ad litteram etiam intelligi potest: nam tempore iudicii omnes peccatores potius vellent a montibus et collibus operiri, quam detrudi aeternaliter in infernum.

157. Possunt etiam per has mulieres Christum sequentes, quas pie Salvator alloquitur, ab ipso tempore usque ad saecula futura praedicatores intelligi, quibus typice suadet ut ipsi seipsum flendo deplorent, mittentes semina regni Dei, et alios doceant fletum et lamentum super patris sceleribus magis, quam super Domini passione; quam, videlicet, deplorasce, sceleribus non correptis, emissis lacrymis et singultibus super eis, fletus est infantium et mulierum plangentium ad fabulas poetarum; aut quum audiunt recitari epiphania varia, seu strenua mortuorum, magis dixerim lamenta somniantium, qui quum evigilaverint, in risum visa per somnia convertuntur.

IN CIRCUMCISIONE DOMINI ¹

Lacrymae in meditatione passionis, quanam efficaces.

Et mirum recolo mihi saepe vidisse, audita Dominica Passione, multos etiam sceleratos in lacrymas prorupisse; quas ut elicerem ab oculis audientium, concionando ad populum, stulte² nescio, an perite, per pia verba saepe tentavi. Quod et feci, sicut solitum est omnibus qui declamant, maxime isto tempore, seu die quo Ecclesia Christum per sua officia recolit crucifixum. Quumque ad propria remeasse illos aspicerem, Christi passionibus et lacrymis atque virtutibus valedixisse cognovi, et de pristina conversatione nihil mali fuisse adeptum; nec tam flevisse facinora, propter quae fuit passio, quam fleverant, tolerata: quibus, et ceteris similibus gratius foret, atque salubrius quam passionem passionis causam de-

¹ « In hac circumcisione, quae cultro lapideo fiebat, in ea tenella aetate dolor erat acerbissimus, illi praesertim, cuius ratio more aliorum infantium non sopiebatur. » (Costerus). « Ploravit ergo puer Iesus propter dolorem, quem sensit in carne sua: sed eo plorante, credisne, quod Mater potuerit lacrymas continere? Ploravit ergo et ipsa » (S. Bonav.).

² Exaggeratio pia et oratoria, quae proinde mitiori et lato sensu accipienda est.

flevisse: ipsa siquidem peccata, quae praecesserunt, atque futura sunt, Christum pati sua voluntate fecerunt. Super quibus doloribus et moeroribus affici ad salutem necessarium est, etiam si super passione non tamen impie, sed pie hominum anima laetaretur.

159. Hunc igitur fletum per praedicatores suaderi debere in mulierum typo Spiritus sanctus per Ierem. 9 cap. asseruit, dicens: *Audite igitur, mulieres, verbum Dei, et assumant aures verba oris mei: et docete filias vestras lamentum, et unaquaeque proximam suam planctum, quia ascendit mors per fenestras.* Mors quidem peccatum est, quod per fenestras varias, scilicet, malarum appetitionum, quas aperit mala voluntas atque perversa per quinque corporis sensus, incautos ingreditur: cuius rei causa iubet fieri fletum atque lamentum; unde et signum de seipso eis proponit quam terribilis ira Dei super peccatores imminet, dicens: *Quia si in viridi ligno faciunt, in arido quid fiet?* Si nempe Christus qui viride lignum erat, cuius numquam verbum defluxit, scilicet, otiosum, et tales tamen sustinuit passiones; quid flagitiosi peccatores Christum tam impie persequentes, qui quasi aridum lignum sunt aeternis ignibus aptissimum, pro suis flagitiis, sustinebunt? Non dico tamen quod aliquando etiam per fletum Dominicae Passionis non compungantur et convertantur etiam durissimi peccatores; primum nihilominus et praedicatoribus, et omnibus peccatoribus communius et magis necessarium est.

OCT. S. STEPHANI PROTOMART.

Christus amaro potu potatur.

TERTIA et ultima contemplatio pertinens ad complementum Dominicæ Passionis tria contemplanda in se comprehendit. Primo enim contemplerur quam amare Christus potatur: secundo quam dire cruci affigitur: tertio quam mire a terra elevatur.

161. Primo, inquam contemplerur quam amare Christus potatur. Sed ante præmittitur, ad redundantiaminiuriarum perficiendam, quod, quum duceretur Iesus ad occidendum, societatem latronum ei adhibuerunt; propterea Evangelista subdit: *Ducebantur autem et alii duo nequam cum eo, ut interficerentur.* O impia crudelitas, et opprobriosa conditio inalignorum! ut socios nequam habeat qui numquam fecit, nisi probatum iustitiæ, amoris. *Et venerunt in eum, qui dicitur Calvariae locus, hebraice autem Golgotha.* In hoc quidem loco, secundum Hieronymum immolatus est aries pro Isaac. (GEN. xxii). Significavit enim aries ille Christi Humanitatem, atque Isaac Christi Divinitatem. Dimissa ¹ ergo Divinitate, quæ impassibilis est, solum Humanitas in dicto loco extitit immolata.

¹ Lato sensu verbum *dimissa* accipiendum, ut patet. Unde scribit Angelicus, III. q. 46, a. 12: « Supposito divinæ naturæ, attribuenda est passio, non ratione di-

162. Deposita igitur cruce de dorso Simonis, ut affigeretur in illa Christus, et passionis ad irrogandam mortem asperam, instrumentis undique præstis factis, antequam satellites manus ad crucifigendum apponerent, *dederunt ei vinum myrrhatum bibere cum felle mixtum.* O implacabilis feritas Iudaeorum! quæ linguam illam mellifluam, quæ docuerat dulcia verba vitæ, in recompensationem, immo potius in vindictam, amarissimis saporibus cruciasti; ut claresceret luculenter quod Iudæi interius repleti erant odio amarissimo contra Christum, ut verificaretur quod longe ante David Propheta in persona Christi (PSAL. lxxviii) prædixerat: *Et dederunt in escam meam fel, et in siti mea potaverunt me aceto.* Sed de hoc etiam infra patebit cap. 5, sequentis principalis partis.

163. Hæc tamen in mysterio facta sunt, ut intelligatur quod electa vinea Synagoga Iudaeorum in omne amaritudinis genus conversa est, quum propinaverit Christo corporis mortem, omnemque legis et originalis iustitiæ prævaricationem; quia nihil Deo amarius per displicentiam, quam eius derelictio, eiusque procaax offensio præsentatur.

vinæ naturæ, quæ est impassibilis, sed ratione humanæ naturæ. Unde in epistola synodali (quæ habetur in conc. Ephes. gener. III, part. 1, cap. 26 ad fin.), Cyrillus dicit: *Si quis non constetur Dei Verbum passum carne, et crucifixum carne; anathema sit.* Pertinet ergo passio Christi ad suppositum divinæ naturæ, ratione naturæ passibilis assumptæ, non autem ratione divinæ naturæ impassibilis.

164. *Christus autem, quum gustasset, noluit bibere.* O saeva crudelitas Iudaeorum! Qualia pocula apponis homini fatigato? Qualem refectionem porrigis homini in carne iam laeso? Quales affectus compassionis ostendis homini de hoc mundo in proximo migraturo? Quum autem bibere noluisset post gustum, decernente Centurione, Sacerdotum Principibus sollicitantibus atque infestantibus, processum est ad impiissimam actionem, videlicet, ad crucifigendum omnium Redemptorem. Sed inter cetera Evangelica scripta, quae admiratione animi meum pulsant, hoc potissimum est, quod tantum, et tanti Homini crucifixionis mysterium, dumtaxat cum serie praetermissa, solum edicitur factum.

165. Non tamen absque occulto mysterio ille modus ab omnibus Evangelistis extitit praetermissus, de quo tutius quam ipsis nemini crederemus. Quod quidem arbitror factum esse, aut quia vulgata notitia, qua sic damnati exitio credebantur, temperavit manum, ne insererent in scripturis crucifixionis modum; aut ne viderentur Evangelistae succumbere verbis; seu quia Spiritus sanctus sic breviter scribi voluit, ut pia consideratio, non expressa per atramentum, pia meditatione ad meritum fidelium remaneret.

OCT. S. IOANNIS APOST. ET EVANG.

Christus denudatur et crucifigitur.

Secundo contemplemur quam dire Christus crucifigitur. Imaginare, devota anima, quam impie satellites illi crudeles coram omni multitudine inhumaniter ac furibunde nudum expoliaverunt eum, sicut de utero Matris egressus est, ut et nuditas esset ad opprobrium, et faciliorem redderet ad tormentum. O quid erat tunc videre, et quid etiam nostris considerationibus praebet quod ad mortem subeundam expoliatur Filius Dei Iesus, ut nobis pateat totus, nihil operiens, nisi quod creatura suo captu non recipit; ut, sicut nudus corpore dum patitur revelatur, sic ipsum verum Deum, omni amoto velamine, intuitive in aeterna gloria contemplemur? et ut insuper ostendatur quod ad claram et nudam visionem Dei nemo aliter potest pervenire, nisi merito passionis eius¹.

167. Sic denique crudeliter denudatus capitur ille mansuetissimus agnus, atque supinus ducitur super crucem; magis vero in animo ad homines charitate distentus, ut etiam crucifigores sui non ex-

¹ Ex S. Birgitta et aliis, imo ex reliquis de pannis passionis Dominicae, excludenda videtur, sub multiplici respectu omnimoda nuditas. Unde haud mirum si in Evangelio apocr. Nicod. 10, legitur: *Exuerunt eum vestimentis suis et linte succinxerunt.* Alii aliter.

cluderentur a charitate fontali, etenim oravit pro eis; ipse vero in nullo renitens ad omnia tractabilem se praebebat cum tanta mansuetudine, cum tanta pietate, ac cum tanta devotione faciei suae, quod non solum moveri ad pietatem impii persecuentes, verumetiam eorum corda naturali quadam compassione debuerunt in tali aspectu conscindi; quorum vicem postea durities lapidosa complevit.

168. Illo igitur sacratissimo Corpore iam extento, praesto sunt clavi et mallei desuper ferientes in manu valida affigentium; qui, ut atrocius et expeditius hanc impietatem perficerent, ut in alicuius piam meditationem venit, trifarie sunt divisi. Unus dexteram manum, alter sinistram, tertius pedes superpositos pervalide distentos ictibus erebris et validis resonantibus super clavorum capita confixerunt. Sive primo unam, deinde aliam manum, demum pedes confixos esse credamus, premebatur et configebatur immisericorditer illa Caro sanctissima, atque Corpus illud in illa hora erat in sua saeva passione ab omnibus derelictum. O quam dure ille sonitus malleorum resonabat in auribus, magis vero in cordibus diligentium Christum, maxime in corde dulcissimae Matris eius! Tam dire et crudeliter tractaverunt sanctissimum illud Corpus in modum pellis trahentes quum cruci affigerent, ut in persona Christi Propheta (PSAL. XXI) dicat: *Foderunt manus meas, et pedes meos, dimmeraverunt omnia ossa mea.*

OCTAVA SS. INNOCENTIIUM

Christus crucifixus a terra elevatur.

TERTIO contemplemur quam mire Christus a terra elevatur; deinde ipsum lignum Deo totaliter insignitum impii satellites erexerunt in altum viribus plurimorum, et solitis instrumentis dolore novo Christum Dominum cruciantes, dum pondus Corporis, manuum atque pedum carnem, et nervos divelleret, et diversimode laceraret.

170. O anima mea dilecta, respice nunc in faciem Christi tui, et vide quomodo effluxit omnis pulchritudo de vultu illius, et qui erat speciosus forma prae filiis hominum nunc apparet omnino indecorus. Vide quomodo non est ei species neque decor, quia decorem vultus illius verberum mutavit livor, ac sputorum foedavit turpitudine, et cruor. Aspice illos fontes manuum ac pedum Domini tui sacrum Sanguinem manantes, et inundantes; vide apertas cataractas coeli, ut inundet diluvium gratiae ad nostram malitiam et superbiam submergendam. Ecce, anima mea dilecta, triumphale vexillum in altum erectum contra aereas potestates cum quo possis de omnibus tuis adversariis triumphare.

171. Contemplare, anima mea, quod tibi tricoloratum ostenditur, quum sit ibi candor virgineae carnis, et nigredo livida flagellorum, et rubor pretiosi Sanguinis, ut tu ipsa simili formeris effigie, scilicet, innocentia candida, poenitentia nigra, et charitate ignea rubicunda.

IN VIGILIA EPIPHANIAE ¹

Christi amor dum pendebat in cruce.

Secundo principaliter in proposito Prophetiae verbo inducimur a Christo ad sensum suorum moerorum atque clamorum, quum Psal. xxxvii subiungit: *Rugiebam a spiritu cordis mei*; unde merito de ipso Is. xxi cap., ait: *Clamavit ut leo super speculam Domini*. Ego sum stans, scilicet, in cruce iugiter per diem. Insuper tamquam leo rugire dicitur, quia ipse *leo de tribu Iuda* (Apoc. v). Circa autem hanc secundam partem principalem tres admirandas contemplationes subdamus. Primo contemplemur Christi amorem, secundo mundi horrorem, tertio devotorum dolorem.

173. Primo enim contemplemur Christi amorem, scilicet, dum pendebat in cruce; ardebat nempe Iesus igne nostrae dilectionis; et nudus, sicut ebrius crapulatus a vino, tractabat salubria verba vitae,

¹ Infantem divinum asperrima hieme, tempore alienissimo, loco peregrino, deserto abiectissimoque stabulo, longe a dulci patria, exclusum hospitio nasci; non mollibus plumis, non purpura et holoserico, sed stipulis et paleis excipi; non alio praeter parentis brachia et amplexus calore foveri, quam quem pauperrimae suppellectilis pars optima, tenues fasciae, et asellus cum bove ministrarent, haec tanta sunt, quae amantissimae Matris animum gravissimo dolore confodere debuerunt. (*Orator marianus*).

secundum quod ipse praedixerat Matth. xii cap.: *Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona*. Quis namque dici potest convenientius bonus homo, quam ipse Christus? quum etiam Luc. xviii cap. scriptum sit: *Nemo bonus, nisi solus Deus*. Ipse nempe de bono thesauro cordis sui, qui est amor, licet semper protulerit bona, optima tamen effudit, quum ex amore nostro pendebat in cruce. Ibi enim ostendit cor suum esse fornacem ardentissimae charitatis ad inflammandum, et incendendum plenissime et efficacissime universum; unde tunc protulit septem sacratissima et ardentissima verba, quasi septem inflammatos, et inflammantes amores.

174. Primus enim inflammans amor fuit mirae remissionis, secundus mirae devotionis; tertius mirae confederationis, quartus mirae derelictionis, quintus mirae attractionis, sextus mirae consummationis, septimus mirae reductionis.

Primus etenim Christi amor inflammans in cruce fuit mirae remissionis. Quod quidem apertissime claret, dum amorosus Iesus, minime charitatis oblitus, nec ad rependendam pro malo gratiam tardus, non obumbratus confusionibus, nec absortus doloribus etiam dum crucifigitur, pro suis crucifixoribus, ex amore immenso Patrem exorare dignatus est, dicens: *Pater, dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt*.

175. Considera, anima mea, quam superfluens fuit amor dulcis Domini Dei nostri super impios hostes suos, quando non solum pleno corde fuit indultor,

sed etiam efficacissimus intercessor, et piissimus excusator. Unde nec allocutus est Iudicem qui prece non flectitur, sed paterno nomine suo blandiens Genitori, sibi quasi conclusit nihil tanto Filio denegandum. Nec insuper ait: examina Pater, vide Pater, considera Pater: sed *dimitte*, inquit, *Pater*, quasi dicat: Etsi iustitia punitionem requirat ex actibus suis, misericordia tamen remittat gemitibus meis.

176. Ad quos etiam referatur oratio, et petitio sua, quum dicit: *Dimitte illis*, licet indeterminate loquatur; tamen ad tria hominum genera dici potest quod dilatavit dilectionis mentem: primo ad ipsos crucifigentes, secundo ad Iudaeos ignorantes, tertio ad quoslibet peccatores.

EPIPHANIA D. N. I. C. ¹

Christus orat pro crucifigentibus, pro Iudaeis ignorantibus, pro peccatoribus.

PRIMO enim direxit dilectionis, et orationis intentionem ad ipsos crucifigentes; et, ut erga eos paternam iustitiam ad misericordiam flectat, ignorantiam illorum allegat, dicens: *Quia nesciunt quid faciunt*. Sciunt utique quod crucifigunt; ignorant quem crucifigunt. Romani enim erant, aut de gentibus incircumcisis ministri, et milites Pilati qui hoc ad litteram exercebant, nutriti sub cultu perfidiae, quae dicebatur servitus idolorum; nec assueti fuerant va-

¹ Simul autem ut Christus Dei Filius nostram in Virgine Matre naturam suscepit, etiam pro nobis pati coepit. Ab illo namque momento usque ad spiritus exhalationem in cruce numquam gravissimis cordis doloribus caruit, sed toto vitae suae spatio propter nos dirissime sese afflixit, ut nos cum Patre in gratiam restitueret; simul etiam ut suo exemplo animaret nos ad perferenda huius vitae mala, et ad fugiendam omnem mundi dissolutionem et voluptatem, amplectendamque poenitentiam, et arctam viam illam, quae ducit ad vitam (Lanspergius in *solemn. Annunt. B. V. M.*).

sed etiam efficacissimus intercessor, et piissimus excusator. Unde nec allocutus est Iudicem qui prece non flectitur, sed paterno nomine suo blandiens Genitori, sibi quasi conclusit nihil tanto Filio denegandum. Nec insuper ait: examina Pater, vide Pater, considera Pater: sed *dimitte*, inquit, *Pater*, quasi dicat: Etsi iustitia punitionem requirat ex actibus suis, misericordia tamen remittat gemitibus meis.

176. Ad quos etiam referatur oratio, et petitio sua, quum dicit: *Dimitte illis*, licet indeterminate loquatur; tamen ad tria hominum genera dici potest quod dilatavit dilectionis mentem: primo ad ipsos crucifigentes, secundo ad Iudaeos ignorantes, tertio ad quoslibet peccatores.

EPIPHANIA D. N. I. C. ¹

Christus orat pro crucifigentibus, pro Iudaeis ignorantibus, pro peccatoribus.

PRIMO enim direxit dilectionis, et orationis intentionem ad ipsos crucifigentes; et, ut erga eos paternam iustitiam ad misericordiam flectat, ignorantiam illorum allegat, dicens: *Quia nesciunt quid faciunt*. Sciunt utique quod crucifigunt; ignorant quem crucifigunt. Romani enim erant, aut de gentibus incircumcisis ministri, et milites Pilati qui hoc ad litteram exercebant, nutriti sub cultu perfidiae, quae dicebatur servitus idolorum; nec assueti fuerant va-

¹ Simul autem ut Christus Dei Filius nostram in Virgine Matre naturam suscepit, etiam pro nobis pati coepit. Ab illo namque momento usque ad spiritus exhalationem in cruce numquam gravissimis cordis doloribus caruit, sed toto vitae suae spatio propter nos dirissime sese afflixit, ut nos cum Patre in gratiam restitueret; simul etiam ut suo exemplo animaret nos ad perferenda huius vitae mala, et ad fugiendam omnem mundi dissolutionem et voluptatem, amplectendamque poenitentiam, et arctam viam illam, quae ducit ad vitam (*Lanspergius in solemn. Annunt. B. V. M.*).

ticiniis Prophetarum, ut coniecturari possent aliquando Dei Filium in carne venturum; unde omnino nesciebant quem crucifigebant. Quamobrem misericorditer subvenit eis pietas Salvatoris. Omnis enim culpa facilius veniam promeretur quae ab ignorantia, quam quae a malitia exordium sumit. Nesciebant enim quid facerent, quum fidem credulam adhiberent diffamationibus Iudaeorum, et eis gestientes placere, animosius Christum poenis crudelissimis afficiebant. Proinde Christus in poenis agtatus a malis, repletus dolore, sed coactus amore, pro eis interpellat ad Patrem: *Pater, dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt*, quasi dicat: Iudaei, licet non propriis manibus, tamen odio et malitia¹; isti vero officio, et obedientia² crucifigunt.

178. Secundo potest ex Christi magna pietate comprehendi quod etiam ipsi Iudaei ad hanc intercessionem pro consequenda indulgentia pertinerent, illi dumtaxat qui Christum omnino ignoraverunt; si vero scientes in istam orationem venissent, frustra Salvator dimissionis causam subiunxisset: *Quia nesciunt quid faciunt*, est siquidem quia semper redditio causae. Quomodo ergo scientes quae fiebant, et faciebant, aut consentiebant in necem Filii

¹ Impetravit quod petierat, multaque statim de Iudaeis millia crediderunt, ait (S. Hieron., *Ep. ad Hedib.*): et notae sunt conversiones infidelium in ipso Calvario.

² Peccaminose tamen etiam ex circumstantiis crudelitatis, ex notissima Christi innocentia vel ab ipso Pilato proclamata, etc.

Dei ad istam orationem potuissent pertinere, quum quia tantum de ignorantia pro redditione causae proponatur? Quomodo etiam Gentiles, seu Iudaei ignorantes potuissent excludi, quum pro peccatoribus exoraret, et velit omnes homines salvos fieri?

179. Tertio dici potest quod ad quoslibet peccatores dirigebat intentionem; qui quantumcumque malitia offendere videantur, tamen quatuor ignorantias habent: ignorant enim quantam Iudicis maiestatem offendunt, quantam Patris benignitatem contemnunt, quantam turpitudinem animae suae infligunt, ac quantum tormentum aeterni cruciatus incurrunt.

DIE II. INFRA OCT. EPIPHANIAE

Duo latrones: argumenta confusionis.

IAM igitur Christo crudeliter in cruce pendente, sibi in poena simili, sed in dispari causa crucifixerunt cum eo alios duos latrones, unum a dextris, et alium a sinistris, ut Christus perversa intentione agentium esset in medio damnatorum, quasi similibus sceleribus involutus. Fuit in mysterium nihilominus ante praedicta (Is. LIII) haec infesta societas: *Et cum sceleratis deputatus est*; ut nihil in Christo credatur, aut ex Christo aliquid fortuito provenisse. In his igitur manifeste clarescit quanta pro nobis voluit pati, in cuius passione, et morte tot et tanta insimul concurrerunt, quae augmentum dederunt illius confusioni. Nam voluit

pati in civitate Metropolitana, in qua ante sex dies fuerat gloriose receptus: in festo solemnium azimorum, quando de universo populo Israel convenire debebat: hora meridiana, quando plures concurrere poterant ad videndum: erectus in altam crucem in Calvario monte, ut ab omnibus melius videretur: in loco punitionis malefactorum, in medio latronum, totaliter nudus ad spectaculum opprobrii erectus. Denudationem autem exprimit Ambrosius, dicens: Auctor nostrae salutis sic nudus positus fuit in patibulo crucis, sicut nudus exivit de utero Virginis. Secundum autem quosdam, Mater videns sic vituperose nudatum, velum capitis sui sumens, ad Christi pudibunda projecit; quodque ad solamen Virginis illis pudibundis locis miraculose adhaesit: quod si verum fuerit, ignoratur¹. Inter fideles autem pingitur crucifixus in illis locis velatus potius pro aspicientium honestate, quam pro illius actus a-struenda veritate. Quum enim tunc tempus esset diri iudicii pro nobis impiis super Filium Dei, non mihi apparet tunc aliquod miraculum factum quod eius dolorem, vel dedecus breviaret, seu aliquod adiutorium patienti Dei Filio ministraret. Sed ma-

¹ Haec velatio communiter admittitur. Cfr. BEN. XIV: « Esi enim varii loci adduci possunt in quibus statuitur cruciarios esse cruci affixos nudos, tamen pariter certum est nudos etiam illos dici apud veteres qui nihilominus aliquo velamine tecti sunt, cuius loquendi modi exempla sat multa reperiuntur », ait Knabenbauer: Et iuxta Fillion hoc velamen omnino adhibebatur.

gis ipse Iesus secundum suam Divinitatem operans, et secundum charitatem amplectens, elegit omnia facere, atque permittere quae possent eius dedecus augere, et ampliare dolorem.

181. Post haec autem de mandato Pilati, non intelligentes altitudinem rei gestae, per triumphalem titulum Iesum a reliquis distinxerunt. Tenor tituli talis erat: *Iesus Nazareus Rex Iudaeorum*; quae verba in quadam assidula scripta erant, et apposita humano studio super caput eius amote paulisper, non quod caput ipsa contingeret. Hic titulus elemento triplicis linguae scriptus erat, scilicet, Hebraice, Graece, et Latine: de quo titulo supra serm. 49, latius dictum est. In his tribus linguis, secundum Theophilum, ideo scriptus est, quia illae erant principales linguae, ut aperte insinuaretur quod ipse erat Rex Theologiae quantum ad Hebraeos in quibus erat Dei scientia: Philosophiae quantum ad Graecos in quibus erat philosophica eloquentia: et Practicae quantum ad Romanos et Latinos in quibus erat bellandi et regendi potentia. In his tribus linguis Apostolus suas scripsit epistolas, unam ad Hebraeos, duodecim ad Graecos, et unam solum ad Romanos.

182. Magno tamen praesagio futurorum est actum ut in his tribus linguis Iesus Rex fuerit appellatus; nam et Christum statim mundo editum sequitur titulus, nomen, res, fama, virtutes: *Ubi est qui natus est Rex Iudaeorum?* (MATTH. II). Ipsum quoque miracula facientem, quum Ierosolymam super subjugalia introiret, Regem vult eum turba praeferre,

ac Rex Israel a populo proclamatur. Nunc quoque moriens Rex scribitur Iudeorum, ut ex hoc manifeste clarescat quod Iesus homo unicus Deo, nascens, vivens, et moriens credatur Rex omnium saeculorum; nihilque sibi propter ea quae passus est fuisse de regia maiestate sublatum. Quod et Ioann. Apoc. cap. XIX alta contemplatione conspexit, quum ait: *Et habebat in vestimento, et femore eius scriptum: Rex Regum, et Dominus Dominantium.*

DIE III. INFRA OCT. EPIPHANIAE

De titulo crucis et de murmuratione Iudaeorum.

Hunc ergo titulum multi legerunt Iudaeorum, tam hora qua superpositus erat, quam deinceps; quoniam prope civitatem erat crucifixionis locus, ad quem facilis erat egressus, et regressus in civitatem.

184. Murmuratione iam in populo devoluta, Principes Iudaeorum adiere Pilatum, rogationibus deprecantes, et argutis sermonibus suadentes ut aut deleteret titulum, aut superadderet *quia ipse dixit: Rex sum Iudeorum.* Sed magna fuit Pilati non ex se, sed ex Deo constantia, ut nec deleteret quod scripsit, nec adderet quod Iudaeorum pravitas submissa falsitate quaesivit. Unde admiratione magna suspendimur quod Pilatus non denegavit Iudaeis Christi mortem, et tamen nunc tituli denegat abo-

litionem, sive additionem, dicens: *Quod scripsi, scripsi.* Quod quidem divino mysterio factum est quod hunc titulum abolere non potuit, quamvis sententiam mortis expavectus, aut male suasus emiserit, quoniam die tertia resurrexit; sicut nec Ascalonita poterat delere hunc titulum: *Ubi est qui natus est Rex Iudaeorum?* (MATTH. II), ut mystice innuatur quod postquam Pilati decretum non potuerunt mutare Iudaei, quomodo mutare potuerunt quod Iesus non sit Filius Dei? Si sic hominum decreta firmantur, quae Deus aeternus statuit quomodo mutabuntur? Magna nempe iniquitas est quando nocentes ex omni parte iudicari velint penitus innocentes. Criminosius quoque est velle iniquitatem regulis et floribus ornare iustitiae, quam delinquere impetu voluntatis.

185. Intelligendum tamen est pro historiae veritate quod, dum Christus cruci affigebatur, nulla de superscriptione ad Pilatum relatio facta est; intendebant enim omnes crudeli ministerio, et vacabant derisionibus impie pro pietate pendentes. A sexta autem hora, quando Christus crucifixus est, factae sunt tenebrae usque ad horam nonam, ut timentes fere omnes absconderentur, nec lux praestabat conferens ad lecturam; a nona vero, confugatis tenebris¹ et cum lux adesset haec concertatio facta est.

¹ Van Steenkiste, in Matthaecum, censet: « Tenebras miraculosas non subito ingruisse, statim ac Iesus cruci affixus fuit; sed eas a meridie paulatim increvisse, adeo

DIE IV. INFRA OCT. EPIPHANIAE

De vestimentorum Christi divisione.

DECORATIS autem patibulis corporibus damnatorum, et titulo posito super Christum, Pilati milites se ad vestimenta dolentis, et pauperis dividenda, tamquam data eis in praedam, convertunt, et illius pallium scindunt in quatuor partes, et accipientes tunicam, qua sub pallio utebatur, quam omnino inconsullem, et integram, et in nullo divisam, et omni divisioni cognoscentes ineptam, velut rem pulchram in toto, et competentibus usibus aptam, turpem vero in partibus scissis, aptis usibus non tradendam; illam penitus non dividere decreverunt, eam taliter disponentes, ut eius esset cui sors desuper ei missa concederet; unde Ioann. ait, quod milites dixerunt ad invicem: *Non scindamus eam, sed sortiamur de illa cuius sit*; nam sic ut Proverb. xviii cap. Salomon ait: *Contradictiones comprimit sors, et inter potentes quoque diiudicat*; quod et factum est, ut Scriptura impleteretur quae Psal. xxi, ait: *Partiti sunt vestimenta mea sibi, et super vestem meam miserunt sortem*. 186. Ex his manifeste clarescit quod Omega Christi rediit ad Alpha illius; ut qualiter pauper natus sit, et pauper mortuus est, nudus habendi et voluntate

ut circa horam tertiam ad summum densitatis gradum pervenerint *.

ingressus est, sic et progressus, sic quoque egressus est; haec tamen in mysterio contingebant; nam vestis Filii Dei assumpta Humanitas est.

187. Quatuor partes factae sunt quatuor militibus distributae; etenim ad quatuor mundi partes Christi Humanitas per fidem distributa est, et omnibus ipsis dumtaxat qui militaverunt in militia novi Regis. Tegebant Christum vestimenta eius, sed expoliatus est, ut nobis omnino eius mysteria patefiant; et amor, quo ab aeterno nos dilexit, ut, elucescat clarius, divisa sunt, ut nunquam velamentum ultra conveniat; nam neque ulterius cooperiendus est Christus, sed peramplius in gloria revelandus. Intelligimus iam enim ex fide omnia opera et mysteria eius, mores atque doctrinam, et totus patefactus in aere expiravit.

188. Tunica autem inconsutilis quae dividi non potuit nostrae fidei arguit unitatem, unitas autem omnino indivisibilis est; sic et unitas nostrae fidei scindi nequit; potest nempe homo a fide rescindi, sed fides potest nullo modo praescindi, sicut de hoc plenius supra serm. 3, artic. 1, per totum dictum est. Significat etiam charitatem quae vera protinus est atque una, quamvis ab ea multi progrediantur effectus; nec per hoc dividi potest, veluti solis radii, qui numerositate ab ipso refulgent; servant tamen in origine unitatem. Non enim sol dividitur, etiam si radii dividantur, unum quidem est corpus luminis, etiam si multiplicentur radii lucis: utraque enim vestis est desuper contexta per totum. Hanc texturam merito appellaverunt Mar-

tyrum, et Ecclesiae passiones, et cuncta opera, quae fidei et charitatis construunt pulchritudinem, et astruunt firmitatem.

DIE V. INFRA OCT. EPIPHANIAE

Christus crucifixus illusionibus, impropriis et contumeliis iniuriatur.

ILLUDEBATUR ab omnibus Christo in cruce pendenti, et fere omnis vilitas sibi obiciebatur in faciem: *Nam et praetereuntes blasphemabant in eum moventes capita sua, et dicentes: Vah! qui destruis templum Dei, et in triduo reaedificas illud, salva te ipsum: si Filius Dei es, descende de cruce.* Nec mirum, si praetereuntes blasphemabant, quia non subsistunt, ut agnoscant invisibilem veritatem. Praetereuntes quidem erant Iudaei, nec in Scripturis substituerunt, ut in eis Christum reperire possent. Remiserat eos Dominus ad Scripturas, ut, in ipsis subsistendo, non praetereundo, scrutarentur, quoniam ipse testimonium perhibebat de ipso. Sed movebant capita sua, velut phrenetici, quibus obnubilatum est iudicium rationis. Arguendo improperebant: *Vah! qui destruis templum Dei, et in triduo reaedificas illud.* Si hoc poterat, quare te ipsum salvare non potes? Filii hominum te posuerunt in cruce, et si tu Filius Dei es, ostende te super homines, descende de cruce.

190. Non curabat impropria Christus; nec movebatur animus eius, ut occultam potentiam vellet demonstrare derisus, nec hominum violentia crucifixus erat. Propterea nec suggestionem deridentium hominum defigebat, nec de cruce etiam descendebat, impatientia victus: *Similiter et Principes Sacerdotum illudentes cum scribis, et senioribus dicebant: Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere. Si Rex Israel est, descendat nunc de cruce, et credimus ei;* ut verificaretur quod Propheta (PSAL. XXI) in persona Domini, ait: *Omnes videntes me deriserunt me: locuti sunt labiis et moverunt caput.* Et iterum: *Audivi vituperationem multorum commorantium in circuitu.*

191. O impia vilitas et crudelis iniquitas! illudere homini in proximo morituro! Petunt de cruce descendens in argumentum potentiae et virtutis, atque falso spondent credulitatem, si de cruce descenderet, qui tamen ei credere noluerunt, quum mortuus et sepultus a mortuis resurrexit; quod altioris virtutis fuit.

192. Vide quanta crudelitate saeviunt contra Christum, quando non suffecerat eis tanta exercuisse ludibria contra eum per totam noctem usque ad istam horam; sed, tamquam effrontes, reiecto omni humano pudore, mansuetissimo Agno insultare et in cruce morienti non cessant. Quid pensandum est quod fecerunt ei ministri Principum et Sacerdotum, quando hi seniores, in quibus debuit maturitas apparere, ex interno odio et furore in tot crudeles insanias exterius proruperunt, quod in

tanta festivitate dierum sanctorum, non erubescen-
tes populum, contra omnem consuetudinem ad lo-
cum opprobrii supplicii exiverunt morienti iusto
tam crudeliter insultantes? Quid enim credendum
est, quod ei fecerunt de nocte, quando illum in
suis domibus habuerunt, postquam nunc in publico
coram populo tot illusionibus, impropriis et con-
tumellis iam penitus morienti iniuriantur?

DIE VI. INFRA OCT. EPIPHANIAE

Boni Latronis praemium.

SECUNDUS Christi inflammans amor in cruce fuit
mirae donationis. Tempore nempe abundantiae
gratiarum, id est, quo suus Sanguis effundebatur
in cruce, voluit Iesus Christus suam ostendere
largitatem, et largissimam charitatem in muneribus
suis; unde ad conversum latronem Iesus alta pro-
missione, Luc. xxiii cap., respondit, dicens: *Amen
dico tibi, quia hodie mecum eris in paradiso.*

194. Circa hunc autem latronem tria ad praesens
consideremus. Primo praemium, secundo meritum,
tertio privilegium.

195. Primo enim consideremus praemium eius,
quod ei a Christo in praedicto verbo largiflua cha-
ritate promissum est. Libet utique huius promissio-
nis tam admirandae de quolibet verbo perquirere
sensus, et tam amplae gratiae, et amoris investi-
gare dulcores.

196. Septem dulcores, seu dulcedines huic latroni
Christus ampla misericordia dispensavit. Prima
dicitur iuramenti veritas, secunda annunciata pietas,
tertia electiva charitas, quarta temporis brevitatis,
quinta divina societas, sexta aeterna stabilitas,
septima gloriosa iucunditas.

197. Prima est iuramenti veritas, quia dicit: *Amen*,
quod est iuramentum, sicut Propheta (Ps. cix) ait:
Iuravit Dominus, et non poenitebit eum. Secunda
est annunciata pietas, quia subdit *dico*. Os autem
Domini locutum est, quod non mentietur. Tertia
est electiva charitas, quia addit *tibi*, scilicet, qui
olim fuisti in tot sceleribus implicatus, nunc vero
ex gratia ad me conversus. Quarta est temporis
brevitatis, quia subiunxit *hodie*, scilicet, sine di-
tina mora, ut magis florida gratia elucescat. Quinta
divina societas, quum dicit *meum*. Sed *qui ad-
haeret Deo, unus spiritus est cum eo.* Sexta ae-
terna stabilitas, adiunxit enim *eris*, scilicet, fir-
miter in aeternum. Septima est gloriosa, seu con-
summata iucunditas, quam exprimit, quum dicit *in
paradiso*, id est, in Dei beata fruitione.

198. Quod in eodem die, sicut in sequenti tertia
parte, ii cap., et cap. ult. patet, impletum est. Secun-
dum enim Alex. de Ales super Lucam, notanter ad-
vertendum est, quod eodem tempore, atque hora,
qua Adam iuste de paradiso eicitur, latroni mi-
sericorditer aperitur; praevent enim Christus hora
nona moriendo latronem, secutus est latro, quasi
vespere crurifragio celebrato.

DOMINICA INFRA OCT. EPIPHAN. ¹

Boni Latronis meritum.

SECUNDO consideremus huius latronis meritum, scilicet, unde tantum ei promissum est praemium; nam si diligenter considerentur veritates tam theologiae, quam morales, quae sunt menti huius latronis infusae, faciliter ducitur anima ad stuporem, in eo clarissime recognoscens amplissimam misericordiam Dei ad peccatores.

200. Primo enim considera eius admirabilem fidem; quum Christo enim numquam fuit conversatus, nec forte ante noverat eum; non fuerat secutus doctrinam eius, nec etiam vitam; sed in impietatis operibus se exercens, iuste patiebatur exitum mortis. Huius mira nimirum fides, qui Christum

¹ Hodiernum evangelium est de amissione pueri Iesu, de qua ait Costerus: « Doluerunt igitur, et obortis haud dubie lacrymis de reditu cogitaverunt, nullam impatientiae, iracundiae, impotentiaeque dederunt significationem, sed cum non ignorarent Filium esse Dei, sapientia gratiaque repletum, certo sciebant, non sine magno consilio, se demissis, remanere voluisse. Doluerunt tamen, quod metuerent: 1. Aliquam a se datam esse causam istius occulti discessus. 2. Ne se relictis tamquam indignis, aliorum se curae committeret; sancti enim homines seipsos semper suspectos habent. 3. Ne quid puerulo incommodi accideret ».

ab omnibus derelictum, ab omnibus publice condemnatum, afflictum, infirmum, opprobriis hominum, et contumeliis saturatum, et iam morti vicinum, et ipse vicinus morti a nemine doctus, a nullo praemonitus Dei Filium et verum hominem credit; et ubi qui eius doctrinam audierant, miracula viderant, et paulo ante in eibum de manibus eius sanctissimi Corpus illius sumpserant, fugiendo [quasi] negabant, iste solus cum tacente Virgine ipsum Dei Filium indubitata fide in animo suo credebat.

201. Secundo quoque considera eius firmissimam spem, scilicet, ab illo sperare salutem, quem in corpore proprio videbat omni salute privatum.

202. Tertio considera eius ferventissimam, immo ardentissimam eius charitatem ad eum, quem videt in ipsa die pretio suae mortis paradikum sibi conferre tot sceleribus irretito; unde totum quod habuit ipsi Iesu in amoris perfecti sacrificium immolavit; manibus enim, et pedibus crucifixus non valuit sibi servire, nisi tantum cum duobus membris; primo corde, secundo lingua. Primo enim sibi cor in thymiana perfecti odoris ardenti charitate sacravit; secundo vero linguam sibi obtulit, verificando quod Dominus (МАТТН. XII cap.), ait: *Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona*. Proinde quatuor amores ardentissimos lingua sua de corde expressit. Primus fuit amor confessionis, secundus compassionis, tertius correctionis, quartus vero perfectionis; in quibus quidem amoribus aperte monstravit quod in quatuor dimensionibus crucis Christo per amorem conrucifixus erat in cruce.

OCTAVA EPIPHAN. D. N. I. C.

Quatuor amores Boni Latroni.

Primus autem fuit amor confessionis, qui fuit suae crucis profundum, dum sua propria, ac totius humani generis scelera confessus est, asserens nos poenalibus angustiis digne plecti, quum ait: *Et nos quidem iuste, scilicet, patimur; nam digna factis recipimus.* In magnis quidem cognitionibus ferebatur qui se iuste digneque pati profitebatur. Magna enim est pars veniae apud Deum hoc cognoscere, similiter et fateri.

204. Secundus fuit amor compassionis, qui extitit latitudo crucis suae; dum angustias Iesu Christi gratuitas asserens ex sola charitate Christi procedere, allegat eius innocentiam, dicens: *Hic vero quid mali gessit?* Illuminata quidem intelligentia recognovit innocentiam Christi, quem iudex publice ad mortem condemnauerat. Difficile quidem est dicere, aut credere aliquem sine culpa, quem iudex ordinarius ad aliquam poenam damnat ut reum, seu cum assertionem testium, aut acclamationibus populorum. Nam si non testibus, attamen clamoribus totius populi damnatus est Christus, et quem totus populus postulaverat validissimis vocibus crucifigi, latro iste dicit: *Hic vero quid mali gessit?* Unde hic latro agnovit quod nihil mali fecit cum quo non fuerat conversatus. Qua via haec sibi irrepsit notitia quod Christus nihil mali fecerat?

non utique aliunde accepit, quam ab eo quem assererat moriens innocentem.

205. Tertius quoque fuit amor correptionis, qui extitit longitudo crucis suae, dum blasphemantem latronem impium charitativa reprehensione compevit, dicens: *Neque tu times Deum qui in eadem damnatione es?* Vide fervorem huius latronis: in ligno corpore pendens, corporalium poenarum oblitus, coram iudice intermedio pendente sodalem arguere, et etiam instruere non veretur, dicens: *Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es?* Neque tu times Deum, quem unitum carni Deum esse non credis? Non times Deum, qui oppugnas hominem innocentem, cui blasphemias irrogas? Non times Deum morti vicinus, cui omnis spes est adempta vivendi, qui verbis malis mala perficis, quum ligno affixus opere iam complere non possis? Non times Deum, qui in eadem damnatione tecum, qui timco Deum, es? Aut in eadem damnatione poenarum corporalium cum Deo es, qui, corpore assumpto, inter nos pendens, propria patitur voluntate. Nos quidem iuste patimur. Ad considerationem malae vitae actae remittebat iste socium, ut revocaret ad memoriam mala quae fecerat, ut dignam malefactoris assereret poenam, quam ligno affixi ferebant. In memoria nempe peractorum scelerum omnem poenam asserit indecentem, et iniuste ferri dicit omne tormentum; ac irrefragabiliter vera iustitia dictat ut poena culpam inveniat.

206. Noverat latro iste ordinem divinae iustitiae,

quae malum aliquod inultum esse non patitur, ad quam iam afficiebatur amore, quamvis corpore torqueretur. Et licet abhorreret sensus exterior, interior vero iustitiam, quam confitebatur, amabat, et quasi oblitus poenarum, ex iustitiae zelo verbis punientem iustitiam attollebat. Proprium vero est ratione utentium per amplius, et hominum electorum diligere atque laudare iustitiam, etiam si ex illius decreto asperrime torquantur. Nam ipse naturalis iustitiae ordo interius lucens mentibus hominum dicitur crimina sine poena non esse, quae invisibilibus semper est praesto, quamvis interdum visibiliter differatur.

207. Quartus autem fuit amor perfectionis, qui extitit altitudo crucis suae; nam toto mentis affectu, ac benigno linguae affatu cum inexplicabili cordis humiliatione, et contritione, nec non cum tanta mentis devotione, et, quantum permisit acerbitas ipsa supplicii, cum conversione benigna faciei, et humili ad Dominum Iesum stupendae perfectionis, et brevitatis orationem effudit, dicens: *Domine, memento mei, dum veneris in regnum tuum, in quo omnis consummata perfectio mirabiliter continetur, si devota mens noverit explicare.*

DOMINICA I. POST EPIPH.

Virtutes Boni Latronis.

SED, ut aequaliter patens fiat, primo considera quanta fide iste latro fundatur, qui in moriente credit vitam aeternam. Secundo vide quanta spe firma ad aeterna erigitur qui ab illo, qui ab omni mundo eiicitur, sperat regnum coeleste. Tertio pondera in quanta excessiva charitate loquatur qui sola dilecti Iesu memoria contentus est.

209. Iterum, quoad virtutes cardinales, primo considera quali fulcitur prudentia qui nulla postulat caduca; secundo quali fortitudine roboratur qui sic subito super omnia sua scelera superfertur: tertio quali temperantia contentus est qui sola Salvatoris voluntate praemii mensuram reliquit: quarto quali fulcitur iustitia qui sic omnibus debita sua dispensat secundum exigentiam rationis, ut sibi ipsi propriae confusionis contumeliam in confessione redderet, proximo transgredienti charitativam correctionem impenderet; et ideo Salvatori plenam suae mortis compassionem, et totalem suae voluntatis immolationem per transfremantem charitatem offerret. Propterea nec mirum si sic hunc latronem conversum, et in tanta perfectione levatum Salvator. tanta suavitate replevit, et si copiose ditavit, quando respondit ei, dicens: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.*

quae malum aliquod inultum esse non patitur, ad quam iam afficiebatur amore, quamvis corpore torqueretur. Et licet abhorreret sensus exterior, interior vero iustitiam, quam confitebatur, amabat, et quasi oblitus poenarum, ex iustitiae zelo verbis punientem iustitiam attollebat. Proprium vero est ratione utentium per amplius, et hominum electorum diligere atque laudare iustitiam, etiam si ex illius decreto asperime torquantur. Nam ipse naturalis iustitiae ordo interius lucens mentibus hominum dicitur crimina sine poena non esse, quae invisibilibus semper est praesto, quamvis interdum visibiliter differatur.

207. Quartus autem fuit amor perfectionis, qui extitit altitudo crucis suae; nam toto mentis affectu, ac benigno linguae affatu cum inexplicabili cordis humiliatione, et contritione, nec non cum tanta mentis devotione, et, quantum permisit acerbitas ipsa supplicii, cum conversione benigna faciei, et humili ad Dominum Iesum stupendae perfectionis, et brevitatis orationem effudit, dicens: *Domine, memento mei, dum veneris in regnum tuum, in quo omnis consummata perfectio mirabiliter continetur, si devota mens noverit explicare.*

DOMINICA I. POST EPIPH.

Virtutes Boni Latronis.

SED, ut aequaliter patens fiat, primo considera quanta fide iste latro fundatur, qui in moriente credit vitam aeternam. Secundo vide quanta spe firma ad aeterna erigitur qui ab illo, qui ab omni mundo eiicitur, sperat regnum coeleste. Tertio pondera in quanta excessiva charitate loquatur qui sola dilecti Iesu memoria contentus est.

209. Iterum, quoad virtutes cardinales, primo considera quali fulcitur prudentia qui nulla postulat caduca; secundo quali fortitudine roboratur qui sic subito super omnia sua scelera superfertur: tertio quali temperantia contentus est qui sola Salvatoris voluntate praemii mensuram reliquit: quarto quali fulcitur iustitia qui sic omnibus debita sua dispensat secundum exigentiam rationis, ut sibi ipsi propriae confusionis contumeliam in confessione redderet, proximo transgredienti charitativam correctionem impenderet; et ideo Salvatori plenam suae mortis compassionem, et totalem suae voluntatis immolationem per transfremantem charitatem offerret. Propterea nec mirum si sic hunc latronem conversum, et in tanta perfectione levatum Salvator. tanta suavitate replevit, et si copiose ditavit, quando respondit ei, dicens: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.*

FERIA SECUNDA

Boni Latronis privilegia.

TERTIO quoque consideremus huius latronis privilegium. Singularissima enim privilegia gratiae in latrone isto fluxerunt, quae ad quinque reduci possunt. Primum enim privilegium fuit assimilationis, secundum associationis, tertium defensionis, quartum petitionis, quintum figurationis.

211. Primum, inquam, privilegium fuit assimilationis; solus etenim latro iste inter Christi membra corporaliter passus est supplicium crucis simul cum ipso; in quo decoratur effigiata similitudine Salvatoris, quia crucifixus crucifixum associat. Nec hoc privilegium convenit alteri cuicumque. Nec tamen obstat quod pro suis sceleribus crucifixus fuit, quia post plenam conversionem fuit legitimum membrum Christi, et ex tunc poena sua configurata fuit similitudini mortis eius.

212. Secundum enim fuit privilegium associationis, quia solus ipse Matrem Christi associavit lamentatione dolorosa morientis Filii Dei, factus eius socius in fide, atque dolore; nulla enim alia creatura praesentis vitae Matrem associavit in praedictis. Licet enim Ioannes, et Magdalena amare deslerent morientem Iesum, non tamen desleverunt eum ut Deum pro redemptione humani generis mo-

rientem¹; unde et eorum lamenta multum fuerunt infortimate insipida. Solius autem huius latronis cum maternis fuerunt accepta lamenta, quia vere Deum credit, desuper infusa fide, quem cum incredibili dolore hominem ante oculos suos morientem vidit.

213. Tertium autem fuit privilegium defensionis; nam, Christo condemnato a Iudaeis impiis, tamquam reo, latro iste eius innocentiam praedicavit publice, et ipsum Salvatorem suum morientem, tamquam aeternum Deum, armis, quibus poterat, tamquam suus collateralis miles strenue defendit: unde potest probabiliter credi quod non solum scelestum increpavit latronem, et Christi innocentiam allegavit, et proprium scelus sibi iniecit; sed etiam protervos Iudaeos, ac malignos Principes, post tam duras contumelias Salvatori illatas non saturatos de suppliciis eius, quia sic impie exierant insultare morienti Iesu aspera increpatione confudit. Nec est inconveniens ad credendum quod, quum ipse supervixerit morienti Iesu, et viderit maternos gestus erga Filium dolorum amaritudines exprimentes, aliqua compassibilia verba filialis dulcedinis plena illi, quam suam veram matrem iam veraciter cognoscebat, expresserit. Qui enim iam se redemptum novit a Christo non dubitavit se filium Virginis matris eius.

214. Quartum vero fuit privilegium petitionis;

¹ Mitiori sensu haec sententia accipienda est; nam de fide et charitate supernaturali Ioannis et Magdalенаe haud dubitandum est. Cfr. n. 166 in nota.

nam iste latro solus postulavit salutem, quando Salvator mundi eam pro omnibus faciebat, unde et abundanter eam recipere debuit, sicut et fecit.

215. Quintum quoque fuit privilegium figurationis; nam ipse figuram tenuit, et quasi vicem omnium electorum: et quum ipse repletus fuerit Spiritu sancto, tamquam electus ad ista privilegia acquirenda, et multa alia, quae non sufficio explicare; utique credendum est quod Spiritus sanctus inhabitans eum, agitavit eum ad omnia facienda, quae decebat ipsum facere tanta immutatione a Christo sub illo innovatum. Arbitror autem quod electrix gratia Dei, quae tantum refusit in eo, ut esset figura omnium redemptionis, istum latronem tam plene compatiendo Iesu, quam in praedicando sanctitatem illius, quam in associando lamentantem matrem, quam in arguendo Iudaeorum proterviam, et impiam caecitatem, quam in provocando omnes assistentes ad tanti piaculi animadversionem, et sensum fecit strenuissime operari.

FERIA TERTIA

De silentio Evangelistae circa merita Boni Latronis in specie.

NEC obstat, si dicas quod Evangelistae de tali. bus nihil dicunt; nam, si bene ponderantur quae nobis relinquunt in scriptis, poterit mens diligens, et devota enucleare non dicta. Scribunt enim ipsum

a Deo electum, eum exorasse Christum, et ab eo postulasse regnum, atque a Christo liberalissime admirandum recepisse promissum. Ex quibus luculenter apparet ipsum a Christo redemptum, ac per Spiritum sanctum iustificatum. Solet enim Spiritus sanctus, quando ad aliquem statum eligit aliquam creaturam, cuncta sibi tribuere, quae decet illum statum habere. Pensa igitur modo si Christum generalem redemptorem latroni taliter postulanti decebat mediocriter dare; et non magis, sicut habebat apertum corporale latus, ad faciem eius reserare sui cordis arcanum thesaurum ad illustrandum mentem illius electi militis, et fidelis sodalis? Decuit nempe quod, sicut tunc sine mensura seipsum toti exponebat orbi, sic inestimabiliter se infunderet illi menti. Tunc enim, quando mustum amoris amorosi Iesu in torculari crucis exprimebatur cum pressione doloris, quo totus orbis erat inebriandus, non debuit quasi in parvo cyatho, propinare latroni; sed tota operatio mentis suae in torculari Iesu quasi sine mensura demergi: unde non puto istum latronem, nisi inter sublimes Dei Principes collocandum.

217. Advertendum est etiam quod, quodcumque de aliquo electo Scriptura sacra facit mentionem aliquam, ponendo illum in aliquo sublimi statu, licet nihil aliud dicat, relinquit sensatis mentibus cetera alia circa illum excogitanda, quae statum illius copiose decorent. Unde diligenter excogita quae illum latronem decuit operari; et tunc percipere poteris illum circa praefata fecisse mira;

et quod non potuit in corpore adimplevit in mente. Propterea nec mediocriter est pensandum quod Christus ei paradisum spondendo singulariter ait: *Mecum eris*; per hoc manifeste declarans quod tunc Rex crucifixus habebat in cruce istum sicut collateralem militem secum strenue compugnantem: unde in illo *mecum*, associatio et similitudo Christi regnantis correspondens associationi, et similitudini Christi morientis antonomastice denotatur. Sed admirantur forte plurimi quod hi duo latrones tam dispari fide, et non dispari vita a divino iudicio extiterunt iudicati. Secretum quippe iudicium Dei est, quod unus a Christi voce fuit approbatus, alter vero, Christo tacente, fuerit reprobatus. Christus namque aequaliter respiciebat hos ambos compoensales suos: medius inter eos pendebat affixus patibulo crucis, nec praeaccipiebat personam alterius. Quid est igitur quod Christo unus irrogavit blasphemiam, alter vero pro illo suscepit moriendo tutelam? unus cognovit iustitiam, et ipsam laudavit; alter vero impune vivere postulavit? Erat ne forte ad istos in Christo aliqua inaequalitas? hoc credere dico nefas. Quid ergo? dicam audacter quod sentio; quod nec converso sufficit meritum suum, aversum vero iuste deiecit demeritum suum. Nullus, nisi ex gratia converti potest; nullusque damnatur, nisi ex demeritis suis, hoc divina iustitia exigente. Quod ergo demeritum illius, qui non credidit? Quod vero meritum, atque unde illi, qui credidit? Meritum conversione legimus, quid in occulto habuit ignoramus. Demeritum utriusque

conspicimus, quia latrones erant utrique malae vitae.

218. An verificatur sententia illa Apostoli ad Rom. cap. ix: *Quem Deus vult indurat, et cui vult miseretur*? Sed in difficiliorem incidimus quaestionem; quum Deus acceptor personarum non sit, et quum ambo essent peccatores Christum aequo corporeo visu aspicientes, iuxta eum pendentes, quorum in conversatione Christi alter non praevaluerat, quia neuter vivens illam habuerat: unde unus eorum meruit converti, alter vero eorum meruit indurari? Quo merito unus misericordiam accepit, alter vero in iusta damnatione remansit? Sed aliter quidem haec, quum sit quaestio nodosa, non solvitur, nisi Dei misericordiam, et iustitiam inspiciamus, et liberarum hominum voluntates consideremus. Nam Deus ex sua misericordia donat peccata conversis, et ex iustitia aeterna supplicia ministrat aversis. Non ergo ista conversio, aut aversio celebrata est ex praesentia Christi corporali, quam habebant aequaliter; non ex visu quo ipsum intuebatur uterque; non ex verbis eius per amplius directis in alterum; sed ex libera voluntate, qua iste credere voluit, ille vero incredulus permansit. Quoniam sicut illum Dei misericordia expectabat, sic non credentem merito reliquit divina iustitia reprobatum.

FERIA QUARTA

Mysteria in conversione Boni Latronis.

Ad ampliorem quoque huius mysterii sensum etiam dici potest quod totum humanum genus latrocini paternae fornicationis infectum infernalibus suppliciis debuit, iustitia suadente, affligi. In huius generis medio Salvator affixus electos mera gratia, quasi dexterum latronem, iustificando convertit. Reprobos autem, quasi latronem sinistram, exigente iustitia, dereliquit, ut latro dexter inveniat in misericordia crucifixi Domini unde gratias agat; sinister vero in sua obstinata malitia reperiat quid ei divina iustitia impendat. Propterea mysterio sacro conveniens est quod uterque latro fuit utcumque blasphemus convicians Salvatori; quia Salvator mundi, sicut nullum reperit liberum, sic pro liberandis omnibus venit, licet liberationis fructus ad solos transferatur electos. Quod tamen non fuit ex defectu liberantis pretii, seu redemptoris Christi, sed ex caeca malitia obstinata animi reprobos, quorum figuram tenuit iste latro sinister qui, nec mansuetudine dulcis Iesu conspecta, nec ex miraculorum aspectu quibus fuit tota mundi machina immutata, nec a benigna Christi susceptione facta de socio suo converso, nec ex charitativa correptione consocii sui se in maleficio confidentis consortem, et sibi Iesum praedicantis insontem voluit quomodolibet revocari. Cui igitur

iste, nisi propriae malitiae suam damnationem ascribet? Et cui alter ille latro dexter suam salutem poterit deputare, nisi gratiae illius qui in latere suo pendebat? qui ipsum ad se diligendum, confitendum, praedicandum, et defendendum gratuita miseratione convertit.

220. Respira igitur iam in spe veniae, anima quaecumque peccatrix; si tamen vestigia Dei tui sequi non horreas, qui in omnibus pressuris suis nec semel os suum aperuit. Non autem querelae, aut excusationis, aut maledictionis sermonem adversus maledictos illos canes vel leviter diceret, quin potius novae benedictionis verbum, quale a saeculo non est auditum super inimicos suos, pro eis Patrem orando, ex abundantia pietatis effudit.

FERIA QUINTA

Amor confoederationis per compassionem maternas et filiationem spiritualem.

TERTIUS vero Christi inflammans amor in cruce fuit mirae confoederationis; triplex namque amorosa confoederatio tunc extitit mystice demonstrata. Prima fuit compassionis maternalis, secunda filiationis spiritualis, tertia admirationis generalis.

222. Prima fuit compassionis maternalis, unde Ioann. subdit: *Stabant autem iuxta crucem Iesu Mater eius, et soror matris eius Maria Cleophae, et Maria Magdalene.* Parum dixisti, o Evangelista: perfe-

ctis auribus aliquid maius dicere potuisti. *Stabat*, tu inquis, *iuxta crucem Iesu Mater eius*, quum in ipsa cruce penderet: vel ei plus utique debes, quam reliquis de quibus dicitur: *et Maria Cleophae, et Maria Magdalene*: omnino illa plus ad crucem appropinquabat, quam quicumque alii; quia non solum iuxta crucem stabat, verum etiam in cruce pendebat; de se enim in se nihil remanserat. Tota commigraverat in dilectum, et dum ille Corpus, ista spiritum immolabat; sed qua parte stabat Virgo Maria iuxta crucem? utique ad sinistram Christi, secundum Alex. de Ales, scilicet, ut pro peccatoribus Filium exoraret qui a sinistris Domini sunt: aliter non verificaretur quod in persona Christi pendens in cruce Propheta (PSAL. CXXI) ait: *Considerabam ad dexteram, et videbam, et non erat qui cognosceret me.*

223. Secunda fuit confoederatio filiationis spiritualis, et de hac subditur: *Et quum vidisset Iesus Matrem, et discipulum stantem quem diligebat*; oculis et vultu annuens, de Ioanne dicit Matri suae: *Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo: Ecce mater tua.* Pulsantur admiratione omnium legentium, sive audientium mentes, scilicet, quo motu, quo sensu, qua possibilitate, qua vera auctoritate ista dicuntur, quod discipulum transeat in filium Virginis, et Virgo habeat purum hominem filium, quem non genuit; sic nec quod sit filius ex Virgine, qui de corruptis parentibus natus erat ex semine. Impossibilia quidem videntur haec, sed nihil impossibile apud Deum. Pietate quidem, et oratione opus est ad

ingrediendum tale mysterium. Mulier enim Beata Virgo vocatur a Christo, quam numquam appellavit ex vocibus matrem. Mulier, et non mulier, sed super Angelos, et homines, et mulieres superexcedens mulier. Accepit a Filio quem cum aeterno Patre unicum possidebat, filium praeter ventrem, quem ante in carne habebat ipsa nepotem.

FERIA SEXTA

Amor confoederationis per filiationem spirituales.

SED in quo filiationis genere Ioannes Virginis factus est filius, aut eius mater facta est Virgo? non hoc natura favet, non conceptus, non partus exequitur, non ingressus in uterum, ut denuo nasceretur: non adoptio pro haereditate in temporalibus consequenda, nec ex imitatione, aut ex prolata doctrina. Nec ista disserenda erant verbo Christi: nec facta est locutio ut sit quasi, sed sic a Christo legimus dictum: *Mulier, ecce filius tuus*; ut, exclusa omni superfluitate verborum, secretum mysterii penetremus. Mystice igitur intelligimus in Ioanne omnes animas electorum quorum per dilectionem Beata Virgo facta est mater: filius enim in Graeco nomen amoris est. Omnis enim Christi amor in anorem Virginis transit, ut merito filius, idest, amor Virginis nuncupetur, magisque Virginem habeat matrem, quam illum quae illum

ex peccato damnatum mundo, suscepto semine, generavit. Mutatur haec maternitas, et filiatio ex auctoritate verborum Christi in cruce pendens; propterea natura transit in gratiam, et gratia nobilitat profecto naturam: non quod una in alteram commutetur, sed quia natura ex gratia perficitur. Mala mulier Eva corruptione naturae; Bona mulier Maria mater gratiae, mater misericordiae. Datur mater gratiae pro matre naturae: manet tamen mater natura, manet etiam mater ex gratia. Erat enim Joanni mater Maria Salome in ordine succedentis naturae: est etiam sibi mater Beata Virgo in ordine gratiae. Est mater Eva cunctorum per traducem naturae: est et Virgo Maria mater omnium amantium Christum per infusionem invisibilis gratiae. Non desinit esse Ioannes filius corruptae matris, quia imperio Christi filius factus est Virginis. Nec potest non esse filius Virginis, quia fuit ante filius corruptae matris. Nam prius est quod carnale, deinde quod spirituale est, aut esse potest: protinus unus et idem homo est per naturam, Christianus vero per gratiam. Et per unam hominis filius, per alteram filius Dei appellatur.

225. Voluit igitur Christus in cruce pendens, antequam moreretur, per omnia praecostendere charitatem, et quantum dignitatis humanae naturae contulerat, ut firma spes esset remeationis ad Patrem: unde, si *dedit potestatem filios Dei fieri his qui credunt in nomine eius*; quod non per naturam, sed penitus per gratiam fit; cur non dedisset nobis ut filii essemus Matris eius, quod fit per gratiam

quae infinitae potentiae est, non per naturam quae est potentiae limitatae? Plus etenim est quod simus fratres eius ex Patre, quam quod simus ex matre: plus ex aeterno Deo, quam ex temporali parente. Non dedignatur Christus humanum hominum genus propter naturam conditam quae bona fuit; non propter naturam corruptam, quae vitio se turpavit; non ex criminibus quibus involvitur: quin, si velimus, ipse velit nos ex utroque parente, tam ex aeterno, quam ex ea quae fuit ex tempore, suos per gratiam esse germanos, ut una cum ipso nobis sempiterna sit haereditas.

SABBATO

Item de filiatione spirituali.

MIRA naturae mutatio, non tamen transmutatio. Mira generatio filiorum, sed in his mirabilius est quod gratia non extinguit naturam, et natura non confundit insitam gratiam. Utriusque iura servantur in homine; naturae, scilicet, in qua natus est, et gratiae in qua renatus est. Igitur de libidine natus in filiationem posse ingredi honestatis nullatenus dubitemus. Ac per hoc immutabili edicto innuitur quod, postquam translatio facta est de natura in gratiam, et addita est gratiae maternitas ad filium naturalem, sub fomentis et erudimentis vivere obligamur secundae matris, prima non abo-

lita, sed submissa: quia nemo, quum invenit gratiam, desinit esse homo; sed retinens quod per naturam accepit, qualitate mentis et corporis supra hominem per gratiam vivit qui tamen homo fuerat per naturam.

227. Divino igitur iure plus debemus gratiae, quam naturae; et plus illam venerari atque diligere in nobis, quam id quod natura fecit in nobis. Nam illum verum finem boni, quem omnis anima rationalis, sive rationis quodam naturali instinctu plus amat, quamvis multi, vario errore delasi, illum fugiant appetentes, non prima naturae mater, sed gratiae mater secunda prosequitur, vel consequitur: propterea ex natura mater, quum dexteram atque sinistram regni pro filiis petisset, non accepit (MATTH. XX cap.), quia non naturae, sed gratiae superna haereditas danda est: Quamobrem *ex illa hora accepit illam discipulus in suam*: ex illa hora, scilicet, qua Christus pro Matre reddidit matrem, aut matri naturae addidit matrem gratiae, discipulus matrem Virginem, in suam animo reverenti et animo inclinato suscepit.

228. Ex his igitur manifeste apparere potest, fidelis anima, quod insatiabilis amor dulcis Iesu, qui omnimodo omnino tuam operatur salutem, tuis compatiens lapsibus, in recommendatione materna tibi medicinam providit, et apud iustitiam suam efficacem tibi constituit advocatam. Ille vero, qui primo meruit huius medicinae sanitate potiri, *discipulus ille quem diligebat Iesus*; qui, sicut in ceteris, sic et maxime fuit in ista recommendatione dilectus,

non medioeriter ditatus fuit ampliatione, virtutibus et meritis ac supplicationibus huius sacratissimae Matris.

229. Nec quisquam humanae pietatis amore pro compassione Virginis moveatur quod pro Filio Dei acciperet filium Zebedaei, et quod pro morienti Christo pro successione tenendus esset Ioannes; quoniam Christus nec se filium Virginis denegavit, et indubitam resurrectionis proximae fidem alma Virgo tenebat; propterea talis filiatio non erat inopportuna: nec ita Virgo absorbebatur doloribus, ut talia, quae agebantur mysteria, ignoraret: Christus vero non pro eo quod moriebatur hoc agebat sensualiter, vel humane, sed ut vere virtus, et gratia, demum aeterna felicitas adderetur.

DOMINICA II. POST EPIPH.

Amor confederationis per admirationem generalem.

TERTIA confederatio est admirationis generalis; propterea subditur a Matth. xxvii cap. *quod a sexta hora tenebrae factae sunt super universam terram usque ad horam nonam*, ut verificaretur quod (AMOS VIII cap.) scriptum est: *In die illo occidet sol in meridie, et obtenebrescere faciam terram*. Stupendum quidem miraculum fuit hoc per universum orbem illico et uno momento ob-

lita, sed submissa: quia nemo, quum invenit gratiam, desinit esse homo; sed retinens quod per naturam accepit, qualitate mentis et corporis supra hominem per gratiam vivit qui tamen homo fuerat per naturam.

227. Divino igitur iure plus debemus gratiae, quam naturae; et plus illam venerari atque diligere in nobis, quam id quod natura fecit in nobis. Nam illum verum finem boni, quem omnis anima rationalis, sive rationis quodam naturali instinctu plus amat, quamvis multi, vario errore delasi, illum fugiant appetentes, non prima naturae mater, sed gratiae mater secunda prosequitur, vel consequitur: propterea ex natura mater, quum dexteram atque sinistram regni pro filiis petisset, non accepit (MATTH. XX cap.), quia non naturae, sed gratiae superna haereditas danda est: Quamobrem *ex illa hora accepit illam discipulus in suam*: ex illa hora, scilicet, qua Christus pro Matre reddidit matrem, aut matri naturae addidit matrem gratiae, discipulus matrem Virginem, in suam animo reverenti et animo inclinato suscepit.

228. Ex his igitur manifeste apparere potest, fidelis anima, quod insatiabilis amor dulcis Iesu, qui omnimodo omnino tuam operatur salutem, tuis compatiens lapsibus, in recommendatione materna tibi medicinam providit, et apud iustitiam suam efficacem tibi constituit advocatam. Ille vero, qui primo meruit huius medicinae sanitate potiri, *discipulus ille quem diligebat Iesus*; qui, sicut in ceteris, sic et maxime fuit in ista recommendatione dilectus,

non medioeriter ditatus fuit ampliatione, virtutibus et meritis ac supplicationibus huius sacratissimae Matris.

229. Nec quisquam humanae pietatis amore pro compassione Virginis moveatur quod pro Filio Dei acciperet filium Zebedaei, et quod pro morienti Christo pro successione tenendus esset Ioannes; quoniam Christus nec se filium Virginis denegavit, et indubitam resurrectionis proximae fidem alma Virgo tenebat; propterea talis filiatio non erat inopportuna: nec ita Virgo absorbebatur doloribus, ut talia, quae agebantur mysteria, ignoraret: Christus vero non pro eo quod moriebatur hoc agebat sensualiter, vel humane, sed ut vere virtus, et gratia, demum aeterna felicitas adderetur.

DOMINICA II. POST EPIPH.

Amor confederationis per admirationem generalem.

TERTIA confederatio est admirationis generalis; propterea subditur a Matth. xxvii cap. *quod a sexta hora tenebrae factae sunt super universam terram usque ad horam nonam*, ut verificaretur quod (AMOS VIII cap.) scriptum est: *In die illo occidet sol in meridie, et obtenebrescere faciam terram*. Stupendum quidem miraculum fuit hoc per universum orbem illico et uno momento ob-

scuratus est sol: nam sicut accensa lucerna in domo subito per radios non obstatos totam domum illuminat; ea vero celeritate qua extinguitur in omni parte domus tenebrae diffunduntur; sic quum lumen visibilis mundi radius solis subito fuit extinctus, immo ipse sol in suo corpore obscuratus, totus sensibilis mundus in omni parte sui obtenebratus est, ut inter mundi sapientes et studentes in motibus syderum notaretur esse miraculum praeter solitum naturae cursum, et consuetum eclipsis modum, quae numquam in sole agitur, nisi quum inter solem et terram in toto, vel in parte luna interponitur: et tunc luna libratur in inferiori hemisphaerio super terram deorsum, sol vero in superiori hemisphaerio super terram in altioribus suae sphaerae partibus ferebatur.

231. Insuper Dionysius in epistola ad Polycarpum dicit se tempore passionis Christi fuisse in Aegypto, et diligenter notasse multa miracula in tali solis eclipsi. Ecce quod aer obscuritate vestitur in testimonium sceleris, quia innocens moritur. Eclipsatur contra naturam sol, quia contra naturam patitur verus Sol, et Auctori vitae morienti nobilis lux condoluit; et quodam iure vindictae datae sunt tenebrae ignorantibus mundo, quoniam mundus Dei Filium non cognovit. In mysterium quoque voluit Deus circumcidere oculos hominum cum tenebris densis, ne visus in obiecta forinseca vagaretur; sed ut ingrederetur ad cor ad considerationem eorum quae contra Dei Filium agebantur; diemque vertit in noctem, ut intentior fieret consideratio

et contemplatio arcanorum tam his qui prope, quam his qui longe Filii Dei passioni astabant.

232. Quod quidem in Atheniensibus imposterum patuit, quando ex illis tenebris, annotato tempore quo factae sunt, magna lux fidei in eorum cordibus interluxit. Obstupuerunt quidem solem contra naturae ordinem eclipsari, ut non pars solis ex interpositione lunae, quae totum tota etiam obex facta eclipsare non posset, sed totus divina potentia sit conversus in tenebras; qui, tunc ultra capere non valentes, pro ignoto Deo aram fieri decreverunt, sicque futurae memoriae characteribus mandaverunt. *Ad illam autem civitatem Praedicator gentium veniens, cum Areopagitis facto congressu, ut scribitur Act. xvii cap. Dionysium convertit ad fidem; causam principalem disserens quare per omnem terrarum orbem illo die tenebrae sunt diffusae; necnon quem illi Deum ignotum dicebant ut notum eis definivit et praedicavit.*

233. Quod autem de tenebris dicitur quod factae sunt super universam terram, scilicet, a duobus Evangelistis, ab alio quod tenebrae factae sunt, et sol obscuratus; sed unum ex altero secutum est; quia ex obscuritate solis, quae coepit sexta hora, tenebrae sequerentur usque in horam nonam in qua Christus voluit expirare, antequam tenebrae pellerentur. Post expirationem vero illico cetera signa sunt secuta. Nec etiam a mysterio vacat quod ab hora sexta usque ad horam nonam, idest, per tres horas tenebrae factae sunt; ut innuatur aperte quod tres sunt expulsaе virtutes, vel potius in homi-

nibus eclipsatae, in quibus anima peccatis mortua reviviscit, ut est fides, spes, et charitas fructuosa; et tres in anima hominum sunt hebetatae potentiae, ut propter hominum scelus huiusmodi committeretur scelus, ut in carne moreretur Dei Filius.

ALERE FLAMMAM
VERITATIS

FERIA SECUNDA

Amor mirae derelictionis per condemnationem.

QUARTUS autem Christi inflammans amor in cruce fuit mirae derelictionis, et de hoc subditur: *Et circa horam nonam, scilicet, inchoatam, nondum tamen finitam, exclamavit Iesu voce magna: Eli, Eli, lamma sabachthani? Hoc est: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Exclamavit autem Iesus ad Patrem ut homo in doloribus constitutus mortique propinquus. Voce magna clamavit, ut eum audirent in cruce pendentem et de proximo morientem, quem suaviter ubique docentem contempserunt: simulque hoc clamore admonet nos diligenter pensare quod vere non diligimus Deum, si pro loco, et tempore non exponimus nos ad quaecumque difficilia pro amato: atque congeminans subdit: *Deus meus, creatione, Deus meus, unione, ut quid dereliquisti me?* Tripliciter enim fuit Christus propter amorem nostrum derelictus a Patre. Primo per condemnationem, secundo per privationem, tertio per orationem.

235. Primo enim per condemnationem; nam, ut

dicitur Ioann. III: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, scilicet, per condemnationem ad mortem pro salute nostra.* Propterea sentiens Anima Christi super se recipere diram sententiam pro omnibus peccatoribus, pondus dolorum omnium perfecte contemplanis, quasi ad Patrem querula admiratione proclamat, dicens: *ut quid dereliquisti me?* quasi dicere velit: Sic propter amorem humani generis passionibus et contumeliis mortis opprobriose a te traditus sum, ut quasi illius beatæ unionis, et inviolabilis communionis, qua in Dei supposito ista dolorata natura inserta est, tu, Pater, zelo iustitiae videaris oblitus.

FERIA TERTIA

Amor mirae derelictionis per privationem.

SECUNDO autem derelictus est Christus a Patre per privationem, scilicet, spiritualium consolationum: nam quum in ceteris Dei electis pro suo honore certantibus et patientibus influxus divini dulcoris quasi totam supportaverit, et temperaverit vehementiam illati doloris; solus ipse Iesus, quantum ad hoc, est praeter ceteros in passionibus derelictus, ita ut nulla gaudii et dulcoris redundantia fieret ab habitu, et ab actu suae gloriae in naturam quae patiebatur, sic quod mitigaret passionis acerbiteriam: et hoc ut tantum immense

pateretur, quantum illa natura passibilis pati poterat, omni ab eo refrigerio separato.

237. Et hoc quidem attestatur virtuali perfectioni omnium habituum mentis Christi: nam quanto fortius patitur virtus, nullo alio experto dulcore, nisi ipsiusmet amatae rectitudinis, tanto est sublimior actus qui ab ipsa procedit. Ratio huius est, quia culmen virtutis patientiae principalius, et essentialius consistit in virtuali fortitudine sui habitus, et illius actus qui magis specificus est, quam in aliis sibi annexis: unde qui plus habet de illo, plus habet simpliciter de culmine patientiae verae. Et idem iudicium est de quacumque virtute. Actus autem principalissimus ipsius patientiae est nullo offensivo, nulla molestia, nulla ratione impatientiae vitio locum dare: sed tunc virilis, et robustus amor servandi patientiam, et fugiendi omnem ipsius impatientiae deordinationem est principalissimus actus eius. Constat autem quod quanto difficilior, et poenalius est tentatio quae infertur, tanto difficilior est non cedere ei. Unde, ceteris paribus, maius est grandem molestiam, quam modicam sufferre.

238. Et iterum maius est aequalem molestiam sustinere ex solo robore habitus virtuosius, et conatum voluntatis habituatae per eum, quam facere hoc cum aliquibus adiutoribus assistentibus habitui, et voluntati. Hunc autem summae patientiae statum etiam aliquibus singulariter electis quandoque Dominus impertitus est, sicut fecit patientissimo Iob; in quo, ut plenius probaretur robor virtutis eius,

videtur Deus cessasse a talibus immissionibus spiritualium consolationum, atque dulcorum. Propterea non immerito Iac. v, proponitur Iob una cum Christi morte in ipsius patientiae singulare exemplum. Idem videtur accidisse in Paulo (II Cor. i) quum ait: *Quoniam supra modum gravati sumus supra virtutem, ut taederet nos etiam vivere.* Et haec est penuria de qua ad Philipp. iv cap. idem Apostolus ait: *Scio abundare, et penuriam pati.* Hoc etiam statu Beata Virgo ad litteram, et mystice probata est. Quod quidem manifeste ostendit, quum Luc. 2. cap. in reinventione Filii ait: *Ego, et pater tuus dolentes quaerebamus te:* de quo statu etiam Ioseph participem esse ostendit.

FERIA QUARTA

Amor mirae derelictionis per onerationem.

TERTIO quidem derelictus est Christus ab aeterno Patre per onerationem, quia ipse solus onus suae passionis portavit, eo quod ipse solus pugnavit ex propria gratia ab omni adiutorio liber, cui gratia sua, tamquam radici meriti, debebat connecti. Unde Is. LXIII, ipse Dominus ait: *Torcular calcavi solus, et de gentibus non est vir mecum:* nam tota dolorum suorum fiebat supportatio in seipso, quia nulla creatura plene poterat ei compati, sed ipse patientis, et compatientis tenuit in se actus, atque dolores. Unde, ad modum magni et spatiosi maris, intra cuius abyssalem ambitum

ipsius inundationes, et fluctus semetipsos illidunt; sic dolores animae Christi mirabilibus in se refluxibus, et reciprocationibus, quasi infinitorum respectuum, capacitatem immensurabilis mentis illius, semetipsos illidendo, continue perstrangebant. Unde in persona illius Propheta (PSAL. LXVIII) ait: *Veni in altitudinem maris, scilicet, amaritudinum, et dolorum, et tempestas demersit me.* Nullus autem Sanctus sic potuit derelinqui, quia nullus umquam habuit gratiam, nec habere poterit in aeternum, nisi gratiae Christi insertam: immo nulla gratia aliquid est, nisi id quod ipse Christus in seipso dignatus est facere: et ideo nullus relinquitur in passione, neque in aliquo virtutis actu, quando sit Christus qui patitur et agit in illo.

240. Quod autem dicit: *Deus meus, Deus meus, ut quid me dereliquisti?* consonat Psal. XXI, in quo Propheta loquitur in persona Christi pendentis in cruce, dicens: *Deus meus, respice in me: quare me dereliquisti? longe a salute mea verba delictorum meorum.* Secundum enim Hieron. Christus cecinit hunc in passione Psalmum, atque sequentes usque ad versum illum: *In manus tuas commendo spiritum meum.* Quod autem (MATTH. XXVII) subditur: *Quidam illic stantes, et audientes, dicebant: Eliam vocat iste: Sine, videamus an veniat Elias liberans eum,* de ignorantia cruci assistentium, et non intelligentium Christi linguam provenit, qui nomine Eli suum Patrem invocabat. Saepe etenim fit ut defectu male intelligentium unum pro altero interpretetur.

FERIA QUINTA

Amor attractionis per sitim corporalem.

QUINTUS vero Christi inflammans amor in cruce fuit attractionis in admirabili siti ostensus; propterea subditur: *Sciens autem Iesus quoniam omnia consummata sunt, ut consummaretur Scriptura, dixit: Sitio.* Fere omnia in Christo erant completa tormenta, et mysteria passionis: hoc tamen restabat, praedicente Scriptura, quod proxime moriturus sitiens potaretur aceto: *Sitio* propterea inquit. Triplici enim siti sitiebat propter amorem nostrum amorusus Iesus. Prima fuit corporalis, secunda spiritualis, tertia vero mortalis.

242. Prima enim sitis extitit corporalis. Ad litteram enim Christus sitivit, tamquam sanguine, et humore corporis exhausto. Est nihilominus advertendum quod ex Matthaeo, et Marco ad litteram bis legimus Christum fuisse potatum, semel non pendentem antequam configeretur in cruce, et iterum circa horam nonam, quum, secundum Ioannem: *Sitio* proclamavit. In prima enim datum est ei vinum mirrhatum cum felle mixtum: et, quon gustasset, noluit bibere. In secunda vero exprimitur acetum tantum: nam, secundum Ioannem, quum Christus dixisset: *Sitio*, subditur: *Vas ergo positum erat aceto plenum.* Et statim Matth. addit: *Et continuo currens unus ex eis acceptam spongiam implevit aceto, et imposuit arundini, et dabat ei*

bibere. Et statim Ioannes subdit: *Quum ergo accēpisset Iesus acetum dixit: Consummatum est;* ut ex istis duabus potationibus verificaretur quod de hoc Propheta (PSAL. LXVIII) ait: *Et dederunt in escam meam fel,* scilicet, ante suam crucifixionem; *et in siti mea,* id est, quando: *sitis* proclamavi, *potaverunt me aceto.*

243. Quod autem vas aceto plenum paratum erat magis ex malitia ad passionis augmentum, quam fortuito casu, factum esse credendum est. Ipsa quoque spongia arundini superposita mystice manifestat quales erant qui in eius passionem convenerant. Cavernosa est enim spongia, et ex omni se, quum immittitur, imbibitur illa liquore, ut intus et extra appositis illa liquoribus madefiat: sic enim erat damnata conditio Iudaeorum, ut intus, et extra contra Christum amaritudinis pleni essent et cavernosi ad suscipiendum invisibilem regulum, et adversus Christum malignitatis omne commentum. In arundine vero, qua non solum oblatus est Christo amarus potus, verumetiam percussus eius caput, quum vacua sit, et ab ariditate sic dicta, Iudaeorum et torquentium Christum omnium bonorum vacuitas et a virtute ariditas demonstratur. Acetum vero, quod fuit natura vinum, sed alteratione in amaritudinem est conversum, naturam ostendit Iudaeorum, et crucifigentium Iesum, qui, quum essent natura boni a Deo creati, ex horrendis affectionibus, odiis et invidiis, atque ex corruptis moribus contra Christum in amaritudinem crudelissimam sunt conversi.

244. Quantum putas, verbum Filii, quaerentis potum praecidit praecordia virgineae mentis, quae, in tanta anxietate videns Filium suum mori et lugubri voce potum expetere, reperit se non habere vel modicum simplicis aquae unde posset eius mitigare ardorem? Devote enim pensate quod, conversa ad populum, diceret eis: O fratres, et filii mei dilecti, compatimini Filio meo dilecto: amore Dei, obsecro, facite mihi hanc consolationem, date aliquantulum potum Filio meo antequam moriatur, et parco vobis de omni iniuria mihi illata.

FERIA SEXTA

Amor attractionis per sitim spiritualem.

SECUNDA autem sitis spiritualis fuit. Per primam autem sitim iam dictam introvehimur in altiora secreta, et admiramur mysterium charitatis Christi, dum verbum corpori competens tam mirae animae spiritualiter commendavit, exprimens per corporis vocem vehemens in anima sua desiderium salutis nostrae. Triplex enim desiderium, quasi tres materias sitis, erga nos habebat amarus Iesus.

246. Primum nostrae redemptionis, secundum nostrae reformationis, tertium nostrae glorificationis. Primum, inquam, desiderium, erga nos habuit Christus, scilicet, nostrae redemptionis. Nec tamen ex accidenti, quia Deus homo erat, ei affuit haec sitis; sed quod erat aeternum atque secretum in Trini-

tate beata humanatus Filius demonstravit in carne, tempore, videlicet, passionis, quando nostrae redemptionis mysteria celebrata sunt. Nec decebat tale desiderium alio in tempore aperiri, nisi eo tempore quo redemptionis nostrae pretium per mortem et sanguinem solvebatur; quamquam figuris et aenigmatibus saepe in veteri Testamento sit ostensum, Prophetisque multipliciter sit revelatum.

247. Secundum vero desiderium habuit Christus, scilicet, nostrae reformationis; videlicet, ut deformatae imagines animarum reformarentur ad imaginem Dei, ad quam tempore creationis formatae extiterant. Proprium quidem est et boni et bene instituentis magistri non quiescere nisi restauret, si deperit aliquid ex eventu; et sollicitorum nunciorum est ferventer commissis insistere, quousque iniuncta perficiant. Acceperat in mandatis a Patre Filius aeternus, in tempore nuncius et magister, ut revocaret errata, restauraret deperdita, ut ex imis atque depressis replerentur supernae nationes.

248. Tertium quoque desiderium habuit Christus, scilicet, nostrae glorificationis: sicut enim quod desiderose bibitur delitiose recipitur, et subito traicitur ad intima cordis; sic et Christus in ardore amorosae sitis omnes electos suos delitiose bibit, et sibi incorporat; et ad sui corporis intima vocans, ad arcana gloriae delectabiliter introducit: unde de seipso, Io. XII cap., praedixerat, dicens: *Ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham*

ad meipsum. Ait enim: *Si exaltatus fuero* in cruce tamquam bellator super regalem et militarem equum ascendens, ac deinde tamquam triumphator vires omnium hostium suorum, quasi sub saae crucis pedibus tenens, dicit: *omnia traham ad meipsum*, id est, omnes electos ex omni parte orbis, et ex omni genere hominum traham ad gloriam sempiternam; quia *ubi ego sum illic minister meus erit.*

249. Dicit autem *omnia* maxime propter tria: primo ut innuat quod reprobi quasi pro nihilo reputantur, et quasi pro tanto sunt extra omnia entia: secundo, ut in electorum universitate doceat esse quamdam integram totalitatem universi, per quam: *omnia* dici potest: tertio, ut, secundum communem loquendi morem quo quando triumphantes omnia, quae sunt in regno iam capto, prout volumus iam sumimus, dicimus nos omnia trahere ad nos. Admiranda est igitur ista sitis Domini nostri.

250. Et mirum equidem est quod fons sitit, immo quod omnium aquarum redundantia sitit; et qui omnium sitim venerat tollere patitur quod ab aliis venerat auferre. Invitaverat ipse mulierem de Samaria ut ab eo expeteret aquae scyphum, ne in aeternum sitiret, et nunc patitur sitim. Quid est hoc? nisi quia caput nostrum pro nobis ad Patrem: *sitio* alte proclamat. Pro nobis omnibus loquitur, se sitire contestans, velut caput pro membris, et desiderium, quod genus humanum habere debet gloriae sempiternae, Christus expressit pendens in cruce. Proinde, sitim exprimens, sitim a

nobis poscit, ut sic nos sitiamus ad eum, quem admodum Psal. xli praedocuit, dicens: *Sitivil anima mea ad Deum fontem vivum, quando veniam et apparebo ante faciem Domini.*

ALERE FLAMMAM
VERITATIS
SABBATO

Amor attractionis per sitim mortalem.

TERTIA vero sitis Christi in cruce fuit mortalis, quia in cruce mori ardentissime affectabat. O amor omnia vincens! quomodo superasti in bono Iesu omnem mentis et corporis cruciatum? Nam licet Divinitas ad solum tricenarium annorum numerum, vel circa, terminaverit mentis Iesu immensurabiles esse dolores, atque Corporis cruciatum, [in cruce] ad solum trium horarum restrinxit spatium; non tamen fuit charitas Christi horum ardetatione contenta, nisi in quantum fuit divinae voluntati conformis: sed simpliciter et totaliter et libere, quantum ex se fuit, si divinae voluntati placuisset ab eo tantum pondus exigere, se obtulit pro toto aeterno; unde dilatavit vitam suam per desiderium ad quoddam infinitum vivere, et ad sustinendum infinitas mortes, perfecte se offerendo ad omnes rationes; de quibus infra dicemus in principali tertia parte huius sermonis. Et si voluntas reputatur pro facto in quocumque peccatore gratia informato, quando, scilicet, facultas abest, pro quanto et quasi infinitissimo sacrificio reputata et accepta fuit a Patre

talis amorosa voluntas in ipso homine Deo? Verae igitur reconciliationis sacrificium et nostrae redemptionis pretium infinitum plus beatissimae Trinitati placabile fuit, quam totius mundi culpae ei potuerint displicere.

252. Expergiscere ergo, o anima mea, morte Christi redempta, et regratiare charitati cordis Iesu, non solum pro trium horarum cruciatu, sicut actum fuit in patibulo crucis, sed pro toto amoroso affectu suae mentis, quo factus est Sacerdos et Pontifex in aeternum secundum ordinem Melchisedech; neque initium, neque finem habens, id est, non habens terminum in suae longitudine et latitudine charitatis.

DOMINICA III. POST EPIPH.

Amor consummationis corporalis.

SEXTUS inflammans amor Christi pendens in cruce fuit mirae consummationis: nam finis praecepti est charitas, et potissime charitas crucis; unde, Ioann. xv, Dominus ait: *Maiorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis;* propterea subditur: *Quum accepisset Iesus acetum, dixit: Consummatum est.* Triplex enim est consummatio amorosa, qua propter nos consummatur et perficitur omnis perfectio nostrae salutis. Prima est consummatio corporalis,

nobis poscit, ut sic nos sitiamus ad eum, quem admodum Psal. xli praedocuit, dicens: *Sitivil anima mea ad Deum fontem vivum, quando veniam et apparebo ante faciem Domini.*

ALERE FLAMMAM
VERITATIS
SABBATO

Amor attractionis per sitim mortalem.

TERTIA vero sitis Christi in cruce fuit mortalis, quia in cruce mori ardentissime affectabat. O amor omnia vincens! quomodo superasti in bono Iesu omnem mentis et corporis cruciatum? Nam licet Divinitas ad solum tricenarium annorum numerum, vel circa, terminaverit mentis Iesu immensurabiles esse dolores, atque Corporis cruciatum, [in cruce] ad solum trium horarum restrinxit spatium; non tamen fuit charitas Christi horum ardetatione contenta, nisi in quantum fuit divinae voluntati conformis: sed simpliciter et totaliter et libere, quantum ex se fuit, si divinae voluntati placuisset ab eo tantum pondus exigere, se obtulit pro toto aeterno; unde dilatavit vitam suam per desiderium ad quoddam infinitum vivere, et ad sustinendum infinitas mortes, perfecte se offerendo ad omnes rationes; de quibus infra dicemus in principali tertia parte huius sermonis. Et si voluntas reputatur pro facto in quocumque peccatore gratia informato, quando, scilicet, facultas abest, pro quanto et quasi infinitissimo sacrificio reputata et accepta fuit a Patre

talis amorosa voluntas in ipso homine Deo? Verae igitur reconciliationis sacrificium et nostrae redemptionis pretium infinitum plus beatissimae Trinitati placabile fuit, quam totius mundi culpae ei potuerint displicere.

252. Expergiscere ergo, o anima mea, morte Christi redempta, et regratiare charitati cordis Iesu, non solum pro trium horarum cruciatu, sicut actum fuit in patibulo crucis, sed pro toto amoroso affectu suae mentis, quo factus est Sacerdos et Pontifex in aeternum secundum ordinem Melchisedech; neque initium, neque finem habens, id est, non habens terminum in suae longitudine et latitudine charitatis.

DOMINICA III. POST EPIPH.

Amor consummationis corporalis.

SEXTUS inflammans amor Christi pendentis in cruce fuit mirae consummationis: nam finis praecepti est charitas, et potissime charitas crucis; unde, Ioann. xv, Dominus ait: *Maiorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis;* propterea subditur: *Quum accepisset Iesus acetum, dixit: Consummatum est.* Triplex enim est consummatio amorosa, qua propter nos consummatur et perficitur omnis perfectio nostrae salutis. Prima est consummatio corporalis,

secunda est consummatio spiritualis, tertia est consummatio legalis.

254. Prima est consummatio corporalis, quae, scilicet, facta est in Incarnatione Dei Filii. Nam consummata sunt omnia quae praedixerunt, aut praenunciaverunt Prophetae: Christum venturum ad nos, nasciturum pro nobis, conversaturum nobiscum, et peracturum, docturum, dicturum, passurumque tanta pro nobis. Consummatae sunt enim in eius corpore tempore passionis omnes angustiae, omnes illusiones, omnes peregrinationes, omnes lassitudines, omnes fames, omnes sites, omnes vigiliae, omnes poenae, omnes lacrymae, omnia flagella, omnia sputa, omnia suspiria, omnia desideria.

255. Et si considerantur omnia Christi membra, omnia consummationem sui corporis manifestant: nam passus est in pedibus non solum confixione clavorum, sed etiam multa fatigatione itineris in suae vitae discursu, praedicando cum multo labore, in tibiis supportando corpus in laboribus suis, in genibus procidendo ac genuflectendo, in cruribus corpus sustinendo, in omnibus iuncturis saepe multo labore lassatus, utpote tener et delicatus tam duris laboribus subditus, vigilando, et orando, praedicando, clamando, super dura stramenta iacendo, immo saepe in terra pernoctando, in deserto quadraginta diebus, et quadraginta noctibus [nec] lectum, nec domum habuit ad quietem, et saepe cum discipulis pauperibus et despectis fuit in multis locis viliter et austere receptus; immo aliquando reiectus: unde Luc. ix cap. ait: *quod Samaritae*

non receperunt eum, quia facies eius erat euntis in Ierusalem. Sed generationis membra quae in nobis sunt pudoris in circumcissione dure fuerunt vulnerata. Membra autem intestina deservientia nutrimento afflicta fuerunt, saepe indurata fame. Membra vero vitalia ac respirantia, sicut cor et pectoris concavum, et similia, extiterunt afflicta in multorum suspiriorum et gemituum assumptione pro salute nostra. Scapulae et costae corporis, lateraque, dorsum, et universaliter omnia membra dure in flagellatione fuerunt afflicta, in qua superficies suae delicatae carnis, ac tenerae fuit dolorose dilacerata et sanguine rubricata. Brachia fuerunt dure ac stricte ligata, et, quantum credo, hinc, inde, ante, et post contumeliose retorta, tam in horto, quam in domo Cayphae, Annae, Pilati, atque Herodis; a quibus omnibus locis ligatus processit. Humeri fuerunt afflicti dura crucis portatione; et tunc credo collum fuisse afflictum chamo in eo apposito per quem ad maiorem contumeliam traheretur. Aures fuerunt repletae opprobriis et clamoribus. Nares fuerunt afflictae foetore horribili sputorum abominabilium Iudaeorum; sed et facies sputis abominabilibus deturpata fuit.

256. Nec inconueniens est etiam cogitare quod sputa illa immunda impluerint supra sacra labia eius. Genae et facies eius tota afflictae et tumefactae fuerunt tam alapis, quam percussionibus duris. Oculi fuerunt velatione confusi, fletu multiplici cavati ac multipliciter afflicti, dum illas diabolicas facies hostium suorum aspiciebat spirantes in eum

iracundiae ignem. Vertex capitis dure fuit afflictus spinis et percussionibus. Demum, quum quodlibet membrum Christi acceperit passionis supplicium, lingua quoque non fuit immunis in amaro gustu abominabilis potus, tam felleo ante crucifixionem, quam nunc in potu aceti, ut sic in amaritudine omnia eius consummata sint membra; unde merito clamet: *Consummatum est.*

257. Consummata est igitur Christi vita secundum beneplacitum sui Patris; impletum est paternum imperium; perfectum est denique finale obsequium. *Consummavit* igitur, ut Gen. II cap., primus recitat Prophetarum: *Creator omnium Deus opera sua sexta die, et septima quievit ab omni opere quod pararat;* sic et Christus in cruce sexta die opera sua recreationis perfectit, et requievit sabbato in sepulchro. Perfecit Noe arcam in centum annis, quam in uno cubito consummavit, ut in ea salveretur humanum genus, ibi dumtaxat octo animabus humani generis reservatis. Consummavit Christus in cruce salutem totius humani generis, si merito iustitiae fuisset accepta in praecedentibus cunctis; similiter et suscepta in sequentibus singulis. Quam salutem in cruce, velut Noe in arca, totam omnium nostrum pro salute in unitate fidei consummavit, et consummationi consummatio opposita est in cruce.

FERIA SECUNDA

Amor consummationis spiritualis.

SECUNDA est consummatio spiritualis: duo nempe spiritualia in cruce consummata sunt: primo nequitia; nam in omni peccandi genere hominum malitia fit peior, et nihil est mali quod praeterierit delinquendo; ut, praeter omnia illa sensuality et spiritualia mala quae innumeris modis aguntur, etiam usque ad Dei negationem, et colendo idola et simulacra coelestis militiae, atque sydereae exhibuit cultum qui soli Deo debitus est. Sed post omnia haec, ut Psal. VII, praedixerat Propheta: *Consumetur nequitia peccatorum;* nunc haec nequitia consummata est, quoniam nulla maior nequitia, quam Dei Filium interficere, et zelum legis inflectere super eum. Sed quod crediderunt, penitus nequiverunt. Nam etsi mortuus est semel ex carne, vivit tamen in aeternum ex Dei virtute: consummata est tamen nequitia peccatorum: non enim humana, seu malorum nequitia posset prolabi in peiora.

259. Secundo consummata est iustitia; quae quidem ex Dei bonitate ibi consummata est ubi nequitia consummationem accepit. Nam, Christo patiente atque moriente, sicut consummata est nequitia, non per terminum peccatorum, sed per excessum malorum operum; ita per Christum consummata est iustitia in opere redemptionis humanae per passionem mortis atque poenarum. Nam sicut peccatum,

quum consummatum fuerit, generat mortem, ut dicitur Iac. 1 cap.: *Sic mors Christi, quum consummata fuit, destruxit peccatum ipsum, aeternam generans vitam*; ut eodem tempore atque mysterio sit per excessum et nequitia per homines, et iustitia per Dei Filium consummata. Ipse enim semetipsum fecit nostram iustitiam, quum iniuste ad mortem condemnatus est.

FERIA TERTIA

Amor consummationis legalis.

TERTIA vero est consummatio legalis; nam in Christi passione et morte consummatae sunt omnes Scripturae, omnes figurae, omnes prophetiae; insuper consummata sunt omnia praecepta, omnia promissa, omnia sacrificia. Consummatum est etiam testamentum novum.

261. Sed ut haec consummatio de Christo, de qua nunc loquimur, magis mentibus fidelium inlarescat, altius intendamus, ad Prophetias recurrentes veteres, ad quas, quum scriberet Apost. ix cap. ad Hebr. quamquam per modicum aliter in prophetia, aliter in Apostolo littera sonare videatur, sensus tamen potius quam littera capiendus est. Inquit recitans xxxi cap. Ier.: *Ecce, dies venit, dicit Dominus, et consummabo super donum Israel, et super donum Iuda testamentum novum. Novum quidem testamentum a veteri multa distin-*

ctione atque differentia discretum est; scilicet, datione, tempore, loco, causa, effectu, sacrificiis, caeremoniis, sacramentis, observationibus, traditionibus, promissionibus, ordine, dignitate, intelligentia, virtute, mysterio, executione, et fine. Quod praeceptum Christi Incarnatione peractum, Christi nativitate, vita, doctrina, promissione, testimoniis, miraculis, sacramentis, et passione poenarum et mortis consummatum est; nam, ut ipse idem in ix cap. subdit: *Ubi enim testamentum est, necesse est mors intercedat testatoris. Testamentum enim in mortuis consummatum est; alioquin nondum valet, dum vivit qui testatus est.*

262. Quamobrem Christus moriens clamat quod Testamentum novum consummatum, seu confirmatum est, scilicet, sua morte intercedente. Nam in veteri lege dispositio et firmatio testamenti erat in sanguine, et indulgentia, et remissione peccatorum, sicut Scriptura Levit. manifestat, et Apost. assertit ix cap. ad Hebr.: *Sic et novi testamenti confirmatio a Christo facta est in Sanguine sancto suo, melius clamante pro nobis, quam sanguis Abel, aut vitulorum, aut hircorum, aut quorumcumque animalium veteris Testamenti.* Proinde, quoniam non in pluribus oblationibus placitum erat Deo, nec expiabantur peccata in veritate, ut purgatio digna esset ad regnum; una oblatione sui ipsius ipse Christus omnia consummavit, ut ibidem x, Apostolus testatur, dicens: *Una enim oblatione consummavit in aeternum sanctificatos.*

263. Consuetudo quidem Regum, Procerum emun-

di est impressione signi, sive sigilli in fine appositi, facere fidem scriptis in quibus suis obsecutoribus atque commilitonibus dona, seu praemia largiuntur, et ex appositione illa consummata fertur merita, seu grata largitio: ita et Christus testamentum novum vitae agendum haereditatisque supernae, crucis passione signavit, et firmavit in illo contenta appositione signi asperrimae crucis, in qua voluntarie ab apparitoribus mortis se permisit affigi.

264. Has igitur tres consummationes ipse David spiritu prophetico longe ante se vidisse testatur, Psal. cxviii, dicens: *Omnis consummationis vidi finem*. O quam longa sententia brevis verbi! in quo quidquid est a Deo decretum, quidquid est Patribus repromissum, quidquid in Scripturae decursu scriptum, quidquid est utile et superabundans ad salutis nostrae pretium, quidquid potest cogitari ad exprimendum amoris excessum, quidquid potest fieri ad gloriosum obtinendum triumphum in brevi verbo sit mirifice consummatum.

FERIA QUARTA

Amor mirae reductionis omnium in Deum.

SEPTIMUS autem inflammans amor Christi pendens in cruce fuit mirae reductionis, scilicet, omnium, in Deum; quia per crucem Christi amorse fuit levatum signum in nationes et popu-

los ad congregandum profugos Israel. Nam *Christus mortuus est, ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum*, sicut Ioann. xi cap. ait. Et quia hic est omnium ultimus finis, scilicet, ut sit Christus omnia in omnibus, propterea Iesus clamans voce magna, dixit: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum*; in quibus sacratissimis verbis ostendit Evangelista tria quae in Christo moriente considerare debemus, quibus omnes electos per amorem reduxit in Deum. Primo consideremus vigorem: secundo amorem: tertio dolorem.

266. Primo consideremus Christi vigorem; qui quidem patet per clamorem quem moriens in cruce emisit; in quo pervalide potentiam virtutis suae ostendit in statu in quo ceteri morientes vix possunt *emittere modicum flatum*; unde, quasi triumphali tuba certaminis victoriam manifestans, ostendit quod dolens vincebat, patiens superabat, derelictus debellabat, et moriens triumphabat contra aereas potestates. Ecce quod infirmitas Dei virtutem atque firmitatem diaboli usquequaque subvertit. Propterea Apostolus, I Cor. i, ausus est dicere: *Quod infirmum est Dei, fortius est hominibus*. Sed ego audacter addam quod infirmum est Dei, fortius est daemonibus. Nam et daemones infernales ad vigorem tanti clamoris non solum territi, sed etiam totaliter sunt devicti atque prostrati.

267. Secundo consideremus Christi amorem quem nobis Christus moriendo monstravit; ait enim: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum*; in hoc enim omnium electorum suorum spiritum

causaliter et exemplariter ac sacramentaliter commendavit, et reddidit Deo Patri. In anima enim Christi unita per omnia Deitati certa notitia scriptae erant omnes animae suo Sanguine redimendae, quas ut animam suam ad aeternam gloriam dirigebat. Pro quibus in lacrymis et clamore valido exauditus est pro reverentia sua. Has siquidem, Patri animam suam recommendans, in ipsa omnes Patri suo altissimo recommendabat, atque omnes salvandas animas velut suam unam animam fecit, de qua Patri dixit: *Commendo spiritum meum*; facit enim verissima charitas, quod est alterius, esse suum.

268. Proinde supereminens charitas Christi omnem salvandam animam suam animam faciebat. Reor quidem pia fide hoc caput pro corpore exorasse. Caput vero et corpus personam faciunt unam, cuius est anima una: hoc igitur sensu Christus orat, velut corporis Ecclesiae cum ipso capite Christo esset anima una, ut amoris eius vehementia unionis, charitatis, et fidei sacramento mystice dicat Christus Patri de spiritibus omnibus sibi adhaerentibus in veritate quasi de spiritu uno: *Commendo spiritum meum*; quia, secundum Apostolum I Cor. vi: *Qui adhaeret Deo unus spiritus est cum eo*. Velut apotheca quaedam rationalis et viva omnes praedestinos scriptos habens Anima Christi fuit commendata Patri, ut non pro continente fuerit oratio facta, quia iam salvus erat, (comprehensor enim fuerat a conceptionis instanti) sed pro contentis emittebatur, ut passionis suae

et mortis meritum obtinerent; ut, quos Anima Christi praeteritos, praesentes atque futuros dilexerat, salvarentur; quasi fuerit Christus hamus piscationis aeternae, et tamquam sagena latissimae charitatis in mare praesentis saeculi a divinitate iactata, quae nunc ad littus Paterni pectoris reducitur cum omni multitudine electorum, unaque secum omnes intra paterna viscera collocavit. Dum expiaret in mortem, ineffabili perfundebatur amore Anima Christi, eo quod iussa paterna compleverat factus obediens usque ad mortem, quia liberaverat una morte sua innumeras animas mortuas in peccatis¹ de illa tartarea potestate sub qua tenebantur invitae, ceterisque claudebatur aditus, ne iterum introirent, si ex fide venirent in meritum passionis. Tertio quoque consideremus Christi Domini nostri dolorem, quia *inclinato capite, emisit spiritum*. Inclinauit caput, magnum mysterium innuens praeteritis et futuris. Erecta enim cervice commissum est unde mulcatus est; atque superba mente agitur unde contemptus est. Proinde moritur versa vice, capite inclinato, quia vultum defixit ad ima, sicut valefaciens impio mundo. Caput quoque inclinavit in morte in expiationem erectionis ad vetita, simulque suasit obedientiam, reverentiam docuit, humilitatem in operibus usqueaque monstravit, quum, omni peracto mysterio, inclinato capite expiravit.

¹ Intellige de viatoribus qui a morte peccatorum, a morte aeterna, meritis Christi, liberati sunt, et in Veteri et in Novo Testamento.

FERIA QUINTA

Contemplatio ad pedes Christi crucifixi.

Oanima mea, pretioso Christi Sanguine desponsata, respice in faciem Christi tui, et vide speciosissimum forma prae filiis hominum non habentem speciem, neque decorem; quia vultus ille desiderabilis Angelis suae speciositatis robore, et virginali decore totus decoloratus, caligantibus oculis, in morte pallescit. O quis digne stupere queat illam tenebrosam eclipsim luminum oculorum gratiosissimorum benedicti Iesu? O organum Divinitatis, et psalterium veri David, et vox dulcissima Dei Patris, quis tibi interposuit silentium durissimae mortis, ut iam auribus corporis non liceat amplius audire concentum tuae dulcissimae melodiae? O pectus sacratissimum dulcis Iesu, paternae sapientiae contentivum armarium gratiarum, quod insufflas in faciem creaturae spiraculum vitae, quis te privavit respiratione vitali? O sacratissimae manus, quae vestro salvifico tactu sanabatis infirmos, nec dedignabimini pie leprosos contingere, quis vos tam crudeliter crucifixit? O pedes recti sanctorum gressuum, qui vestrae charitatis incessu virtutum omnium posteris vestigia reliquistis, quis vestrum tam crudeliter turbavit incessum? Quis ergo mundum privavit exemplo, et vos affixit crudeli patibulo? O Caro amantissimi iuvenis, a Spiritu sancto de castissimis vi-

sceribus Virginis Matris artificiose concepta, quomodo divulsa et dilacerata, livida et sanguine cruentata, affixa nunc manes in patibulo crucis?

270. Vae tibi, impia synagoga, quae, omni fera crudelior, vitam devorasti boni Iesu! qui tibi pater et sponsus et amantissimus filius a paterna charitate de regalibus sedibus missus est. Plange et tu, dolorosa Ierusalem, quae olim civitas sancta, nunc vero civitas homicidii, immo parricidii, quin potius Deicidii horrendo vocabulo nuncuparis. Assume lamentum super tuam crudelitatem, exue te vestimentis iucunditatis tuae, induere cinere et cilicio. Non cessent oculi tui effluere fontes lacrymarum, quia in te Salvator tuus occisus est. Et tu, Domine sancte Pater, de sanctuario tuo, et de excelso coelorum habitaculo respice hanc sacrosanctam Hostiam, quam tibi offert Pontifex noster pro peccatis nostris, et esto placabilis super nequitia populi tui. Considera et tu, homo redempte, quis, qualis et quantus est hic qui pro te mortuus est; et vere omnium lapidum duritiam superabis si ad tantam rememoracionem piaculi nec terrore concuteris, nec compassione afficeris, nec compunctione scinderis, nec pietate molliris.

FERIA SEXTA

Mundi horror in passione Christi.

SECUNDO contemplemur mundi horrorem. Horrui-
 t quidem tota machina mundialis tam immane
 scelus ab impiis perpetratum contra omnium con-
 ditorem, atque modis mysticis atque apertis la-
 mentum sumpsit super scelere perpetrato. In si-
 gnum igitur huius lamentationis *velum templi*
scissum est in duas partes a summo usque deor-
sum, et terra mota est, et petrae scissae sunt, et
monumenta aperta sunt. Iam enim, sole obscurato
 manente, statim, Christo mortuo, signa plurima
 subsecuta sunt, ut perfidi homines signorum atte-
 statione credere cogentur qui Christo ex sua
 praedicatione credere noluerunt. Propterea non
 immerito totus hic insensibilis mundus sic colore
 suo privatus est, ut Creatori suo compati videretur,
 et in eius morte lugubre et funereum assumere
 vestimentum; et, sicut Hieron. ait, omnis creatura
 compatitur Christo morienti: sol obscuratur, terra
 movetur, petrae scinduntur, velum templi dividitur,
 sepulchra aperiuntur; solus miser homo non com-
 patitur pro quo solo Christus patitur.

272. Equidem primum post Christi mortem Evange-
 listae signum asserunt templaris veli per medium
 scissionem, ut clarius elucescat quod, iam reve-
 latis mysteriis, umbrisque fugatis, omnium Patrum

aenigmata, et oracula Prophetarum revelantur,
 quum morte Christus consummatus est.

273. Terrae motus etiam non immerito factus est,
 quum terrae Factor moreretur in terra. Tremuit
 terra, moriente Christo, ut sentiretur in universo
 terrarum orbe iniustitia mortis eius. Tremuit, ferre
 non valens quod plebs Iudaica sustinebat. Tre-
 muit, velut pavens ad tam insolitas et impias pas-
 siones, ut omnium fidelium mentes credant et
 contremiscant, quoniam pro iniustis iustitia, pro
 impiis pius, pro peccatoribus sanctus, pro homi-
 nibus in carne passus est Deus.

274. Scissio vero saxorum sive petrarum, rerum
 insensibilium acclamatio fuit quia auctor vitae
 condemnatur iniuste; quumque homines in tali
 iniustitia pro veritate tacebant, petrae per scis-
 suras, quasi per aperta labia, clamabant, et suo
 modo provocabant dura corda hominum, ut scin-
 derentur, et recogitarent eum, qui talem pro pec-
 catoribus sustinuit passionem.

275. Monumenta siquidem mortuorum aperta sunt
 longe a remotis et de proximo defunctorum, et ap-
 parebant iam illa cadavera resoluta consumpta in
 pulpis, discompaginata in ossibus, et forte plura
 scatentia vermibus. Et patebant oculis intuentium,
 omni remoto desuper lapide sepulturis illis dum-
 taxat, quorum cadavera erant integre atque in
 anima cum Domino surrectura. Sicque steterunt
 ab illa mortis hora, qua tremefaciens terrae motus
 intonuit, usque in horam qua Dominus, ab inferis
 rediens, reassumpto Corpore, in Corpore resur-

rexit, qui quidem cum Domino surrexerunt. Non enim intelligendum est cum Christo mortuo illico surrexisse, et post resurrectionem intrasse Ierusalem, ut apparerent multis; quia tunc Christus non esset *primogenitus mortuorum, et primitiae dormientium*: sed continuo Christo mortuo, factus est terrae motus, saxa sunt scissa, et aperta sunt monumenta, et post resurrectionem eius usquequaque vulgatam, civitatem intraverunt, et multis apparuerunt.

SABBATO

SS. Matris compassio et multorum admiratio in mundi horrore.

QUOMODO autem putas materna viscera de novo conquassata fuisse compassionis affectu ad Filium morientem, quando sic vidit pro immanitate flagitii super ipsum flere luminaria coeli, terram sentiebat tremere sub pedibus suis, saxa durissima contra naturam perscindi, ac mortuorum tumulos aperiri? Ex quo non immerito concludere poterat quod bene decebat illum cordialiter flere, quem elementa insensibilia deplorant. In hac igitur secunda contemplatione mundani horroris tria etiam considerari oportet. Primo multorum admirationem, secundo multorum obdurationem, tertio multorum abluitionem. Primi admirati sunt secun-

dum naturam, secundi obdurati sunt secundum culpam, tertii abluti sunt secundum gratiam.

277. Primo quidem consideremus multorum admirationem; et de hoc Matth. subiungit, dicens: *Centurio, et qui cum eo erant custodientes, viso terrae motu, et his quae fiebant, timuerunt valde, dicentes: Vere filius Dei erat iste.* Alius Evangelista ait: *Videns autem Centurio quod factum fuerat, glorificavit Deum, dicens: Vere hic homo iustus erat.* Argumentabatur enim ex multis Centurio ut diceret Dei Filium, quem ut hominem cruci custodiebat affixum; nam solem contra naturam viderat obscuratum; audivit Christum, quod quidem natura negat homini continuo morienti, quum emisit spiritum, alta voce clamasse; senserat insolito motu pertremuisse terram; amplius in stuporem adduxerat patientia morientis, et firmitas memoriae in his quae loquebatur, quum indulgentiam postulavit pro his qui eum torquebant, et latroni paradisum promisit, et Matrem non morte perterritus discipulo commendavit: propterea aliquid fidei expressit, sed in maiori parte defecit, quum sub praeterito tempore ait: *Vere Filius Dei erat iste*²: quasi credidisset Dei filia-

² Mitiorem sensum habet et requirit haec sententia. Van Steenkiste scribit: « Facile admitterem virum istum romanum eo tempore nondum plene intellexisse totam vim istius tituli « *Filius Dei* », et citat S. Chrysostomum dicentem: « Quidam narrant hunc Centurionem postea in fide roboratum, martyrium fortiter subiisse ».

tionem solutam esse per mortem; perfectum quid expressisset, si dixisset: vere Filius Dei est iste. Si autem addatur verbum alterius Evangelistae dicentis: *Vere hic homo iustus erat.* Similiter et asseclae Centurionis tremefacti et admirantes dixerunt et meruerunt participes fieri orationis Christi orantis pro crucifixoribus suis.

278. *Et omnis turba Iudaeorum, et qui simul aderant ad spectaculum istud, et videbant quae fiebant, percutientes pectora sua revertebantur.* A saeculo et usque in saeculum non fuit tale spectaculum, quod tantus taliter moreretur; spectaculum magnum in quod desuper Pater, de terris Mater, Angeli, daemones, mortui, vivi, Patriarchae, Prophetae, amici et aemuli varia intentione spectabant. Percutiebant sua pectora tremefacti Iudaei, verentes maiora pericula, non tamen Christo fide uniti, ut postulantes indulgentiam, pericula evitarent. Non enim erat illa percussio emendatio, sed solidatio scelerum commissorum. Revertentur siquidem ad suum¹ domicilium, non ad Deum².

279. Devota vero familia Christi, quamquam fragilis sexu, non recedebat. Crucifixo assistebat, excepta Virgine, fide carens², et animo timore ac dolore afflicta. Dividebatur in situ, ut aliqua pars de prope quae adhaerebat ardentius, aliqua de longe prospectans adstaret. Propterea subditur:

¹ Alii aliter, et mitius.

² Intellige: mulieres illae, excepta Virgine Maria, in fide imperfecte firmatae adstant.

Stabant autem noti eius a longe. Erant enim ibi mulieres multae quae secutas erant Iesum a Galilaea ministrantes ei; inter quas erat Maria Magdalena, et Maria Iacobi minoris, et Ioseph mater, et Salome mater filiorum Zebedaei, et aliae multae quae cum eo ascenderant Ierosolymam. Mulieres erant sequentes magistrum, cui tamquam pauperi et nihil habenti vitae necessaria quibus egere voluit de propriis facultatibus ministrabant, necnon et Virginem Matrem venerabantur, quam videbant super omnes foeminas virtutum omnium claritate pollentem. Hoc siquidem sequendi Filium aliis mulieribus praestabat auidaciam. Ecce proceres et magnates Dominum mundi tanquam turpiter mortuum lamentantes; ecce principes convenientes ad funus; ecce assistentes Reges tanto Domino morienti.

DOMINICA IV. POST EPIPH.

Multorum obduratio in mundi horrore.

SECUNDO consideremus multorum obdurationem. Multi nempe ex visis tam admirandis signis nec sunt corde compuncti, nec admiratione commoti; sed magis in sua pertinacia obdurati, ad obviandum humanis periculis insistebant. Unde notandum quod, Christo iam mortuo, supervivebant latrones, aut non talibus exactis poenis, aut quia

tionem solutam esse per mortem; perfectum quid expressisset, si dixisset: vere Filius Dei est iste. Si autem addatur verbum alterius Evangelistae dicentis: *Vere hic homo iustus erat.* Similiter et asseclae Centurionis tremefacti et admirantes dixerunt et meruerunt participes fieri orationis Christi orantis pro crucifixoribus suis.

278. *Et omnis turba Iudaeorum, et qui simul aderant ad spectaculum istud, et videbant quae fiebant, percutientes pectora sua revertebantur.* A saeculo et usque in saeculum non fuit tale spectaculum, quod tantus taliter moreretur; spectaculum magnum in quod desuper Pater, de terris Mater, Angeli, daemones, mortui, vivi, Patriarchae, Prophetae, amici et aemuli varia intentione spectabant. Percutiebant sua pectora tremefacti Iudaei, verentes maiora pericula, non tamen Christo fide uniti, ut postulantes indulgentiam, pericula evitarent. Non enim erat illa percussio emendatio, sed solidatio scelerum commissorum. Revertentur siquidem ad suum¹ domicilium, non ad Deum².

279. Devota vero familia Christi, quamquam fragilis sexu, non recedebat. Crucifixo assistebat, excepta Virgine, fide carens², et animo timore ac dolore afflicta. Dividebatur in situ, ut aliqua pars de prope quae adhaerebat ardentius, aliqua de longe prospectans adstaret. Propterea subditur:

¹ Alii aliter, et mitius.

² Intellige: mulieres illae, excepta Virgine Maria, in fide imperfecte firmatae adstant.

Stabant autem noti eius a longe. Erant enim ibi mulieres multae quae secutas erant Iesum a Galilaea ministrantes ei; inter quas erat Maria Magdalena, et Maria Iacobi minoris, et Ioseph mater, et Salome mater filiorum Zebedaei, et aliae multae quae cum eo ascenderant Ierosolymam. Mulieres erant sequentes magistrum, cui tamquam pauperi et nihil habenti vitae necessaria quibus egere voluit de propriis facultatibus ministrabant, necnon et Virginem Matrem venerabantur, quam videbant super omnes foeminas virtutum omnium claritate pollentem. Hoc siquidem sequendi Filium aliis mulieribus praestabat audaciam. Ecce proceres et magnates Dominum mundi tamquam turpiter mortuum lamentantes; ecce principes convenientes ad funus; ecce assistentes Reges tanto Domino morienti.

DOMINICA IV. POST EPIPH.

Multorum obduratio in mundi horrore.

SECUNDO consideremus multorum obdurationem. Multi nempe ex visis tam admirandis signis nec sunt corde compuncti, nec admiratione commoti; sed magis in sua pertinacia obdurati, ad obviandum humanis periculis insistebant. Unde notandum quod, Christo iam mortuo, supervivebant latrones, aut non talibus exactis poenis, aut quia

sic saeve, ut Christus, affixi non fuerant; magis autem existimandum quod Christus voluntarie, non coactus, moriens, morte omnes in mysterium voluit praevenire.

281. *Iudaei ergo, sicut Ioannes ait, quoniam Parasceve erat, ut non remaneret in cruce corpora sabbato, erat enim magnus dies sabbati, rogarunt Pilatum, ut frangerentur eorum crura et tollerentur.* O pessima superstitio Iudaeorum! qui opinabantur contaminari die sabbati, si sisterent in patibulo corpora damnatorum; sed contaminationem suae mentis minime videbant, qui Christum ad mortem dirae crucis iniustissime condemnarant. Obiciebant autem Praesidi reverentiam sabbati; sed hoc malitiose agebant, ne propter signa facta, moriente Christo, sabbati quiete tumultus in populo nasceretur, et ex viso in cruce corpore turba facile mobilis moveretur, atque praecavebant ad Corpus illud fieri reverentiam propter terrentia signa. Timebant etiam, quia intuebantur vultus hominum et mulierum signorum novitate mutatos: verebantur quoque ne, Christo pendente in Cruce, signa profluerent ampliora.

282. Quum iam Pilatus petita concessisset; antequam eorum petitio executioni crudeli militum mysterio mandaretur, Ioseph ab Arimathaea accessit personaliter ad Pilatum, et petiit corpus Iesu. Miratus autem Pilatus quod iam mortuus esset, nec petenti et referenti commodans dignam fidem, verum esse didicit ab accessito Centurione. Exinde Pilatus Ioseph concessit corpus Iesu, ut

ipse illud tolleret, et qua vellet reverentia sepeliret. Venerunt ergo milites a Iudaeis petiti, a Praeside vero missi, et latronum crura fregerunt. Quod quum pia Mater vidisset, timens etiam ne confringerent Filii eius crura, confestim surgens, ante milites humiliter genuflexit, piis supplicationibus ipsos rogans ne frangerentur Filii sui crura, quum manifeste iam exanimis appareret.

FERIA SECUNDA

Multarum ablutio de latere Christi facta.

TERTIO consideremus multorum abluionem quae de latere Christi mortui facta est; nam despicens Longinus piissimas preces Matris, aperuit latus Christi; et de hoc Ioann. subdit: *Ad Iesum autem quum venissent, et viderent eum iam mortuum, non fregerunt eius crura; sed unus militum lancea latus eius aperuit, et continuo exivit sanguis et aqua.* O amor qui omnia liquas! quomodo pro redemptione nostra liquisti Dilectorem nostrum? Nam, ut undique inundaret amoris diluvium, super nos ruptae sunt abyssi magnae; scilicet, penetralia cordis Iesu, quibus, ad intima progrediens, dira lancea non pepercit. Tanto namque dolore noviter percussa est Virgo Mater moestissima, quum vidit latus Filii sui dira lancea aperiri, quod quasi mortua cecidit inter brachia diligentium eam ¹.

¹ Vid. not. pag. 79.

284. Crurifragio iam peracto, illico mortui sunt latrones, et, iuxta Iudaeorum petitionem, de patibulo eorum corpora sunt ablata, atque incuriose humata secundum abiectioem pro criminibus morientium. Fuisset absque dubio ablatum Corpus Iesu, et viliter abiectum, nisi Pilatus fuisset Ioseph petitione praeventus. Quod autem Christo crura fracta non sunt divina providentia factum est; cuius figura praecessit in agno, de quo Exod. XII, praedictum est: *Os non comminuetis ex eo*. Non quod figura sic fieri coegerit; sed quia sic futurum erat, in figura praecessit in presagium mystici corporis Salvatoris, cuius ossa, id est, perfecti atque constantes viri nullis tribulationibus vel adversitatibus in animo, seu in moribus confringuntur; sed ad omnia parati, usque ad mortem semper insuperabiles permanserunt; quia, quamquam corpore victi, tamen in anima et moribus numquam fracti.

FERIA TERTIA

Aperitio sacratissimi lateris Christi.

APERITIO autem lateris facta lancea militis commemorat praeteritum, quod, dum factum fuit, et finxit hoc, insinuavit et futurum, devenit in praesens, et factum est praeteritum, et velut in fieri expectabatur futurum. De latere siquidem Adam formata est Eva. Et de hoc in aperitione lateris Christi commemoratur praeteritum, significans hoc

quod erat futurum. Et futurum, quando tunc asseruit praesens factum: quoniam ex Sanguine atque aqua redempta est, formata est, et lavata Ecclesia, *quia sanguis exivit et aqua*. Sanguis in redemptionem, sed etiam in ablutionem aqua defluxit; unde formata est Ecclesia ex latere Christi, ut aeternae unicam atque dilectam a Christo se discat, et ut recognoscat quam displicuit culpa pro qua Sanguis divinus ex homine Deo vivo et mortuo ita defluxit. Non enim parva quantitate constitimus, si pro nobis Sanguis divinus effunditur. Aqua enim ad litteram non cum sanguine indistincta defluxit. Neque enim potuisset ab insipientibus comprehendi, si mixta cum Sanguine defluxisset.

286. Et forte totus sanguis defluxit ex illo divino Corpore in signum totius amoris effusi, post quem humor aqueus egressus est. Quod quidem est alto mysterio factum, ut prius egrederetur ex eodem Corpore redimens pretium, deinde aqua, in qua multitudo populorum redempta significatur. Sunt enim *aquae multae, populi multi*; tamen qui ad Christianam fidem pertinent unus fidelis populus sunt, ut non sint aquae, sed aqua quae manavit ex latere Christi, sicut, I Corinth. x, Apostolus ait: *Unus panis, et unum corpus multi sumus omnes, qui de uno pane, et de uno calice participamus*. Et iterum ad Eph. iv cap. inquit: *Unus Deus, una fides, unum baptisma*.

287. Notanter tamen advertendum est quod latus Christi apertum dicitur, non vulneratum; quoniam proprie vulnus praeterquam in vivo corpore fieri

nequit. Non enim vulneratio, prout rerum experientia sonat, et mos usitatus alloquitur, super insensibilia cadit; percussionem, scissionem, seu aperi- tionem, et his similia ipsa sunt apta recipere. Ait enim Evangelista Ioannes: *Unus militum lancea la- tus eius aperuit*; ut, aperto latere, cognoscamus dilectionem cordis sui usque ad mortem, et ad il- lum ineffabilem amorem eius ingrediamur, quo ille ad nos processit.

288. Accedamus ergo ad Cor eius, Cor altum, Cor secretum, Cor omnia cogitans, Cor omnia sciens, Cor diligens, immo amore ardens; et apertam portam intelligamus saltem in amoris vehementia; cordifor- mes ingrediamur ad secretum ab aeterno abscondi- tum, nunc vero in morte quasi aperto latere revelatum; quoniam aperitio lateris aeterni templi aperi- tionem demonstrat, ubi omnium existentium consummata est felicitas aeterna.

FERIA QUARTA

Afflictio devotorum Iesu in praeparatione deposi- tionis e cruce.

TERTIO contemplemur devotorum dolorem. Ad- vesperascente iam hora, stabat moestissima Mater cum illa familiola parva in terra, sedens af- flicta et lassa, nesciens si dilectus Filius eius de cruce deponi deberet, aut quorum auxilio id perfici

posset. In tribus siquidem fuerunt tunc afflicta corda eorum, qui diligebant Iesum. Primo in praeparatione, secundo in depositione, tertio in sepe- litione.

290. Primo quidem afflicti fuerunt devoti Iesu in praeparatione, scilicet, ad deponendum et sepe- liendum eum, inter quos compassiva solertia Ioseph et Nicodemus se diligentissime obtulerunt. Quum igitur esset sero, Ioseph, Pilati licentia iam obtenta, de sepultura Domini disponere sa- tagebat. Hic non consenserat verbo, nec animo consilio Iudaeorum; quamquam non restitisset in faciem, mente territus, et velut torrentem ma- gnum irremediabili impetu defluentem cognoscens animum Iudaeorum, qui decrevit cedere, magis quam verbis steriliter repugnare; non enim adhuc fervor amoris et fidei Christi Iesu eius interna perfuderat. Timebat enim extra synagogam fieri, magis etiam mortem. Sed euge sibi, si propter Christum eum crudeli morte praeiisset, quemad- modum innocentia tacens, et Ioannes perloquens, et praecurrens.

291. Magna de eo Lucas Evangelista commemorat dicens: *Et ecce vir nomine Ioseph, qui erat de- curio, vir bonus et iustus*. Hic non consenserat consilio et actibus eorum, ab Arimathia civitate Iudaeae, qui exspectabat et ipse regnum Dei. Of- ficium quidem suum recte mysterio concordabat. Erat enim super homines decem curam habens in servitio reipublicae, ut, quasi decem praecepta servans, iustus et bonus esset, et, fide conversus

ad Christum, expectaret regnum Dei, quod vere credentibus promiserat ipse Christus.

292. Huic quoque adiunctus est Nicodemus, qui etiam occultus erat discipulus Jesu; nam in principio praedicationis Jesu ad ipsum nocte venerat.

293. Mirum quidem de ipso occulto discipulatu, quum confessionem coram hominibus Christus exegerit; et ad Rom. x cap. Apostolus ait: *Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem*; unde si veri discipuli, quomodo occulti? Si autem occulti, quomodo veri? Sed nempe in his ostendit Christus suam providentiam ad futura et praeterita super his qui adhuc amore Christi non fervent: futurum utique erat, ut aliqui saevae persecutionis tempore ad horam se occultarent, esse fideles in subsidium plurimorum. Et qui percurrerit Martyrum gesta hoc, quod dicimus, non ignorat; nam et charitas vera sufficit ad salutem, etsi non ita fervens sit, atque perfecta, quod penitus omnem timorem excludat. Multos enim legimus se occultasse ad tempus, aliorum utilitatibus se servantes; sed, opportunitate adveniente, tormenta aspera subiisse pro Christo. Multos quoque legimus corde pavido fugientes, inventos tamen laetissime pro Christo mortis excepiisse sententiam. Hoc siquidem in his duobus occultis discipulis mystice significari arbitramur.

294. Convenientibus igitur simul his duobus Christi discipulis ad sepeliendum Iesum, mercatus est

Ioseph syndonem ad involvendum Corpus Christi, et libras fere centum myrrhae et aloes ad unguendum detulit Nicodemus.

FERIA QUINTA

Afflictio devotorum in depositione SS. Corporis Christi de cruce

SECUNDO vero afflicti fuerunt devoti ipsius Iesu in depositione, scilicet, Corporis eius de cruce. *Venerunt ergo Ioseph et Nicodemus ad locum ubi erat crucifixus Iesus*, deferentes instrumenta cum quibus, clavis evulsis, possent deponere eum. Quos ut Mater vidit volentes deponere illum, quasi de morte resurgens, revixit paululum spiritus eius, et illis, prout poterat, auxilium cum ceteris ministrabat. Erectis diversis scalis, unus de manibus clavos extrahebat, alius ne caderet Corpus exanime sustinebat. Stabat etiam Mater Iesu in altum brachia levans, et manus Christi et caput dependentia recipiebat super pectus suum. Quem quum attingere parum valuit, iam non tenebat eum, sed in eius amplexum et oscula ruens, de suo dilecto, licet extincto filio satiari non poterat: dumque de cruce in terram Corpus depositum fuit, prae incontinentia doloris, et immensitate amoris irruit moesta Mater super faciem eius, et faciem suam faciei Christi coniunxit; et

oscula devota imprimens, quasi mortua stetit, et transire ex hoc mundo visa est.

296. O quis et qualis planctus videre saeculorum omnium Regem, veluti meclfactorem de cruce depositum, revolvi manibus modicae familiae assistentis, tractari manibus Matris ad seipsam reversae¹, et corde cum ipso crucifixae. Stabat ad caput extincti Virgo Maria, quae vehementer plangebatur, et faciem eius rigans, per diversa suspiria torquebatur. Intuebatur frontem, et genas, oculos simul et nasum, osque illius osculabatur frequentius; ipsiusque lacrymae in tanta ubertate fluebant, ut carnem cum spiritu totam in lacrymas resolvi putares. Quae plangendi causa? quo hic iure copia lacrymarum? quod unica unici Mater in hanc calamitatem devenit, ut cogeret illum tam turpiter mortuum tangere, sic aspicere sine crimine vulneratum, plagarum undique lividum, ubique perfossum valide: cui dum crucifigeretur astitit, elevari eum in cruce prospexit, et percepit auribus blasphemias aemulorum; dum alte clamaret audivit; dum sitiivit, non valuit ut Mater patienti filio dulcem porrigere potum; dum etiam moreretur inclinare caput aspexit, et cor eius doloris gladius pertransivit. Nunc autem, ad doloris augmentum, tenet ipsum in suo materno et virginali gremio reclinatum, et officiosa pro funere cogitur involvere mortuum ex aliena ope sibi praestitis linteis, quem natum infantem involvit

¹ Vid. not. pag. 79.

vilibus pannis; et ad amaritudinis cumulum, contra morem Matrum, ipsum cogitur ponere in alieno sepulchro, quem puerum vagientem in paupere praesepio reclinavit.

297. Plorabat implacabiliter etiam Magdalena ad pedes Iesu, quos saepius osculans, et lacrymis iterum rigans et lavans amplexabatur. O quis exprimere posset sui cordis dolorem? quis exprimere valeret sui cordis amorem? Dilectus etiam ille discipulus, et aliae mulieres famulatae Christi non cessabant a fletu, iuvantes involvere Corpus Christi Iesu, et ad sepulchrum illud deferre.

FERIA SEXTA

Afflictio devotorum in sepelitione SS. Corporis Christi de cruce.

TERTIO vero afflicti fuerunt devoti Iesu in eius sepelitione. Dum igitur Ioseph et Nicodemus Dominum vellent ponere in sepulchro, postulabat moestissima Mater sepeliri cum illo. Amplexabatur Filium suum inexplicabili amoris dulcedine, deosculans illum, et dicens: *Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei.* Illum adhuc paululum relinquit mihi, ut faciem eius, subtracto velamine, valeam contemplari, et videndo, aliquantulum consolari.

299. Ponitur tandem Dominus in sepulchro, ac revolvitur lapis super illud: lapidem sepulchri am-

plectitur et deosculatur, ac madefacit irriguo lacrymarum moestissima Mater, ac genuflectens et Filium adorans, omni corde, et qua potuit voce Filium benedixit.

300. O quis enarrare valeret Magdaleneae gemitus et singultus, ac cordis dolorem, quum extinctum cernebat, et in sepulchro ponebat quem diligebat anima sua?

301. Quumque in his diutius moraretur moestissima Mater usque ad completorii horam, accessit Ioannes, cui eam commendaverat Christus, lugensque et ipse multum, non enim poterant continere; levavit eam lugentem, nam cruciata gemitibus, fatigata doloribus, et afflicta plorantibus pedibus stare nequibat.

302. Attende, anima mea, quantum durae iaculationis aspectus maternus contuitus praebet, quando a sepulchro Filii dolorosa avulsa, pallens facie, aspersa sanguine, cum suspiriis et gemitibus interruptis, et fletibus lacrymosis vertebat se saepius moesta Mater, dum tardo gressu rediret Ierusalem, et locum, in quo extinctum Filium reliquerat, prospiciens, gemitus renovabat. Interim quum portae civitatis appropinquaret, forte procurantibus sororibus Matris Dei, portata sunt vestimenta, et capitis vela nova, et vestes viduitatis quae illam induerunt, et caput eius velaverunt. Quumque hora iam tarda ingrederetur Ierusalem, plorantibus cunctis, feminae multae sentientes ploratus, accurrentes, pietate motae super tam afflictae Matris dolore ad luctum convertebantur amarum; et il-

larum quaedam sequentes illam, cum ea plorabant.

303. Tam pie plorabat, et tam amare dolebat beata Virgo, quod vix poterat continere lacrymas quicumque videbat vel sentiebat eam; fiebat luctus quocumque transibat, plorabat ipsa, plorabant et ambulantes cum ea, plorabant multae venientes ei obviam.

304. Sic tandem deducitur a plorantibus quousque ventum est ad Ioannis domum, in qua quandoque cum Filio suo residere solebat.

305. Quam quum ingressa esset, rememorans loca domus in quibus cum ea fuerat conversatus Filius suus, renovabatur ploratus et ululatus, lacrymabiliter dicens: Heu me dolentem! ubi est nunc Filius meus? ubi est honor meus? ubi est lumen oculorum meorum? ubi corona capitis mei? ubi es tu, gaudium cordis mei? ubi es vita mea? ubi es affectus meus? ubi solatium meum? ubi spes animae meae? Fili mi Iesu, Iesu fili mi. O fili mi Iesu, o fili mi Iesu, o amor meus Iesu, o spes mea Iesu. *Nec erat qui eam consolari posset ex omnibus charis eius.*

SABBATO

De excessu passionis Christi in humiliatione.

TERTIO principaliter in proposito Prophetiae verbo inducitur a Christo ad sensum suorum vituperiorum et confusionem, quia dixit: *humiliatus*

sum nimis, id est, excessi in humiliatione; de quo excessu Luc. ix cap. scriptum est quod *Moyses et Elias visi erant in maiestate, et dicebant excessum eius, quem completurus erat in Ierusalem.* De hoc quoque ad Philipp. ii cap. Apostolus ait: *Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.* Luc. quoque 24 scriptum est: *Oportuit pati Christum, et ita intrare in gloriam suam;* et quodlibet verbum praedictum potest esse thema pro diebus praecedentibus hunc diem, aut pro festo sanctissimae Crucis.

307. Ante omnia tamen ponendum est ad intelligentiam dicendorum quod, secundum Alexand. de Ales in 3 triplex est differentia inter pati nostrum et pati Christi. Primo, quia in nobis est necessitas ad patiendum, in Christo autem solummodo dispositio absque ulla necessitate. Secundo quia nos patimur, velimus, nolimus; ipse autem potestatem habuit suae passionis, ut dictum est. Tertio, quia nos passibilitatem habemus per causam, scilicet, ex peccato: Ipse autem passibilitatem habuit, non per causam, vel necessitatem aliquam, sed sola voluntate assumptam. Si igitur vis omnium, quae fecit Christus, et quae passus est, veram scire necessitatem, scito omnia ex necessitate fuisse, quia ipse voluit. Unde Is. LIII: *Oblatus est, quia ipse voluit;* voluntatem vero eius nulla praecessit necessitas; quare non fuerunt, nisi quia voluit; si non voluisset, non fuissent. Haec Alexan.

308. Ex his igitur manifeste apparet quod sola dilectio Christi et Patris aeterni ad nos coegit eum tot et tanta pati, sicut Ioann. III cap. scriptum est: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret,* scilicet, ad acerbissimam mortem crucis. His igitur iam praemissis, advertendum est quod oportuit Christum pati confusionem et supplicium crucis ex triplici respectu. Primo respectu Dei, secundo respectu mali, tertio respectu nostri.

DOMINICA V. POST EPIPH.

Oportuit pati Christum respectu totius SS. Trinitatis, et primo respectu Patris, propter Patris honorationem.

Primo quidem oportuit pati Christum respectu Dei, id est, respectu totius Trinitatis. Primo quidem respectu Patris, secundo respectu Filii, tertio autem respectu Spiritus sancti.

310. Primo enim oportuit pati Christum respectu Patris: et hoc maxime propter tria. Primo propter Patris honorationem, secundo propter placationem, tertio propter Patris ordinationem.

311. Primo, inquam, oportuit pati propter Patris honorationem. Quaelibet enim mortalis culpa dicitur infinita propter infinitum Deum, quem infinite offendit et inhonorat. Considera igitur nunc quod quantum Dei Filius Christus diligebat Pa-

sum nimis, id est, excessi in humiliatione; de quo excessu Luc. ix. cap. scriptum est quod *Moyses et Elias visi erant in maiestate, et dicebant excessum eius, quem completurus erat in Ierusalem.* De hoc quoque ad Philipp. ii. cap. Apostolus ait: *Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.* Luc. quoque 24 scriptum est: *Oportuit pati Christum, et ita intrare in gloriam suam;* et quodlibet verbum praedictum potest esse thema pro diebus praecedentibus hunc diem, aut pro festo sanctissimae Crucis.

307. Ante omnia tamen ponendum est ad intelligentiam dicendorum quod, secundum Alexand. de Ales in 3 triplex est differentia inter pati nostrum et pati Christi. Primo, quia in nobis est necessitas ad patiendum, in Christo autem solummodo dispositio absque ulla necessitate. Secundo quia nos patimur, velimus, nolimus; ipse autem potestatem habuit suae passionis, ut dictum est. Tertio, quia nos passibilitatem habemus per causam, scilicet, ex peccato: Ipse autem passibilitatem habuit, non per causam, vel necessitatem aliquam, sed sola voluntate assumptam. Si igitur vis omnium, quae fecit Christus, et quae passus est, veram scire necessitatem, scito omnia ex necessitate fuisse, quia ipse voluit. Unde Is. LIII: *Oblatus est, quia ipse voluit;* voluntatem vero eius nulla praecessit necessitas; quare non fuerunt, nisi quia voluit; si non voluisset, non fuissent. Haec Alexan.

308. Ex his igitur manifeste apparet quod sola dilectio Christi et Patris aeterni ad nos coegit eum tot et tanta pati, sicut Ioann. III. cap. scriptum est: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret,* scilicet, ad acerbissimam mortem crucis. His igitur iam praemissis, advertendum est quod oportuit Christum pati confusionem et supplicium crucis ex triplici respectu. Primo respectu Dei, secundo respectu mali, tertio respectu nostri.

DOMINICA V. POST EPIPH.

Oportuit pati Christum respectu totius SS. Trinitatis, et primo respectu Patris, propter Patris honorationem.

Primo quidem oportuit pati Christum respectu Dei, id est, respectu totius Trinitatis. Primo quidem respectu Patris, secundo respectu Filii, tertio autem respectu Spiritus sancti.

310. Primo enim oportuit pati Christum respectu Patris: et hoc maxime propter tria. Primo propter Patris honorationem, secundo propter placationem, tertio propter Patris ordinationem.

311. Primo, inquam, oportuit pati propter Patris honorationem. Quaelibet enim mortalis culpa dicitur infinita propter infinitum Deum, quem infinite offendit et inhonorat. Considera igitur nunc quod quantum Dei Filius Christus diligebat Pa-

trem, tantum tenebatur diligere illius gloriam et honorem, et horrere suam inhonorationem, offensionem et confusionem. Quanto autem plus illius honorem amabat, et inhonorationem horrebat, tanto plus satisfacere tenebatur pro iniuriis et inhonorationibus sibi factis.

312. Nullus autem modus sufficientior, iustior et convenientior erat ad satisfaciendum inhonorationibus et offensionibus Patris, quam summa confusio et supplicium mortis Christi Filii eius; qui in quantum homo dolere, humiliari, mereri, et satisfacere poterat pro humana generatione offenso Patri; et in quantum Filius Dei erat, meritum poterat in tantum multiplicare, et dilatare, quod infinite satisfacere poterat pro infinita Patris offensione; tanta erat capacitas illius animae ex personali unione quam habebat cum Deo.

FERIA SECUNDA

Oportuit pati Christum propter Patris placationem.

SECUNDO oportuit pati Christum propter Patris placationem; quia enim Christus fuit Rex pacificus, et pacis mediator inter offensum Patrem, et humanam naturam offendentem; tantum necesse fuit ei laborare pro pace inter eos necessario reformanda, quantum inter illos dilexit pacem, et inimicitiam ac separationem odivit, et quantum difficile erat

has duas extremitates insimul convenire, ut essent simul dives et pauper in unum: dives Pater in iustitia, et pauper genus humanum ex culpa, unde ad Ephes. II dicit Apostol. ad quosdam in persona totius humani generis: *Vos qui aliquando eratis longe*, scilicet, per culpae inimicitiam, *facti estis prope*, scilicet, per pacem veram et unitivam in Sanguine Christi: *Ipse est pax nostra, qui fecit utraque unum*; et subditur: *Per crucem interficiens inimicitias in semetipso*. Quantum utique laborare necesse haberent brachia fortissimi pugillis volentis coelorum sublimitatem inclinare ad ima, et terrae ponderositatem levare ad alta, ita quod in medio spatio in pacis osculo convenirent; magis autem incomparabiliter laborare necesse fuit Filium Dei Christum, ut rigorem flecteret paternae iustitiae, et elevaret pondus nostrae gravissimae culpae.

FERIA TERTIA

Oportuit pati Christum propter Patris ordinationem.

TERTIO oportuit pati Christum propter Patris ordinationem; quia enim, sicut in praecedentibus dictum est, oportebat pati Christum pro Patris honore, et pro Patris placatione, ideo conveniens fuit Deum hoc praedestinare et praedicere per Prophetas, ac per consequens necessarium erat

hoc iam praedeterminatum et praenunciatum impleri. Unde Dominus Matth. xxvi cap. inquit: *Quomodo ergo implebitur Scripturae? quia sic oportet fieri.* Et Marc. viii cap.: *Quoniam oportet Filium hominis pati multa.*

315. Item, secundum Alex. de Ales, in III ordinavit aeternus Pater nostram redemptionem fieri per mortem Filii sui; quia si Pater aeternus hominem non liberasset, esset ei conveniens secundum iustitiam; si autem alio modo liberasset, esset ei conveniens secundum misericordiam; sed quod per passionem Filii sui liberaret est conveniens secundum iustitiam, misericordiam, et sapientiam

316. Secundum iustitiam quidem conveniens fuit: Dei enim iustitia est quod numquam peccatum impune dimittat. Peccatum enim non ordinatur, nisi in poena, secundum sententiam August. in lib. de natura boni. Peccantes in suppliciis ordinantur; sed peccatum aut ordinatur de iustitia Dei stricta ut puniatur aeternaliter, aut de iustitia, ut cum misericordia puniatur temporaliter: et sic passio de iustitia est; quia non poterat reatus solvi per hominem purum; unde Ansel. Homo enim non poterat reddere, sed debebat; Deus non debebat, sed poterat. Oportuit ergo quod solveret homo Deus; homo qui deberet, Deus qui posset.

317. Secundum misericordiam etiam conveniens fuit; nam Deus non coegit liberum arbitrium hominum crucifigentium Christum, ut crucifigerent eum, sed necessaria ad redemptionem donavit; unde si com-

pulisset ne possent ei intentare mortem, iam habuisset coactam vitam. Ex quo patet quod ex proprio nutu Christi intulerunt mortem; Deus autem ex malo impetu eorum, ex misericordia bonum nostrae redemptionis produxit, debito ordine conservato.

318. Secundum sapientiam quoque conveniens fuit; quia in hoc apparuit magna sapientia Dei, quia ex malis poenae elicit tot mirabilia bona; propter haec omnia, Luc. xxii cap., ait Dominus: *Et quidem Filius hominis, secundum quod definitum est, vadit; verumtamen vae homini illi per quem tradetur.* Et Matth. xvi, adversanti Petro passioni suae inquit: *Non sapis quae Dei sunt,* quasi dicat: Sic a Patre meo ordinatum est. Huius sententiae est Alex. de Ales ubi supra.

FERIA QUARTA

Oportuit pati Christum respectu sui, et primo propter mysterium corresponsionis et significationis.

SECUNDO autem oportuit pati Christum respectu sui, maxime propter tria sapientiae mysteria quae Filio appropriantur.

320. Primo propter mysterium corresponsionis; hoc est, ut responderet medela humano morbo, *ut inde mors oriebatur, inde vita resurgeret, et qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur, per Christum*

Dominum nostrum. Hinc Augustinus in serm. de Passione Domini ait: Quidquid Adam in ligno perdidit, in cruce Christus invenit

321. Secundo oportuit pati Christum propter mysterium significationis. Convenienter enim Christus sustinebatur a cruce qui crucem super humeros suos ipse portavit, quod etsi insensatis infidelibus, et paganis videatur ludibrium vanitatis, fidelibus tamen apparet altum mysterium veritatis et charitatis; et maxime propter tria. Nam Christus portavit crucem primo, sicut Imperator regale sceptrum, secundo sicut victor triumphum, tertio sicut illuminator candelabrum.

322. Primo enim portavit Christus crucem, sicut gloriosus Imperator regale sceptrum. Hinc Is. ix cap. ait: *Factus est principatus eius super humerum eius.* Et iterum Psal. xcv, inquit: *Quia Dominus regnabit a ligno.* August. quoque exponens illud ad Gal. vi: *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi,* scripsit, dicens: Crucem, in ea ut gloriemur, Dominus suo gestans humero, pro virga regni nobis commendavit. Quod est grande ludibrium impiis, et ubi mundi philosophus erubuit, ibi Apostolus thesaurum reperit. Quod illi visum est stultitia, Apostolo factum est sapientia et gloria.

323. Secundo portavit Christus crucem sicut victor triumphum, scilicet, in victoriae signum; unde ad Col. ii cap. Apostolus ait: *Expolians principatus et potestates, traduxit illas palam triumphans.*

324. Tertio portavit Christus crucem, sicut illu-

strator candelabrum, super quo ponenda erat lucerna de qua ipsemet Salvator, Ioann. viii cap., testatus est, dicens: *Ego sum lux mundi.*

325. Ascendit Dominus crucem, sicut Doctor cathedram, vel pulpitem Praedicator; scilicet, ut viam ac doctrinam doceat veritatis. Hinc Bern. ait: In altum ascendit, ut ab omnibus videretur. Clamori lacrymas addidit, ut homo compateretur. Ecce, quod crux facta est in passione Domini cathedra sapientiae. De hoc I Cor. i, Apostolus ait: *Nos praedicamus vobis Christum crucifixum, Iudaeis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam; ipsis autem vocatis Iudaeis atque Graecis, Christum Dei sapientiam et Dei virtutem.* Et iterum in eodem cap. ait: *Verbum enim crucis pereuntibus quidem stultitia est: his autem qui salvi sunt, id est nobis, Dei virtus est;* quia, scilicet, per virtutem eius omnes thesauri sapientiae Dei humilibus et devotis illius manifestantur. Propterea Is. xxii cap. ad aperiendum fidelibus sapientiam crucis, eam promisit Dominus, dicens: *Dabo clavem David super humerum eius.* Haec siquidem clave alta mysteria revelantur per eum qui habet clavem David, *qui aperit,* scilicet, illa mysteria per hanc crucem, *et nemo claudit: claudit, et nemo aperit.* Apoc. iii. Haec siquidem est sapientia, quam ad Ephes. iii cap. Apostolus per crucem comprehendere nos optabat, quum dicebat: *ut possitis comprehendere cum omnibus Sanctis quae sit latitudo, longitudo, sublimitas, et profundum:* hoc est, ut comprehendamus quod ille, qui passus

est, erat Dei Filius qui habet latam dilectionem se extendentem usque ad persecutores et inimicos. Habet longitudinem, id est, longam dominationem, quia est Alpha et Omega, principium et finis omnis rei. Habet altam dominationem, quia in nomine eius flectitur omne genu coelestium Angelorum, terrestrium hominum, et infernorum daemoniorum. Et habet profundam cognitionem, quia, secundum Apostolum, Col. II cap.: *In eo sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae Dei absconditi.*

FERIA QUINTA

Oportuit pati Christum respectu sui propter mysterium clarificationis.

TERTIO oportuit pati Christum in cruce propter mysterium clarificationis, scilicet, Nominis eius. Licet enim Filius Dei Iesus per coniecturam, seu per certam notitiam, aut solum quoad nominis eius vocem ab aliquibus cognosceretur ante passionem Salvator mundi, et haberet nomen quod est super omne nomen; tamen, secundum Bonavent. in 3 dist. XIV, super literam, absque dubio per passionem et crucem meruit sui nominis clarificationem. Clarificatio autem nominis eius in hoc consistit, quod communiter homines noverunt illum, qui humana natura esse Filium Dei apparuit, et Iesum Christum.

327. Quodlibet autem istorum nomen est nomen super omne nomen: nam Filius Dei nominat Personam in una natura; Christus et Iesus, nominat Personam in duabus naturis; Christus enim nominat Personam in humana natura relatam ad Divinam, quia dicitur unctus; Iesus autem nominat Personam in natura divina relata ad humanam, quia interpretatur Salvator; huius sententiae est Alex. Al. in 3. Bonav. autem addit: Et ideo in nomine Iesu Christi debet omne genu curvari, sicut in nomine Filii Dei.

328. Secundum autem haec tria nomina Filii Dei triplex est clarificatio nominis eius. Prima est clarificatio certificationis, secunda diffusionis, tertia expressionis. Clarificatur autem nomen Filii Dei primo quantum ad certificationem; et haec respicit notitiam nominis Filii Dei. Secundo quantum ad diffusionem; et haec respicit notitiam nominis Christi. Tertio quantum ad rationis nominandi expressionem; et hoc respicit notitiam nominis Iesu. Haec sententia est Bonavent. ubi supra.

FERIA SEXTA

Clarificatio in tribus nominibus Filii Dei.

ALEX. quoque addit etiam ubi supra, quod nomen Iesu idem est quod Salvator. Salvator enim tripliciter dicitur. Primo ex potentia salvandi, secundo ex habitu salvandi, tertio ab actu salvandi.

330. Primo enim Iesus dicitur a potentia salvandi: et secundum hoc convenit ei nomen ab aeterno, et dicitur impositum ab aeterno. Secundo autem dicitur ab habitu salvandi, et sic ex tempore ab Angelo impositum est, Luc. 1, et hoc convenit principio conceptionis. Tertio autem dicitur Iesus ab actu salvandi; et secundum hoc impositum est a Ioseph, Matth. 11, quia ei ab Angelo dictum est: *Vocabis nomen eius Iesum: ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum;* quod dictum est ei ratione passionis futurae. Et hoc modo dicitur meruisse per passionem huiusmodi nomen Iesus clarificationem, sicut Phil. 11 cap. Apostolus ait: *Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem, mortem autem crucis Propter quod Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen, quod est super omne nomen, etc. usque Patris.* Haec sentit Alex. de Ales.

331. Sed obstant Iudaei, dicentes: Quid clarificationem est in nobis, et cognitus est Iesus, id est, Salvator mundi, quum nec reperiamus illum Messiam quem tamdiu populus Dei expectavit debere nominari Iesum? Sed secundum Is. 19 aliter dicebat multipliciter nominari; unde ait: *Parvulus enim datus est nobis, filius natus est nobis. Et factus est principatus eius super humerum eius, et vocabitur nomen eius admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, Pater futuri saeculi, Princeps pacis.* Ecce quod inter ista omnia sex nomina minime commemoratur Iesus. Si enim nominatus fuisset

iuxta vaticinium Is. tenebamur ei credere, et utique credidissemus.

332. Ad haec respondet Alex. de Ales, exponens illud super Lucam: *Et vocatum est nomen eius Iesus:* ait, secundum Bern. quod illud nomen Iesus in his omnibus reperitur sic expressum, et quodammodo effusum est. Nec omnino aut vocari posset, aut esset Salvator mundi, si horum quidpiam defuisset. Ideo exponit quodlibet, dicens: Primo quod est *admirabilis* in voluntatum nostrarum mutatione, seu in nostrae salutis inchoatione; unde Gen. xxxii ad Iacob Angelus ait: *Cur quaeris nomen meum quod est mirabile?* Secundo enim est *consiliarius* in poenitentiae electione, et vitae ordinatione; propterea dicitur Eccli. vi cap.: *Consiliarius sit tibi unus de mille.* Alioquin adducit *consiliarius* in stultum finem. Iob xii cap. Tertio est *Deus* in peccatorum remissione, sine qua non est salus: *Quis enim potest remittere peccata, nisi solus Deus?* Luc. cap. v. Quarto vocatur *fortis* in tentationis expugnatione; nam, si hostes praevaluerint, non est salus: *Hic est fortis qui, alligato forti, tanquam fortior arma tollit, et universa diripit.* Luc. xi. Quinto dicitur: *Pater futuri saeculi* in immortalitatis collatione, qua generamur ad vitam immortalem, sicut per parentes carnales generati sumus ad vitam corruptibilem. Et hoc est quod, Matth. vi, Dominus ait: *Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi, scilicet, mercedem aeternam.* Sexto nominatur *princeps pacis* in nostra cum Patre reconciliatione,

quia *Deus erat in Christo mundum sibi reconcilians*. II Cor. v. In his omnibus nominibus natura Salvatoris reperitur, scilicet, Iesus.

ALERE FLAMMAM
VERITATIS
SABBATO

Oportuit pati Christum respectu Spiritus sancti, et primo propter charitatis offensionem.

TERTIO quoque oportuit pati Christum respectu Spiritu sancti; et maxime propter tria. Primo propter charitatis offensionem, secundo propter charitatis diffusionem, tertio propter charitatis repetitionem.

334. Primo, inquam, propter charitatis ostensionem; propterea Bernard. in sermone de passione Domini ait: *Propter nimiam charitatem qua dilexit nos Deus, nec Pater Filio, nec Filium ipse sibi percipit. Maior charitas est, quum quis ponat animam suam pro amicis*. Illa vero maxima fuit quae etiam pro inimicis animam ponere non despexit: *Quum autem adhuc inimici eius essemus, reconciliati sumus Deo in Sanguine eius*, sicut Ioann. III cap. scriptum est: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret*, ut hic discat humana tepiditas quantum aeternum Patrem teneamur amare qui pro nostra dilectione tradidit in mortem Filium suum. Idem quoque Bernard. super Cant. ait: In passione Domini tria specialiter convenit intueri: opus,

modum, causam: nam in opere quidem patientia, in modo humilitas, in causa charitas commendatur. Patientia singularis, humilitas admirabilis, sed charitas inaeestimabilis. Et iterum in eodem loco inquit: O duri et indurati et obdurati filii Adam! quos non emollit tanta benignitas, tanta flamma, tam ingens ardor amoris, qui pro nostris sarcinulis tam pretiosas merces expendit.

DOMINICA VI. POST EPIPH.

Oportuit pati Christum respectu Spiritus sancti propter charitatis effusionem.

SECUNDO oportuit pati Christum propter charitatis effusionem. Dilatus quodammodo amor Salvatoris Domini nostri Iesu Christi in ara ardentissimae crucis, per universum mundum merito diffusus est, ut quasi facta sit crux sufflatorium Spiritus sancti ex duobus lignis confectum, quibus ferreis clavis conficta est pellis innocentissimi agni, ut undique per universum exsufflet incendium divini amoris, nec exsufflare desistat etiam ad profunda inferni, et ad altissima paradisi.

336. Nam, quum in terra fuerit crux Christi defixa, significat manifeste quod virtus amoris eius descendit ad inferos ad inferni portas aereas confringendas. Quum autem in altum elevata fuerit, aperte demonstrat quod virtus eius aperuit ia-

quia *Deus erat in Christo mundum sibi reconcilians*. II Cor. v. In his omnibus nominibus natura Salvatoris reperitur, scilicet, Iesus.

ALERE FLAMMAM
VERITATIS
SABBATO

Oportuit pati Christum respectu Spiritus sancti, et primo propter charitatis offensionem.

TERTIO quoque oportuit pati Christum respectu Spiritu sancti; et maxime propter tria. Primo propter charitatis offensionem, secundo propter charitatis diffusionem, tertio propter charitatis repetitionem.

334. Primo, inquam, propter charitatis ostensionem; propterea Bernard. in sermone de passione Domini ait: *Propter nimiam charitatem qua dilexit nos Deus, nec Pater Filio, nec Filium ipse sibi percipit. Maior charitas est, quum quis ponat animam suam pro amicis*. Illa vero maxima fuit quae etiam pro inimicis animam ponere non despexit: *Quum autem adhuc inimici eius essemus, reconciliati sumus Deo in Sanguine eius*, sicut Ioann. III cap. scriptum est: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret*, ut hic discat humana tepiditas quantum aeternum Patrem teneamur amare qui pro nostra dilectione tradidit in mortem Filium suum. Idem quoque Bernard. super Cant. ait: In passione Domini tria specialiter convenit intueri: opus,

modum, causam: nam in opere quidem patientia, in modo humilitas, in causa charitas commendatur. Patientia singularis, humilitas admirabilis, sed charitas inaeestimabilis. Et iterum in eodem loco inquit: *O duri et indurati et obdurati filii Adam! quos non emollit tanta benignitas, tanta flamma, tam ingens ardor amoris, qui pro nostris sarcinulis tam pretiosas merces expendit.*

DOMINICA VI. POST EPIPH.

Oportuit pati Christum respectu Spiritus sancti propter charitatis effusionem.

SECUNDO oportuit pati Christum propter charitatis effusionem. Dilatus quodammodo amor Salvatoris Domini nostri Iesu Christi in ara ardentissimae crucis, per universum mundum merito diffusus est, ut quasi facta sit crux sufflatorium Spiritus sancti ex duobus lignis confectum, quibus ferreis clavis conficta est pellis innocentissimi agni, ut undique per universum exsufflet incendium divini amoris, nec exsufflare desistat etiam ad profunda inferni, et ad altissima paradisi.

336. Nam, quum in terra fuerit crux Christi defixa, significat manifeste quod virtus amoris eius descendit ad inferos ad inferni portas aereas confringendas. Quum autem in altum elevata fuerit, aperte demonstrat quod virtus eius aperuit ia-

nuam paradisi, sicut in fine art. III huius tertiae partis apparebit. Cornua vero, ad omnes quatuor mundi plagas extensa, designant per crucem Christum per totum universum orbem effuisse amoris ardorem. Quod etiam Ioann. XX cap. mystice designavit, quando post resurrectionem, quum ostendisset discipulis suis manus et latus, insufflavit, et dixit eis: *Accipite Spiritum sanctum; verificans quod Luc. XX cap. praedixerat, dicens: Ignem veni mittere in terram; et quid volo nisi ut ardeat? In huius quoque mysterium Apocalyp. VIII, scriptum est quod accepit Angelus thuribulum aureum, et implevit illud de igne altaris, et misit in terram. Quid per Angelum, nisi Angelus magni consilii Christus? Quid etiam per thuribulum aureum nisi cor convenientius designatur? Altare quoque quatuor cornibus in se distinctum dominicam crucem quatuor cornua in se habentem manifeste demonstrat; in qua quidem, iuxta Domini praeceptum, Levit. VI: *Semper inardet ignis, quum sit utique fornax ardentis amoris Dei. De altari igitur Angelus ignem accipit, et thuribulum implet, atque in terram mittit, quum Christus per plenum meritum suae crucis corda fidelium incendio divini amoris inflamat atque accendit.**

FERIA SECUNDA

Oportuit pati Christum respectu Spiritus sancti propter charitatis repetitionem.

TERTIO quoque oportuit pati Christum propter charitatis repetitionem; hoc est, ut, viso quod tanta charitate dilexerit cor humanum in tantum, quod pro eius amore voluerit in cruce mori, repetat vere et integre ab eodem amari, ne insensata et dura ingratitude deprimatur et condemnatur.

338. Hinc Hugo de sacramentis lib. II ait: Qui creavit te, ille redemit te, ne amorem tuum divideres, partem Creatori, partem tribuens Redemptori. Unde et ipse modus expansionis Christi in cruce non solum ostendit Christum continue praeparatum ad omnia diffundenda in electos suos charitate largiflua, verum etiam ad omnia attrahenda ad se virtute mirifica, et ad omnia amplexanda remissione plenaria, necnon et ad omnia transformanda dilectione reciproca. Quod eleganter exprimit Cancellarius Philippus in quadam prosula sua valde notabili et devota, ubi in persona Christi crucifixi ad ingratum peccatorem sic ait:

Homo, vide quid pro te patior.
Non est dolor, sicut quo crucior.
Ad te clamo qui pro te morior.
Vide poenas quibus afficior.
Vide clavos quibus confodior.
Cum sit dolor tantus exterior, etc.

339. Hinc Ioann. I canon. sua, III cap., ait: *In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille pro nobis animam suam posuit.*

340. Rependenda est ergo ei dilectio dulcis, sicut Bernard. de diligendo Deo hortatur, dicens: Dignus est plane diligi qui nos redemit, praesertim si advertatur quis, quos, et quantum amaverit. Et iterum alibi ait: Super omnia te mihi reddit amabilem, bone Iesu, calix quem bibisti; opus nostrae redemptionis.

FERIA TERTIA

Oportuit pati Christum respectu mali; et primo contra diabolum ut minueret eius potentiam et confunderet eius superbiam.

SECUNDO oportuit pati Christum respectu mali; et maxime contra triplex malum nobis contrarium. Primo contra diabolum, secundo contra peccatum, tertio contra infernum.

342. Primo quidem oportuit pati Christum contra diabolum, et maxime propter tres causas. Primo ut deciperet eius malitiam, secundo ut confunderet eius superbiam, tertio ut minueret eius potentiam; primum contra eius intelligentiam, secundum contra eius voluntatem, tertium contra eius facultatem et potestatem.

343. Primo ut deciperet eius malitiam. Fuit enim crux piscantis Christi baculus, vel arundo Dei-

tatis, quasi hamus, sed caro extitit esca. Solet enim pro piscibus capiendis in hamo pro esca vermis apponi: propterea Christus per Prophetam de se Psal. XXI, ait: *Ego sum vermis, et non homo.* Praesumens igitur diabolus de astutia sua, ascendit super brachium crucis, ut attente persecraretur si reperire posset in Christo culpam, secundum Gloss. Tob. VI cap.: *Dumque escam humanitatis deglutiri molitus est, Divinitatis hamo extitit comprehensus.* Unde Iob XI, de Domino ait: *In oculis eius, quasi hamo, capiet eum.* Et iterum in eodem: *An extrahere poteris Leviathan hamo?* Hinc et Gregor. in Homilia: Diabolus in virga crucis transglutians carnem humanitatis, transfixus est hamo Divinitatis.

344. Secundo autem oportuit pati Christum, ut confunderet diaboli superbiam; unde Eccl. IX cap. mystice scriptum est: *Civitas parva, et pauci in ea viri: venit contra eam Rex magnus, et vallavit eam, extruxitque munitiones per gyrum et perfecta est obsidio. Inventus in ea vir pauper et sapiens liberavit eam per sapientiam suam, et nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis.* Mystice autem Ecclesia sancta est, de qua propheta Psal. LXXXVI inquit: *Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei;* quae utique parva est per humilitatem, quia in ea solus Deus inhabitat, sicut Is. ult. cap., ait, in persona eius: *Ad quem respiciam, nisi ad pauperculum? Et pauci in ea viri, scilicet, reperiuntur, comparatione malorum; nam, sicut Matth. XXII cap., ait: Multi sunt vocati, pauci vero*

electi. Rex autem magnus qui contra eam venit, diabolus est; quia sicut Iob penult. cap. scriptum est: *Eccē rex magnus super omnes filios superbiae*; qui etiam magnus, scilicet, per superbiam nuncupatur. Talis autem Rex contra civitatem venit per suggestiones, vallas offerendo multipliciter delectationes. Extruit munitiones, procurando peccati occasiones. Et perfecte obsidet, quum multiplicantur mandatorum transgressiones. De his Luc. xix cap., Dominus ait: *Circumdabunt te inimici tui vallo: et circumdabunt te, et coangustabunt te undique, et ad terram prosternent te, et filios tuos, qui in te sunt; et non relinquent in te lapidem super lapidem. Vir autem pauper et sapiens Christus est, qui vir est a virtutis robore: unde Ier. xxxi: Mulier circumdabit virum. Et pauper est, quia in cruce nudus mortuus est; unde II Cor. viii, Apostolus ait: *Quum esset dives, propter nos egenus factus est. Sapiens quoque est; unde I Cor. i: Christum dicimus Dei virtutem et Dei sapientiam.* Iste a quaerentibus invenitur, sicut ipse Matth. vii cap. ait; unde ibid. Apost.: *Nos autem praedicamus Christum crucifixum, Iudaeis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam. Ipsi autem vocatis Iudaeis atque Graecis Christum Dei virtutem et Dei sapientiam; quia quod stultum est Dei sapientia est hominibus.* Nam Iob xxxvi dicitur: *Prudentia eius percussit superbum. Et nullus recordatus est hominis pauperis illius, scilicet, compatiendo.* Unde Amos vi cap.: *Nihil compatimini super contritione Ioseph.* Hinc Thren. iii*

ad hanc memoriam ipse Dominus nos exhortatur, dicens: *Recordare paupertatis, et transgressionis meae, et absinthii, et fellis.*

FERIA QUARTA

Per Christi passionem diaboli potentia diminuta est ratione alligationis.

TERTIO oportuit Christum pati, ut minueret diaboli potentiam, quae quidem per passionem eius utique diminuta est. Et hoc triplici ratione. Primo ratione alligationis, secundo ratione absolutionis, tertio ratione defensionis.

346. Primo enim per passionem Christi potentia diaboli diminuta est ratione alligationis; quia, scilicet, per Christi passionem alligatus est diabolus in abisso: unde Apoc. xx cap., ait: *Vidi Angelum descendentem de coelo habentem clavem abyssi, et catenam magnam in manu sua; et apprehendit draconem serpentem antiquum, qui est diabolus et sathanas; et ligavit eum per annos mille, et misit eum in abyssum et clausit; et signavit super illum, ut non amplius seducat gentes, donec consummentur mille anni.*

347. In quibus sacratissimis verbis Ioann. tria mysteria revelantur. Primum, scilicet, passionis, secundum ligationis, tertium signationis.

348. Primum, quod hic revelatum est Ioanni, est mysterium passionis; et de hoc dicit: *Vidi, sci-*

licet, per revelationem, *Angelum* magni consilii, scilicet, *Christum, descendantem de coelo*, id est, de altitudine sua; non solum usque ad Incarnationem, sed etiam usque ad humillimam passionem, sicut ad *Philipp. II cap.*, Apostolus ait: *Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Habentem clavem abyssi*, id est, potestatem claudendi abyssum. Abyssus enim dicitur ab *A*, quod est sine, et *Byssus*, quasi sine bysso et candore; et designat spiritus infernales qui privati sunt luminibus gratiae, et gloriae Dei; unde *Iob xxxviii* dicit: *Abyssus non est in me*, scilicet, lumen gratiae, seu gloriae, sed omnis tenebrositas malitiae, cul-pae, et poenae. Hanc quidem abyssum clausit *Christus*, quando per passionem suam arctavit et limitavit malitiam suam, ne egrederetur ad actum. *Et catenam magnam*, id est, potestatem diabolum cingendi poena. Per clavem ergo et catenam *Christi* potestas significatur: per clavem, scilicet, in quantum in eo clausit exitum nocimento: per catenam vero in quantum stringit eum supplicio. *In manu sua*, id est, operatione passionis suae, seu in libito voluntatis suae.

349. Secundum autem, quod revelatur *Ioanni*, est mysterium ligationis; et ob hoc subditur: *Et apprehendit*, scilicet, *Christus, draconem*, scilicet, infernalem, qui sic dictus est propter eius violentiam potentiam. Est enim draco serpens, qui violentia opprimere solet. Hanc potestatem *Christus* virtute suae passionis apprehendit, id est, tenuit,

scilicet, ne quantum vellet in actum prodiret atque saeviret. *Serpentem*, scilicet, per insidiantem malitiam. Unde de eo *Gen. III*, dictum est: *Serpens erat callidior cunctis animalibus terrae. Antiquum*, per consuetam et inveteratam nequitiam: *qui est diabolus*, scilicet, per deicientem superbiam, interpretatur enim: deorsum fluens. *Et sathanas* per adversantem duritiam: *Sathanas* enim adversarius interpretatur. *Et ligavit eum*, id est, potestatem eius cohibuit, ne, quantum solebat ante eius passionem, electis nocere posset. Unde *Gregorius* super hunc locum: *Potentia divinae dispensationis astringitur, ne quantum nocere vellet effrenetur. Per mille annos*, id est, per totum tempus a tempore passionis usque ad tempora *Antichristi*, secundum *Glossam*. *Et misit eum in abyssum*, de qua supra dictum est. *Et clausit*, hoc est, potestatem nocendi iusto limitavit. Et de hoc *Iob xxxviii*: *Quis clausit ostium mare?* id est, diabolum, qui est amarus et inquietus, veluti mare; quasi dicat: *Non nisi Christus*, qui meritis crucis et passionis suae coercuit potestatem eius.

350. Tertium quod, revelatur *Ioanni*, est mysterium signationis; et de hoc subditur: *Et signavit super illum*, id est, signaculo sanctae crucis sic clausum sigillavit; quia virtute crucis fideles eum repellunt, *ut non amplius seducat*, scilicet, per tentationes, *gentes*, id est, electos in diversis gentibus. *Donec consummentur mille anni*, id est, donec compleatur universum tempus a passione

Christi usque ad tempora Antichristi, sicut dictum est.

351. Sed nonne etiam tempore isto multos seducit? Dicendum quod et nunc seducit, scilicet, eos qui abutuntur, vel non utuntur armis sibi a Christo datis, vel quae sibi darentur, si vellent; de quibus armis statim subdemus.

FERIA QUINTA

Per Christi passionem diaboli potentia diminuta est ratione absolutionis et defensionis.

Secundo etiam per passionem Christi potentia diaboli diminuta est ratione absolutionis. Quum enim diabolus non habeat potestatem in humano genere, nisi ratione peccati, iam alligata est potestas eius; quia in illis, qui baptizantur, absolutus est reatus originalis, et actualis culpa: unde Apostolus ad Hebr. II cap., ait: *Oportebat pati Christum Iesum, et per mortem destruere eum qui habebat mortis imperium*; id est, diabolum, *ut sic liberaret illos per mortem qui per totam vitam erant obnoxii servituti*. Hinc etiam Chrysost. exponens illud Matth. xxvii: *Si Filius Dei es, descende de Cruce*, ait: immo quia Filius Dei est, non descendit de Cruce; quia ad hoc venit, ut crucifigeretur, et sic genus humanum a morte liberaret.

353. Tertio quoque per passionem Christi potentia diaboli diminuta est ratione munitionis et defensionis. Secundum enim Alex. de Ales, in III, habemus nempe primo, post passionem Christi plusquam ante, multiplicia arma quibus terrentur daemones infernales; inter quae singulare munimen est contra omnia daemonia, et contra eorum opera invocatio nominis Iesu Christi, sicut ipse, Matth. ult. cap., ait: *In nomine meo daemonia eiciunt*, etc. Et iterum Propheta, inquit: *Sanctum et terribile nomen eius*. Sanctum Angelis bonis, terribile angelis malis. Et iterum Is. xxx: *A voce Domini pavebit Assur; virga percussus Assur*. Assur enim negatio interpretatur, et significat diabolum qui, circumiens quaerens quem devoret, odio vacat vel otio. Hic a voce Domini Iesu fideliter invocati terribiliter pavet, tamquam si virga percussus esset.

354. Secundo habemus signum sanctissimae Crucis, ad cuius aspectum etiam omnes maligni spiritus expavescunt. In baptizatis enim Christianis character passionis est signum crucis ex sacramento baptismatis quo potestas diaboli coercetur. Apoc. vii dicitur quatuor angelis, id est, quatuor principalioribus daemonibus dictum est: *Nolite nocere terrae et mari, neque arboribus, quoadusque signemus servos Dei nostri in frontibus eorum*.

355. Tertio habemus Angelos Dei, qui efficacius nos tuentur, quam ante Christi passionem, eo quod post Incarnationem Filii Dei generaliter amplius revereantur naturam humanam; in cuius

signum Angelus Ioanni volenti se adorare ait, Apoc. xix: *Vide ne feceris; conservus enim tuus sum, et fratrum tuorum habentium testimonium Jesu, scilicet, salutis.*

356. Quarto habemus ecclesiastica sacramenta et fidem omnium praedictorum; propterea ad Ephes. vi cap. Apostolus hortatur nos, dicens: *In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere.*

357. Quinto habemus alia plura arma, sicut Scripturam sacram, documenta Sanctorum, reliquias sanctas, et multa alia; quibus nunc, si volumus, nos possumus defendere.

FERIA SEXTA

Item de diminutione potestatis diaboli per Christi passionem.

SED dices: nonne potestatem habet diabolus etiam nunc vexandi corporaliter eos qui Christiani sunt, sicut quotidie experimur in multis? Ad quod dicendum, secundum Alex. de Ales, ubi supra, quod diabolus, etiam post Christi passionem, etiam habet potestatem vexandi corpora, sed non quorumcumque, nec qualitercumque; potestatem enim habet vexandi corpora excommunicatorum ab Ecclesia praecisorum, sicut scribitur I Cor. v, de fornicatore, quem excommunicavit Apostolus, dicens: *Iudicavi huiusmodi hominem*

tradere Sathanae in interitum carnis, ut spiritus salvus fiat. Eorum vero fidelium corpora, qui ab Ecclesia non sunt praecisi potestatem vexandi non habet, nisi quatenus a Deo permittitur, vel ad hominum correctionem, vel ad Sanctorum exercitationem atque coronam, secundum quod de beato Antonio reperitur, qui, postquam fuit a diabolo flagellatus, dum quaereretur a Domino apparente sibi: Ubi eras, Domine, quum me daemones flagellabant? a Domino audivit: Praesens eram, sed victoriam exspectabam.

359. Ante passionem vero potestatem habebat daemon vexandi corporaliter omnes, praeter illos qui solo speciali privilegio a Domino tuebantur, secundum quod de sanctissimo Iob scriptum est cap. 1, ubi diabolus de Iob ad Dominum ait: *Nonne tu vallasti eum et domum eius, universamque substantiam eius per circuitum?* Non tamen semper utebatur diabolus antiquus sibi tradita potestate puniendi per poenam, ut maiorem haberet potestatem seducendi per culpam, sicut nunc in excommunicatis et infidelibus idem servat.

360. Manifestissimum quoque signum, quod per passionem Christi potentia diaboli minorata sit. Est adoratio unius Dei, et digna abominatio atque exclusio et abolitio idololatriae per universum orbem facta post passionem Christi, quae tamen idololatria ab initio legis usque ad Christum deleri numquam potuit, etiam in populo Iudaeorum ubi regnabat divinus cultus. Et ubi ante passionem Christi ab infidelibus per universum mundum

diabolus in multitudine idolorum, spreto uno et summo Deo, quasi venerabatur ut Deus, post Christi passionem, spreto diabolo in idolis suis, in tantum dilatatus et magnificatus est cultus unius Dei, tantumque accessit mundus ad unitatem Dei credendam, intelligendam, atque colendam, ut etiam in tribus Personis summe unus et summe simplex esse credatur, et a sapientibus intelligatur; quod nunquam tantum fieri potuit in veteri Testamento.

SABBATO

In cruce Christus passus est contra peccatum originale et actuale.

SECUNDO oportuit pati Christum contra peccatum tam originale, quam actuale, ut mortem nostram moriendo destrueret, et vitam resurgendo repararet: quod et fecit, quum in ara crucis immolatus est, sicut Propheta ait: *Ibi confregit potentias, arcum, scutum, gladium, et bellum.* Ibi enim in cruce Christus *confregit potentias*, scilicet, diaboli. Ista nempe potentiae peccata sunt, quae sic ab effectu dicuntur, quia per illa potenter captivum tenebat humanum genus. Hae siquidem potentiae principaliter in quatuor distinguuntur. Prima est potentia delectationis, secunda consensus, tertia operis, quarta vero consuetudinis.

362. Prima diaboli potentia delectationis est, quae per arcum significatur; nam sicut arcus subito ex improvise ferit, sic subita delectatio ex insperato mentem transfigit.

363. Secunda est potentia consensus, et haec per scutum intelligi potest; sicut enim voluntas bona scutum contra diabolum nominatur, iuxta illud Psal. xc: *Scuto circumdabit te veritas eius; vel: Scuto bonae voluntatis tuae coronasti nos;* ita voluntas mala, quae consensum importat, scutum est diaboli contra Deum, ne possit sagittis inspirationis, aut gladio verbi Dei faciliter vulnerari, iuxta illud Sap. 1: *In animam malevolam non introibit sapientia;* quia, scilicet, resistit ei voluntas mala, tamquam clypeus; de quo clypeo dicitur, Nahum II: *Clypeus fortium eius equus ignitus,* voluntas mala, atque malus consensus; *fortium eius*, id est, qui procedit ex daemonibus, qui sunt fortes contra humanum genus; est *equus ignitus*, quasi dicat: Est sicut clypeus bestialiter per superbiam, elevans caput mentis: sed est ignitus igne proptii amoris contra voluntatem Dei.

364. Tertia daemonis potentia est impii operis per gladium denotati. Gladio nempe mali operis se, et plerumque alios peccator interimere solet; propterea Eccli. xxi cap. scriptum est: *Romphaea bis acuta,* scilicet, contra se, et contra proximum, *omnis iniquitas.*

365. Quarta vero potentia diaboli est malae consuetudinis, qua quotidie Deus impugnatur; et haec

denotatur in bello. Quod fortis armatura diaboli contra Deum et contra omnia bona eius, sit mala consuetudo, ostendit Iob xli, dicens: *Corpus eius quasi scuta fusilia compactum squamis sese prementibus; una uni coniungitur, et ne spiraculum quidem incedit per eas, una alteri adhaerebit, et tenentes se nequaquam separabuntur*, quasi dicere velit: *Corpus eius*, id est, tota multitudo malorum hominum qui per malam consuetudinem pugnant contra Deum, et diabolum defendunt, sunt quasi *scuta fusilia*, per malarum voluntatum habitationem: *compactum squamis*, per malorum operum frequentationem: *sese prementibus*, per violentam coactionem: *una uni coniungitur*, per peccatorum continuationem: *et ne spiraculum quidem incedit per eas*, propter mentalem excaecationem: *una alteri adhaerebit*, per obduratam obstinationem: *et tenentes se*, per obstinatam desperationem: *nequaquam separabuntur*, per aeternam damnationem. In quibus verbis notari possunt septem gradus quibus humanum genus, et quibus impius per malam consuetudinem descendit ad supplicia sempiterna.

366. Has ergo quatuor, quas enumeravimus potentias diaboli, Christus in cruce merito suae passionis confregit, quemadmodum originale peccatum; unde Apostolus Col. i cap., ait, quod: *Christus nos convivificavit cum illo, donans nobis omnia delicta; delens quod adversus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis; et ipsum tulit de medio affigens illud cruci*. Chi-

rographum, secundum Papiam, est manus inscriptio, id est, cautio quae fit inter creditorem et eum qui mutuatur, ut depositum non possit negari. Secundum enim Glossam, decretum est sententia cunctis hominibus adversa, quod Gen. ii cap., Adae in persona generis humani dictum est: *Morte morieris*. Chirographum dicit Adae quod, quasi cautionem, contra nos tenebat diabolus. Sed illud Chirographum Christus tulit, quum nobis per crucem delicta condonavit.

367. Ex hoc igitur patet, secundum Alex. de Ales, ubi supra, quod decretum dicitur sententia Dei respectu necessitatis mortis, sive exclusionis a vita coelesti. Chirographum vero erat reatus peccati Adae in totum humanum genus. Videtur ergo, secundum Alexand. de Ales, quod chirographum dicat culpam; decretum autem dicat poenam quae sequitur. Culpam enim delevit Christus per passionem et crucem; chirographum quum purgavit originalem culpam, et delevit decretum quum amovit aeternam poenam.

DOMINICA IN SEPTUAGESIMA

Oportuit pati Christum contra infernum seu Lybbum.

TERTIO oportuit pati Christum contra infernum, ut, scilicet, sanctos Patres liberaret de Lybbo et diabolica potestate, sicut per Oseam xiii cap. ipse Dominus ait: *Ero mors tua, o mors, mor-*

denotatur in bello. Quod fortis armatura diaboli contra Deum et contra omnia bona eius, sit mala consuetudo, ostendit Iob xli, dicens: *Corpus eius quasi scuta fusilia compactum squamis sese prementibus; una uni coniungitur, et ne spiraculum quidem incedit per eas, una alteri adhaerebit, et tenentes se nequaquam separabuntur*, quasi dicere velit: *Corpus eius*, id est, tota multitudo malorum hominum qui per malam consuetudinem pugnant contra Deum, et diabolum defendunt, sunt quasi *scuta fusilia*, per malarum voluntatum habitationem: *compactum squamis*, per malorum operum frequentationem: *sese prementibus*, per violentam coactionem: *una uni coniungitur*, per peccatorum continuationem: *et ne spiraculum quidem incedit per eas*, propter mentalem excaecationem: *una alteri adhaerebit*, per obduratam obstinationem: *et tenentes se*, per obstinatam desperationem: *nequaquam separabuntur*, per aeternam damnationem. In quibus verbis notari possunt septem gradus quibus humanum genus, et quibus impius per malam consuetudinem descendit ad supplicia sempiterna.

366. Has ergo quatuor, quas enumeravimus potentias diaboli, Christus in cruce merito suae passionis confregit, quemadmodum originale peccatum; unde Apostolus Col. i cap., ait, quod: *Christus nos convivificavit cum illo, donans nobis omnia delicta; delens quod adversus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis; et ipsum tulit de medio affigens illud cruci*. Chi-

rographum, secundum Papiam, est manus inscriptio, id est, cautio quae fit inter creditorem et eum qui mutuatur, ut depositum non possit negari. Secundum enim Glossam, decretum est sententia cunctis hominibus adversa, quod Gen. ii cap., Adae in persona generis humani dictum est: *Morte morieris*. Chirographum dicit Adae quod, quasi cautionem, contra nos tenebat diabolus. Sed illud Chirographum Christus tulit, quum nobis per crucem delicta condonavit.

367. Ex hoc igitur patet, secundum Alex. de Ales, ubi supra, quod decretum dicitur sententia Dei respectu necessitatis mortis, sive exclusionis a vita coelesti. Chirographum vero erat reatus peccati Adae in totum humanum genus. Videtur ergo, secundum Alexand. de Ales, quod chirographum dicat culpam; decretum autem dicat poenam quae sequitur. Culpam enim delevit Christus per passionem et crucem; chirographum quum purgavit originalem culpam, et delevit decretum quum amovit aeternam poenam.

DOMINICA IN SEPTUAGESIMA

Oportuit pati Christum contra infernum seu Lybbum.

TERTIO oportuit pati Christum contra infernum, ut, scilicet, sanctos Patres liberaret de Lybbo et diabolica potestate, sicut per Oseam xiii cap. ipse Dominus ait: *Ero mors tua, o mors, mor-*

sus tuus ero, o inferne. Quod quidem implevit, quando per mortem suam antiquos Patres de potestate diaboli liberavit; et tunc quidem infernum mormordit, quia partem abstulit, partem reliquit; sed mortem quantum ad electos omnino destruxit.

369. Oportuit tamen Christum sanctos illos Patres per passionem suam ab inferis liberare; nam, secundum Alexand. de Ales, ubi supra, licet in Sanctis illis per circumcisionem deleteretur culpa originalis, et per charitatem culpa actualis, et quantum ad maculam, et quantum ad divinam offensam, et quantum ad reatum gehennae; non tamen quantum ad reatum carentiae visionis divinae, ratione cuius habebat potestatem diabolus detinendi eos in Lyngo, de quo misericorditer a Christo merito suae passionis liberati sunt, sicut Zach. ix cap. ad ipsum Dominum ait: *Tu quoque in sanguine testamenti tui eduxisti vincetos de lacu.* Et iterum Luc. xi cap. mystice Dominus ait: *Quum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quae possidet. Si autem fortior illo veniens vicerit eum, universa arma eius aufert in quibus confidebat, et spolia eius distribuet.* Hoc autem per vexillum crucis a Christo impletum est, qui, existens fortis, passionem superans, et vincens diabolum fortem, abstulit eius arma, id est, reatum originalis culpa, et clausuram coelestis ianuae; in quibus confidebat, scilicet, posse aeternaliter retinere in Lyngo etiam sanctos Patres, ne viderent gloriam Dei. *Et spolia eius di-*

stribuet, id est, sanctos Patres secundum illorum varia merita in coelos sive gloria collocavit.

370. Et merito quidem hunc modum servavit Christus. Nam primus homo sic in statera liberi arbitrii positus erat, ut posset ad vitam ascendere sempiternam, si vellet; sed, perpetrato peccato, sic alterum staterae brachium per peccati onus depressum est, ut esset in imo inferni, et alterum in summo coeli. Non autem ascenderet brachium in imo depressum, nisi alterum descenderet in summo levatum. Descendit autem ad infernum Dominus, ut captivum hominem levaret ad coelum.

371. Propterea duo quidem meruit Christus per passionem; primo satisfactionem, secundo ianuae coelestis aperitionem; ideo in descensu suo ad inferos haec duo executioni mandavit; nam primo per satisfactionem soluta sunt vincula illius captivitatis inferni, secundo vero per ianuae coelestis aperitionem facta est visio gloriae paradisi, et illustratio ipsa sive ipsius carceris etiam secundum lucem exteriorem. In hoc ergo descensu liberavit Christus omnes illos qui meriti passionis eius capaces erant; inter quos etiam fuerunt omnes illi qui non propter reatum personae, sed propter reatum tantum naturae detinebantur. Damnati vero huius meriti minime capaces erant; nec insuper parvuli qui erant, in Lyngo; quia de corpore Christi non erant per fidem, neque per fidei sacramentum; propterea merito non fuerunt liberati.

372. Denique Christi Anima per ipsum triduum

mortis cum sanctis Patribus in Lybmo stetit, cum quo fuit latro ille sacratissimus cui Dominus in cruce pendens tanta misericordia condescendit, ut illi dicere dignaretur: *Amen, dico tibi, hodie mecum eris in paradiso*; quo quidem paradisi nomine Dei fruitio denotatur, quia, passione peracta, tam ipse, quam alii, qui in Lybmo erant, per essentiam Deum contemplati sunt.

FERIA SECUNDA

Oportuit pati Christum respectu nostri, et primo propter nostram redemptionem. Necessitas redemptionis.

TERTIO oportuit pati Christum respectu nostri; et maxime propter tria. Primo propter nostram redemptionem, secundo propter nostram iustificationem, tertio propter nostram glorificationem.

374. Primo enim oportuit pati Christum propter nostram redemptionem; de qua redemptione tria consideremus; primo eius necessitatem, secundo eius poenalitatem, tertio eius largitatem.

375. Primo consideremus nostrae redemptionis necessitatem. Eramus enim iustissimo Deo infinitis debitis obligati, nec satisfacere poteramus, nisi pro nobis Filius Dei moreretur; propterea necessarium fuit illum mori pro nostra redemptione. Est nihilominus advertendum, secundum Alex. de Ales in 3, quod aliter est in nobis necessitas pa-

tiendi et moriendi, et aliter fuit in Christo. In nobis enim est secundum causam materialem, formalem, et efficientem; in Domino autem Iesu Christo fuit solum necessitas ad patiendum secundum causam finalem, secundum illud Apostoli, Gal. iv: *Ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus*. Sed ista redemptio non poterat fieri, nisi per satisfactionem, nec satisfactio, nisi per passionem; ideo, sub necessitate causae finalis, fuit necessitas patiendi in Christo, secundum quod ad Hebr. ix cap. super illud, *morte intercedente in redemptionem earum praevaricationum quae fuerant sub priori testamento*, Glossa: Mors erat necessaria in redemptione. Et subditur: Tantum utique fuit peccatum nostrum, ut salvari non possemus, nisi unigenitus Dei Filius pro nobis debitoribus morte moreretur. Non fuit igitur in Christo necessitas ad moriendum secundum necessitatem causae efficientis, quia nulla causa poterat eum cogere ad moriendum, causa, inquam, creata; nec necessitas secundum rationem causae materialis, quia nulla est causa contracta ex vitio propagationis in Christo; et illa est necessitas humanae conditionis; nec necessitas secundum rationem causae formalis, quia illa non potest prohiberi, nec voluntaria est; quia, ut dicit Ioann. Damascenus, passiones etsi secundum legem fiebant in Christo, non tamen coacte, sed voluntarie. Haec Alex. ubi sup. Hinc Propheta

de hac humani generis necessitate in persona illius hanc redemptionem a Domino postulabat, Psal. xxiv dicens: *Redime me, Domine, et miserere mei, quia unicus et pauper sum ego; unicus*, non habens amicos; *et pauper*, non habens pretium a meipso.

FERIA TERTIA

Redemptionis nostrae poenaltas.

SECUNDO consideremus redemptionis nostrae poenaltatem; secundum Ansel., secundum quod dictum est, de necessitate redemptionis passus est Christus. Hinc Hebr. ii cap. Apostolus ait: *Dicebat enim eum per passionem consummare*; Glossa: Nisi Christus pateretur, homo non redimeretur, et non redemptus periret. Tamen, secundum Alex. de Ales in 2, distinguendum est inter liberationem, et redemptionem. Redimere enim est rem suam iusto pretio recuperare; et nisi esset passio, non esset per iustum pretium recuperatum quod erat amissum. Tamen si alio modo liberasset, quam per passionem, liberatio, non redemptio esset. Unde inquit Glossa ubi sup. Hebr. ii: Nisi Christus moreretur, homo non redimeretur, posito quod homo debeat redimi, id est, iusto pretio liberari, vel recuperari. Deus enim de terra creavit hominem secundum suam imaginem, et iterum convertit eum in ipsum, id

est, in ipsam imaginem; quod factum est per gratiam redemptionis. Haec Alex. Ad hoc autem Bern. super Cant. serm. xxviii, inquit: Vide quid de Deo tuo sentias; vide quantum de eo praesumas; vide quibus brachiis vicariae charitatis admandus et amplectendus sit, qui te tanti aestimavit; immo qui tanti te fecit; de latere enim suo te reformavit, quando pro te in cruce obdormivit, et ob hoc somnum mortis exceptit; propter te a Deo Patre exivit, et matrem synagogam reliquit, ut adhaerens ei unus spiritus cum eo fieres.

377. Sed quaeri potest si Christus passus fuisset a daemone, si passus non fuisset ab homine? Dicendum, secundum Alex. ubi supra, quod ex libertate liberi arbitrii hominis fuit quod ab homine pateretur; quia, si homines nolissent, ipsum non occidissent; unde Matth. xxi: *Forte verebuntur filium meum*; quod exponens Hieron. ait: Forte tangit liberum arbitrium eorum, ut non intenderent ei mortem, si non vellent; poterat ergo ab hominibus non occidi; quem si non occidissent, non tamen a daemone passus esset; tamen esset redemptio, sive liberatio hominis subsecuta. Nam tunc ad redemptionem, sive ad liberationem sola voluntas eius sufficeret patiendi. Unde Rom. iv cap. super illud: *Ei autem merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum*, dicit Glossa: Ei, qui habet voluntatem et facultatem, non sufficit bona voluntas; ei autem, qui habet voluntatem, et non facultatem, sufficit voluntas; eodem modo dicendum est de Christo.

378. Ex hoc manifeste apparet veritas illa, quam tractabimus infra, serm. vi, artic. iii, cap. i, quod quia Angeli in eorum glorificatione non egebant redemptione per Sanguinem Christi, quia non peccaverant; tamen pro eorum reconciliatione et glorificatione ardentissima charitate voluit Christus mori, licet opere pro eis non existerit mortuus.

FERIA QUARTA

Redemptionis nostrae largitas.

TERTIO consideremus redemptionis nostrae satisfactionis largitatem. Circa quam, secundum Alex. ubi supra, pensanda sunt tria. Primo quantum solvatur, secundo a quanto solvatur, tertio cum quanto solvatur.

380. Primo enim pensandum est quantum solvatur. Si enim vita Christi qua vivebat in carne per animam Deitati unitam consideretur, maior est vita Christi ratione Animae Deitati unitae, quam debitum totius mundi in infinitum; unde Ansel. in lib. *Cur Deus homo*: Putas ne tantum, tam amabile, quantum fuit vita Christi, posse sufficere ad solvendum quod debetur pro peccatis totius mundi? immo plus habet in infinitum. Bern. etiam dicit: Una gutta Sanguinis eius fuit sufficiens pretium nostrae redemptionis. Stupendum est igitur quod impretabilis tam large pro pretio tam vilissimae creaturae se dedit.

381. Secundo pensandum est a quanto solvatur, quum satisfactio fuerit facta per mortem Christi, quia ab ipso Filio Dei qui est verus Deus, et invenitur super omnem aestimationem poenae satisfactum fuisse. Unde Rom. viii cap. Apostolus ait: *Qui Filio suo unigenito non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo etiam cum illo non nobis omnia donavit?* id est, condonavit et remisit. Augustinus quoque ait: Christus fuit Sacerdos per quem reconciliati sumus; fuit sacrificium per quod reconciliati sumus; fuit Deus cui reconciliati sumus.

382. Tertio pensandum est ex quanto solvatur, id est, ex quanta charitate subierit mortem. Et quia charitas fuit immensa, invenitur satisfactio quam pro nobis fecit super omnem aestimationem excessisse modum; propterea, I Cor. vi cap., ait Apostolus: *Empti enim estis pretio magno; glorificate, et portate Deum in corpore vestro.* Et iterum I Petr. i scriptum est: *Non corruptilibus auro vel argento redempti estis de vestra vana conversatione paterna traditionis, sed pretioso Sanguine, quasi agni incontaminati, et immaculati Iesu Christi.* Si enim redemisset nos sole aut luna, adhuc ei ad gratias teneremur. Nunc autem tanta charitate nos amavit, quod nos Anima, et Corpore, et vita redemit, ut nil horum sibi subtrahere intendamus. Tanta nempe charitate dilexit nos summa Sapientia Dei Christus, ut, dum pro nobis moritur, summa insipientia dici possit. Ubi, quaeso, reperiretur homo tam demens, qui pro

formica quae momordisset eum, pro illa utique redimenda, in formicam converti vellet; quum tamen utraque creatura esset? Sed pro redemptione nostra, quod magis videtur stultum, Creator in mortem se tradidit pro sua vilissima creatura.

ALERE FLAMMAM
VERITATIS

FERIA QUINTA

Oportuit pati Christum propter nostram iustificationem.

SECUNDO quidem oportuit pati Christum propter nostram iustificationem; unde Apoc. i: *Lavit nos a peccatis nostris in Sanguine suo*; et Hebr. ix: *Sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculationem Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi.*

384. Advertendum tamen est, secundum Alexand. in iii, quod passio Christi se habet ad remissionem peccati pluribus modis. Duplex est enim passio Christi: prima in rei natura, secunda in Anima.

385. Primum enim, secundum quod est in rei natura, operatur ad deletionem peccati dupliciter; primo per modum meriti, secundo per modum satisfactionis. In peccato etiam duo sunt. Primum est macula, secundum est reatus. Macula quidem deformitas est, vel dissimilitudo ad Deum: reatus autem est obligatio ad poenam. Primo est ergo

passio Christi meritoria deletionis maculae ipsius culpa, quia meruit nobis gratiam, et omne illud quo delentur peccata; unde, Rom. viii cap., Apost. ait: *Si proprio Filio suo non pepercit, quomodo etiam cum illo non nobis omnia donavit?* Secundo autem passio Christi est satisfactoria ipsius reatus poenae, secundum quod Is. liii cap. scriptum est: *Vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit.* Item Ansel. ii *Cur Deus homo*, post praeallegatam sententiam: *Putas ne tantum modum, etc.*, statim subiungit: *Vides ergo quomodo haec vita vincat omnia peccata, si pro illis detur.* Ex his patet quod passio Christi in ipsa natura rei delet culpam ut causa meritoria gratiae ad delendum maculam, et ut causa satisfactoria ad delendum reatum et poenam.

386. Secundo autem passio consideratur secundum esse quod habet in Anima, et secundum hoc etiam valet ad deletionem peccati quatuor modis. Primo per dilectionem, secundo per fidem, tertio per compassionem, quarto per imitationem. Istis quatuor modis passio Christi coniungitur animae, et habet esse in illa. Passio igitur Christi in dilectione et fide valet ad deletionem maculae. Passio vero Christi in compassione et imitatione valet ad deletionem reatus et poenae.

FERIA SEXTA

Passio Christi per compassionem valet ad deletionem peccati ex parte charitatis excitantis et ex parte fidei efficientis.

PRIMO igitur passio Christi duobus modis valet ad deletionem peccati, sicut dicit Magister in III sent., xviii dist. Primus modus est ex parte charitatis excitantis, secundus ex parte fidei efficientis. Primus autem modus ex parte charitatis excitantis est, quia per compassionem Christi excitatur in nobis amor Dei, secundum quod, v cap. ad Rom., Apost. ait: *Commendat autem Deus charitatem suam in nobis, quoniam, quum essemus peccatores, Christus pro nobis mortuus est*; et ex hoc accendimur ad amandum eum charitatis amore quae operit multitudinem peccatorum. Secundus autem modus ex parte fidei efficientis est, quia passio Christi per fidem formatam, quae cum amore Dei sit, valet ad deletionem maculae peccati ut causa effectiva coniuncta; et hoc in adultis in fide propria; vel cum sacramento fidei, ut baptizatis, ad deletionem maculae; et hoc in fide aliena, scilicet, Ecclesiae; unde Apost. ad Rom. III cap. ait: *Iustitia Dei per fidem est Iesu Christi, quem proposuit propitiatorem per fidem in Sanguine*; id est, per fidem passionis. Ex quo relinquitur quod ex fide passionis est iustificatio, sive emundatio peccatorum.

SABBATO

Passio Christi per compassionem et imitationem valet ad deletionem poenae.

SECUNDO vero passio Christi per compassionem et imitationem valet ad deletionem reatus poenae; primo enim compassio interior est causa remissionis poenae; unde II Timoth. II: *Si compatimur, et conregnabimus*. Ad hoc enim Christus crucifixus continue in Ecclesia praesentatur, ut ad compassionem eius inflammemur. Continue est etiam ante mentis oculos proponenda dulcis passio Iesu Christi, iuxta consilium, quod Deut. xxviii cap. datum est, ubi dicitur: *Erit vita tua*, scilicet, dulcis Iesus, quasi *pendens ante te*, scilicet, in cruce, ad cordialiter compatiendum.

389. Secundo vero imitatio in actu exteriori est causa satisfactiva vel satisfactoria debita poenae; propterea ad eius compassionem hortatur Beatus Petrus I in sua, II cap., dicens: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius*. Secundum enim Aug. in lib. 83 q., ad perfectam virtutem pertinet pro loco, et tempore, non solum mortem non timere, sed nec perhorrescere genus mortis. Ad hanc igitur perfectionem Christus, ut nos suo hortaretur exemplo, in cruce voluit mori. Hinc et XII cap. Hebr. Apost. ait, exhortando nos: *Aspicientes auctorem fidei et consummatorem Iesum per patientiam*

tiam curramus ad propositum nobis certamen, qui, propositio sibi gaudio, sustinuit crucem, confusione contempta.

390. Adverte, igitur, humana tepiditas, quanti periculi sit Christi passionem non imitari, quum ab hoc omnia peccata originem sumant; unde August. *de vera Religione* ait: Omne peccatum est ex eo quod Christus contempsit; et quia refugimus quae ipse sustinuit. Appetivit autem Christus paupertatem, vilitatem, et subiectionem; homines vero eligunt divitias, delicias, et honores.

391. Sed dices: quare non eligit Christus pro nostra redemptione viam prosperitatis in qua plures haberet imitatores, quam viam adversitatis; prosperitatis dico non culpabilis? Dicendum quod hominis redemptio fieri debuit per satisfactionem pro peccato; satisfactio autem pro peccatis debet esse poenalis et afflictiva; propter quod debuit esse redemptio nostra, non per incessum per viam prosperitatis, sed potius poenalis adversitatis; propterea, si elegisset viam prosperitatis, divinae misericordiae minime conveniret, quia tunc non esset recessus a culpa. Ipse autem elegit talem in qua est recessus a peccato. Cum his omnibus concordat Alexander, ubi supra.

DOMINICA IN SEXAGESIMA

Oportuit pati Christum propter nostram glorificationem; et primo revelata est nobis gratia ratione dignitatis Christi.

TERTIO quidem oportuit Christum pati propter nostram glorificationem: Ipse autem per meritum suae passionis nos perducit ad gloriam divinae contemplationis, hic per speculum in aenigmate, in beata autem patria facie ad faciem, sicut I Ioann. III cap., scriptum est: *Quum apparuerit nobis, similes ei erimus, quando videbimus eum sicuti est.* Hinc Apoc. V cap. mystice Ioann. in persona omnium salvandorum, ait ad Christum: *Dignus es, Domine, aperire librum, et solvere septem signacula eius, quoniam occisus es; et redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, et lingua, et populo, et natione;* in quibus sacratissimis verbis triplex ratio demonstratur quare humano generi coelestis gratia revelata sit: Primo ratione dignitatis, secundo ratione mortalitatis, tertio ratione virtuositatis.

393. Primo autem ratione dignitatis quae fuit in solo Christo. Solus enim Christus Dominus dignus est aperire librum visionis divinae, et signacula septem dotium Beatorum detegere, qui Dominus est per datam sibi a Deo Patre in coelo et in terra potestatem, sicut Matth. ult. dictum est. Quia enim natura est Deus, eandem cum Patre habet na-

tiam curramus ad propositum nobis certamen, qui, propositio sibi gaudio, sustinuit crucem, confusione contempta.

390. Adverte, igitur, humana tepiditas, quanti periculi sit Christi passionem non imitari, quum ab hoc omnia peccata originem sumant; unde August. *de vera Religione* ait: Omne peccatum est ex eo quod Christus contempsit; et quia refugimus quae ipse sustinuit. Appetivit autem Christus paupertatem, vilitatem, et subiectionem; homines vero eligunt divitias, delicias, et honores.

391. Sed dices: quare non eligit Christus pro nostra redemptione viam prosperitatis in qua plures haberet imitatores, quam viam adversitatis; prosperitatis dico non culpabilis? Dicendum quod hominis redemptio fieri debuit per satisfactionem pro peccato; satisfactio autem pro peccatis debet esse poenalis et afflictiva; propter quod debuit esse redemptio nostra, non per incessum per viam prosperitatis, sed potius poenalis adversitatis; propterea, si elegisset viam prosperitatis, divinae misericordiae minime conveniret, quia tunc non esset recessus a culpa. Ipse autem elegit talem in qua est recessus a peccato. Cum his omnibus concordat Alexander, ubi supra.

DOMINICA IN SEXAGESIMA

Oportuit pati Christum propter nostram glorificationem; et primo revelata est nobis gratia ratione dignitatis Christi.

TERTIO quidem oportuit Christum pati propter nostram glorificationem: Ipse autem per meritum suae passionis nos perducit ad gloriam divinae contemplationis, hic per speculum in aenigmate, in beata autem patria facie ad faciem, sicut I Ioann. III cap., scriptum est: *Quum apparuerit nobis, similes ei erimus, quando videbimus eum sicuti est.* Hinc Apoc. V cap. mystice Ioann. in persona omnium salvandorum, ait ad Christum: *Dignus es, Domine, aperire librum, et solvere septem signacula eius, quoniam occisus es; et redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, et lingua, et populo, et natione;* in quibus sacratissimis verbis triplex ratio demonstratur quare humano generi coelestis gratia revelata sit: Primo ratione dignitatis, secundo ratione mortalitatis, tertio ratione virtuositatis.

393. Primo autem ratione dignitatis quae fuit in solo Christo. Solus enim Christus Dominus dignus est aperire librum visionis divinae, et signacula septem dotium Beatorum detegere, qui Dominus est per datam sibi a Deo Patre in coelo et in terra potestatem, sicut Matth. ult. dictum est. Quia enim natura est Deus, eandem cum Patre habet na-

turam; ut quae per Deitatem a Deo Patre accepit, nobis per humanitatem apparens possit communicare. Unde I Ioann. 1: *Unigenitus, qui est in sinu Patris, ipse enarravit.* Ex hoc enim, quod hic dicitur, apparet falsitas illius erroris quod quidam minus eruditi in vera theologia, dialectice nugantes, asserere voluerunt neminem ante iudicium pervenire posse ad facialem visionem Dei. Si enim liber sapientiae Dei et visionis divinae in quo omnia leguntur merito passionis Christi, ut hic apparet, nobis apertus est; quid causae esse potest quare divinae visionis effectus ulterius differatur, quum causa iam sit completa, quae est meritum passionis Christi? In huius enim mysterium, Christo in cruce mortuo, *velum templi scissum est*, ut dicitur Luc. xxiii: *Et latus Christi apertum est*, Ioann. xix cap., ait: *Et exiit Sanguis et aqua*; ut in Sanguine redempti a diaboli servitute, et aqua baptismatis vel lacrymarum poenitentia abluti a propriis sordibus, intremus ad videndum interiora Christi, quae sunt ipsius Deitas, per ostium quod est sancta Humanitas sua; et, revelato velamento, propalata Sanctorum via, abluti corpus aqua munda, introeamus ad contemplanda Sancta Sanctorum in Sanguine Christi, qui nunciavit nobis novam viam et viventem per velamen, id est, per Carnem suam, ut dicit Apost. Hebr. x cap.

FERIA SECUNDA

Revelata est nobis gloria ratione mortalitatis seu per mortem Christi.

SECUNDO autem humano generi revelata est gloria ratione mortalitatis, quia pro ea nobis revelanda Christus mortuus est. Si ergo ex parte nostra, quia purgati et mundati non sumus, quantum in nobis est a culpa, impedimentum non fuit ex parte Dei et Christi, postquam nos per mortem suam redemit, utique impedimentum non erit quin reveletur nobis gloria paradisi; et hoc est quod Ioann. subdit: *Quoniam occisus es, et redemisti nos Deo in Sanguine tuo.* Aequitas enim divinae iustitiae requisivit ut homo sine morte liberari non posset, qui prius debuisset subiisse mortem, quam Deum offendisse per culpam mortalem. Non tamen mors cuiuscumque hominis sufficebat ad nostram redemptionem, quia omnes peccatores erant; et peccatoris mors non meritoria, sed debita iudicatur.

395. Oportuit ergo hominem qui pro hominibus moreretur innocentem esse, qui pro nocentibus subiret mortem; propterea innocens Christus congruissime agno assimilatur. Nec insuper mors cuiuscumque innocentis sufficeret sibi ipsi, nedum aliis sufficere posset; licet enim forte, si quis innocens esse valeret, mors eius sufficeret ad lucrandum sibi a Deo immortalem vitam, aliis tamen eius mors non sufficeret ad salutem. Nihil enim quac-

cumque creatura aequale habet quod laeso honori Dei per primi hominis praevericationem rependere posset. Oportuit ergo hominem innocentem esse qui posset pro homine mori, et Deum esse qui aequalem placationem poneret irae Dei. Si enim mediator Dei et hominum homo Christus Iesus Deus est, ut aequale sit meritum praemio quod meretur; hoc est, ut homo pro hominibus moreretur, ut sic redimeret eos in Sanguine suo, redimeret, inquam, a culpa ad gratiam, ut qui fuerant inimici Dei per culpam reconcilientur Deo per dilectionem consummatam et veram.

FERIA TERTIA

Revelata est nobis gloria ratione virtuositatis cooperantium ad meritum passionis.

TERTIO autem revelata est nobis gloria paradisi ratione virtuositatis, scilicet, cooperantium per bonam vitam ad meritum passionis Filii Dei. Licet enim haec redemptio omnium esset per sufficientiam, etiam si millia millium mundorum forent qui essent hominibus pleni, non tamen per efficientiam, nisi illorum qui cooperantur per opera virtuosae; unde Ioann. xi cap. scriptum est, quod: *Iesus moriturus erat pro gente: et non tantum pro gente, sed ut filios Dei qui erant dispersi congregaret in unum.* Non enim pro sola gente Iudaeorum mortuus est Christus, nec pro omnibus gen-

tibus liberandis moriebatur¹; sed ut ex omni tribu et lingua et populo et natione filios Dei in unitate fidei et agnitione Filii Dei congregaret. Ad litteram autem intelligendum est quod Tribus dicitur ex tribus filis Noe, ex quibus post diluvium omne genus humanum in terra disseminatum est, sicut patet Gen. ix. Linguae sunt 72, in quas divisus est mundus ad turrin Babel. Gen. xi. Populi autem in una lingua diversi sunt. In unoquoque populo diversae sunt nationes, scilicet, in diversis patriis nati; unde Act. ii: *Erant in Ierusalem habitantes Iudaei, viri religiosi ex omni natione quae sub coelo est;* igitur, sub diversis tribubus, sunt 72 linguae.

397. Ex quo colligitur quod nullum genus, nullus sexus, nulla conditio hominum exclusae est a gratia et merito passionis Christi; unde Act. x Beatus Petrus dicit: *Non est personarum acceptor Deus: sed in omni gente quae timet Deum, et operatur iustitiam, acceptus est illi.*

398. Similiter quoque intellige iuxta mysticum intellectum in his quatuor vocabulis quadruplicem corruptionem a qua Christus humanum genus caritate sua redemit. Prima est naturae, secunda est sermonis, tertia est operis, quarta est originis.

399. Prima enim corruptio est naturae, quam, sci-

¹ Pro omnibus tamen hominibus Christus mortuus est, iuxta illud I Cor. xv, 22: « Sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur ». Quod et S. Auctor infra explanat.

licet, in natura operatur peccatum et culpa. Natura nempe rationalis in tribus consistit; scilicet, in ratione, voluntate, et facultate; ideo igitur Christus ex omni tribu redemit qui ex hac triplici corruptione naturae, scilicet, rationis, voluntatis, et facultatis, suos misericorditer liberavit. Secunda est corruptio sermonis quae per linguam significatur. Tertia est corruptio operis quae per populum denotatur; populus enim animae eius opera sunt. Quarta est corruptio originis quae intelligitur per nationem.

400. Christus ergo ex omni tribu, lingua, populo, et natione redemit, qui ex omni corruptione naturae verbi, operum, et originis suos per sanctissimam passionem et mortem liberare dignatus est. Unde Apost. Rom. v cap. ait: *Iudicium quidem ex uno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in iustificationem.*

401. Si enim unius delicto mors regnavit per unum, multo magis abundantiam gratiae et donationis et iustitiae accipientes in vita regnabunt per unum Iesum Christum. Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic per unius iustitiam in omnes homines in iustificationem vitae. Igitur ex his omnibus patet quod Christus mortuus est propter glorificationem nostram. Hinc Aug. ait: Per Redemptoris nostri mortem de tenebris ad lucem, de morte ad vitam, de corruptione ad incorruptionem, de exilio ad patriam, de luctu ad gaudium, de terris ad coeleste regnum vocati sumus. Haec ille.

FERIA QUARTA

Passionis et crucis Christi imitatio et dilectio.

PASSIONEM igitur Domini, atque crucem diligere et imitari debet omnium mortalium vita, quam finivit per crucem ipse Dominus immortalis, pro nobis factus mortalis, non ut maneret mortalis, sed ut mortalis vita fieret immortalis; quod efficere ipsa charitas docet, suadet veritas, necessitas omnino compellit, rependenda gratitudo trahit, ut advertamus quantae dignitatis extitit homo qui Deo inimicari potuit talibus inimicitis non solvendis, nisi per acerbissimam Domini passionem; quantum Deo displicuerit peccatum, ac quam magni ponderis extiterit, ut pro illo Dei Filium necesse esset pervenire ad crucem.

403. Quae dignatio, quae humilitas, quae charitas ineffabilis, ut voluntarie Dei Filius pro nobis in carne pateretur crucem per quam, quasi per scalam salutis, omnes possemus conscendere ad gloriam sempiternam; quam nobis misericorditer largire dignetur ipse Dei Filius Iesus pro nostra gloria crucifixus, cui, cum Patre et Spiritu sancto, sit omnis honor et gloria, gratiarum actio, decus, et imperium per infinita saecula saeculorum. Amen.

FERIA QUINTA

Abyssus admirationis ex contemplatione passionis Christi.

AFFLICTUS sum et humiliatus sum nimis, rugiebam a gemitu cordis mei. Domine, ante te omne desiderium meum (PSAL. XXXVII). Ad contemplandum sacramentum Dominicae Passionis, licet omnium nostrum ad hoc desideria inardescant, tamen imbecillitas humani ingenii omnino insufficiens est. Porro quum in Christo Iesu esset divinitas, quia Filius unicus Dei erat, et anima rationalis a Deo creata, atque caro de Virgine sumpta, ipsa rei magnitudo stupendam abyssum admirationis ingerit menti, atque incomprehensibilitatem tanti mysterii protestatur, scilicet, quod Dei Filius tam aspera pro nobis voluerit pati, atque in cruce opprobriosissime mori; quod intelligens a rationali natura non posse comprehendi, Eccl. i, ait: *Altitudinem coeli, ecce divinitas Christi, et latitudinem terrae, id est, carnis in passionibus dilatatae, et profundum abyssi, id est, eius animae in doloribus abyssatae, quis dimensus est?* quasi dicat: nulla rationalis et creata natura; sed ante omnia ipsa admiratio animi propulsans atque interrogans ait: *quum Deus dixit, et facta sunt, ipse mandavit, et creata sunt (PSAL. XXXII), cur pro nostra redemptione tot et tanta supplicia passus est?*

405. Ad hoc respondet Haymo in quodam sermone in mysterio dicens, quod inter misericordiam et veritatem difficilis altercatio fuit; veritas enim in adiutorium, et concilium sibi iustitiam advocavit; misericordia autem pacem in subsidium invocavit; ambae communiter divinae sapientiae arbitrium elegerunt; partibus igitur in praesentia arbitri constitutis, misericordia pacis instructa concilio, taliter allegavit: Quum Deus summa bonitate fecerit hominem ad imaginem et similitudinem suam, indignum est ut tam digna creatura tota pereat, et Deus fraudetur proposito suo; qui propterea fecit hominem, ut illum cognosceret, cognitum diligeret, et dilectum haberet; si ergo talem ex toto puniret, nulla prorsus bonitas, immo potius crudelis esset impietas. Non ergo *obliscatur misereri Deus, nec contineat in ira sua misericordias suas (PSAL. LXXVI)*. Veritas autem, iustitiae freta consilio, ad hoc respondet: Quum Deus summa aequitate propter peccatum clauserit ianuam Paradisi collocans Cherubin apud Paradisum ut Angelus diabolum et hominem igneo gladio effugaret, indignum est, ut eam referet indignis, ne sanctum Dei canibus, vel margaritas spargat ante porcos. Psal. xiii: *Omnes enim declinaverunt, simul inutiles facti sunt; non est qui faciat bonum.* Iob. xiv: *Omnes enim immundo semine concepti sunt.* Psal. lxxvii: *Et apposuerunt adhuc peccare ei.* Ad haec misericordia respondet: Quod quamvis homo valde peccaverit, postea tamen perfecte poenituit; ideo quod ante amisit per culpam re-

cuperare debet per poenitentiam; Ezech. xxxiii: *Quacumque enim hora peccator conversus fuerit, et ingemuerit, vita vivet et non morietur.* E contra Veritas respondet: Licet homo per pecuniam culpam deleverit, perfectam tamen innocentiam pecunia non restituit, quia remanet semper fomes peccati, languor naturae, et tyrannus carnis; ideo quum possit poenam auferre, non potest tamen gloriam restituere.

406. His et talibus obiurgationibus divina sapientia cogitavit cogitationes pacis, et vidit quod iustitia laederetur, nisi sufficiens poena pro omnibus solveretur; sed misericordia desperiret, si quemlibet sufficienti poena puniret; unde ut tam misericordiae, quam iustitiae satisfaceret, iudicavit ut filius Dei assumeret in se poenam pro omnibus, et donaret per se gloriam universis. Ac per hoc iustitia et pax osculatae sunt et complexae sunt; alius nullus enim invenitur *dignus aperire ianuam Paradisi, nisi leo de tribu Iuda; qui aperit, et nemo claudit, claudit et nemo aperit* (Apoc. v). Vix enim cuiquam alii sua sufficiebat iustitia, nedum sufficeret universis. Haec ille.

FERIA SEXTA

Oratio ad Crucem.

Ut igitur Passione sua nos redimeret, et per eam sempiterna gloria dignos efficeret, assumpta nostra passibili carne in temporis plenitudine, omnem dolorem, poenam, confusionem et maiorem in cruce perpeti dignatus est.

408. Erige igitur, mens devota, ad illud vitale lignum oculos cordis tui; et quia non decet Virginem Matrem Dei in tanta hodie moestitia laborantem, advocatam pro nostra indigentia postulare; ne tanti beneficii, scilicet, Dominicae Passionis reperiamur ignari et ingrati, tu, sanctissima Crux, esto *refugium nostrum et virtus*, illuminans mentes nostras splendoribus tuis; inflamma cor nostrum ardoribus tuis; roborata vires nostras virtutibus tuis; sine enim lumine tuo caeci sumus; sine calore tuo frigidi sumus; sine robore tuo fragiles sumus; sine sensu tuo animales sumus et brutales; sine dulcedine tua amari sumus. Tu medela infirmorum, tu thesaurus perfectorum, tu es decus salvandorum. O sanctissimum lignum vitae, succurre miseris, refove pusillanimes, iuva debiles, dirige devios: tu pugnantium armatura, tuque pelagus gratiarum. Ad te igitur dirigimus preces nostras, ut ex abundantia infinitorum thesaurorum tuorum, nobis impetres sensum et intellectum, ut contemplando ingredi valeamus illas

infinitas abyssus dolorum, confusionum, atque mysteriorum illius qui te pretiosissimo Sanguine suo consecravit. Praeterea te adorantes supplices exoramus, atque humiliter salutamus dicentes: *O Crux, ave, spes unica, hoc passionis tempore auge piis iustitiam, reisque dona veniam. Amen.*

SABBATO

Abyssus incomprehensibilis poenaltatis in Passione Christi. Plenitudo cognitionis.

AFFLICTUS sum et humiliatus sum nimis, etc. iterum ibi supra. In quibus sacratissimis verbis tres abyssus Dominicae Passionis mystice describuntur. Prima est abyssus incomprehensibilis poenaltatis, quia Propheta in persona Domini ait: *Afflictus sum*, etc. Secunda est abyssus incomprehensibilis humilitatis; unde Propheta subdit: *Et humiliatus sum nimis; rugiebam a gemitu cordis mei*. Tertia est abyssus incomprehensibilis utilitatis; unde subiunxit Propheta dicens: *Domine, ante te omne desiderium meum*.

410. Prima pars principalis Dominicae passionis.

411. Primo igitur circa Dominicam Passionem contemplerur incomprehensibilem abyssum poenaltatis, quia summa Veritas per os Prophetae hoc de se testatur, dicens: *Afflictus sum*.

412. Et quis, quaeso, exprimeret sufficiat dolores et afflictiones, quas in sua Passione sustulit Christus,

quum etiam omnibus rationalibus creaturis incomprehensibiles sint? ut tamen aliquammodo comprehendere valeamus incomprehensibilitatem, et abyssalem immensitatem eorum, tria ad praesens de ipso Domino praemittenda consideremus: Primo, plenitudinem cognitionum; secundo magnitudinem occasionum; tertio multitudinem rationum.

413. Primo consideremus plenitudinem cognitionum. Ab instanti conceptionis suae ex unione divini Verbi tres habuit cognitiones in mente sua. Primo habuit cognitionem praeteritorum; secundo habuit cognitionem praesentium; tertio habuit cognitionem futurorum. Haec tres cognitiones fuerunt quasi tres altissimi montes super quos erecta et fundata fuit crux Domini nostri Iesu Christi, de quibus Propheta ait, Psal. lxxxvi: *Fundamenta eius in montibus sanctis*. Ex quo patet quod inter cetera, maxime tria principaliter semper cognita erant in mente Christi. Primo enim peccata quae contra Deum in praeterito patrata erant, et quae in praesenti committebantur, et quae in futuro committi debebant; secundo omnia tormenta quae antea passus erat, tunc patiebatur, et quae in futuro passurus erat, proinde Ioann. xviii, dicitur: *Sciens itaque Iesus omnia quae ventura erant super eum*. Tertio cognovit omnia martyria, supplicia omnia, et omnes labores quae sustinuerunt omnes iusti, omnes tunc existentes, et omnes qui usque ad finem saeculi futuri sunt, quorum omnium ipse caput erat. Et haec omnia supradicta, et omnes duodecim duplicatas rationes, et aspectus

earum, de quibus statim subdemus, simul plenius clariusque magis distincte vidit et cognovit, quam aliqua mens humana posset intelligere aliquid singulare.

DOMINICA IN QUINQUAGESIMA

Abyssus poenalitatis ex magnitudine occasionum, seu crucis.

SECUNDO consideremus magnitudinem occasionum, scilicet, crucis eius. Tria siquidem fuerunt semper in Christo Iesu in hoc saeculo quoad vixit, ex quibus est formata mentalis crux eius. Primum fuit immensus amor; secundum immensus dolor; tertiumque fuit immensum gaudium. Nam sicut duo ligna se intersecantia constituunt crucem, quae in medio clavo nectuntur; sic dolor et gaudium constituunt Christi mentalem crucem, ut gaudium erigatur in altum propter honorem divinum, et dolor in transversum propter nostrum flagitium, et haec duo in amore quasi in clavo medio nectuntur, aut potius ab ipso amore illa duo aequaliter oriuntur tamquam a principio radicali.

415. Primo ergo mensura ab omni creatura immensurabilis Dominicae crucis fuit immensus amor, a quo processit. Nam tanta extitit, quantus ad Deum et ad proximum amor fuit; quia enim fuit

unitus Verbo personali unione, tota capacitas naturae ipsius, quae ex personali unione dilatata extitit, tota amore repleta fuit, immo tota fuit amor in Verbo. Secundo etiam mensura et magnitudo Dominicae crucis tanta fuit, quantus extitit dolor in mente eius, et poena in carne. Pro cuius intellectu sciendum est, secundum Alex. de Ales in III, quod dolores Christi fuerunt poenales, maxime propter duo. Primo quia erant contra naturam patientis; secundo quia erant contra voluntatem naturalem sensualitatis. Insuper est notandum, quod differunt materialiter a doloribus poenae; nam poenae variantur in corporis membris secundum ipsarum poenarum diversitatem, et membrorum vivacitatem et sensibilitatem. Dolores vero variantur in mente secundum eius vivacitatem, atque naturalem et accidentalem dispositionem, necnon et secundum varietatem obiectorum ipsorum dolorum; nihilominus membrorum poena in momento per dolorem menti communicatur; atque dolor mentis quasi absque mora per poenam ipsi corpori habet communicari. Ex quo patet omnes mentales dolores, qui ab instanti conceptionis fuerunt in mente eius, per indicibiles, ac variatas poenas resolvebantur in Corpus suum sanctissimum, secundum diversitatem obiectorum suorum dolorum; necnon et omnes eius corporales poenae secundum earum diversitatem et acerbitatem in eius mentales dolores modo inexplicabili resolvebantur. Denique quantum Deum et proximum adamavit; tantum, sicut infra dicitur, de

earum, de quibus statim subdemus, simul plenius clariusque magis distincte vidit et cognovit, quam aliqua mens humana posset intelligere aliquid singulare.

DOMINICA IN QUINQUAGESIMA

Abyssus poenalitatis ex magnitudine occasionum, seu crucis.

SECUNDO consideremus magnitudinem occasionum, scilicet, crucis eius. Tria siquidem fuerunt semper in Christo Iesu in hoc saeculo quoad vixit, ex quibus est formata mentalis crux eius. Primum fuit immensus amor; secundum immensus dolor; tertiumque fuit immensum gaudium. Nam sicut duo ligna se intersecantia constituunt crucem, quae in medio clavo nectuntur; sic dolor et gaudium constituunt Christi mentalem crucem, ut gaudium erigatur in altum propter honorem divinum, et dolor in transversum propter nostrum flagitium, et haec duo in amore quasi in clavo medio nectuntur, aut potius ab ipso amore illa duo aequaliter oriuntur tamquam a principio radicali.

415. Primo ergo mensura ab omni creatura immensurabilis Dominicae crucis fuit immensus amor, a quo processit. Nam tanta extitit, quantus ad Deum et ad proximum amor fuit; quia enim fuit

unitus Verbo personali unione, tota capacitas naturae ipsius, quae ex personali unione dilatata extitit, tota amore repleta fuit, immo tota fuit amor in Verbo. Secundo etiam mensura et magnitudo Dominicae crucis tanta fuit, quantus extitit dolor in mente eius, et poena in carne. Pro cuius intellectu sciendum est, secundum Alex. de Ales in III, quod dolores Christi fuerunt poenales, maxime propter duo. Primo quia erant contra naturam patientis; secundo quia erant contra voluntatem naturalem sensualitatis. Insuper est notandum, quod differunt materialiter a doloribus poenae; nam poenae variantur in corporis membris secundum ipsarum poenarum diversitatem, et membrorum vivacitatem et sensibilitatem. Dolores vero variantur in mente secundum eius vivacitatem, atque naturalem et accidentalem dispositionem, necnon et secundum varietatem obiectorum ipsorum dolorum; nihilominus membrorum poena in momento per dolorem menti communicatur; atque dolor mentis quasi absque mora per poenam ipsi corpori habet communicari. Ex quo patet omnes mentales dolores, qui ab instanti conceptionis fuerunt in mente eius, per indicibiles, ac variatas poenas resolvebantur in Corpus suum sanctissimum, secundum diversitatem obiectorum suorum dolorum; necnon et omnes eius corporales poenae secundum earum diversitatem et acerbitatem in eius mentales dolores modo inexplicabili resolvebantur. Denique quantum Deum et proximum adamavit; tantum, sicut infra dicitur, de

iniuriis iniuriati, atque iniuriantis doluit, et poenam sensit.

416. Tertio immensurabilis mensura et magnitudo Dominicae crucis fuit immensum gaudium ipsius Christi. Nam secundum Alex. de Ales in III, propterea fuit meritoria, quia fuit in parte rationali, sicut volitum et placitum.

417. Inaestimabile tamen erat gaudium, quia delectatio in superiori parte animae eius, in qua, scilicet, fruebatur. Nam quantum dilexit Deum et proximum, tantum dolebat et laetabatur; de iniuriis offensi et offensoris non utique fuisset virtuosus dolor, nec etiam gratus Deo, si doluisset invitus; quinimmo sicut aliis fruebatur virtutibus, sic et ista fruebatur suarum virtutum summa. Proinde in hunc dolorem, sicut in rem sibi placitissimam, et a se inaestimabiliter praedilectam, toto mentis ferebatur conatu. Amplius addi potest, quod licet odisset Dei iniurias, tamquam summe impias et iniquas, tamen gaudebat et conabatur tota voluntate illa mala odisse, et quod mirabilius est, in hoc respectu Dominus plus doluit pro malis daemonum et damnatorum, licet redemptio ad eos non transiret, quam pro culpis electorum suorum; immo tanto amplius, quanto maior malitia, maiorque iniuria Dei continebatur in eis.

FERIA SECUNDA

Abyssus poenalitatis ex multitudine rationum doloris.

TERTIO consideremus multitudinem rationum, scilicet, ex quibus dolor eius tantae magnitudinis fuerit, quod apud humanam et Angelicam intelligentiam incomprehensibilis erat. Hoc quidem dolore, sicut praedictum est, ab instanti suae conceptionis, dum vixit in carne mortali, semper mens eius plena fuit, ac per multas ac varias poenas in organo sui humani esse resolvebatur, secundum varietatem obiectorum diversorum, sicut praetactum est. Et licet multae huius doloris rationes dari possint; tamen duodecim fructus ligni vitae merito dici possunt. Hoc siquidem lignum, quod Christus est ex utraque parte fluminis, scilicet, humanitatis promerentis, et divinitatis meritum dilatantis, per singulos menses afferebat hos duodecim fructus, id est, fructiferas rationes, sicut Apoc. xxii mystice designatur. Ad quos gustandum hortatur Apost. ad Philipp. II, cum ait: *Hoc enim sentite in vobis, quod et in Christo Iesu*; qui, scilicet, videndo praeterita, praesentia et futura, propter duodecim duplicatas rationes amando dolebat, et laetabatur ex amore, dolore, et gaudio, quasi dicat Apostolus: Non tantum cum uno sensuum animae vestrae, scilicet, visus aut gustus, sed etiam cum omnibus quinque sentite

eius amorem, eius dolorem, eius gaudium in dolendo; et hoc potest esse thema in festo Sanctae Crucis.

419. Has igitur duodecim fructiferas rationes per ordinem subiungamus.

420. Prima ratio est offensionis; secunda est ignorantiae; tertia refectionis; quarta reverberationis; quinta compassionis; sexta incisionis; septima deformationis; octava fornicationis; nona contritionis; decima privationis; undecima obligationis; duodecima abbreviationis. Unde merito Propheta in persona Domini ad Patrem ait, Psal. lxxxvii: *Omnes fluctus tuos induxisti super me.* Glossa, id est, omnes passiones. Et alibi idem ait, Psal. lxxviii: *Veni in altitudinem maris, scilicet, amaritudinum, et tempestas, scilicet, mortis, demersit me.* Loquitur Christus mortuus per evidentiam facti.

FERIA TERTIA

Rationes doloris. — Ratio offensionis.

ERIGE iam mentis oculos, anima Deo devota, ad crucis Christi triumphale vexillum, et tres suavissimos fructus huius suavissimi ligni, seu tres lapides pretiosos atque splendentes contemplare in summitate illius, et tres in dextro eius cornu, aliosque tres in sinistro, et in imo ipsius crucis alios tres. Et ut praedicti duodecim fructus

divisi, seu partiti, medullitus et avidius saporentur, quaelibet praedictarum rationum dividatur in duas, ut sic duplicatae duodecim rationes inexplicabilis crucis Christi in vigintiquatuor rationes consurgant, quasi vigintiquatuor horae naturalis diei, in quibus speculando conversabatur et cruciabatur Filius Dei Iesus, iuxta vaticinium Zach. xiv cap., qui ait: *Est dies una, quae nota est Domino, etc.*

422. Prima ratio est offensionis. Duo aspectus continue erant in mente Iesu. Primus ad dilectum Deum; secundus ad dilectum proximum.

423. Primus aspectus erat ad dilectum Deum; proinde quantum dilexit aeternum Patrem, tantum doluit de qualibet offensa eius; et quantum dilexit aeterni Patris gloriam, tantum doluit peccati contra eum ignominiam. Amplius, tantum dolorem sumpsit pro qualibet culpa, quantum erat gravis aeterni Patris iniuria, et quantum requirebat emenda. Et si unius mortalis iniuriae infinita est gravitas, quanta erit tunc omnium simul? Ad quamlibet quidem singularem culpam, seu iniuriam, seu contumeliam summi Patris, habuit singularem aspectum. Sume tibi exemplum de filio summi Imperatoris; qui si dilectum Patrem cerneret a vilissimo ribaldo per lutum et sterces, per capillos et barbam contumeliose trahi, et pugnis, et calcibus os, et faciem eius contundi, quanta is amaritudine repleretur? utique quantum diligeret eum, ac quanto ignominiosius tractaretur. Multo quidem id perfectius erat in Christo, ut ex se patet.

424. Secundus Christi aspectus erat ad dilectum proximum; unde quantum dilexit eos, qui suum offende-
bant Patrem, tantum dolebat de tali offensione. Et ut sequamur exemplum filii praedicti Imperatoris, si tanta dilectione filius ille ad ribaldum afficeretur quod se in eum cordialiter transformeret, ut quasi sibi ac si illa fecisset imputaret ad poenam, quantus dolor multiplicaretur in corde eius? Pro praedictis duobus aspectibus Propheta (PSAL. cviii), ait: *Fiant filii eius orphani, et uxor eius vidua*. In quo vero duplex viduae indicatur dolor. Primus ex morte mariti; secundus, quia or-
bati patre sunt eius filii; ut mystice innuatur duplex praedictus amor et dolor: amor ad Deum et proximum, et dolor de mortali offensa Dei, et damno offendentis proximi.

FERIA QUARTA CINERUM

Ratio ignorantis.

SECUNDA ratio est ignorantis. Duo alii aspectus
Serant in mente Iesu circa humanum genus, scilicet, quia videbat illud ignorare duo. Primo, quantum fuit beneficium suae humanitatis; secundo, quantus fuit in assumendo humanam naturam amor suae immensissimae charitatis, qui, scilicet, eum humanari fecit. Has igitur ignorantias in humano genere semper Christus recognoscens, tantum dolorem in mente sua de illis sumpsit, quantum erat be-

neficium suae humanitatis, et quanta fuit in hoc magnitudo suae charitatis cum qua et carnem assumpsit, et pro nobis in cruce mori voluit. Et quae natura humana, vel Angelica exprimere posset magnitudinem beneficii assumptionis nostrae humanitatis in hoc erga nos suae immensissimae charitatis? Proinde Ambrosius ait: Tristis erat, quia parvulos nos relinquebat; parvulos, inquit, id est, de utroque beneficio ignorantes.

FERIA QUINTA

Ratio recessionis.

TERTIA est recessionis. Duo alii aspectus erant
in mente Christi. Primus, quo intelligebat magnitudinem poenae ex qua debebat mors inferri; secundus, quia cognoscebat quantum seipsum diligebat qui debebat mori. Ex hoc duplici aspectu in mente eius tantus generabatur dolor, quanta erat poena, ex qua moriturus erat, et quantus erat amor, quem ad seipsum habebat. Et de hoc duplici aspectu (MATT. xxvi) Dominus ait: *Tristis est anima mea usque ad mortem*, scilicet, quia video poenam quam debeo sustinere, et amorem quo me diligo, et teneor me diligere. Et quia nullus in humana natura, neque totum humanum genus sufficiebat hoc intelligere, et sibi compati, atque sibi regratiari, ideo vice omnium electorum

sibiipsi condoluit, sicut Deo in assumpta natura pro humano genere patienti. Unde sicut in aliis, sic et in hoc omnium electorum suorum supplevit defectum, totum se relinquens in gratiarum actione Deo et sibiipsi de tanto beneficio electis collato, et in seipso nos omnes fecit recognoscentes; in quo et nos reputamur plene grati de beneficio redemptionis, et causa conrucifixi similitudini mortis eius.

FERIA SEXTA

Ratio reverberationis.

SECUNDO adduntur aliae tres rationes.
428. Prima ratio est reverberationis. Duo alii aspectus erant in mente Domini nostri Iesu Christi. Primus ad suae dulcissimae Matris amorem; secundus ad suae amorosissimae Matris dolorem. Quia enim intelligebat dulcissimam Matrem suam super omnes alias creaturas ex suo amore incurabilibus doloribus plenam, tantum in mente sua dolebat, quantum amorosissimam Matrem suam diligebat, et quanti erant dolores in corde Virginis Matris. Sed quum beata Virgo in cognitione omnium dolorum Christi illustrata fuerit, et in charitate perfecta ad Filium fuerit sublimata, tantum de eis doluit, quantum id status maternae excellentiae requirebat; et hi materni dolores continue mentem Filii sagittabant. Proinde Ier. Thren. 1, in persona

Domini ait: *O vos omnes qui transitis per viam, attendite, et videte si est dolor, sicut dolor meus, scilicet, hoc duplici aspecto considerato.*

SABBATO

Ratio compassionis.

SECUNDA ratio est compassionis; quia enim Christus caput erat omnium electorum, duo quoque alii aspectus erant in mente eius. Primus ad omnes martyrum poenas; secundus ad aliorum salvandorum labores et meritoria opera. Ex hoc vero duplicato aspectu tantus in anima eius generabatur dolor, quanta erant omnium aliorum iustorum laboriosae atque meritoriae operationes; nam omnium Martyrum dolores per compassionem ita suscepit Iesus Christus, quod multo amplius et dolorosius fuerant infixi cordi eius, quam in Martyribus qui illa supplicia sustinuerunt; necnon et omnium electorum labores non solum in generali excepit in corde suo, sed etiam singulariter singulos multo distinctius atque perfectius, quam illi qui pro suo nomine illos sustinuerunt. Proinde in persona Domini de hoc duplici aspectu Propheta ait: *Sicut aqua effusus sum, et dispersa sunt omnia ossa mea.* Ossa quidem fortia Martyres extiterunt, quos propter tormentorum asperitatem dispersos dicit. Alii vero electi, quasi guttae sudoris Christi, propter labores eorum de eius corpore effusi sunt, qui

omnes in Christi sanguine sudores mystice demonstrantur; nam sanguis ad Martyres, et sanguineus sudor ad ceteros electos et iustos convenientius adaptari potest.

DOMINICA I. QUADRAGESIMAE

Ratio incisionis.

TERTIA ratio est incisionis. Alios quoque duos aspectus habuit Filius Dei Christus. Primum ad omnes mortales culpas; secundum ad omnes infirmitates nostras. Ex hoc duplici aspectu tantum in anima sua dolebat, quot et quantae erant mortales culpaе, per quas praescindebantur membra eius ab eo, et quot et quantae erant infirmitates mentales et corporales suorum pretiosorum membrorum. Et de hoc duplicato dolore, Ierem. ait: *Fovis interficit gladius, scilicet, mortalis culpaе membra Christi praescindentis, et domi mors similis est, videlicet, cuiuslibet infirmitas membrorum quodlibet infirmantis.* Stupendum quidem excessum doloris sumit ratio supradicta ex respectu gratiae capitis, quo redemptor et emendator est omnis mali, quod inflictum fuit per peccatum. Ideo sumpsit Iesus haec omnia lamentanda et deploranda ut sua; non quidem ad committendum, quia peccatum non sumpsit, sed ad perfecte solvendum et satisfaciendum, quia ad hoc venit intantum, quod omnium personam induens pro omnibus sa-

tisfecit. Proinde mystice dici potest quod ipse est ille magnus peccator et poenitentiatus pro omnibus et in omnibus, pro cuius poenitentia [†] gaudium est in coelo plusquam super omnibus ordinibus Angelorum, qui digna poenitudine non egerunt.

FERIA SECUNDA

Ratio deformationis.

TERTIO superadduntur aliae tres rationes. 432. Prima ratio est deformationis. Etiam alios duos aspectus habebat Christus in anima sua. Primus erat ad animae imaginem; secundus ad animae similitudinem. Proinde videns horrendam deformationem, quam consequitur anima ex perpetratione mortalis culpaе, tantum doluit de illius deformatione, quanta erat nobilitas seu formositas imaginis animae ad imaginem Dei formatae, et quanta erat excellentia similitudinis Dei in illa; unde Ieremias (THREN. IV), admiranter stupefactus in persona Domini, ait: *Denigrata est super carbones facies eorum, scilicet, quantum ad imaginem et quantum ad similitudinem.* Quum enim Christus esset legitimus animarum sponsus, perfecte diligens animarum decorem, in doloribus et angustiis suis totum se reliquit, et per cineres malitiarum

[†] Peccator, poenitentia et similia verba latissimo et improprio sensu accipienda sunt, ut patet.

omnes in Christi sanguine sudores mystice demonstrantur; nam sanguis ad Martyres, et sanguineus sudor ad ceteros electos et iustos convenientius adaptari potest.

DOMINICA I. QUADRAGESIMAE

Ratio incisionis.

TERTIA ratio est incisionis. Alios quoque duos aspectus habuit Filius Dei Christus. Primum ad omnes mortales culpas; secundum ad omnes infirmitates nostras. Ex hoc duplici aspectu tantum in anima sua dolebat, quot et quantae erant mortales culpaе, per quas praescindebantur membra eius ab eo, et quot et quantae erant infirmitates mentales et corporales suorum pretiosorum membrorum. Et de hoc duplicato dolore, Ierem. ait: *Fovis interficit gladius, scilicet, mortalis culpaе membra Christi praescindentis, et domi mors similis est, videlicet, cuiuslibet infirmitas membrorum quodlibet infirmantis.* Stupendum quidem excessum doloris sumit ratio supradicta ex respectu gratiae capitis, quo redemptor et emendator est omnis mali, quod inflictum fuit per peccatum. Ideo sumpsit Iesus haec omnia lamentanda et deploranda ut sua; non quidem ad committendum, quia peccatum non sumpsit, sed ad perfecte solvendum et satisfaciendum, quia ad hoc venit intantum, quod omnium personam induens pro omnibus sa-

tisfecit. Proinde mystice dici potest quod ipse est ille magnus peccator et poenitentiatus pro omnibus et in omnibus, pro cuius poenitentia [†] gaudium est in coelo plusquam super omnibus ordinibus Angelorum, qui digna poenitudine non egerunt.

FERIA SECUNDA

Ratio deformationis.

TERTIO superadduntur aliae tres rationes. 432. Prima ratio est deformationis. Etiam alios duos aspectus habebat Christus in anima sua. Primus erat ad animae imaginem; secundus ad animae similitudinem. Proinde videns horrendam deformationem, quam consequitur anima ex perpetratione mortalis culpaе, tantum doluit de illius deformatione, quanta erat nobilitas seu formositas imaginis animae ad imaginem Dei formatae, et quanta erat excellentia similitudinis Dei in illa; unde Ieremias (THREN. IV), admiranter stupefactus in persona Domini, ait: *Denigrata est super carbones facies eorum, scilicet, quantum ad imaginem et quantum ad similitudinem.* Quum enim Christus esset legitimus animarum sponsus, perfecte diligens animarum decorem, in doloribus et angustiis suis totum se reliquit, et per cineres malitiarum

[†] Peccator, poenitentia et similia verba latissimo et improprio sensu accipienda sunt, ut patet.

nostrarum infudit, ut faceret de se lavacrum ad lavandum et delendum tantam turpitudinem ac maculam peccatorum imaginis et similitudinis animae nostrae. Et quis exprimere posset dolorem animae Christi conspicientis horrendam turpitudinem macularum animarum nostrarum?

FERIA TERTIA

Ratio fornicationis spiritualis.

SECUNDA ratio est fornicationis. Duos quoque alios aspectus habebat Christus in anima sua. Primus erat ad amorem quo animas sponsas suas amabat: secundus ad multitudinem animarum suarum, seu sponzarum suarum quas diligebat. Videns igitur Christus quantum animae praeponerent creaturam ipsi omnium creatori, ac per hoc spirituales fornicationes considerans, tantum dolebat, quantum eas sicut sponsus amabat, et quot erant animae fornicantes; unde Ierem. iii, in persona Christi sponsi earum inquit: *Tu autem fornicata es cum amatoribus multis*. Considera per exemplum, si quidam Rex, magnus et totus forma decorus et in omnibus donis et gratiis completissimus, circumisset mare et aridam pro una sibi acquirenda sponsa, ac reginam nobilissimam constituisset, et illa in oculis suis quemdam ribaldum et leprosum acciperet et amaret, et de stercoribus totam suam faciem deturparet, et sic diceret sponso suo: de-

osculare me, quia in alia forma me habere non poteris; nil esset dolor illius sponsi, respectu illius doloris Christi propter maculas suae sponsae cum diabolo fornicantis, et turpissimam sponso Deo mentis faciem ostendentis.

FERIA IV. QUÁT. TEMP. QUADRAG.

Ratio contritionis.

TERTIA ratio est contritionis. Duos alios aspectus habuit in mente Iesus. Primum ad magnitudinem peccatorum; secundum ad multitudinem eorum. Ex hoc duplici aspectu in mente sua tantum dolebat de offensionibus damnandorum, quantum erat peccatorum multitudo. Proinde Ier. Thren. ii, ait: *Magna est velut mare contritio tua*. Nam magnum est in quantitate, et multum in guttarum numerositate. Et si unius mortalis culpae tanta gravitas est, quanta erit tunc omnium simul? Ad quamlibet enim mortalem culpam dolor suus habuit respectum singularem. Praeterea quum ipse venerit gratiae regni reparator, et culpa mortalis, quantum in se est, totum regnum gratiae deleat, hinc est quod totum quodlibet mortale horrere habuit, et pro eo dolere, quantum magnitudo et multitudo peccatorum mortalium regnum gratiae delet, et quum ipse secundum suum esse, quasi totaliter gratia videatur; non enim conceptus est naturali opere, sed divino spiramine. Hinc est, quod

habuit horrere culpam, sicut destructivam totaliter sui esse, et suae intentionis in assumptione humanae naturae. Item quum ipse venerit ut solutor omnium debitorum nostrorum, et ut liberator ab aeternis poenis, ideo ut nos de omnibus liberaret, pro qualibet mortali culpa tantum dolorem habuit, quod dolorem divinae iustitiae exolveret correspondentem; hoc siquidem requirebat divinae iustitiae inflexibilis rectitudo, et ipsius Redemptoris in ratione satisfaciendi integerrima plenitudo, ut sic nihil remaneret a divina misericordia, ac per hoc utraque honoraretur in sua excellentia.

FERIA QUINTA

Aliae tres rationes. Prima ratio, seu privationis.

PRIMA ratio est privationis. Duos quoque alios aspectus habuit in mente Christus. Primum ad gloriam beatorum; secundum ad durabilitatem eorum. Tantum ergo doluit Dominus noster Iesus Christus aspiciendo omnes, qui propter peccatum exules erant a gloria Paradisi, quantum erat bonum regni gloriae quod amittebant, et quantum duratura erat talis eius privatio quam incurrebant. Proinde Ambros. ait: Tristis erat, et hoc propter primum, et tristis videbatur, et hoc propter secundum, non pro sua Passione, sed pro nostra dispersione. O inestimabilis amor Christi! Considera cum quanto affectu propter nos inimicos suos

sibi totis viribus repugnantes, sine sua utilitate tot et talia tolerando currebat ad crucem! Ideo Luc. XII, ait: *Baptismo habeo baptizari, et quomodo coarctor usque dum perficiatur!*

436. Secunda ratio est obligationis; aliosque duos aspectus habuit Christus Filius Dei. Primus erat ad supplicia damnatorum; secundus ad odium inter Deum et peccatores damnandos irrevocabiliter generatum; quia tantum in mente doluit pro aeternaliter cruciandis, quantum erant tormenta, quibus erant aeternaliter cruciandi, et quantum erat odium inter Deum et eos aeternaliter generatum. Hinc Ierem. III, in persona Domini, ait: *In tenebris collocavit me;* ecce primum: *quasi mortuos sempiternos;* ecce secundum.

437. Tertia ratio est abbreviationis. Alios insuper duos aspectus habuit in mente sua Christus. Primum ad meritum suae sanctissimae Passionis; secundum ad fructum suae sanctissimae Crucis; propter quod tantum in mente sua doluit, quod non potuit in perpetuum cruciari, quantum intelligebat se dolendo mereri, et quantum cognoscebat suum meritum in fructu augmentari. Proinde dolendo per aliquem modum, quod non potuit aeternaliter cruciari, meruit apud Patrem, tamquam si fuisset aeternaliter cruciatus. Ideo Is. LIII, ipse ait: *Vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit.* Ergo ut acquireret nobis suam gloriam sempiternam in Deo, Deum constituendo, per voluntatem et desiderium dilatabat totam vitam suam ad quoddam vivere infinitum, et ad tolerantiam

infinite maneriei mortis communicando se totum ad quamlibet praedictarum viginti quatuor rationum, et ad obiectum cuiuscumque mortalis culpae, ut suo aeterno Patri perfectius satisfaceret; et cuiuscumque peccatoris, ut nos perfectius cum Deo pacificaret; et cuiuscumque coronae, ut nobis eam perfectius fabricaret: sed et Pater suus aeternus suam dilatam et infinitam voluntatem, ac si opere perfecisset, plenissime acceptavit ad omne id, et ad quantum voluntas eius dilatabatur.

438. In his duodecim rationibus duplicatis praedictis clarescere potest, quod pro qualibet ratione Crux Christi tam immensi doloris fuit, ut per eam apud intellectum humanum multiplicentur poenae infinitarum manerierum mortis.

FERIA VI. QUAT. TEMP. QUADRAG.

Solvitur prima obiectio circa mentalem crucem Christi.

TRIA autem obiecti possunt, quod mentalis Crux Christi non sic fuit immensi doloris.

440. Primo obicitur, quod Christus tam aperte et clare intelligebat quaslibet rationes, propter quas peccatores in aeternum periclitantur, multaque alia a Deo permissa, propter quae mens eius, sicut dictum est, cruciabatur, quod non debebat mens illius a paterna voluntate in aliquo discordare. Nam manifestum est quod omnes coelestes cives

voluntati divinae in omnibus sunt conformes, sed et Christus viator et comprehensor erat, ex quo patet quod amplius quam ceteri beati divinae voluntati conformis esse debebat.

441. Ad quod dicendum, quod voluntas Christi duo habuit obiecta. Primum erat divinitas Dei, secundum erat sensualitas sui; secundum primum obiectum conformabatur beneplacito Dei; attamen pars eius voluntatis, quae convertebatur ad sensualitatem illius, tristabatur et gaudebat amplius, et minus secundum sapientiam suam, iuxta proportionem obiectorum et aspectuum, ad quos mens sua convertebatur. Praeterea etiam dici potest, quod Pater aeternus hoc volebat, videlicet, quod Filius suus doloribus, repleretur, atque doleret, quomodo et quantum ipse dolebat de his quae in gloriam divinae iustitiae vertebantur; nam in quantum erat homo, per doloris patientiam merebatur; nam ipse non ob aliam causam carnem nostram assumpserat, nisi ut debita nostra solveret, merita nobis acquireret, et praemia aeternae gloriae largiretur.

SABBATO QUAT. TEMP. QUADRAG.

Solvitur secunda obiectio circa mentalem crucem Christi.

SECUNDO autem obiecti potest, quod huiusmodi Christi dolores de quibus praedictum est, exurgant et multiplicentur in poena infinitarum manerierum mortis. Sed Christus, nisi semel non

poterat mori; et de necessitate sequitur propter duodecim duplicatas rationes praedictas, quod praedicti dolores debebant eum in momento, et subito interficere, nec maiorem poenam quam mortem poterat sustentare.

443. Ad hoc dicendum est quod homo ex dolore mori non potest, nisi dolor communicetur sensibus corporis, et eius partibus sensitivis. Sed Christus ita realiter praedominabatur inenarrabilibus doloribus suis, quod non permittebat eos communicare sensibus sui corporis, nec parti alicui sensitivae, ita, quod ante tempus ab eo praedeterminatum possent illum corporali vita privare. Erat nihilominus in potentiis animae Christi virtus tanta atque potestas, et dominium liberi arbitrii tenendi omnes suas potentias fixas in continua adhaerentia omnium supradictorum aspectuum, et obiectorum, quantum requirebat rigor divinae iustitiae, et rectitudo virtutum mentis suae, et reatus culpae, et malitiae nostrae.

444. Insuper tertio dici potest, quod homo ex vario respectu saepe de eadem re laetatur, et contristatur, sicut patet, v. g., de filio cuiusdam rationalis patris sacram religionem intrante. Nam talis pater secundum sensualitatem tristatur, quod dilectus filius suus a se recedat, et ab eo taliter separetur; attamen virtuose laetatur quia videt illum dicatum servitio Dei. Igitur si virtuosus vir ex eadem re dolere potest, et gaudere, et sensibus sui corporis et partibus sensitivis ex diverso respectu communicare dolorem, et gaudium, sequitur ergo, quod ex eadem re homo plus et minus

gaudere potest. Quanto ergo plus Dominus Iesus in virtutibus summis de eadem re poterat vario ex respectu amplius, vel minus dolere, atque etiam in summo gaudere? Unde etiam secundum August., lib. de spiritu, et anima, ait, quod anima dupliciter consideratur. Uno modo, ut anima; et sic habet relationem ad membra quae vivificat, et hoc Christus patiebatur; alio modo consideratur ut spiritus, et sic fruebatur, nec dolebat.

DOMINICA II. QUADRAGESIMAE

Solvitur obiectio tertia circa mentalem crucem Christi.

TERTIO oblici potest, ut in Christo homine praecognitio humanae salutis quam sequi praevidebat ex sua morte, et supernae restauratio, scilicet, civitatis, et acceleratio resurrectionis tertia die, et acceptatio voluntatis paternae, necnon honor praedicandus in populo charitatis suae, debuerunt minuire Christi dolorem in eius mente, et sic non tam immense dolere.

446. Ad quod dicendum quod omnia ista debuerunt ei augere dolorem; quum enim haec omnia ex suo dolore debuerit Christus assumere, et tantum debuit sibi divina sapientia infundere, quantum sufficiebat ad supradicta omnia conquirenda. Praeterea, si non fuissent de sua morte tales gratiae

subsecutae, numquam voluisset non tantum dolorem solum, sed etiam nihil dolorabile sustinere. Proinde quanto videbat vicinius resurrectionem suam instare, tanto novit, quod pro passibilis vitae tempore, et maxime passionis illatae ampliorem oportuit angustiam sustinere, seu assumere, ut posset illorum dolorum a divina iustitia mensuram immensurabilem adimplere. Et quia, sicut ex dictis circa principium huius sermonis patet, dolor in amore commensuratur, ut quantus est amor alicuius, tantus sit dolor de illius offensa, et Christus unione divina inaestimabiliter Deum amaret; hoc ipso, in quantum passibilis erat, habuit dolere; ita absque mensura amabat; unde ad intelligendum causam huius immensurabilitatis imaginare, si esset unus Deus infiniti doloris, sicut est unus Deus infiniti amoris; et ille Deus uniretur Christo, scilicet, personali unione, et sibi dolores infunderet; cogita quantum doleret. Sic aequaliter videri potest, quomodo dolores Christi inaestimabiles extiterunt.

FERIA SECUNDA

Distinguenda in passione Christi. Pati Christi et pati nostrum.

VERUNTAMEN circa hoc advertendum est, secundum Alex. de Ales in III, quod tria fuerunt in Domino nostro Iesu Christo, scilicet, corpus, anima,

et divinitas. Primo corpus, quod fuit passibile simpliciter; secundo anima quae erat impassibilis simpliciter, tamen erat passibilis secundum quid, unde secundum Damasc.: Anima impassibilis existens, corpore inciso, ipsa condolet, et compatitur non incisa; tertio divinitas, quae erat impassibilis, et impassibilis, unde Damasc.: Divinitas impassibilis existens corpori Christi, non est compassa; sicut sole superlucente in ligno, si securis incidat lignum, incisibilis et impassibilis remanet sol.

448. Insuper est notandum, quod differentia est inter pati Christi, et pati nostrum. Nam, secundum Hilar. x de Trinitate: Est pati ex infirmitate, et est pati ex potestate; qui enim patitur, et non potest prohibere passionem, patitur ex infirmitate, qui autem prohibere potest, patitur ex virtute. Unde Damasc. ait: Passus est Unigenitus Deus omnes incurrentes in se passionum nostrarum infirmitates; sed passus est virtute naturae suae, sicut et virtute naturae suae natus est; nostrum autem pati est in infirmitate. Haec Alexand. de Ales. Proinde Is. LIII, ait de Christo Iesu: *Oblatus est, quia ipse voluit*; et ad Ephes. v dicitur: *Tradidit semetipsum pro nobis in oblationem*: item Propheta ait, (PSAL. LIII): *Voluntarie sacrificabo tibi*; atque illum quaerentibus se obtulit, dicens: *Ego sum*.

FERIA TERTIA

Abyssus humilitatis in passione Christi. Quadruplex causa passionis dominicae.

SECUNDA pars principalis circa Dominicam Passionem. Contemplemur incomprehensibilem abyssum humilitatis; quia summa Veritas de se per Prophetam subiungit, dicens: *Humiliatus sum nimis*; quasi dicat, excessi in humilitate; unde Luc. ix dicitur, quod in transfiguratione Domini Iesu apparuerunt Moyses, et Elias, visi in maiestate, et dicebant excessum eius, quem completurus erat in Ierusalem; quia ibi complete ostendit amorem excessivum, quem habebat ad nos, propter quem assumpsit, et sustinuit, non solum excessivum dolorem et poenam, sicut praedictum est; verumetiam excessivam ignominiam, et confusionem, sicut nunc dicturi sumus. Nam quod summus Deus tali morte damnatus sit, abyssus fuit stupendae humilitatis. Haec est enim ille excessus, et transgressio de quibus humano generi per Ierem. Thren. iii, Dominus ait: *Recordare paupertatis, et transgressionis meae*; quia eorum memoria stuporem immensae dilectionis Dei erga nos manifeste ingerit menti, ut merito dicat: *Humiliatus sum nimis*. Tanta ergo abyssus humilitatis aliquammodo comprehendi potest, si consideremus quadruplicem causam Dominicae Passionis. Primo causam a qua; secundo causam de qua; tertio

causam secundum quam; quarto causam ad quam. Prima causa a qua, est causa efficiens; secunda causa de qua, est causa materialis; tertia causa secundum quam, est causa formalis; quarta causa ad quam, est causa finalis. Consideremus ergo primo circa Dominicam Passionem causam efficientem, secundo causam materialem, tertio causam formalem, quarto causam finalem; et iuxta has quatuor causas, secundum quadruplicem intellectum loquitur Christus, dicens: *humiliatus sum nimis*; et in quolibet artic. huius secundae partis potest esse thema aliud ad loquendum de abyssu humilitatis Passionis Christi Iesu.

FERIA QUARTA

Causa efficiens passionis Christi.

PRIMO, inquam, dicit: *Humiliatus sum nimis*, propter causam efficientem. Ut aliquammodo intelligas stupendam abyssum humilitatis Passionis Christi, contemplare eius causam efficientem, quae fuit causa suae mortis, et in ea reperies stupendam abyssum opprobriosissimae mortis; et hoc septemplex respectu, seu ex septemplex ratione. Primo ratione religionis; secundo ratione perfectionis; tertio ratione cognitionis; quarto ratione unionis; quinto ratione sollicitudinis; sexto ratione ingratitude; septimo ratione familiaritatis, et conversationis.

451. Primo, inquam, ratione religionis fuit mors Christi abyssus opprobriosissimae humilitatis; solus enim Iudaicus populus erat in toto orbe terrarum sub cultu unius Dei, atque Dei populus appellatus. Maius enim vituperium est a verum Deum colentibus, quam ab idololatriis, et infidelibus pati; ideo in persona Domini ait Propheta, Psal. *Amici mei, et proximi mei adversum me appropinquaverunt et steterunt.* Ait enim *amici mei*, scilicet, propter cultum unius Dei, et *proximi mei*, quia ex semine Abrahae, *adversum me appropinquaverunt*, scilicet, persequendo, et *steterunt*, scilicet, victores, *contra me*, videlicet, crudeliter occidendo.

452. Secundo, ratione perfectionis. Opprobriosius est mala perpeti ab his qui religiosi, et status perfecti et sancti aestimantur, quam a saecularibus, ab ethnicis, et publicanis. Pharisei autem religiosioris, et perfectioris status aestimabantur in universo populo Dei, et maxime opera illorum mortuus est Christus. Nam Ioann. xviii, interrogante eos Pilato, atque dicente: *Quam accusationem affertis adversus hominem hunc?* responderunt, et dixerunt ei: *si non esset hic malefactor, non tibi tradidissimus eum*, quasi dicat, hoc tibi sufficere debet, quod nos, qui sumus tantae auctoritatis et aestimationis, cum tanta solemnitate eum tibi tradimus dignissime morti damnandum, tamquam reum; ut verificetur quod lamentabiliter Oseae vii, Dominus ait: *Ego redemi eos, et ipsi contra me locuti sunt mendacia.*

FERIA QUINTA

Item de causa efficiente passionis Christi.

TERTIO, ratione cognitionis. Equidem, ceteris paribus, ignominiosius est opprobria pati ab intelligentibus, et peritis, quam ab ignorantibus, et indoctis; quum doctorum et peritorum in malefactis detestatio, et reprobatio fide dignior reputetur. Christus autem a Doctoribus legis, et Scribis voluit reprobari, et condemnari ut, scilicet, fundaret fidem Passionis suae in virtute fidei, atque reprobaret sapientiam huius mundi. Proinde de talibus Doctoribus, et Scribis ignorantibus sapientiam Dei, Psal. cvii, ait: *Turbati sunt, et moti sunt, sicut ebrius*, scilicet, tempore Passionis Iesu Christi; *et omnis sapientia eorum devorata est*, scilicet, ab invidia, et furore. Sed sicut I Cor. i, Apost. testatur: *Quod stultum est Dei*, scilicet, ignominia mortis Christi, *sapientius est hominibus*; et paulo ante inquit: *Perdam sapientiam sapientum, et prudentiam prudentium reprobabo*, scilicet, per formatam fidem et mysterium crucis.

454. Quarto ratione concordiae, et unionis. Ignominiosius est quidem concorditer a toto populo crucifigi, quam si solum a quibusdam cum discordia plurimorum; quum nequitia delinquentis causa sit, et videatur ab omnibus manifesta, et clara, quod nulla possit tergiversatione celari, vel excusari, et defendi. In Christi quidem necem consenserunt, id

est, corruerunt mares, et feminae. Mares quidem, scilicet, Iudaei et Gentiles, et ex utrisque maiores, et minores, docti atque ignari, religiosi et saeculares. Primo enim fuerunt domestici, id est, affines, ut Iudas, et Iudaei: unde Zach. xiii in persona Domini ait: *His plagatus sum in domo eorum, qui me diligebant*, id est, qui me diligere debebant. Secundo fuerunt ibi extranei, id est, Gentiles, et milites, et Romani: ideo in persona Domini Propheta ait, Psal. lxxxiii: *Quoniam alieni insurrexerunt adversum me; et fortes exquisierunt animam meam, et non proposuerunt Deum in conspectu suo*; et iterum ait alibi, Psal. ii: *Quare fremuerunt gentes*, etc. Tertio fuerunt ibi nobiles, et magnates, id est, Herodes, et Pilatus; unde Psal.: *Astiterunt Reges terrae, et Principes convenerunt in unum adversus Dominum, et adversus Christum eius*. Quarto fuerunt ibi servi, et ignobiles; unde Iob iii in persona Domini ait: *Filii stultorum, et ignobilium, et in terra penitus non parentes; nunc autem in eorum canticum versus sum, et factus sum eis proverbium*. Quinto fuerunt ibidem Pontifices, Scribae, et Pharisei; unde Ioann. xi, ait: *Collegerunt Pontifices, et Pharisei concilium adversus Iesum*. Sexto ibidem saeculares, et laici; unde Ioann. xix, dicitur: *Tolle, tolle, crucifige eum*; verba autem erant turbae, et populi minoris. Septimo ibidem fuerunt mulieres, sicut patet in accusantibus Petrum, ut patet Matth. xvi. Hi omnes corde, et ore, et opere contra Christum maligne conati sunt.

FERIA SEXTA

Item de causa efficiente passionis Christi.

QUINTO ratione sollicitudinis, et importunitatis. Quando enim quidam scelestus homo morti adiudicatur, quanto ab omnibus maiori sollicitudine traditur morti, tanto illum extitisse nequioris vitae et graviora scelera perpetrasse indicium est, ac periculosius esse videtur, mortem eius differre.

456. Contemplare igitur, mens devota, quod Dominus Iesus Christus primo media nocte captus est, delusus, et verberatus, impetuoso furore ad domum Annae deductus est, et ibi examinatus a ministro impio, comprehensus, et alapa percussus fuit; secundo, eadem rabie furibunda ad domum Caiphae deductus est, ibique fuit illusus, vultu velatus, facieque consputus, atque morti adiudicatus; tertio, a domo Caiphae ad domum Pilati, eodem impetuoso furore crudeliter traxerunt eum, ubi fuit accusatus, et multipliciter diffamatus, et a Pilato diversimode quaestionatus; quarto, eadem rabie furibunda, et crudelibus modis attractus fuit a domo Pilati ad domum Herodis; ibi extitit veste alba indutus, atque ludibrioso habitu velut stultus; quinto, eisdem crudelibus modis ab Herode ad Pilatum remissus est, et ibi post multas eximias conflictationes extitit denudatus, et flagellatus, et in regali solio derisorie constitutus, spinis atrocissime coronatus, et arundine caput eius percussus; sexto,

iam sic multipliciter cruciatus, et coronatus, populo est praesentatus, atque crucifigi a populo acclamatus, et tandem crucifigi per Pilatum est iudicatus; septimo, tandem ebrío furore ad Calvariae montem deducentes eum crucifixerunt, et occiderunt.

457. Considera ergo, mens devota, quanta sollicitudine, et importunitate, immo quanto impetuoso furore illum nocte media capientes, et hinc inde veluti ludibrii pilam circumrotantes, ante matutinum, ut eum caperent, post matutinum, ut eum occiderent non dormientes, usquequo illud perficerent, infatigabiles extiterunt, ut vix eum per diem medium naturalem vivere passi sint. Ex quibus evidens est quod ex ebrío furore populi Christus crucifixus est: unde Matth. xxvii, dicitur quod populus clamat, *crucifigatur*. Sequitur: *Videns autem Pilatus quod nihil proficeret, scilicet, ad liberandum eum, propter furorem populi, lavit manus suas, et tradidit eis Iesum, ut crucifigeretur*; unde Proverb. xxvii: *Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor.*

SABBATO

Item de causa efficiente passionis Christi.

Sexto ratione ingratitude, quum enim multitudo populi cum habentibus cultum religionis, et peritiam legis multa beneficia ab uno susceperit, atque post illa beneficia illi in summo ingratus reperitur; etsi indicium sit, quod populus ille effi-

ciatur ingratitude plenus; non tamen est absque argumento impietatis adversus beneficium, ita quod in eo finaliter reperta sit iniquitas talis et tanta, quod praeponderanda sit beneficiis ante factis; immo quod a viris magnae vitae, scientiae, atque famae priora beneficia iuste debeant oblivioni tradi.

459. Sic contingit benefico Christo; nam antiquitus quum Iudaicum populum sibi peculiarem constituisset, ab Aegypti ergastulo, et a servitute Pharaonica liberavit, sicco pede per mare rubrum transduxit, manna coelico in deserto annis quadraginta pavit, legem dedit, et ut tueretur eos, in columna nubis in die, et ignis in nocte, illos praecessit, hostes eorum prostravit, terram optimam eis dedit, Prophetas eis misit, demumque ad omnium complementum ipse carnem de genere eorum assumens, liberator, et salvator eorum venit. Denique post admirandam eius conversationem, post praedicationis instructionem, et illuminationem, daemnum expulsionem, leprosozum atque omnium infirmitatum curationem, post mortuorum suscitationem, regni coelorum declarationem, atque Sacramentorum institutionem, manus in eum sacrilegas iniecerunt, flagellaverunt, et tandem sicut maximum malefactorem inter latrones in crucis patibulo crucifixerunt, suspenderunt, et occiderunt. Proinde Propheta in persona Domini lamentabiliter ait, Psal. xxxiv: *Retribuebant mihi mala pro bonis; sterilitatem animae meae*; et idem alibi ait, Psal. cviii: *Posuerunt adversum me mala pro bonis, et odium pro dilectione mea*; et iterum idem in-

quit, Psal. xxxvii: *Qui retribuerunt mala pro bonis, detrahebant mihi, quoniam sequebar bonitatem; et* Ier. xviii, etiam in persona Domini ait: *Numquid redditur pro bono malum, quia foderunt foveam, id est, proditorem, animae meae? recordare, quia steterim in conspectu tuo, ut loquerer pro eis bonum, et averterem indignationem tuam ab eis.*

DOMINICA III. QUADRAGESIMAE

Item de causa efficiente passionis Christi.

SEPTIMO ratione familiaritatis, gravius enim et ignominiosius est pati a domesticis, et ab amicis, quam ab extraneis, ignotis et inimicis. Audi quid de Christo Prophetæ dicant, et considera. Primo, quid de Iuda Prophetæ in persona Domini inquit, Psal. xl: *Etenim homo pacis meae, in quo speravi, qui edebat panes meos, magnificavit super me supplantationem.* Secundo, de reliquis Apostolis relinquentibus eum, Is. lxiii, in persona Domini ait: *Torcular ego calcavi solus, et de genibus non est vir mecum; et iterum, Psal. lxxxvii: Elongasti, scilicet, permissive, o Pater aeternae, a me amicum, et proximum, et notos meos a miseria;* et iterum Thren. iv admiranter inquit: *Quomodo dispersi sunt lapides sanctuarii, id est, Apostoli, et discipuli.* Et Iob xix: *Noti mei, quasi alieni recesserunt a me.* Tertio generaliter de omnibus,

in quibus etiam Dominus miracula fecit, Dan. ix cap. scriptum est: *Occidetur Christus, et non erit ei populus: et iterum Prophetæ inquit, Psal. cxli: Considerabam ad dexteram, et videbam, et non erat qui cognosceret me: non autem dixit ad sinistram, quia ibi erat Beata Virgo pro peccatoribus orans, secundum Alex. de Ales super Psalterium exponentem hunc versum.*

FERIA SECUNDA

De causa materiali passionis Christi.

SECUNDO etiam ait: *Humiliatus sum nimis, scilicet, per causam materiale.* Ut etiam intelligas aliquantulum stupendam abyssum humilitatis Passionis Christi, contemplare etiam causam materiale quae stupendo modo aggravat vituperium eius; et hoc maxime ex alia septemplex ratione. Primo ratione nobilis naturae; secundo ratione formae; tertio ratione sapientiae; quarto ratione gratiae; quinto ratione famae; sexto ratione sequelae; septimo ratione gloriae.

462. Primo opprobriosissima fuit mors Christi ratione nobilitatis naturae. Quanto enim homo nobilior est, tanto ignominiosa mors sibi illata vituperabilior, atque opprobriosior reputatur, sicut patet in Rege; sic contingit in Christo qui quum esset magnus in natura, factus est vilissimus in ignominia. Proinde Apocalyps. ii Ioann. ait: *Haec*

quit, Psal. xxxvii: *Qui retribuerunt mala pro bonis, detrahebant mihi, quoniam sequebar bonitatem; et* Ier. xviii, etiam in persona Domini ait: *Numquid redditur pro bono malum, quia foderunt foveam, id est, proditorem, animae meae? recordare, quia steterim in conspectu tuo, ut loquerer pro eis bonum, et averterem indignationem tuam ab eis.*

DOMINICA III. QUADRAGESIMAE

Item de causa efficiente passionis Christi.

SEPTIMO ratione familiaritatis, gravius enim et ignominiosius est pati a domesticis, et ab amicis, quam ab extraneis, ignotis et inimicis. Audi quid de Christo Prophetæ dicant, et considera. Primo, quid de Iuda Prophetâ in persona Domini inquit, Psal. xl: *Etenim homo pacis meae, in quo speravi, qui edebat panes meos, magnificavit super me supplantationem.* Secundo, de reliquis Apostolis relinquentibus eum, Is. lxiii, in persona Domini ait: *Torcular ego calcavi solus, et de genibus non est vir mecum;* et iterum, Psal. lxxxvii: *Elongasti, scilicet, permissive, o Pater aeternae, a me amicum, et proximum, et notos meos a miseria;* et iterum Thren. iv admiranter inquit: *Quomodo dispersi sunt lapides sanctuarii, id est, Apostoli, et discipuli.* Et Iob xix: *Noti mei, quasi alieni recesserunt a me.* Tertio generaliter de omnibus,

in quibus etiam Dominus miracula fecit, Dan. ix cap. scriptum est: *Occidetur Christus, et non erit ei populus:* et iterum Prophetâ inquit, Psal. cxli: *Considerabam ad dexteram, et videbam, et non erat qui cognosceret me:* non autem dixit ad sinistram, quia ibi erat Beata Virgo pro peccatoribus orans, secundum Alex. de Ales super Psalterium exponentem hunc versum.

FERIA SECUNDA

De causa materiali passionis Christi.

SECUNDO etiam ait: *Humiliatus sum nimis, scilicet, per causam materiale.* Ut etiam intelligas aliquantulum stupendam abyssum humilitatis Passionis Christi, contemplare etiam causam materiale quae stupendo modo aggravat vituperium eius; et hoc maxime ex alia septemplex ratione. Primo ratione nobilis naturae; secundo ratione formae; tertio ratione sapientiae; quarto ratione gratiae; quinto ratione famae; sexto ratione sequelae; septimo ratione gloriae.

462. Primo opprobriosissima fuit mors Christi ratione nobilitatis naturae. Quanto enim homo nobilior est, tanto ignominiosa mors sibi illata vituperabilior, atque opprobriosior reputatur, sicut patet in Rege; sic contingit in Christo qui quum esset magnus in natura, factus est vilissimus in ignominia. Proinde Apocalyps. ii Ioann. ait: *Haec*

dicit primus et novissimus, qui fuit mortuus, et vivit; novissimus per contemptum, abiectioem, et opprobrium hominum voluit esse Christus, qui tantas contumelias, et terrores in morte sua ab hostibus perpeti voluit, ut sicut peccator nefarius in medio latronum, quasi maior inter eos mori dignatus est. Aduget autem abiectioem eius vilitatem, atque confusioem immensitatem altitudinis personae, et dignitatis suae; quum enim esset Filius Dei, primus in dignitate, quum sit coequalis aeterno Patri; tanto contumelias, et opprobria, quae pertulit, ignominiosiora merito extiterunt, quanto dignitas erat in eo maior. Si quis ergo confusioem patitur, non aegre ferat, quum nullus maior, nihil maius Filio Dei: sed nec abiectiora perpeti posset.

463. Vis audire etiam nobilitatem suae naturae? audi Isaiam, qui LIII cap. obstupendo ait: *Generationem eius quis enarrabit? quia abscissus est a terra viventium.* Ait enim: *Generationem eius*, scilicet, aeternam, qua, secundum Hieronym., erat de patre sine matre, et temporalem qua erat de matre sine patre: *Quis enarrabit?* nam eius generatio aeternalis a nullo comprehendi potest; unde Eccli. XLIII in fine: *Ne laboretis; non enim comprehendetis; quis videbit eum et enarrabit? et quis magnificabit eum, sicut est a principio?* Nobilitas autem et generatio eius corporalis, ac temporalis, quam, scilicet, traxit a Virgine matre, super omnes Reges, Duces, et Imperatores fuit etiam secundum carnem, sicut aperte ostenditur Matth. I, ubi perspicaciter intuenti apparebit

in quadraginta Ducum generationibus genealogiae eius descendisse de quatuordecim Patriarchis, et quatuordecim Regibus, et quatuordecim Ducibus, secundum carnem, sicut plenius in Quadagesimali de Christiana Religione, ser. II, art. I, c. I monstratum est.

464. Et de opprobriosa morte eius, Is. Propheta subiungit dicens, quod: *Abscissus est de terra viventium*, scilicet, per tam ignominiosam mortem, quanta est sublimis natura nobilitatis eius, tam secundum divinitatem, quam secundum humanitatem. Ex quo patet, quod Christus gloria Angelorum, factus est ludibrium peccatorum; altus in dignitate, infimus in vilitate; sublimis in gloria, abiectus in ignominia. Ideo ad Philipp. II, Apostolus ait: *Qui quum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo, sed semetipsum exinavit, formam servi accipiens; in similitudinem hominum factus, et habitu inventus, ut homo, humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.* Merito Bern. ait: *Quanto se fecit minorem humilitate; tanto se ostendit maiorem bonitate; et quanto fuit eis vilior, tanto est mihi clarior.*

FERIA TERTIA

Item de causa materiali passionis Christi.

SECUNDO ratione formae; quanto enim res formosior est, tanto deformitas eius magis stupenda, atque deformis apparet, sicut patet in facie hominis, in qua deformitas maior est, quam in ceteris membris corporis. Quanta autem speciositas fuit in Christo, Propheta ostendit, dicens, Psal. XLIV: *Speciosus forma prae filiis hominum*. Forma inquit, id est, luce, candore, et habitu. Primo luce; unde Eccli. XLIII ait: *Mundum illuminans in excelsis Dominus*. Secundo candore; proinde dicitur Sap. VII: *Candor est lucis aeternae*. Tertio habitu; unde Is. XCIII, dicitur: *Iste formosus in stola sua, gradiens in multitudine virtutis suae*; et iterum Iob XL, ait: *Circunda tibi decorem, et in subline erigere*. Et addit Propheta, dicens: *Prae filiis hominum*; quia scilicet, de pulchritudine eius acceperunt omnes, quum ipse sit speciei generator, ut dicitur Sap. XIII, ubi loquens de creaturis, sic ait: *Quod si specie delectati deos putaverunt, sciant quanto his dominator eorum speciosior est*. Et posset hic Propheta dicere: *Speciosus forma prae Angelis Dei*; quia etiam Angelis Dei speciosior est; sed quia commendat Christum hominem, ideo melius inquit in Psal. XLIV: *Prae filiis hominum*. Signum quidem pulchritudinis suae et

iam super Angelos est quod in eum prospicere desiderant Angeli (I PETR. I).

466. Est enim pulcher secundum divinitatem, et secundum humanitatem; proinde Cant. v, Salomon ait: *Dilectus meus candidus, et rubicundus: candidus*, quantum ad munditiam humanitatis; et *rubicundus*, quantum ad splendorem divinitatis. Et sequendo Salomon ait: *Caput eius aurum optimum*; per caput, eius divinitas denotatur, quia *caput Christi Deus*, sicut Apost. I Cor. XI, inquit. Hanc duplicem pulchritudinem in transfiguratione monstravit Christus: sicut Matth. XVII, patet, unde dicitur ibi: *Resplenduit facies eius sicut sol*; et *vestimenta eius facta sunt alba sicut nix*. Per faciem divinitas designatur, sicut Exod. XXXIII Moysi Dominus ait: *Faciem meam videre non poteris*. Per vestimenta autem humanitas designatur; quia Philipp. II, testatur Apost. dicens: *Habitu inventus ut homo*.

467. Quanta autem fuerit deformitas eius in Passione, in persona omnium Prophetarum ostendit Is. LIII cap. dicens: *Non est species ei, neque decor*. Species dicit elegantiam, et debitam mensurationem membrorum quam non habuit Christus in cruce propter nimiam membrorum extensionem; unde Propheta ait, Psal. XXI: *Dinumeraverunt omnia ossa*.

468. Decor dicit convenientiam coloris, et aliorum adiacentium; hunc etiam non habuit Christus in cruce propter poenam, dolorem, et ignominiam passionis; habuit enim cervicem hispida per spi-

neam coronam; faciem tumidam, et pollutam propter lacrymas, atque sputa; carnem lividam propter colaphos, alapas, et flagella; universam corporis fabricam cruentatam sanguine, quia *vulneratus est propter iniquitates nostras*, sicut Isaias ubi supr. inquit. Et quia Christus ante passionem habebat aspectum, et praesentiam maiestatis, dignitatis, prosperitatis, et potestatis; et in passione fuerunt abscondita; ideo Is. subdit, dicens: *Et vidimus eum*, scilicet, nudatum in cruce, *et non erat aspectus*, scilicet, magnificus, sicut ante; ecce abscondio maiestatis; *et desideravimus eum*, scilicet, despectum a Iudaeis, *et novissimum virorum*, id est, vilissimum propter genus mortis; ecce abscondio dignitatis: *virum dolorum*, id est, doloribus plenum, sicut ex praecedentibus patet; et hoc contra prosperitatem; *et scientem infirmitatem*, scilicet, per experientiam, non tantum speculative; et hoc contra potestatem. Et tandem Is. subdit: *Et nos putavimus eum quasi leprosum*, id est, vilem, et abominabilem, *tanquam leprosum*, propter vilitatem aspectus eius, atque deformitatem eius. Et iterum Psal. xxi in persona Domini ait: *Ego autem sum vermis, et non homo*, id est, ita sum vilipensus, et conculcatus, velut non homo, sed ut vermis: *opprobrium hominum et abiectio plebis*. Est enim opprobrium quando aliquid turpe imputatur homini ut quum, Ioann. xviii, dicebant contra Christum: *Tu homo quum sis, facis teipsum Deum*; et sic sub hoc titulo fecerunt eum *opprobrium hominum*, scilicet, pecca-

torum; et addit: *abiectio plebis*, scilicet, Iudaeorum, quando eo abiecto, Barabbam petierunt; unde, Luc. xxiii, dixerunt: *Tolle hunc, et dimitte nobis Barabbam*.

FERIA QUARTA

Item de causa materiali passionis Christi.

TERTIO ratione sapientiae; quanto enim homo sapientior reputatur, tanto mors opprobriosa ignominiosior est; sed Christus quum esset sapientia Dei Patris, non tantum a iustis, et ab illuminatis sapiens putabatur, verum etiam ab ignorantibus et indoctis; unde, Ioann. vii, Ministri Pontificum Iudaeorum, et Pharisaeorum ad Christum capiendum missos, redeuntes interrogati sunt, *quare non adduxistis illum?* responderunt ministri: *Numquam sic locutus est homo, sicut homo hic loquitur*; quasi dicant, admirabilis gratia et efficacia verborum eius mentes nostras stupefecit, et miro modo detinuit, ne caperemus eum. Ex qua quidem responsione videtur, quod ministri vim faciant tam in stupendo et efficacissimo modo loquendi ipsius Christi, quam in rebus ab eo dictis.

470. Et in eodem cap. Ioann. ait: *Ascendit Iesus in templum, et docebat, et mirabantur Iudaei*, propter rem insolitam; credebant enim eum esse filium Ioseph, et per consequens in manuali opere oc-

cupatum. Sciebant enim eum non fuisse in studio exercitatum, et tamen videbant illum excellentissime docentem, legis et Prophetarum testimonia proferentem; ideo mirabantur dicentes: *Quomodo litteras scit, quum non didicerit eas*, quas litteras videmus scire? Tanta enim, secundum Chrysostomum erat virtus docentis, ut qui dixerant: *seducit turbas*, transmutati mirentur. Respondit eis Iesus, et dixit: *Mea doctrina non est mea, sed eius qui me misit*; quasi dicat: Ista doctrina quae est mea approbative, et subiective, non est mea per exercitium humanae acquisitionis; sed data est mihi a Patre; quia Filius Dei, secundum naturam divinam licet habeat eandem scientiam cum Patre, tamen habet illam ab eo; secundum naturam humanam habet aliam scientiam creatam, non tamen habet illam acquisitam, sed ab instanti conceptionis infusam.

471. Quum igitur tanta sapientia praefulgeret, tamen Scribae et Pharisei in vita et in morte diffamaverunt eum. Primo in vita, de insipientia naturali; secundo de insipientia accidentali; tertio de insipientia spirituali, et divinali. Primo de insipientia naturali, unde Ioann. x, dicebant: *Insanit, quid eum auditis?* et iterum Marc. iii dixerunt: *Quoniam in furorem versus est.*

472. Secundo diffamaverunt eum de insipientia accidentali, et litterali; nam quum, Ioann. vii, sicut dictum est, dicerent: *Quomodo hic litteras scit, quum non didicerit?* satis elici potest quod talis admiratio partim ex susceptione, et partim ex de-

spectione, atque ex mala interpretatione de haeresi procedebat; quod apertius ostendebat Matth. ult. dicens, quod: *ex hoc scandalizabantur in eo.*

473. Tertio diffamaverunt eum de insipientia spirituali, ac divinali, illam haeticam reputantes, sicut (IOANN. VIII). Samaritanum eum dicebant, scilicet, in divino cultu haeticum. Secundo in fine vitae eum de summa stultitia, quae est ultima infamia, ac blasphemia contra Deum, illum infamaverunt, et condemnaverunt. Unde Matth. xxvi, constitutus coram Caipha Principe Sacerdotum, interrogante atque dicente: *Adiuro te per Deum vivum, ut dicas nobis si tu es Christus filius Dei. Dixitque illi Iesus: Tu dixisti. Verumtamen dico vobis, amodo videbitis Filium hominis sedentem a dextris virtutis Dei et venientem in nubibus caeli. Tunc Princeps sacerdotum scidit vestimenta sua, dicens: Blasphemavit; quid adhuc egemus testibus? ecce nunc audistis blasphemiam; quid vobis videtur? At illi respondentes dixerunt: Reus est mortis. Ex hoc enim illum tamquam summe stultum crucis patibulo affixerunt, et confusione ultima eum occiderunt; unde Prov. iii, Salomon in persona Domini, ait: *Stultissimus sum virorum*, scilicet, aestimatione istorum; et *sapientia hominum non est mecum; non didici sapientiam*, scilicet, per acquisitionem, et *non novi scientiam sanctorum*; et iterum Propheta ait, Psal. lxxviii: *Deus, tu scis insipientiam meam*, id est, quod quasi insipiens patior; nam non immerito reputatur stultus mercator, qui pro vili re laborat ad mortem, et pretium magnum*

expendit pro vilissima merce: *Sed tu Deus scis insipientiam hanc meam; quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus* (I COR. IX).

FERIA QUINTA

Item de causa materiali passionis Christi.

QUARTO ratione gratiae, seu potentiae, scilicet, miracula operandi. Miracula enim quae fecit Deus in mortali carne, fide dignum, efficacissimum, atque sufficientissimum testimonium perhibebant veritatis et humanitatis suae, sicut ipse Ioann. v testatur, dicens: *Opera quae dedit mihi Pater ut faciam, ipsa testimonium perhibent de me, scilicet, quod sim Deus et homo.*

475. Considera igitur circa Christi miracula haec tria. Primo sufficientiam; secundo condecantiam; tertio potentiam. Primo considera sufficientiam miraculorum; nam fuerunt suae divinitatis testimonium sufficiens et fide dignum; et hoc maxime propter tria. Primo propter speciem operum; secundo propter modum; tertio vero propter documentum. Primo vero propter speciem operum; quia transcendebant omnem potestatem creatae naturae, propterea non poterant fieri, nisi divina virtute; unde Ioann. IX, caecus ait: *A saeculo non est auditum, quia aperuit aliquis oculos caeci nati; nisi hic esset a Deo non poterat facere quidquam.* Secundo propter modum, quia propria virtute mi-

racula fecit; unde Luc. vi, dicitur: *Virtus de illo exibat et sanabat omnes, et super illud Matth. viii: Et eiciebat spiritus verbo, et male habentes curabat.* Chrysost. ait: Intende quantam multitudinem curatam monstrant Evangelistae, unumquemque curatum non enarrantes sed uno verbo pelagus ineffabile miraculorum inducentes; ut ex hoc ostenderetur quod habebat Deo Patri coaequalem virtutem, iuxta illud Ioann. v: *Quaecumque Pater facit, haec et Filius facit.* Tertio propter documentum, id est, propter doctrinam qua se Deum, et Dei Filium asserebat; quae nisi vera fuisset, nequaquam ei divina virtus astitisset in miraculorum patratione; et haec est omnium ratio fortior; nam impossibile est tam scelesto mendacio, quantum esset istud, si non foret verum, ipsum Deum ferre testimonium per opera infinitae virtutis, quae sunt miracula vera.

476. Secundo considera in miraculis Christi condecantiam; condecens enim fuit Christo talia miracula facere. Propter duo enim conceditur divinitus homini miracula facere. Primo quidem ad confirmandam doctrinam veram; nam quae fidei sunt humanam rationem excedunt, et non possunt de facili simplicibus rationibus probari. Oportet ergo ut probentur per opera virtutis Dei; ut dum aliquis facit opera quae solus Deus facere potest, quae sunt miracula, creduntur a Deo procedere; quae dicuntur quodammodo litterae sigillatae regis sigillo, et ex voluntate Regis manare creduntur. Proinde Christus miracula fecit, quae fuerunt quasi

sigilla Dei, in quibus se Deum esse probavit. Et licet aliquo modo diminuant fidei meritum, in quantum per hæc auditoris demonstratur duritia, tamen melius est eis quod per miracula convertantur, quam quod sine eis in infidelitate sua permaneant; ideo I Cor. XI dicitur: *Signa infidelibus data sunt, scilicet, ut convertantur ad fidem.*

477. Secundo autem fiunt miracula ad ostendendum in homine Dei potentiam; ut, scilicet, dum homo facit opera soli Deo possible, credatur Deus per gratiam habitare in eo; unde dicitur ad Galat. III: *Qui tribuit nobis spiritum, et operatur in nobis virtutes.* Utrumque autem circa Iesum erat manifestandum, scilicet, quod per gratiam Deus esset in eo, non quidem adoptionis, sed personalis unionis; et quod eius supernaturalis doctrina, et perfectionis consilia a Deo esse demonstrarentur.

478. Tertio considera in miraculis Christi potentiam, nam miracula fecit. Primo in Angelicis spiritibus; secundo in corporibus coelestibus; tertio in hominibus; quarto in creaturis irrationabilibus.

479. Primo, inquam, in Angelicis spiritibus; quia enim effectus redemptionis Christi, atque doctrinae suae erat nos eripere a diabolica potestate, et angelis gloriae sociare; ideo voluit daemones a corporibus humanis suae potestatis imperio evellere, et expellere, iuxta illud Ioann. XII: *Nunc princeps huius mundi eiicietur foras;* et sanctos Angelos devotis facere apparere, iuxta illud Col. I: *Pacificans per sanguinem crucis eius, quae in coelis, et in terris sunt.*

480. Secundo in corporibus coelestibus decuit per Iesum miracula fieri; mutatio enim corporum istorum inferiorum multis causis contingere potest; sed cursus coelestium solus Deus mutare potest; ideo ad suam divinitatem probandam maxime conveniens fuit in eis miracula operari. Et hoc est quod Dionysius dicit ad Polycarpum: Cognoscere oportet non aliter aliquando posse perverti aliquid coelestis ordinationis et motus, nisi ad hoc causam habeat motor qui fecit omnia, et mutat secundum suum sermonem. Tunc enim maxime conveniens fuit eius divinitatis potentiam habere testimonium a coelesti natura, quando eius infirmitas monstrabatur in terra; quod quidem erat, dum parvulus erat, vagiens in praesepio; sed maxime, quando mortuus fuit in crucis patibulo. Proinde utroque tempore Iesu despecto in terris astra perhibent testimonium in coelis.

481. Tertio in hominibus fecit miracula, caecos illuminavit, surdos fecit audire, et mutos fecit loqui, sanavit lunaticos, liberavit claudos, mundavit leprosos, curavit hydropicos, solidavit paralyticos, expulit febres, elevavit curvos, extendit contractos, purgavit sanguifluos, et mortuos suscitavit. Proinde Matth. VI dicitur, quod: *Quocumque introibat, aut in vicis, aut in villas, aut in civitates, in plateis ponebant infirmos, et deprecabantur eum ut vel fimbriam vestimenti eius tangerent; et quotquot eum tangebant, salvi fiebant.*

482. Quarto fecit miracula in creaturis irrationabilibus. Primo in piscibus, scilicet, in copiosa captura

eorum, sicut legitur Luc. v et Ioann. ult. cap., et in pisce, quem cepit Petrus, in cuius ore staterem reperit. Secundo in plantis, quum ad verbum eius ficulnea aruit (Marc. XXI). Tertio in aere, et in aqua; nam ut legitur Matth. VIII: *Imperavit ventis, et mari, et facta est tranquillitas magna.* Quarto etiam, tempore Passionis eius, scissum est velum templi, ad ostendendum reserationem legis; aperta sunt monumenta, ut mystice denotetur quod per eius mortem daretur mortuis vita; terra mota est, et lapides scissi, ut denotetur quod lapidea hominum corda per eius Passionem deberent scindi, et quod iste mundus debet ad bonum Passionis Iesu morientis virtute moveri.

483. Ex his patet Christi gratia, et potestas miraculosa operandi; quae quanto apparuit maior, tanto opprobriosa mors crucis Christi fuit ei ad maiorem confusionem, et quodammodo ad negationem, quod praedicta miracula non fuerunt vera; ideo Matth. VII dicebant: *Alios salvos fecit; seipsum autem non potest salvum facere.* Haec siquidem, quae de Christi miraculis dicta sunt, poterit discretus praedicator suo modo abbreviare, licet pro dignitate Domini nostri Iesu Christi latius dicta sunt; et sic in similibus observandum est.

FERIA SEXTA

Item de causa materiali passionis Christi.

QUINTO ratione famae. Quanto enim quis famosior est, tanto mors eius magis opprobriosa, infamis, atque opprobriosior est, atque ignominiosior reputatur.

485. Quanto autem fama diffusa fuerit de Christo ante Passionem suam tum ex multitudine miraculorum, tum ex efficaci doctrina eloquiorum suorum, tum ex admiranda conversatione, ex Evangelistis patet. Nam, Luc. IV, quum a magnis febribus sanasset Simonis socrum, facta die: *Egressus Iesus ibat in desertum locum, et turbae requirebant eum, et detinebant illum, ne discederet ab eis.* Ioann. quoque IV. Samaritani tam propter Samaritanæ verba, quam propter sermones eius crediderunt ei. Ex hac etiam fama secutæ sunt Iesum turbae, id est, quinque millia virorum, exceptis parvulis, et mulieribus, ut dicitur, Matth. X, Marc. VI, Luc. IX, et Ioann. VI, quos siquidem pascebat ex quinque panibus hordeaceis; et duobus piscibus, fama eius magis crevit. Dilatata est etiam fama quum pavisset quasi quatuor millia hominum ex panibus triticeis et ex piscibus paucis, ut dicitur Marc. VIII, et Matth. XV. Insuper in resurrectione filii viduae extra portam civitatis Naim, existentibus turbis, fama eius circumquaque divulgabatur, dicente populo: *Propheta magnus surrexit in nobis.* In resurrectione

quoque Lazari quatruidani turba etiam multa assistebat, illud irrefragabile miraculum considerantes. In resurrectione etiam filiae Archisynagogi, eiecta turba, et intrante Iesu domum, ad imperium eius surrexit puella, et exiit fama haec in universam terram illam, ut dicitur Matth. ix. Et sic de multis aliis operibus Christi de quibus totum Evangelium refertum est, fama eius mirabiliter crevit; quae sicut dictum est, quanto fuerat maior, tanto ignominiosior extitit mors illius in patibulo crucis.

SABBATO

Item de causa materiali passionis Christi.

Sexto ratione sequelae. Non tantum Discipuli eius sequebantur ipsum, verum etiam turbae multae; quidam ut Doctorem, satagentes ex eius radosa doctrina illuminari; quidam ut pastorem, curantes eius vestigia imitari; quidam ut medentem, optantes de suis infirmitatibus liberari; alii ut viderent eius miraculorum nobilitatem; alii ut mysteria intelligerent; alii ut prodigia viderent; variis ex causis turbae multae sequebantur eum.

487. Sed quanto maior fuit ei sequela populorum, tanto etiam quum omnibus suis discipulis derelictus, patibulo crucis affixus est, maior fuit ignominia. Dereliquerunt eum turbae, immo contra eum insurre-

xerunt; unde in persona Domini in admirationem prorumpens ait Propheta dicens Psal. III: *Domine, quid multiplicati sunt qui tribulant me? multi insurgunt adversum me; multi dicunt animae meae: non est salus ipsi in Deo eius;* quasi in desperationem praecipitare conantes. Et alibi idem ait: *Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis;* capilli siquidem capiti inhaerentes, Discipuli Christi erant; sed qui Christum oderunt gratis, id est, sine causa, fuerunt turbae, quae prius secutae fuerunt illum. His quoque capillis decalvatus est Christus in horto, et in monte Calvario, quando et ubi omnes Discipuli eius aufugerunt. De quo deridebant etiam illum Iudaei quia cernebant eum ab omnibus, etiam a suis, derelictum.

488. In cuius mysterium legitur, IV Reg. II, quod quum ascenderet Eliseus in Bethel, pueri parvi egressi de civitate illudebant ei, dicentes: *Ascende, calve, ascende, calve.* Eliseus siquidem Christus est: Pueri parvi, sensu parvuli, sed malitia, et impietate magni extiterunt Iudaei, qui Luc. XXXIV, illudentes ei dicebant: *Si tu es Rex Iudaeorum, salvum te fac;* et similia multa, sicut praedictum est de Apostolis eius, et discipulis a Proph. in persona Domini Psal. XXI: *Dispersa sunt omnia ossa mea,* id est, Apostoli qui tamquam ossa erant aliis fortiores, et firmiores, et tamen ruerunt, secundum quod, Ioann. XVI, praedixerat eis dicens: *Ecce venit hora, et iam nunc venit, ut dispergamini unusquisque in propria, et me solum relinquatis.*

DOMINICA IV. QUADRAGESIMAE

Item de causa materiali passionis Christi.

Sex autem causas, quare Discipuli tempore Passionis relinquunt Christum, Propheta subdit. Prima causa fuit annihilatio divinae doctrinae; ideo subdit, Psal. xxi: *Factum est cor meum*, id est, doctrina mea, *sicut cera liquescens*, id est, evanuit ad passionis calorem et ignem, et hoc *in medio ventris mei*, id est, in infirmioribus, et etiam mollioribus membris meis. Dicitur enim doctrina Christi cor eius, maxime propter tria. Primo, quia tenere illam amat, iuxta vulgare quod dicimus: iste est cor illius, id est, ab illo diligitur multum; unde, Marc. I, ait Iesus: *Eamus in vicos proximos, et civitates, ut ibi praedicem; ad hoc enim veni*. Ecce quantum dilexit doctrinam suam qui propter eam disseminandam in mundo venit.

490. Secundo quoque cor Christi denominatur, quia Corpus Christi quod est Ecclesia, per illam vivificatur; ideo, Matth. iv, Dominus ait: *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei*.

491. Tertio, quia de corde suo procedebat doctrina Christiana; unde, Matth. xii, ipse ait: *Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona*.

492. Secunda causa fuit cessatio miraculorum, de qua Propheta subdit: *Aruii tamquam testa virtus mea*; nam arida visa fuit in passione virtus et poten-

tia Christi, qua ante passionem miracula faciebat; unde Habacuch iii: *Ibi*, scilicet in cruce, *abscondita est fortitudo eius*. Non dicit, perditam, sed *absconditam*, sicut infra in 3 parte, et 4 fructu apparebit.

493. Tertia causa fuit silentium Christi, qui tunc non loquebatur; unde subdit: *Et lingua mea adhaesit faucibus meis*, id est, nihil loquebar; unde Is. l.iii: *Coram tondente se obmutescet*; et Matth. xxvii c.: *Et non respondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur Pilatus*.

494. Quarta causa extitit mors Christi et desperatio de resurrectione illius; unde ait: *Et in pulverem mortis deduxisti me*, o Pater, secundum opinionem Iudaeorum. Psal. xxi: *Aestimatus sum cum descendentibus in lacum*, id est, irrevocabiliter in infernum.

495. Quinta causa fuit Iudaeorum detractio; et de hoc subdit: *Circumdederunt me canes multi*, id est, Iudaei oblatrantes, et mordentes per detractio- nem, tamquam canes.

496. Sexta causa fuit conventus malorum; ideo subdit: *Consilium malignantium*, id est, crucifigentium *obsedit me*, pertinaciter usque ad mortem meam. Ecce quare eum Apostoli sui dereliquerunt; ideo de hoc stupens Ierem. Thren. iv, admiranter ait: *Quomodo dispersi sunt lapides sanctuarii*, id est, Discipuli Christi.

FERIA SECUNDA

Item de causa materiali passionis Christi.

SEPTIMO ratione gloriae. Quanto enim homo in maiori gloria fulget, et exaltatur, tanto, depressus ignominiosissima morte, magis confunditur, et gloria in ignominiam vertitur. Nam post immensos honores statim prosterni ad infimas ignominias molestius, et confusibilis esse solet. Cum quanta autem gloria susceptus fuerit in Ierusalem in die Palmarum, ostendit Ioann. xii dicens: *Turba autem multa quae convenerat ad diem festum, quum audisset quia venit Iesus Ierosolymam, acceperunt ramos palmarum, et processerunt obviam ei, et clamabant, dicentes: Hosanna, benedictus, qui venit in nomine Domini, Rex Israel;* et Matth. xxi scriptum est: *Plurima turba straverunt vestimenta sua in via; alii autem caedebant ramos de arboribus, et sternebant in via, et sequitur: Cum intrasset Iesus Ierosolymam, commota est universa civitas, dicens, scilicet, admiratione magna: Quis est hic? cui scilicet, tanta sequela, et gloria adhibetur.*

498. Animadvertite quoque diligenter quod in quatuor eum honoraverunt, sicut ex praecedentibus patet. Primo in propriis personis; secundo in verbis laudis; tertio in operibus virtutis; quarto in rebus suis. Primo honoraverunt eum in personis propriis; quia ei personaliter obviam processerunt, et in Ierusalem deduxerunt; sed multo amplius

multiplicata est ignominia, quia idem populus in eodem loco, iisdem diebus, postmodum eum crucifixit, atque de eadem civitate non equitando, sed crucem portando contumeliose eiecit. Nec quidem sufficit una ignominia pro uno honore, sed amplius addiderunt; quia eum vili pretio venundantes, tamquam latro ab eis capitur, et ei Barabbas latro pessimus antefertur.

499. Secundo verbis laudis laudaverunt, et honoraverunt eum, dicentes eum Salvatorem, Deum, et Regem. Salvatorem quidem, quum clamabant: *Hosanna*, id est, *obsecro, salva nos*; Deumque eum clamabant dicentes: *Benedictus qui venit in nomine Domini*, id est, habens rem, et nomen veri Dei. Regem etiam eum dicebant, quum clamabant: *Rex Israel*, quia venis verus Rex Israel. Sed multo amplius multiplicata est ignominia eius; nam qui dixerunt: *Hosanna*, postea clamabant, Matth. xxvii: *Sanguis eius super nos, et super filios nostros*. Qui vero dixerunt: *Benedictus qui venit in nomine Domini*, postea clamaverunt, dicentes, Luc. xxiii: *Crucifige, crucifige eum*. Qui prius dixerunt: *Rex Israel*, postea asserebant, Ioann. xix: *Non habemus Regem, nisi Caesarem*. Insuper ignominiam super gloriam addiderunt insultationibus, irrisionibus, impropriis in eum irruentes, et dicentes: *Prophetiza. Ave Rex Iudaeorum. Si tu es Christus, descende de cruce, et multa similia.*

500. Tertio glorificaverunt et honoraverunt eum operibus virtuosis; quia scindentes ramos palmarum, et olivarum, flores, et folia prosternebant in via,

per quae, secundum Gregor., designantur opera virtuosa. Sed quam dissimilis est ignominia subsecuta? quamque dissimiles sunt rami, et crux; flores, et spinae; folia, et clavi; palmae, et virgae? Non hoc quidem satis fuit, nisi ultra gloriam multo amplius ignominia multiplicaretur; quia ultra hoc consputus est, et colaphizatus est.

501. Quarto glorificabanteum cum rebus suis, quia vestimenta sua prosternebant in via, se cum reverentia exuentes, et illa a selli pedibus Christum portantis submittent. Sed vide quanta est contumelia subsecuta, immo abundantius multiplicata; nam, cui tunc prosternebant vestimenta aliena, nunc auferebant sua, et sors mittebatur super ea; nec dimissa est illi, nisi unica tunica rubea; videlicet, Caro sua mundissima suo pretiosissimo sanguine rubricata, et vulneribus lacerata. Insuper et ab ista fuit anima sua sanctissima ipso cruciatus eiecta; nec insuper sufficit eis Christum nudare vestibus suis. Insuper et ipsum deriserunt vestibus alienis, nunc clamyde coccinea, nunc purpurea, nunc vero veste alba; nunc velant oculos, nunc percutiunt pugnibus, nunc autem alapis, nunc polluunt sputis; ut sic nihil deficiat ad multiplicationem ignominiosi dedecoris pro gloria suscepti honoris. Pro omnibus supradictis Is. LI, ait: *Ecce intelliget servus meus, et exaltabitur, et elevabitur, et sublimis erit valde; sicut obstupuerunt super eum multi; sic in gloria erit inter viros aspectus eius.*

FERIA TERTIA

De causa formali passionis Christi.

TERTIO insuper ait: *Humiliatus sum nimis*, propter causam formalem. Ad intelligendum insuper stupendam abyssum humilitatis Passionis Christi, contemmur mortis eius causam formalem; et apparet etiam abyssus humilitatis, et vilitatis ex septemplici alia ratione. Primo propter derisionem; secundo propter afflictionem, et flagellationem; tertio propter coronationem; quarto propter nudationem; quinto propter crucifixionem; sexto propter blasphemationem; septimo propter confusionem.

503. Primo propter derisionem; unde quanto est persona sublimior in septem gratiis, seu dignitatibus, de quibus dictum est in articulo praecedenti, scilicet, in natura, in forma, in gratia, in sapientia, in fama, in sequela, et in gloria; tanto derisio sibi facta vituperabilior est. Sed Christus, sicut supradictum est, habuit omnia praedicta super omnes creaturas alias; quare derisiones eius graviores fuerunt, quam posset humana lingua enarrare, aut mens aliquo cogitare.

504. Expergiscere, anima devota, et considera quod ille qui est summa reverentia Angelorum, propter nos factus est ludibrium impiorum, et quasi pila derisionis eorum; quia de ipso mutuo colludebant mittentes ad alterutrum confusione repletum.

Nam Annas misit illum ad Caipham, Caiphas ad Pilatum, Pilatus ad Herodem, et Herodes remisit eum Pilato, et semper in supradictis locis, atque in eorum itineribus derisus est; unde Propheta in persona Domini ait, Psal. xxi: *Omnes videntes me, deriserunt me.*

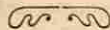
505. Atque de triplici derisione immediate subiungit. Prima fuit verborum; secunda signorum; tertia sermonum ironicorum. Prima fuit verborum; unde dicit: *Locuti sunt labiis*, id est, inconsiderate, scilicet, falsa imponendo, et falsa promittendo, unde, Matth. xxvii, dicebant: *Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere*; ecce falsa impositio: *Si Rex Israel es, descende de cruce, et crederimus*; ecce falsa promissio; quod exponens Ambrosius ait: O stulte, et caece grex sacerdotum, numquid impossibile est ei de parvo ligni stipite descendere, qui descendit de alta coelorum sublimitate? numquid tua vincula possent illum tenere, quem coeli non possunt capere? non venit, inquam, ut se liberaret, quia sub servitute non erat; sed ut nos de servitute redimeret.

506. Secunda derisio fuit signorum, unde Psal. subdit: *Et moverunt caput*; unde Matth. xxvii: *Praetereuntes autem blasphemabant eum, moventes capita sua, dicentes: Vah, qui destruis templum Dei, et in triduo reaedificas illud.*

507. Tertia derisio fuit sermonum ironicorum qui fiunt quando bona improprianantur; et de hac Propheta subdit: *Speravit*, scilicet, Christus, in Domino, videlicet, Deo Patre: *eripiat eum*, scilicet,

de manibus nostris, *salvum faciat eum*, scilicet, resuscitando illum: *quoniam vult eum*, ut ipse dicit. Et iterum, Matth. ubi supra: *Confidit in Deum, liberet eum, nunc si vult*, dicit enim: *quoniam Filius Dei sum*. Haec quidem derisio praefigurata est, Gen. ix, in derisione Noe. Noe siquidem Christus est; vinea Iudaei; inebriatio passio; obdormitio mors; denudatio humanitatis ostensio; Sem, et Iaphet duo populi, Iudaei, scilicet, et Gentiles; vestimentum est Sacramentum; maledictio Cham Iudae proditio; eius irrisio. Iudaeorum derisio fuit; unde Luc. xxii, et Matth. xxvi, dicitur, quod coram Anna, et Caipha *velaverunt faciem eius, et colaphis eum ceciderunt*; alii autem *palmas in faciem eius dederunt, dicentes: Prophetiza nobis, Christe, quis es qui te percussit?*

508. In quo diligenter tria adverte. Primo quod velantur oculi eius contra peccatum quod in visu commisit Eva; secundo quod colaphis ceciderunt eum propter peccatum gulae, in quo Eva offendit. De his duobus Propheta in persona Domini ait Psal. lxxviii: *Confortati sunt, qui persecuti sunt me inimici mei iniuste, quae non rapui, tunc exsolvebam*; tertio quoque palmas in faciem eius dederunt, scilicet, dicentes, tamquam divinatori: *Prophetiza nobis, Christe, quis est qui te percussit?*

FERIA QUARTA

Item de causa formali passionis Christi.

SECUNDO propter flagellationem seu afflictionem. Quanto enim quis est sublimior in septem gratis anfedictis, tanto flagellatio, et afflictio sibi illata opprobriosior est; dictum est enim supra, quod illas habuit in sublimi.

510. Sed audi afflictionem omnium membrorum corporis sui. Nam pedes eius discalceati et nudi, quum per totam partem noctis, et per magnam partem diei huc et illuc ab eis furore ebrioso duceretur, pie credendum est, quod saepius eum in lapides impingebant, effundebant per viam sanguinem sacrum; vitalia membra, ac respirantia, sicut cor et pectoris concavum, et similia, dire fuerunt afflicta intimorum, et miltorum suspiriorum, et gemituum assumptione; crura, costae, et corporis latera atque dorsum, et universaliter alia membra in dura flagellatione afflicta fuerunt, in qua superficies carnis suae tenerae et delicatae fuit crudeliter lacerata, et sanguine cruentata, et brachia ultra hoc dure fuerunt ligata atque constricta, et hinc inde, ante et retro contumeliose retorta tam in orto, quam in domo Annae, Caiphae, Pilati et Herodis; ab omnibus enim praedictis locis ligatus deductus fuit; humeri eius afflicti fuerunt duro onere crucis; et tunc maxime credo collum afflictum fuisse chamo in eo posito, per quem ad

maiolem contumeliam traheretur; hos quoque afflictum fuit tam foetido osculo proditoris, fellis et aceti amaro potu; nares afflictae fuerunt horribili foetore sputorum abominabilium Iudaeorum, et foetore cadaverum mortuorum quia in loco Calvariae in cruce appensus est; sed et facies illa in qua Angeli desiderabant prospicere, deturpata fuit impiorum sputis; genae quoque afflictae fuerunt et tumefactae, ac sanguine et livore conspersae tum ex percussionibus faciei, tum etiam ex corona spinea per quam sanguis per eius faciem desluebat; oculi etiam fuerunt afflicti, confusi, atque velati, fletu eliquati, et in aspectu terribili inimicorum suorum ignem furoris, et iracundiae spirantium mirabiliter cruciati; necnon, quia videbant Matrem et Discipulum quem diligebat Iesus, flentes et cruciatis; aures eius repletas fuerunt opprobriis; vertex capitis afflictus fuit durissimis spinis, scilicet, percussionibus arundinis; maxime flagellatus fuit in capite tamquam superbus, in facie tamquam ribaldus, in collo tamquam stultus.

511. Proinde Propheta ait in persona Domini, Psal. LXXII: *Fui flagellatus tota die, et castigatio mea in malutinis; et Is. 1: Corpus meum dedi percussentibus, et genas meas vellentibus.* Sicut enim unum membrum patitur cauterium ad alterius curationem; nam brachium minuitur ad corporis sanationem; sic etiam Christus vulneratus est propter iniquitatum nostrarum sanationem; unde Is. LIII dicitur: *Vulneratus est propter iniquitates*

nostras, attritus est propter scelera nostra; disciplina pacis nostrae super eum, et livore eius saturati sumus. Omnes nos quasi oves erravimus; unusquisque in viam suam declinavit, et Dominus posuit in eo iniquitates omnium nostrum; id est, poenam satisfactivam pro omnibus peccatis nostris; unde Levit. xix mystice est Christus designatus per hircum in desertum peccata populi deferentem. Haec omnia quanto facta fuerunt homini sublimiori, maxime in septem gratis, de quibus dictum est, tanto maioris opprobrii extiterunt.

FERIA QUINTA

Item de causa formali passionis Christi.

TERTIO propter coronationem, quasi rex esset stultorum et iniquorum. Sicut enim dicitur Matth. xxvii: *Pilatus sciens quod propter invidiam tradidissent illum, voluit eum pluries liberare*; quod quidem diversis modis temptavit. Primo allegatione suae innocentiae, dicens: *Ego nullam causam mortis invenio in eo*. Videns autem quod haec causa Iudaeos ad iram amplius provocasset, accepit secundam liberationis viam, scilicet, mutationem fori, transmittendo eum ad Herodem tanquam Galilaeum, et sibi propria dominatione subiectum, credens quod Herodes non iudicaret, sed liberaret subditum suum. Quumque nec sic profecisset, tertiam compulsus est invenire viam, scilicet, sa-

tiare Iudaeorum impietatem contumeliosi, et suppliciiis super Dominum irrogatis, ut sic opprobriis eius saturati mortem eius amplius non sitirent; unde credendum est quod quanto vilis et contumeliosius potuit, Iesum coram impiorum oculis praesentare disposuit, scilicet, nudatum propriis vestibus, cruentatum et lividum flagellorum ictibus, sola purpura in derisionem amictum, spinis coronatum, vultu velatum, sputis deturpatum, genis et tota facie ictibus alaparum tumidum; et sic in conspectu populi apparuit vilissime derisus et vituperatus. Et quia allegaverunt quod dicebat se Dei Filium, producens eum sic viliter coram populo, portabat spineam coronam, et purpureum vestimentum, in derisionem Iesu, dicit: *Ecce homo*, quasi dicat: Iste non habet divinitatis insignia; sed ipsum esse hominem despectum, et vilificatum, atque doloribus plenum, in vestris oculis manifestant illa ludibria. Nec propter hoc satius est diabolicus furor illorum hominum impiorum, sed magis insanientes clamabant dicentes: *Tolle, tolle, crucifige eum*. Quumque in fine et in secunda allegatione dicit Pilatus: *Ecce Rex vester*, vere prolatum est hoc verbum; nam omnium opprobriorum, et omnium despectum, et abominationum vitae praesentis portavit coronam; et merito dici potuit Rex opprobriorum, et vituperiorum omnium eius vitae.

513. *Nunc egredimini ergo filiae Sion, et videte Regem Salomonem in diademate, quo coronavit eum mater sua, scilicet, Synagoga*. Expergiscere, o ani-

ma mea, et audi Bernard, qui in quodam sermone ait: Caput Angelicis tremebundum spiritibus densitate spinarum pungitur; facies pulchra prae filiis hominum sputis Iudaeorum deturpatur; oculi lucidiores sole caligantur in morte; aures quae audiunt Angelicos cantus, audiunt peccatorum insultus; os quos docet Angelos, felle et aceto potatur; pedes quorum scabellum adoratur, cruci clavo affiguntur; manus quae formaverunt coelos, sunt in cruce extensae, et clavis affixae; corpus ceditur, et latus lancea perforatur. Et quid plura? non remansit in eo, nisi lingua, ut pro peccatoribus exoraret, et Matrem discipulo commendaret.

FERIA SEXTA

Item de causa formali passionis Christi.

QUARTO propter nuditatem; nam in cruce totaliter nudus crucifixus est; unde Ambros.: Auctor humanae salutis sic nudus fuit in patibulo crucis, sicut nudus exivit de utero Mariae virginis¹.

515. O quid erat videre corpus iuvenistam speciosi in tanta deformitate mutatum, et alienatum! ita ut Is. I^h dicat: *Non est ei species, neque decor.* Abdias unico cap. stupefactus de aspectu tantae deformitatis ait: *Contentibilis tu es valde;* et Amos VIII

¹ Alii aliter sentiunt; et ipsae reliquiae veli, honestatis causa adhibiti, rem confirmant.

in persona Dei Patris ait: *In die illa occidet sol in meridie, et tenebescere faciam terram,* id est, Carnem sanctissimam Domini nostri Iesu Christi qui de terra erat in die luminis.

516. Vide ergo quanta ignominia fuit Filium Dei cum septem dignitatibus praedictis videre in cruce ita nudatum coram omni populo ad opprobrii complementum, quo etiam ad operienda pudenda absque velamine aliquo esset, quod nec cuiquam scelerato lex negare solet, unde Iob I in persona Domini ait: *Nudus egressus sum de utero matris meae, et nudus revertar illuc:* unde Psal. XXI, inquit: *Diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem;* unde Ambrosius in quodam sermone ait: Auctor pietatis in cruce pendens testamentum condidit; singulis opera pietatis distribuens; Apostolis persecutionem, Iudaeis corpus, Patri Spiritum, Matri paranympum, latroni paradisum, peccatoribus infernum, et Christianis poenitentibus crucem. Haec ille. Ecce quod propter nos omnibus se spoliavit, ut nos ditaret.

SABBATO

Item de causa formali passionis Christi.

QUINTO propter crucifixionem. Quanto enim homo sublimior est in statu, tanto ignominiosus mors eius vituperabilior est.

518. Considera ergo sublimitatem Christi in prae-

dictis septem, et mortem crucis; nam patibulum crucis erat supplicium pessimorum, et per consequens ad maius vituperium eius hoc excogitaverunt; unde Sap. ii in persona Iudaici populi dicitur: *Morte turpissima condemnemus eum*; et Ier. xi, in persona Domini, dicit: *Cogitaverunt super me consilia, dicentes: Venite mittamus ligna in panem eius*, id est, crucifigamus eum, et crucifixio eius suae doctrinae, quam dicit panem, commisceatur; ac per hanc vililitatem supplicii a cunctis viventibus respuitur: et sic: *Eradicemus eum de terra viventium, et nomen eius non memoretur amplius*. Et per Prophetam Psal. xxi lamentabiliter dicit: *Foderunt manus meas, et pedes meos*, scilicet, clavorum acumine; nec inquit, transfixerunt, sed foderunt, ut denotet fructum diffusionis gratiarum qui inde secutus est, scilicet, gloriam sempiternam; unde versus:

Fossa parit tellus optato tempore coelis.

Fossa caro Christi coelica dona dedit.

519. Et subdit Propheta, dicens: *Dimmeraverunt omnia ossa mea*, scilicet, propter violentam corporis extensionem, sicut supra dictum est.

520. Respice ergo, mens devota, iaculo compassionis percussa, ad sponsum tuum dilectum Iesum, et vide in pugna hostili praesentis vitae illum factum nobis tricoloratum vexillum; candor enim virgineae carnis et nigredo livida flagellorum, atque cruoris effusi rubor ostendunt Iesum tricoloratum vexillum, ut et tu, anima mea, simili formeris effigie, inno-

centia candida, poenitentia nigra, et charitate ignea rubicunda, atque sic tota piissimi Iesu Sanguine colorata, desideres toto corde pro eius amore fundere sanguinem, ut eius morti sanctissimae conformeris.

DOMINICA DE PASSIONE

Item de causa formali passionis Christi.

SEXTO propter blasphemationem; quanto enim qui blasphematur est in gradu sublimiori, tanto ei blasphemia publice coram populo irrogata, est gravior censenda.

522. Sed considera blasphemias praedictas contra Iesum, antequam moreretur in cruce. Non enim sufficit impiis tanta exercuisse ludibria contra eum, quibus per totam noctem usque ad horam crucis repleverunt animam eius; verum etiam, omni humanitate postposita, omni pudore reiecto, omnino effrontes ipsi scelerati Principes Sacerdotum cum Scribis, et senioribus populi, exeuntes de civitate ad crucifixionis locum, ibi mansueto agno insultaturi accedunt dicentes, sicut ex praecedentibus patet: *Vah! qui destruis templum Dei; alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere; Christus Rex Israel descendat nunc de cruce, et credimus ei*: et multas alias blasphemias dixerunt contra eum: unde So-

dictis septem, et mortem crucis; nam patibulum crucis erat supplicium pessimorum, et per consequens ad maius vituperium eius hoc excogitaverunt; unde Sap. ii in persona Iudaici populi dicitur: *Morte turpissima condemnemus eum*; et Ier. xi, in persona Domini, dicit: *Cogitaverunt super me consilia, dicentes: Venite mittamus ligna in panem eius*, id est, crucifigamus eum, et crucifixio eius suae doctrinae, quam dicit panem, commisceatur; ac per hanc vilitatem supplicii a cunctis viventibus respuitur: et sic: *Eradicemus eum de terra viventium, et nomen eius non memoretur amplius*. Et per Prophetam Psal. xxi lamentabiliter dicit: *Foderunt manus meas, et pedes meos*, scilicet, clavorum acumine; nec inquit, transfixerunt, sed foderunt, ut denotet fructum diffusionis gratiarum qui inde secutus est, scilicet, gloriam sempiternam; unde versus:

Fossa parit tellus optato tempore coelis.

Fossa caro Christi coelica dona dedit.

519. Et subdit Propheta, dicens: *Dimmeraverunt omnia ossa mea*, scilicet, propter violentam corporis extensionem, sicut supra dictum est.

520. Respice ergo, mens devota, iaculo compassionis percussa, ad sponsum tuum dilectum Iesum, et vide in pugna hostili praesentis vitae illum factum nobis tricoloratum vexillum; candor enim virgineae carnis et nigredo livida flagellorum, atque cruoris effusi rubor ostendunt Iesum tricoloratum vexillum, ut et tu, anima mea, simili formeris effigie, inno-

centia candida, poenitentia nigra, et charitate ignea rubicunda, atque sic tota piissimi Iesu Sanguine colorata, desideres toto corde pro eius amore fundere sanguinem, ut eius morti sanctissimae conformeris.

DOMINICA DE PASSIONE

Item de causa formali passionis Christi.

SEXTO propter blasphemationem; quanto enim qui blasphematur est in gradu sublimiori, tanto ei blasphemia publice coram populo irrogata, est gravior censenda.

522. Sed considera blasphemias praedictas contra Iesum, antequam moreretur in cruce. Non enim sufficit impiis tanta exercuisse ludibria contra eum, quibus per totam noctem usque ad horam crucis repleverunt animam eius; verum etiam, omni humanitate postposita, omni pudore reiecto, omnino effrontes ipsi scelerati Principes Sacerdotum cum Scribis, et senioribus populi, exeuntes de civitate ad crucifixionis locum, ibi mansueto agno insultaturi accedunt dicentes, sicut ex praecedentibus patet: *Vah! qui destruis templum Dei; alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere; Christus Rex Israel descendat nunc de cruce, et credimus ei*: et multas alias blasphemias dixerunt contra eum: unde So-

phon. i ait: *Blasphemaverunt Dominum exercituum.*

523. Considera, omens devota, quanto furore ministri talium impiorum in omnibus actibus passionis suae tractaverunt Iesum, quando ipsi Principes Sacerdotum, et Scribae, et seniores populi, in quibus debebat apparere maturitas, et gravitas in iudicando sceleratos etiam, ex interno furore ad tantam exterius rabidam infamiam porumpunt, quod in festivitate sacrorum dierum non erubescerent contra omnem illorum consuetudinem, atque mores, egressi sunt ad locum publici supplicii, morienti iusto sic insultantes.

524. Admirandam quidem in verecundiam sui status in hoc actu demonstraverunt, qui ex horribili odio in Dominum Iesum processisse manifeste videtur: proinde omnis immanis crudelitas quae possit excogitari, contra Christum per hos impios et eorum ministros, ut placerent eis, ex eorum rabida furia exercitata est; unde Propheta in persona Domini ait, Psal. xxi: *Circumdederunt me vituli multi, tauri pingues obsederunt me: aperuerunt super me os suum, sicut leo rapiens, et rugiens.*

525. Cogita ergo, fidelis anima, quam crudeliter tractaverunt eum, quum de nocte libere haberent eum in manibus suis, quando cum inaudita impudentia sic coram omni populo exeuntes, omni reiecto pudore, et rubore, punctivas invectiones, et contumelias derisivas exclamaverunt alta voce contra hominem deficientem, morientem, et pendentem in ligno, et toto corpore sanguine defluentem;

unde merito Ier. xii in persona Domini ait: *Haereditas mea, quasi leo in sylva, scilicet, propter crudelitatem; et iterum Propheta Psal. xxxvii: Amici mei, et proximi mei adversus me appropinquaverunt, et steterunt; et iterum idem ait, Psal. xxx: Audivi vituperationem multorum commorantium in circuitu, scilicet, crucis meae; et iterum, Psal. lxxviii: Opprobria exprobrantium tibi, o Pater aeternae, ceciderunt super me; ego autem tamquam surdus non audiebam, et sicut mutus non aperiens os suum; et alibi dicitur: Adversum me loquebantur, qui sedebant in porta, (Psal. lxxvii) scilicet, ad spectaculum mortis meae, et in me psallebant, qui bibebant vinum, scilicet, in conviviis, et tabernis, quia dies festi erant.*

FERIA SECUNDA

Item de causa formali passionis Christi.

SEPTIMO propter confusionem. Quanto enim quis est in gloria sublimior, tanto eius confusio efficitur maior. Ex praecedentibus dignitatibus clarescere potest dignitas Christi, atque eius summa sublimitas.

527. Sed et ex sex, quae in praecedenti articulo dicta sunt, manifeste apparet quanta fuerit confusio eius pendentis in cruce, quum homo tam nobilis naturae, tam speciosae formae, tantae sapientiae,

tantaeque potentiae in miraculis operandis, tantae famae, tantae sequelae, tantae gloriae, taliter fuerit derisus tam dire flagellatus, atque afflictus, spinis coronatus, totus nudatus, tam atrociter cruci affixus, et ad omnium spectaculum in cruce levatus; et tam crudeliter blasphematus. Et quis posset exprimere talem confusionem? Merito ergo Thren. III Ierem. praedixit dicens: *Saturabitur opprobriis*: et per Prophetam inquit, Psal. LXVIII: *Sustinui opprobrium*, scilicet, in corde meo; nam sicut verbera affligunt corpus, sic verbis opprobriosis affligitur cor; et addit: *Et confusio faciei meae cooperuit me*. Insuper subdit, dicens: *Tu scis improperium meum et confusionem meam, et reverentiam meam*; confusio enim magna est homini, quando ut fur fatigatur, et flagellatur, et tandem suspenditur; et sequitur: *Sustinui, qui simul contristaretur, et non fuit; qui consolaretur, et non inveni. Et dederunt in escam meam fel, et in siti mea potaverunt me aceto*. Ad litteram.

528. Ad confusionis autem illius augmentum, et complementum, cum eo crucifixerunt duos scelestos latrones, medium statuentes Iesum, tanquam excellentiorem in sceleribus, et in impietatibus nequiores, sicut Is. LIII cap., praedixerat: *Et cum sceleratis reputatus est*.

529. Attende autem quod licet Iudaeorum insania ad infamiam Domini Iesu ipsum inseruit medium inter latrones; divina tamen providentia in hoc facto et futurum iudicium, et redemptionis beneficium singulariter demonstravit. Nam et totum ge-

nus humanum latrocinii paternae praevaricationis infectum infernali cruciatu debuit iustitia mediante affligi. In cuius generis medio Salvator mundi affixus, electos ex mera gratia quasi latronem dextrum iustificando convertit, et reprobos quasi sinistram latronem exigente iustitia in sua pertinacia reliquit; ut sic dexter latro inveniatur in misericordia crucifixi Iesu unde gratias agat; sinister vero in sua obstinatus malitia non inveniatur quid reprehendat.

530. Proinde non vacat a mysterio quod uterque latro utrinque blasphemus fuit, et convitiens Salvatori. Quia Salvator mundi, sicut nullum a peccato liberum, vel reatu invenit, sic pro salvandis omnibus venit, licet eius liberationis fructus ad solos transferatur electos; sed hoc non est ex defectu redimentis pretii, vel redemptoris Christi, sed est ex caeca malitia obstinati animi reproborum; horum siquidem figuram tenuit latro ille sinister, qui nec mansuetudine benedicti Iesu conspecta, nec ex visione tam manifestorum miraculorum quibus fuit tota mundi machina immutata, nec ex benigna Iesu susceptione facta de socio latrone converso, nec de charitativa correptione, consocii se in maleficio confitentis consortem, et sibi Iesum praedican-^(R) tis insontem potuit converti, ac revocari. Cui ergo impius iste, nisi propriae malitiae suam damnationem ascribet? et cui etiam dexter latro suam salutem deputare potest, nisi illius gratiae, atque dono, qui in eius latere in cruce pendebat? qui ipsum ad se diligendum, confitendum, praedican-

dum, et defendendum, gratuita miseratione convertit. Pro omnibus supradictis Philippus Cancellarius Parisiensis in persona Domini ait:

Vide homo quae pro te patior;
 Non est dolor sicut quo crucior;
 Ad te clamo, qui pro te morior;
 Vide poenas quibus afficior;
 Vide clavos quibus confodior;
 Quum sit tantus dolor exterior,
 Intus tamen planctus est gravior,
 Tam ingratum dum te experior.

531. Quanto autem charitatis ardore, omnibus supradictis modis confusionem sustinuerit pro nostra redemptione amorusus Iesus ostendit Apostolus ad Hebr. xii, dicens: *Per patientiam curramus ad propositum nobis certamen aspicientes in auctorem fidei, et consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta.*

532. Tanta fuit confusio, quam tunc sustinuit Iesus (ut ad verecundiam nostrae malitiae loquar), quod insensibilis creatura testatur, concusso superna virtute toto isto sensibili mundo, nam et sol obscuratus est, retrahens lumen suum, quasi horrens tantam confusionem perpeti creatorem; velum templi scissum est, ostendens propalatam esse viam regni coelorum per crucis confusionem quam Christus pro nobis sustinere dignatus est; monumenta aperta sunt, ut claresceret, quod confusio crucis Christi virtute sua nostras confusiones eminus propulsabat; et sic iste totus sensibilis mundus

colore suo privatus quodammodo videbatur horrere, et nitebatur ostendere confusionem omnium conditoris, et in eius confusibili morte lugubre, et funebre assumere vestimentum.

533. Tu igitur, anima mea, secundum Augustin. in lib. de Virginitate: Aspice vulnera in cruce pendentes, sanguinem morientis, pretium redimentis, cicatrices resurgentis; caput habet inclinatum ad osculandum, cor apertum ad diligendum, brachia extensa ad amplexandum, totum corpus expositum ad redimendum; haec quanta sint, cogitate; haec in statera cordis vestri appendite, ut totus vobis figatur in corde, qui pro nobis fixus fuit in cruce.

FERIA TERTIA

De causa finali passionis Christi.

QUARTO inquit, *humiliatus sum nimis*, scilicet, propter causam finalem. Si vero ultima consideratur causa finalis in Dominica Passione, et circumstantiae mortis Christi debite examinentur, apparebit etiam abyssus humilitatis et confusionis ex alia septemplici ratione. Primo propter locum; secundo propter situm; tertio propter festum; quarto propter horam; quinto propter modum; sexto propter causam; septimo propter finalem mortem.

535. Primo propter locum; nam qui elegit Beth-

lehem nativitati, elegit Ierusalem passioni, ut maior esset ignominia, quam ortus sui erat gloria. Erat autem Ierusalem metropolitana civitas et principalis sedes regni, magisterii et sacerdotii; ideo ibi debebat pati, qui erat Rex, Magister, et Sacerdos in cultu unius Dei, et magis erat referta populo. Nam, ut dicitur Act. 11: *Erant in Ierusalem habitantes Iudaei viri religiosi ex omni natione quae sub coelo est; et subditur: Parthi, et Medi, et Elamitae, et qui habitant Mesopotamiam, Iudaeam et Cappadociam, Pontum et Asiam, Phrygiam et Pamphyliam, Aegyptum et partes Lybiae quae est circa Cyrenem, et advenae Romani. Iudaei quoque et Proselyti, Cretes et Arabes.* Ex quo patent quod Christi mors per infamiae diffusionem ad omnes mundi partes maximae ignominiae fuit.

536. Secundo propter situm, scilicet, qui fuit Calvariae mons, locus et situs, ubi impii trucidabantur, utique ignominiosus et maxime in Dei populo diffamatus; tum propter civitatem in qua erat sedes divini cultus; tum propter multitudinem civitatis, quia ad eam sicut dictum est, quasi ex omnibus mundi partibus confluebant; unde de tali loco Ioann. xix dicitur: *Susceperunt autem Iesum, et eduxerunt eum, et baiulans sibi crucem exiit in eum qui dicitur Calvariae locus, Hebraice autem Golgotha, in quo eum crucifixerunt.* Hic quidem est mons, secundum Hieronymum, in quo Abraham iussus est immolare filium suum Isaac, Genes. xxii. Lege historiam, et mystice invenies

quod Abraham significat Deum Patrem, et Isaac Christum Filium, mons charitatem; duo iuvenes sunt duo increduli populi, scilicet, Iudaicus et Gentilis; asinus est stultitia Iudaeorum; ara, ligna et vepres sunt ipsa sacrata crux; Isaac divinitas; aries vero humanitas; sed ignis est ardens charitas et angustia passionis Filii Dei Iesu Christi.

537. Tertio propter festum, scilicet, azymorum, quando de Iudaea tanto die in Ierusalem populus Israel convenire debebat. Nam secundum Nicolaum de Lyra. viri tenebantur ter in anno Ierosolymis interesse festo, et apparere coram Domino. Primo in Pascha, quod anno illo fuit sexta feria, et in die illo crucifixus est Christus; secundo in Pentecoste, scilicet, in memoriam datae legis in monte Sinai, quia secundum Glossam, a die Agni immolati quinquagesima die data est; tertio in Scoenopegia, quod est idem quod fixio tabernaculorum, et fiebat in memoria quadraginta annorum quibus fuerunt filii Israel in tabernaculis in deserto.

FERIA QUARTA

Item de causa finali passionis Christi.

QUARTO propter horam, scilicet, meridianam, in qua omnes de civitate, et de propinquis partibus facilius concurrere poterant ad spectaculum in Christi contumeliae, et opprobrii augmentum.

539. Quinta propter modum, scilicet, in alto loco, ut ab omnibus circumstantibus visus, et sic delusus confusibilis moreretur, sicut Is. I. II cap. praedixerat, dicens: *Exaltabitur et sublimis erit valde*, sicut in fine praecedentis artic. dictum est, unde merito Gregorius in quadam Homilia ait: Tanto dignius Deus ab omnibus honorandus est, quanto pro omnibus indigna suscepit.

540. Sexto propter causam, qui videlicet crucifixus est sub titulo summae blasphemiae et ignominiae, scilicet, quia dicebat, se esse summum Deum, sub qua causa aut titulo nullum unquam scelestum legimus esse passum; unde Ioann. XIX, dixerunt Pilato: *Nos legem habemus, et secundum legem debet mori, quia Filium Dei se fecit*. Adverte quod non dicunt, quia Filium Dei se dixit, sed Filium Dei se fecit; ut per hoc ostendant, quod falso et arroganter usurpaverit hoc nomen; innituntur autem legi illi, Levitico XXIV: *Qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur*. Blasphemia quidem in Deum est eius divinitatem univoce, et coequaliter attribuire creaturae, et pro tanto dicunt eum blasphemasse dicendo se esse Filium Dei, Deo, scilicet, Patri coequalem et substantialem.

541. Et quidem blasphemia extitisset et magna, si Deus talem Filium gignere et habere non posset, aut si ex Scripturis sacris, et ex certissima fide sanctorum Prophetarum et Patrum necessario convincere possent, quod Deus nullatenus Filium habet; cuius tamen oppositum ex eorum Scripturis

habetur, sicut diffuse et irrefragabiliter probari posset, et plerique Doctores efficacissime probaverunt, quae causa brevitatis omitto. Adde quod si verum non extitisset Deus, per miracula sua propria, quae nullus alius potest patrare, veritatis testimonium non dedisset, sicut supra in tertio praecedenti articulo et ratione quarta, circa principium monstratum est.

FERIA QUINTA

Item de causa finali passionis Christi.

SEPTIMO propter finalem mortem praedicta omnia concludentem, et confirmantem, quia finis rei acta praecedentia probat. Proinde IOANN. XVI dicitur, quod quum Dominus dixisset: *Consummatum est*, statim subiungitur, *et inclinato capite tradidit spiritum*.

543. Inclinavit autem caput maxime ut ostenderet nobis quatuor. Primo gravitatem; secundo humilitatem; tertio paupertatem; quarto gratuitatem. Primo autem inclinavit in morte caput, ut ostenderet gravitatem. Consuevit enim homo prae nimio onere aggravatus suum inclinare caput; sic Christus aggravatus pondere peccatorum nostrorum inclinavit caput; unde I Petr. II: *Peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum*; et Thren. I: *Convolutae sunt iniquitates, scilicet, peccatorum, et impositae collo meo*. Secundo ut ostenderet pau-

pertatem; fuit enim tantae paupertatis in morte Filius Dei Iesus Christus, quod non habuit ubi reclinaret caput suum; unde Bernard.: O vita Angelorum, o thesaure pauperum; quum vulpes foveam habeant, et volucres coeli nidos; tu tamen in cruce caput ubi reclinares non habuisti. Tertio, ut ostenderet humilitatem, scilicet, esse viam ad gloriam sempiternam; proinde Prov. iv, dicitur: *Viam monstrabo tibi, et ducam te per semitas aequitatis, quas quum ingressus fueris, non ardebuntur gressus tui et currens non habebis offenculum*; unde Hugo in lib. de clav. animae: Per humilitatis viam revertimur ad coelestem patriam; et per Prophetam Dominus ait: *Non habitabit in medio domus meae, qui facit superbiam*. Quarto ut ostenderet gratuitatem, id est, ut augeret gratiam Deo Patri pro mortis victoria. Solent enim gratias agentes inclinare caput; eius enim mors nostrae mortis victoriae fuit, *quia mortem nostram moriendo destruxit*; unde I Cor. xi Apostolus ait: *Absorpta est mors in victoria*; et iterum subdit: *Deo gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Iesum Christum*.

544. O mors amabilis, o passio desiderabilis, o profunditas admirabilis, quid mirabilius, quam quod mors vivificat? vulnera sanant? sanguis emundat? dolor ad amorem inflammat? apertio lateris cordi coniungit et copulat? et quod mirabilius est, sol obscuratus plus solito fulget? ignis extinctus cor magis inflammat? passio ignominiosa glorificat? sitis inebriat? nuditas virtutum vestibus ornat?

conclavatae manus nos solvunt? pedes confixi nos currere faciunt? emittens spiritum vitam inspirat, atque in ligno decedens ad coelestia vocat?

545. Ergo pro supradictorum conclusione August. in lib. de quatuor virtutibus cardinalibus ait: Filius Dei ad crucem ducitur; expalmatur qui est vera palma victoriae; spinis coronatur qui peccatorum spinas corrumpere venit; ligatur qui solvit comeditos; ligno suspenditur qui erigit elisos; aceto potatur fons vitae; disciplina caeditur, salus vulneratur, vita moritur, occidit ad tempus vitam mors, ut in perpetuum a vita occidatur mors. Et iterum idem ait: Ecce pro impio pietas flagellatur, pro stultu sapientia deluditur, pro mendace veritas negatur, et damnatur iustitia pro iniquo, misericordia affligitur pro infideli, pro misero repletur sinceritas aceto, inebriatur felle dulcedo, moritur vita pro mortuo.

546. Ex omnibus praecedentibus patet quod mortuus est Christus iustus pro iniustus, ab iniustus, et pro iniustus, cum iniustus, et ex iniustus causis sub iniustus iudicibus, cum iniustus poenis atque suppliciis. Respice ergo, mens devota, in faciem Christi tui, et contemplare in eo crucis portationem in exemplum nostrae imitationis; corporis nudationem in exemplum nostrae confessionis quae debet esse nuda; brachiorum extensionem ad amplexandum, in signum de peccato redeuntis in gratiam receptionis; clavorum in manibus et pedibus infixionem, propter memoriam fixae et stabilis recordationis; coronae spineae impositionem, in fi-

gura nostrae glorificationis; capitis inclinationem ad osculum, in signum nostrae reconciliationis; lateris apertionem, propter effusionem pretii nostrae redemptionis et ablutionis; exivit enim ab eo sanguis et aqua, ex quibus anima mea redempta et lota est.

FERIA SEXTA

Fasciculus myrrhae ex doloribus dulcissimi Iesu.

Si enim ex omnibus derisionibus, flagellis, spinis, clavis, doloribus, poenis, exprobrationibus, subsannationibus, colaphis, alapis, sputis, confusionibus, et his similibus, vis componere et colligare fasciculum myrrhae, require in brevi de Dominica Passione quae in mente recondere possis ad devote contemplandum, intellectualiter intuendum, atque suaviter degustandum; ut tamquam sponsa Christi dicere valeas de amorosissimo sponso tuo Iesu illud Cant. 1: *Fasciculus myrrhae dilectus meus mihi inter ubera mea*, id est, inter intellectum contemplantem, et affectum degustantem, *commorabitur*, scilicet, strictus, et perseveranter.

548. Considera enim primo quis est qui patitur; secundo qualis est qui patitur; tertio quantus est qui patitur; quarto qua de causa patitur; quinto quali forma patitur; sexto quanta sunt quae patitur; septimo a quibus patitur; octavo in quibus ipse patitur; nono in quibus membris ipse pati-

tur; decimo quanta acerba patitur; undecimo quantum intense patitur; duodecimo quam meritorie patitur.

549. Primo considera quis est qui patitur, et indubitanter tene ipsum Dei Filium aeternum, regem omnium, ideale principium, redemptorem impiorum hominum; secundo qualis est qui patitur, quia innocentissimus, et nobilissimus, imaginem habens aeterni regis; tertio quantus est qui patitur, et admirare maiestatem annihilari, speciositatem deformari, felicitatem tormentari; quarto qua de causa patitur, quia pro inimici redemptione, pro caeci illuminatione, et pro luti glorificatione; quinto quali forma patitur, quia obedientissime respectu Dei, severissime respectu sui, libentissime respectu ingrati; sexto quanta sunt quae patitur, quia ut laticulus vincula, ut stultus ludibria, et ut iniquus supplicia; septimo a quibus ipse patitur, quia a gentibus et Iudaeis, a dominis et servis, a viris et mulieribus; octavo in quibus ipse patitur, quia in tota familia, in honore, et fama, et pauperula substantia; nono in quibus membris ipse patitur, in manibus transfixionem, in pedibus confixionem, et in toto corpore flagellationem; decimo quanta acerba patitur ex locis nervosis, quia in manibus, et pedibus; et speciem passionis, quia si volebat in pedibus mitigare dolorem, multo magis in manibus lacerabatur, et e converso; undecimo quam intense patitur ex corporis complexionem qua nulla delicatior, quia quod divino producitur miraculo, ad melius terminatur, quam quod natura producere

posset, ex mentis dispositione qua comprehendebat acutius nocumentum, quae comprehensio tristitia nominatur, ex quo sensibus causatur dolor ex auxilii privatione. In aliis enim patientibus mitigatur dolor exterior, vel tristitia interior, ex aliqua consideratione rationis redundante in sensualitatem, quod in Christo patiente non fuit; unicuique enim virium, ut ait Damascen. permissum est agere vel pati, quod ei proprium est; duodecimo, quam meritorie patitur; fuit enim passio sua, et mors satisfactoria pro peccantium multitudine, pro peccatorum magnitudine, proque poenarum infinita duratione.

SABBATO

Abyssus incomprehensibilis utilitatis et fructuositatis ex passione Christi.

TERTIUM principaliter circa Dominicam Passionem contemplemur abyssum incomprehensibilis utilitatis et fructuositatis; quia de se Dominus per Prophetam subdit dicens, Psal. xxxvii: *Domine, ante te omne desiderium meum*, id est, tu scis, quia omnia sustineo propter obedientiam tuam, et propter humani generis utilitatem et fructum; non propter meam commoditatem, et lucrum, quod in persona humani generis Propheta Domino confitetur dicens Psal xv: *Bonorum meorum non egēs*; nam

nec nobiscum nec propter nos efficitur Deus maior, sicut nec absque nobis est minor Ex quo patet quod amor, qui tanta pro nobis fecit Dominum pati, gratuitus fuit, quod intelligens quidam orabat Dominum, dicens: O amor, qui me amasti sine te, fac me diligere te sine me. Ut igitur clarescant admirandi fructus desiderii Christi morientis pro nobis, et quam magna sint mysteria crucis eius, assumam mysticam figuram crucis de qua Dan. iv dicitur: *Videbam, et ecce arbor in medio terrae, et altitudo eius nimia, et magna arbor et fortis, et proceritas eius contingens coelum. Aspectus illius erat usque ad terminos terrae universae: Folia eius pulcherrima, et fructus eius nimius, et esca universorum in ea. Et subter eam habitabant animalia et bestiae, et in ramis eius conversabantur volucres coeli, et ex ea vescabatur omnis caro*; in quibus verbis duodecim fructus ligni vitae, id est, sanctissimae Crucis mirifice demonstrantur. Primus fructus dicitur aptitudo, et de hoc ait: *Videbam, et ecce arbor in medio terrae*; secundus est altitudo et de hoc ait: *altitudo eius nimia*; tertius est magnitudo, unde ait: *et magna arbor*; quartus dicitur fortitudo, unde subdit: *et fortis*; quintus dicitur rectitudo, unde ait: *et proceritas eius attingens coelum*; sextus dicitur latitudo, unde subditur: *aspectus illius erat usque ad terminos universae terrae*; septimus dicitur pulchritudo, unde ait: *folia eius pulcherrima*; octavus dicitur multitudo, unde ait: *et fructus eius nimius*; nonus dicitur dulcitudo, unde ait: *et esca universorum in ea*;

decimus dicitur sanctitudo, et de hoc inquit: *subter eam habitabant animalia et bestiae*; undecimus promptitudo, unde subditur: *et in ramis eius conversabantur volucres caeli*; duodecimus dicitur plenitudo, et hoc ultimo subinfertur: *et ex ea vescebatur omnis caro.*

551. De tali autem ligno vitae Apoc. II Ioann. ait: *Vincenti dabo edere de ligno vitae*; in quibus verbis ostenditur affectuosa saporositas huius ligni et fructuum eius, et maxime quoad tria. Primo quoad subiectum convenientissimum ibi, *vincenti*; secundo quoad actum dulcorosissimum ibi, *dabo edere*; tertio quoad obiectum amorosissimum ibi, *de ligno vitae*; quod potest esse thema in festis Crucis. Et ut suavius degustentur praedicti fructus, quemlibet in quatuor partes dividemus, ut etiam in ipsa divisione cuiuslibet fructus, quasi materialiter crucis mysterium aperiatur.

DOMINICA PALMARUM

Aptitudo Christi crucifixi. Crux Christi commune vexillum omnium salvandorum. Angeli.

De tribus aliis fructibus. — Primo consideremus primum fructum.

553. Primus fructus dicitur aptitudo Christi crucifixi. Contemplare, devota mens, quanta et quam

magna sint mysteria crucis Christi; considera, quod sicut Propheta ait Psal. LXXIII: *Deus rex noster ante saecula operatus est salutem in medio terrae*, scilicet, habitabilis; ideo Dan. inquit: *Videbam, et ecce arbor in medio terrae*, unde merito Gen. II dictum est: *Lignum vitae in medio paradisi*, id est, sanctae Ecclesiae, ex Angelis et hominibus constitutae. Quod verbum potest etiam pro themate sumi: propter quatuor enim statuit Deus crucem et mortem Christi in medio terrae. Primo, tamquam commune vexillum; secundo, tamquam commune meritum; tertio, tamquam commune gaudium; quarto, tamquam commune exemplum.

554. Primo statuit eam tamquam commune vexillum, scilicet, omnium salvandorum; quod intelligimus tam de Angelis quam de hominibus. Primo enim fuit vexillum, cuius virtute Angeli sancti in coelo satanam et alios malignos spiritus prostraverunt, et ad inferos proiecerunt. Proinde Apoc. XII de electis Angelis cum reprobis pugnantibus ponuntur tria. Primum est pugnae causa; secundum est pugna; tertium est victoria. Primo enim inter bonos Angelos, et reprobos invicem adversantes ponitur contrarietatis, et pugnae causa. Prima quidem occasio, quare diabolus S. Ecclesiam primo in Angelis in coelo, secundo in hominibus in terra impugnavit, et persecutus est, extitit fides Christi incarnandi, quem proposuit universalem mediatorem inter se, et creaturam rationalem. Non enim fas est dicere plures esse mediatores, nec rationa-

decimus dicitur sanctitudo, et de hoc inquit: *subter eam habitabant animalia et bestiae*; undecimus promptitudo, unde subditur: *et in ramis eius conversabantur volucres caeli*; duodecimus dicitur plenitudo, et hoc ultimo subinfertur: *et ex ea vescebatur omnis caro.*

551. De tali autem ligno vitae Apoc. II Ioann. ait: *Vincenti dabo edere de ligno vitae*; in quibus verbis ostenditur affectuosa saporositas huius ligni et fructuum eius, et maxime quoad tria. Primo quoad subiectum convenientissimum ibi, *vincenti*; secundo quoad actum dulcorosissimum ibi, *dabo edere*; tertio quoad obiectum amorosissimum ibi, *de ligno vitae*; quod potest esse thema in festis Crucis. Et ut suavius degustentur praedicti fructus, quemlibet in quatuor partes dividemus, ut etiam in ipsa divisione cuiuslibet fructus, quasi materialiter crucis mysterium aperiatur.

DOMINICA PALMARUM

Aptitudo Christi crucifixi. Crux Christi commune vexillum salvandorum. Angeli.

De tribus aliis fructibus. — Primo consideremus primum fructum.

553. Primus fructus dicitur aptitudo Christi crucifixi. Contemplare, devota mens, quanta et quam

magna sint mysteria crucis Christi; considera, quod sicut Propheta ait Psal. LXXIII: *Deus rex noster ante saecula operatus est salutem in medio terrae*, scilicet, habitabilis; ideo Dan. inquit: *Videbam, et ecce arbor in medio terrae*, unde merito Gen. II dictum est: *Lignum vitae in medio paradisi*, id est, sanctae Ecclesiae, ex Angelis et hominibus constitutae. Quod verbum potest etiam pro themate sumi: propter quatuor enim statuit Deus crucem et mortem Christi in medio terrae. Primo, tamquam commune vexillum; secundo, tamquam commune meritum; tertio, tamquam commune gaudium; quarto, tamquam commune exemplum.

554. Primo statuit eam tamquam commune vexillum, scilicet, omnium salvandorum; quod intelligimus tam de Angelis quam de hominibus. Primo enim fuit vexillum, cuius virtute Angeli sancti in coelo satanam et alios malignos spiritus prostraverunt, et ad inferos proiecerunt. Proinde Apoc. XII de electis Angelis cum reprobis pugnantibus ponuntur tria. Primum est pugnae causa; secundum est pugna; tertium est victoria. Primo enim inter bonos Angelos, et reprobos invicem adversantes ponitur contrarietatis, et pugnae causa. Prima quidem occasio, quare diabolus S. Ecclesiam primo in Angelis in coelo, secundo in hominibus in terra impugnavit, et persecutus est, extitit fides Christi incarnandi, quem proposuit universalem mediatorem inter se, et creaturam rationalem. Non enim fas est dicere plures esse mediatores, nec rationa-

lem creaturam absque mediatore per gloriam ad Deum accedere, quum non suppetant merita Angelorum vel hominum ad acquirendam gloriam sempiternam, sicut infra patebit in tertia particula huius cap.

555. Proinde quum creasset Angelos Deus in libertate naturae, revelavit eis incarnationem Filii sui, quem proposuit dominatorem universae terrae, ut per haec si vellent per Christi meritum et gratiam ascenderent a natura ad gloriam, et qui nolent ruerent a natura in aeternam poenam; unde Iob xxxviii cap. ait: *Quis dimisit lapidem angularem eius, scilicet, terrae, quum melaudarent simul astra matutina, et iubilarent omnes filii Dei? quis conclusit ostiis mare, quando erumpebat quasi de vulva procedens, quum ponerem nubem vestimentum eius?* Quem per lapidem angularem terrae, haec figura convenientius notare potest, quam Christum qui de terrena materia corpus assumpsit? sicut ipse; Matth. xxi, de se exponit dicens ad Pharisaeos: *Nunquid legis in Scripturis vestris: Lapidem quem reprobaverunt aedificantes hic factus est in caput anguli?*

556. Hunc lapidem Deus dimisit, quum eum laudarent astra matutina, quando Christum in assumptione carnis mittendum ab initio creaturae rationalis inter Angelos revelavit, vel numquam lapis angularis solummodo pro eo dicitur, quia Iudaeos, et Gentiles tantum, et non Angelos, et homines in unam communitatem gratiae et gloriae, cuius ipse est caput insimul copulavit. Quomodo ergo

unus esset rex Angelorum, et hominum, si pro utrisque illam aeternam beatitudinem non meruisset? Huic quidem incarnationi quidam Angelorum favebant, qui, scilicet, in fidem Christi merito dilectionis eius ad aeternam beatitudinem intraverunt, et hi astra matutina denominantur quasi mane per claritatem gloriae orientia; hi iubilantes interna mentis exultatione de incarnatione Christi, Deum de eius sapienti dispositione in sua gratifica salvatione laudabant. Ceteri vero superbientes Angeli circumventione Luciferi attracti, contemnebant inferiori naturae subiici, et ad hoc invidabant Incarnationi Christi; unde multitudo eorum hic per mare significatur, eo quod a dulcedine divina aversi, amari facti sunt; hinc etiam quum de vulva divinae providentiae per creationem procederent, et se a divina luce propria elatione averterent, nube a Deo vestiti sunt, caecitate, scilicet, mentis per superbiam obscurati, quos post Deus ostiis conclusit, quum eorum malitiam certis limitibus sua dispensatione coercuit. Et hoc idem B. Ioann. Apoc. xii insinuat dicens: *Et apertum est templum Dei in coelo*, id est, natura Angelica, *et visa est arca testamenti eius*, id est, fides Christi in templo eius, id est, in natura Angelica, sicut latius dictum est in Quadragesimali de Christiana religione, serm. lxx, art. 2. per totum.

557. Secundo, inter Angelos bonos, et malos post causam oritur pugna; unde Ioann. ubi supra ait: *Et factum est praelium magnum in coelo*; quum enim Beati Spiritus victores sint illius reprobae

multitudinis Angelorum, ostenditur in eis necessario praecessisse praelium, sive bellum.

558. Quod quidem tripliciter digestum est, iuxta tria quae in spiritali natura reperiuntur, quae sunt ratio, voluntas, et facultas. Electi nempe Angeli sublimiter sentiebant de Deo, et ad eius gloriam afficiebantur, et pro facultate sibi tradita nitebantur. Angeli vero superbientes sublimiter sentiebant de bonitate suae naturae, et ideo ad propriam gloriam afficiebantur, et toto conatu in contrarium electis Angelis ferebantur. Primo ergo, quantum ad contrarios conatus, hic Angelorum conflictus praelium dicitur; praelium quidem a premendo hostem dictum est.

559. Secundo, quantum ad affectionem contrariam, hoc praelium dicitur magnum; magnis enim affectionibus in contraria ferebantur Angeli reprobi, et electi.

560. Tertio vero, quantum ad contrarietatem sensuum, hoc praelium in coelo digestum est; coelum enim spirituales naturam, sicut terra corporalem denotat, unde Gen. 1: *In principio creavit Deus coelum et terram*, id est, spirituales, et corporales naturam; quod ergo in spiritali natura de spiritalibus contrarie sentiebant, in coelo sibi invicem repugnabant; atque spiritalius de ipso praelio subdens Ioann. ait: *Michael et Angeli eius praeliabantur cum dracone*; sicut enim primus inter ruentes Angelos draconi comparatur propter astutiam, et circumventivam malitiam qua primum in coelis Angelos circumvenit; sic et primus Angelus Beatissimus

Angelorum denominatur, scilicet, propter divinae sapientiae admirationem. Michael enim: *quis ut Deus?* interpretatur; per quod nomen significatur in eo admirativa contemplatio divinae sapientiae Dei, in qua ceteris Angelis clarius praefergebat. Et hi omnes cum dracone pugnabant. Atque de resistantia, et repugnantia Angelorum malorum subdit, dicens: *Et draco pugnabat, et Angeli eius*, scilicet, sensu iudicantes naturam gratiae praeferendam, et affectu quo afficiebantur ad propriam gloriam, et conatu quo nitebantur electorum Angelorum subvertere obedientiam. Nesciebant siquidem, donec per experientiam didicerent, quod in omnibus gratia sublimior est, et validior quam natura. Nam per naturam datur esse creaturae quod est in se; per gratiam vero datur creaturae esse quod habet in Deo. Ideo subditur: *Et non praevaluerunt*, scilicet, resistere gratiae per naturam: *neque locus eorum amplius inventus est in coelo*.

FERIA SECUNDA
MAIORIS HEBDOMADAE

Item Crux Christi commune vexillum omnium salvandorum. Angeli.

TERTIO vero de victoria subinfertur: *et proiectus est draco illo magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus, et satanas*, et subditur: *Et proiectus est in terram, et Angeli eius cum ipso missi sunt*. Quum enim ante casum essent in Angelicae

naturae puritate, erant tunc mente perspicaces, virtuosus, voluntate et facultate efficaces; quum vero in terram projecti sunt, spiritualis natura passionibus animalibus [quodammodo] est subiecta, perspicacia ad deceptiones, deviationes et cautelas detrusa est, virtuositas in malitiam commutata, et efficacia tentationibus et negotiis perditionis humanae applicata est, sicut per totam sacram Scripturam patet.

562. Et subdit Ioann.: *Et ipsi vixerunt eum propter sanguinem agni*; et hoc, quantum ad meritum passionis Christi. Sed dubium est quomodo de Angelis haec dicantur; non enim peccaverunt ut propter hoc reconciliatione eguerint specialiter, ut per sanguinem eius reconciliarentur Deo. Ad quod dicendum est, quod licet Redemptor et reconciliator unus est Christus; Redemptor tamen ex eo dicitur quod pro peccatis suorum Deo Patri integre satisfecit; Reconciliator vero dicitur, quia gratiam eis promeruit. Hominibus ergo in se credentibus, qui peccaverunt et egent gloria Dei, Christus Redemptor fuit; quia pro peccatis eorum per suam sanctissimam crucem satisfecit; Reconciliator vero est Angelis, quia gratiam eis promeruit; Angelis enim qui non peccaverunt, Redemptor non extitit, nisi forte large redemptione accipiatur. Eisdem enim Christi meritis sunt peccatores homines a peccatis dimissi, et ne peccarent Angeli praeservati; egebant enim Angeli reconciliatore, seu mediatore qui eis a Deo gratiam mereretur; perfectissimum quidem meritum requirit difficillima operari atque pati amore illius, apud quem desi-

derat promereri. Et ob hoc oportuit Christum mori ad complementum charitatis suae ad Patrem atque confratres suos, eiusdem, scilicet, gloriae participes et sequaces. Non igitur dicit B. Ioannes quod Angeli redempti sunt in sanguine agni; quia hoc speciale est hominibus; sed ait, quia ipsi vixerunt eum, scilicet, diabolum in sanguine agni, et propter verbum testimonii sui, quod fuit: si opus est pro vobis paratus sum mori, quia hoc commune est toti Ecclesiae salvandorum. Tam enim B. Angeli, quam etiam electi homines vixerunt eum, scilicet, diabolum, in sanguine agni; non propriis viribus, sed merito Iesu Christi, quod completum est in passione, et cruce illius. Ex his patet quod B. Angeli atque omnes electi habent pro communi vexillo crucem Iesu Christi.

563. Secundo, licet ex praecedentibus pateat, fuit et est crux Christi commune vexillum omnibus hominibus Dei electis ad eiiciendum de mundo principem huius mundi. Porro ipse satanas, amissa potestate, quam inter coelestes spiritus ipse prius habuit, princeps omnium malorum, scilicet, tam culpae, quam poenae quae in praesenti saeculo abundavit, effectus est. Sed per Christi crucem tamquam per triumphale vexillum de hoc mundo eiectus fuit; unde Ioann. xii cap. Dominus ait: *Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eiicitur foras*. Sicut enim Christus homo per crucem meruit constitui iudex universorum, licet hoc ipsum ei competeret per aliam viam; sic per crucem meruit totalem segregationem omnium ele-

ctorum a reprobis, ac totalem ablationem omnimodae potestatis daemonum et reproborum, quam habebant super electos, seu etiam eligendos; quamvis per ordinationem sapientiae Dei ad electorum utile exercitium non simul tota in effectu ablata sit.

564. Quantum vero ad efficaciam meritoriam et causalem fuit tunc universale iudicium mundi, licet non quantum ad omnimodam executionem effectus; quia vero per triumphale vexillum crucis iam facta est condemnatio et prostratio principalis ducis et capitis Angelorum reproborum, et hoc aperte insinuat et includit ceterorum prostrationem; ideo de ipso capite subinfertur: *Nunc princeps huius mundi eicitur foras*. Ante enim Passionem Christi peccatum mundo dominabatur, a quo quidem nullus omnino extitit liber, Christo tantummodo, et Matre eius exceptis; post vero eius passionem innumerabiles a iugo peccati liberati sunt, qui in eius crediderunt adventum; et ideo per Passionem Christi, quodammodo eiectus est, ne mundo penitus dominaretur per culpam, licet durante cursu praesentis mundi, omnibus, sicut praedictum est, etiam ipsi Christo, iuxta quod Christus dignatus fuit, dominaretur per poenam. Hoc tamen dominium in secundo Christi adventu amittet omnino, quum Christus tradiderit regnum Deo Patri; omnium malorum inventor proicietur irrevocabiliter in profundum inferni, sicut, et ante proiectus est de coelo irrevocabiliter in voraginem huius mundi.

FERIA TERTIA

MAIORIS HEBDOMADAE

Crux Christi commune meritum et gaudium. Angeli.

SECUNDO Christi crux est tamquam commune meritum, et communis thesaurus, scilicet, tam Angelis gloriosis, quam hominibus glorificandis; nam omnes thesauros divinae sapientiae, meritum et gratiarum Angelicae et humanae communicandos naturae amorosus Iesus collocavit in cruce; quod denotatur in sanguine Agni qui est thesaurus quacumque pugna, scilicet, et conatu a nobis, sicut et ab Angelis acquirendus, ut cum eis gloriam consequamur aeternam. De hoc autem Agno Apoc. XIII, dicitur, quod: *Agnus occisus est, ab origine mundi*. Quod quidem ideo dictum est; primo, quia Passio Christi, et mors in desiderio, sicut ex praecedentibus patuit, valebat ad meritum et gloriam sempiternam Angelorum; secundo, quia ab ipso initio mundi post lapsum primi hominis pro nobis redimendis ordinatus est mori; tertio, quia ab origine mundi per Sanctos eius mors coepit figuris et mysteriis praenunciari, ut quasi in talibus figuris occisus sit. Insuper, quia ab ipso initio coepit in suis membris occidi, sicut patet in Abel a Cain fratre suo occiso; proinde, Matth. XIII, dicitur mystice: *Simile est regnum coelorum thesauro abscondito in agro, quem qui invenit homo abscondit, et prae gaudio illius vadit et*

vendit omnia, quae habet, et emit agrum illum. Hoc quidem *coelorum regnum* est meritum sanctissimae Crucis, quae omnes tam Angelos, quam homines in coelo regnare facit; quae ideo thesauro comparatur, quia omnibus glorificandis abundantior est; hunc thesaurum qui reperit, scilicet, laborando in agro virtuosae atque moralis vitae, aut poenitentiae sanctae, *abscondit*, scilicet, in corde suo tamquam fasciculum myrrhae, et *prae gaudio illius vadit et vendit*, scilicet, si sapit, postponit universa quae habet temporaliter, et *emit agrum illum*, ut possidere valeat meritum, id est, thesaurum Crucis; unde Ioann. i dicitur: *De plenitudine eius omnes accepimus*, scilicet, tam Angeli iam beati, quam homines beatificandi, et ad Col. i dicitur: *In ipso, scilicet, Christo, complacuit omnem plenitudinem inhabitare, et per eum reconciliari omnia in ipsum pacificans per sanguinem Crucis eius, sive quae in terris, sive quae in coelis sunt.* Ecce thesaurus crucis tam Angelis, quam hominibus communis atque communicatus. Et iterum ad Ephes. ii dicitur: *Ipsa summo lapide angulari Christo Iesu; in quo omnis aedificatio, scilicet, tam Angelica, quam humana, crescit, scilicet, in hominibus, in templum sanctum in Domino: in quo et vos coedificamini*, scilicet, simul cum beatis Angelis aedificamini *in habitaculum Dei in Spiritu sancto.* Proinde Chrysostom. in sermone de Passione Domini ait: Voluit Dominus pati sub coelo, non in templo Iudaico, ne putares pro illa tantum plebe oblatum; et ideo foras civitatem,

foras muros, ut scias sacrificium esse commune, quod totius terrae est oblatio, quod communis est purificatio.

566. Tertium quidem crux ipsis est tamquam commune gaudium, scilicet, Angelorum et hominum. Et de hoc ait Ioann. in Apocalyps. ubi supra: *Et audivi vocem magnam de coelo, dicentem: Nunc facta est salus, et virtus, et regnum Dei nostri; et potestas Christi eius;* haec Angelorum vox clamor est congratulationis et exultationis interioris quo beati Angeli congaudebant gloriae Dei et Christi sui pati, et etiam humanae salvationi; unde non solum de proprio bono, quo tunc consecuti sunt, gaudebant et gratias agebant; verum etiam de humana salute sanguinis Christi merito, et suo ministerio obtinenda; propterea dicunt: *Nunc facta est salus*, scilicet, quantum ad declinationem a malo, et *virtus*, quantum ad operationem boni, et *regnum*, quantum ad spiritus libertatem qua liberare, et absque ulla contradictione obediat summo Deo, Haec ille superbiens Angelus ex natura volebat habere, et gratiam per quam Deus rationali creaturae obtulit gloriam contemnebat, et quantum valuit, electam illam multitudinem Angelorum, qui se oblatae gratiae gratos reddebant, conatus est impedire sicut in praefato praecedenti dictum est.

567. Non enim est verisimile, electos Angelos absque probatione tantum accepisse praemium, quum nec homines qui infirmiores sunt sine probatione possint glorificari. Huius enim salutis cuius Deus

est auctor, Agnus Dei Christus est mediator; et ideo subdit: *Et potestas Christi eius*. Sicut enim Christus secundum divinitatem habet dominium, et potestatem universalis praemii; sic secundum humanitatem qua in cruce passus est, et meritum acquisivit, habet potestatem universalis meriti. Non enim Angelica, nec humana merita aliquod pondus aequalitatis iustitiae habere possunt ad illud praemium infinitum quod est Deus, nisi fulciantur merito Iesu Christi; quod quidem sicut rationem meriti habet ratione humanitatis assumptae et crucis; sic rationem infiniti habet ratione coniunctae divinitatis, ac per hoc, secundum iustitiae aequalitatem, infinito praemio correspondet infinitum meritum, infinito merito solvitur infinitum praemium; huius ergo meriti crucis Christi potestate, primum inter Angelos, sicut dictum est electi revelati Angeli intraverunt ad gloriam divinae fruitionis; et invidentes Angeli projecti sunt in chaos aeternae damnationis, atque ex tunc praevalere coepit meritum crucis Christi per fidem quae in ipsum erat, cui humiliter se subiecerunt electi Angeli secundum formam voluntatis Dei, et hoc quidem ex dictamine sapientiae Dei processit; ut sicut inferiores creaturas per superiores ad suam participationem Deus exaltat, sic superiores creaturas per inferiores ad sui veram cognitionem humiliat. Nonne Deus sic humiliat humanam creaturam, ut se inanitatis creaturis subiciat ad salutem in perceptione sacramentorum, et in ceteris aliis necessitatibus suis, non

solum in spiritualibus, sed etiam in corporalibus? unde ad Rom. viii dicitur: *Vanitati creatura subiecta est non volens*, scilicet, propria voluntate, sed propter eum, scilicet, Deum, qui subiecit eam in spe. Oportuit ergo etiam sublimes Angelos per inferiorem creaturam quae est humanitas, erudiri ad humiliandum se sub potenti manu Dei.

568. Quod si aliquis obiiciat, quomodo meritum crucis Christi tunc Angelis valebat, quum Christus nondum meruerat? dicat mihi et ipse quomodo valebat illis hominibus, qui ante adventum suum crediderunt in adventum eius, quod Ecclesia sancta vere, et fideliter asserit; et ex hoc intelliget quomodo electis Angelis meritum passionis valebat. Hanc quidem salutem quam merito crucis Christi Angeli electi, aut Sancti adepti sunt, iam deinceps ministeriis suis hominibus sibi obedientibus ex eorum charitate procurant, ut meritum crucis eius commune sit gaudium electorum tam hominum, quam etiam Angelorum; unde ad Hebr. i cap. Apost., ait: *Omnes administratorii spiritus sunt, in ministerium missi propter eos, qui haereditatem capiunt salutis*. In omnium praedictorum mysterium contemplare, quod de duobus lignis, uno recto, et alio transversali crucis compaginatur figura, quia duae sunt solae gratificandae naturae, Angelica, scilicet, et humana; unde III Reg. xvii in mysterium dixit illa bona vidua ad Eliam: *En colligo duo ligna*.

569. Vidua illa rationalis natura est, quae in Angelis suo viduata marito, et in hominibus infecta

peccato, virilitatis complementum debitum non habebat. Colliguntur enim duo ligna, quia in cruce per omnium consummatorem Iesum angelica ruina perficitur, et humana captivitas liberatur. Et in duobus lignis crucem compaginantibus utraque figurari potest natura; ideo illud lignum quod recta sublimitate ad coelum erectum est naturam Angelicam praefigurat, quae quidem in rectitudine stans officiosissima deytione, et plenaria voluntate divinae sublimitati adhaesit. Illud vero quod transversum est, humanam naturam signat, quae transversa, immo ut verius dicam, eversa status sui perdidit aequitatem. Intuere ergo cum quanto sacramento ista duo ligna iunguntur. In utroque enim ligno scissio fit et concavatio quaedam, et ex occasione vulnerum unio, et iunctura componitur; supercoelestes enim spiritus non veremur dicere, quod vulnus acceperunt, quia teste Iob iv: *Deus in Angelis suis reperit pravitatem; nec quidem contemnenda plaga, quum eam resecari oportet; quia non restituto sociali numero, numerositas cadens facta videretur in vanum. Inferior vero natura miserrimi hominis a planta pedis usque ad verticem capitis ita venenifera fermentatione infecta est, ut tota scaturiens suae putredinis vermibus nesciat unde veniat, aut quo vadat; utroque igitur spiritum utrisque vulneribus non mediocriter hiantibus facta est iuncturalis impressio; quae Christo iungente ita resarcita est, ut nihil vulnerificum videatur inesse.*

570. Iesus ergo in utrisque confixus, illos quidem

reintegrans numero, hos vero expurgans peccato, utrosque cordis sui cavilla calidius nequit, et corpus proprium iuncturis opponit, ne, scilicet, valeat resillire. Crux ergo iungit coelum et terram, et plene pacificat naturam Angelicam, et humanam.

571. Ex quo patet, quod benedicta crux est firmissimum, et indissolubile glutinum quo glutinatur rationalis natura, Angelica, scilicet, et humana, ut ex utrisque illa civitas compleatur cuius est participatio in idipsum.

FERIA QUARTA

MAIORIS HEBDOMADAE

Crux Christi commune exemplum. Angeli.

QUARTO crux Christi est tamquam commune exemplum, et speculum, scilicet, hominibus, et Angelis sanctis; nam ipsa est via, per quam Christus pervenit ad summa coelorum, et hoc exemplum omnibus, desiderantibus coelum ascendere, dereliquit, unde Luc. cap. xxiv dicitur: *Oportuit Christum pati, et sic intrare in gloriam suam, et II Tim. II: Si Christo commortui sumus, et convivemus; unde Augustin. in libro 83 quaestionum, ait: Sapientia Dei hominem ad exemplum*

quo recte viveremus suscepit. Pertinet autem ad rectam vitam ea, quae non sunt metuenda, non metuerè. Sunt autem aliqui homines qui quamvis mortem non timeant, [genus tamen aliquod mortis reiciunt; unde nullum genus mortis] recte viventi homini metuendum esse in illius hominis cruce ostendendum fuit; nihil enim erat inter omnia genera mortis illo genere execrabilius, et formidabilius. Merito ergo I Petri II dicitur: *Christus pro nobis passus est, nobis relinquens exemplum ut sequamur vestigia eius.*

573. Nec quoque Angeli sancti hoc Christi exemplum dedignati sunt; nam licet immortales a Deo creati essent, adimplevit tamen in eis vis dilectionis, quod non habebat natura creationis. Tanta enim vis divinae dilectionis in mentibus eorum crevit, seu fuit, ut pro gloria eius mori libentissime voluissent, si eis possibile extitisset. Dilectio ergo, quae in hominibus facit de necessitate virtutem, fecit in Angelis de virtute quamdam necessitatem; quod bene Ioann. in Apoc. cap. XII notat, quum de Angelis ait: *Non dilexerunt animas suas usque ad mortem*, id est, sic Deum cordialiter dilexerunt, ut sibi necessarium aestimarent propriae vitae non parcere, divinae dilectionis fervore, si divinae voluntatis beneplacitum extitisset; quod quidem Deus acceptavit ab eis, tamquam si illud opere complevisset. Ex quo patet quod creaturae rationali exemplum relinquitur, ut sicut immortalis Deus, Dei, scilicet, Filius pro reconciliatione creaturae rationalis, mortalis fieri, et mori dignatus est; sic

rationalis creatura, si reconciliatori suo grata esse desiderat, esse parata omnino debet pro ipso mori, si esset voluntas eius ¹.

FERIA V. IN COENA DOMINI

Altitudo crucis Christi, ut ab omnibus videatur.

SECUNDUS fructus crucis dicitur altitudo, et de hoc Propheta subdit dicens: *Et altitudo eius nimia*. Et merito, quia altitudo Deitatis, id est, altissimus altissimi Dei Filius, et gloriosus virginalis uteri

¹ Quae de merito passionis Christi respectu honorum Angelorum hucusque dixit S. Bernardinus, mitigatum sensum requirunt, et ex variis restrictivis clausulis habent. De qua re multa dixerunt insignes theologi et ecclesiastici scriptores, ex quibus Alapide in Matth. XVIII, 12 ait: « Angeli sunt oves Filii hominis: 1° materialiter, quia sunt oves Filii Dei, qui idem est ac Filius hominis; 2° etiam formaliter, quia Christus, qua homo, est Salvator quoque angelorum, sed non Redemptor, uti hominum; nam angelis meruit omnem gratiam et gloriam, hoc est, electionem, praedestinationem, vocationem, auxilia omnia excipientia, adjuvantia, sufficientia et efficaciam; ac denique omne meritum et augmentum gratiae et gloriae. Quare Christus fuit causa meritoria gratiae et gloriae angelorum, ac vicissim angeli habuere fidem vivam Christi incarnati, atque per eam iustificati sunt ».

fructus, Dominus Iesus Christus in ea pependit, et pro nostra redemptione in illa mori dignatus est; propter quadruplicem enim causam ad litteram ac mystice crucem suam Dominus noster Iesus Christus voluit esse altam. Primo ut ab omnibus melius videatur; secundo ut affectuosius inquiratur; tertio ut ab omnibus timeatur; quarto ut indignis occultetur.

575. Primo quidem ut ab omnibus melius videatur, ac per hoc nemo per ignorantiam excusaretur, quod intelligens Ecclesia pro consuetudine habet in Ecclesiis crucifixum ponere in sublimi, et crucem etiam ponit super sacrata, et Ecclesiastica loca. Proinde, Matth. v, Dominus ait: *Neque accendant lucernam, et ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt.* Lucerna quidem ardens per charitatem, et lucens per veritatem, est Dominus Iesus Christus. Nam sicut lucerna habet testam, bombicem, et oleum, ex quibus lumen ardens refulget; sic ex Christi corpore, anima, et divinitate Christus in vita sua ad illuminandum, et inflammandum fulgebat; unde Ioann. viii, de se ait dicens: *Ego sum lux mundi, scilicet, praesentis saeculi, in quantum sum homo, vel in quantum Deus, et homo sum: lux sum mundi, id est, hominis; quia solus possum tenebras de anima effugare; et subdit: qui sequitur me, in cruce, scilicet, per fidem formatam, non ambulat in tenebris ignorantiae neque culpae, et per consequens non veniet ad tenebras gehennae, quae terminus sunt praedictarum tenebrarum. Ideo, Matth.*

viii, vocat eas Dominus *tenebras exteriores*, id est, ultimas.

576. Merito ergo voluit Christus crucem suam esse in alto loco, ut per eam totum universum illuminaret et inflammaret. Nam per crucem patefacta est veritas ardens contra tenebras ignorantiae; acquisita est gratia contra tenebras culpae; et promissa est gloria contra tenebras gehennae. Ideo Dominus subdit: *Sed habebit lumen vitae*, id est, quod est vitale, et ducit ad vitam; quia lumen crucis ducit per charitatem ad gloriam sempiternam. Ideo Propheta ad crucem ait, Psal. xxxv: *Apud te est fons vitae, scilicet, Dominus noster Iesus Christus, et in lumine tuo videbimus lumen.* Scribitur enim in lib. de mixtionibus elementorum, quod si interfecto videret illum, quem interemit, statim vulnera interfecti manant sanguinem¹; sic si devotionis oculis intueamur Christum, quem non solum per originalia peccata, sed per scelera multa occidimus, sentiemus ex eo recentem emanare sanguinem per eius passionis compassionem.

577. Erige ergo oculos, anima mea, ad fontem ardentis lucis, ut tepiditas, et ignorantia tua in cruce Iesu calescat, et illustretur. Si quid etiam adversi patimur, si persecutiones, si detractiones, si infirmitates, et passiones, sequamur consilium Apost. ad Hebr. xii, dicentis: *Aspicientes in auctorem fidei, et consummatorem Iesum; per patientiam*

¹ Hoc dictum non ad approbationem, sed ad compassionem adducit auctor.

curramus ad propositum nobis certamen, qui proposito sibi gaudio suscepit crucem, confusione contempta.

FERIA VI. IN PARASCEVE

Altitudo crucis Christi, ut affectuosius inquiretur, timeatur, et indignis occultetur.

SECUNDA ratio: ut affectuosius inquiretur et diligatur. Suavius gustatur bonum quod cum labore acquisitum est; et sic econtra vertitur in fastidium quod facile invenitur. Sicut enim ex reflexione radiorum solis in speculo concavo faciliter in panno incenditur ignis; sic ex reflexione humanae intelligentiae in speculum crucis, considerando quantum dilexit nos Deus, accenditur ignis divini amoris in affectione; unde ad Rom. v hortatur Apost. dicens: *Commendat autem suam charitatem Deus in nobis; quoniam quam adhuc peccatores essemus secundum tempus, Christus pro nobis mortuus est.* Ad hoc siquidem considerandum, ut humana affectio ad amorem Domini inflammetur, etiam hortatur spiritus veritatis, et charitatis, Deut. xxviii, dicens de sanctissima cruce *erit vita tua, id est, sanctissima crux quae est animae vita, quasi pendens ante te.* Ex hac consideratione per conatum et fervorem ascendit affectus ad saporem, et gustum mysterii crucis, unde talis anima fervens per desiderium, ait illud

Cant. vii: *Dixi, ascendam in palmam; et apprehendam fructus eius.* Ad hoc quidem, maxime hoc tempore, quilibet conari debet per carnalium voluptatum abscissionem; unde August. in serm. 40 ait: *Congruit nostrae devotioni, ut qui Domini crucifixi passionem celebraturi sumus, reprimentarum passionum carnalium ac voluptatum crucem nobisipsi faciamus.*

579. Tertia vero ratio: ut ab omnibus timeatur. Altus siquidem in cruce pendere voluit Christus, tamquam excelsus Dominus in throno iudicario sedens, et timorem indicens rationali naturae; unde, Psal. cxii, inquit: *Quis sicut Dominus Deus noster qui in altis habitat?* unde Eccl. v dicitur: *Excelsus, scilicet, diabolo, excelsior est, scilicet, alius diabolus: Et super hos quoque eminentiores sunt alii, scilicet, Angeli boni.* Insuper universae terrae Rex, id est, Dominus Iesus, sedens in throno crucis imperat servienti; unde Apoc. xv, stupentes Angeli de mysterio crucis, aiunt: *Magna, et mirabilia sunt opera tua, Domine Deus omnipotens; iustae et verae sunt viae tuae, Domine, rex sanctorum, vel saeculorum. Quis non timebit te, Domine?*

580. Opera quidem Dei primo sunt magna per potentiam, Psal. cxxxiv attestante: *Omnia quaecumque voluit Deus fecit in coelo, et in terra, in mari, et in omnibus abyssis.* Secundo sunt mirabilia per sapientiam quae cuncta sicut vult disponit, quia dicitur Sap. viii: *Disponit omnia suaviter.* Tertio sunt iusta per aequitatem, quia omnem inaequalitatem ab eis excludit. Quarto sunt vera per mi-

sericordiam qua in se sperantibus semper assistit. De his vero duobus ait Propheta: *Rectus est Dominus Deus noster*, et hoc quoad quartum, *et non est iniquitas in eo*, et hoc quoad tertium; haec siquidem patent maxime in mysterio crucis. Primo enim quid potentius, quam mortale, et immortale idem facere, atque duo maxime distantia in unius personae simplicitatem sine compositione copulare? Secundo quid sapientius, quam viam humanae redemptionis, et passionis invenire, quae impossibilis erat ex parte creaturae quae non sufficiebat patiendo ad redimendum, et impossibilis erat ex parte Creatoris qui inhabilis erat ad patiendum, et ad moriendum? Tertio, quae iustitia rigidior, quam ne iniustitia multa esset, iustum, Dei Filium suspendio crucis tradere? Quarto etiam, quae misericordia lenior, quam ut servis parceret, proprium Filium affligeret? Ideo merito timendus est; unde subditur: *Quis non timebit te, Domine*, scilicet, stantem in altissimo throno crucis tamquam iudicem vivorum, et mortuorum? unde, Ioann. III, dicitur: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium*, non servum suum, sed *unigenitum*, non de multis unum, *daret*, non commutaret; daret utique non ad vitam, sed ad mortem per supplicium crucis.

58r. Quarta vero ratio: ut indignis occultetur. Impossibile est enim pervenire ad acquisitionem cuiuscumque luminis, vel virtutis, aut divini gustus seu sensus, et gratiae singularis, immo ad eius quaecumque initium, nisi praecedat magna, et fidelis aestimatio, et admiratio altitudinis eius. Res

enim parvipensa non multum curatur, nec unquam contemptoribus largitur Deus bona spiritualia, atque nobilia; contemnens enim summa abiicit ea, et se elongat ab eis. At econtra habere reverentem admirationem, et aestimationem divinalium rerum atque mysteriorum, et sacramentorum Dei, maximum praestat aditum ad intelligentiam, cognitionem, atque sensus eorum. Inter haec autem maximum est mysterium crucis, contemptoribus et elatis infidelibus, et indignis iusto Dei iudicio occultatum. Ideo I Cor. 1: *Verbum autem crucis pereuntibus stultitia est; his autem qui salvi fiunt, id est, nobis virtus Dei est*; et subdit: *Iudaei signum petunt, et Graeci sapientiam quaerunt; nos autem praedicamus Christum crucifixum, Iudaeis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam: ipsis autem vocatis Iudaeis atque Graecis Dei virtutem, et Dei sapientiam; quia quod stultum est Dei, sicut mysterium crucis, sapientius est hominibus*. Proinde, Ioann. IX, Dominus ait: *In iudicium ego in mundum hunc veni, ut qui non vident videant, et qui vident caeci fiant*.

SABBATO SANCTO

Magnitudo crucis Christi. Crux arbor magna propter magnitudinem opprobrii et oppositi.

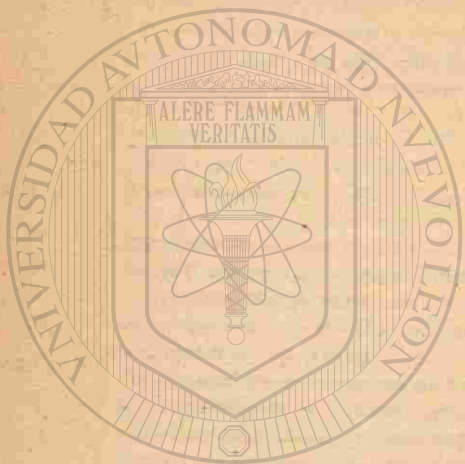
TERTIUS vero fructus crucis est magnitudo. Unde ait Propheta: *Et magna arbor.* Propter quatuor enim crux dicitur arbor magna. Primo propter magnitudinem opprobrii; secundo propter magnitudinem oppositi; tertio propter magnitudinem mysterii; quarto propter magnitudinem signi.

583. Prima ratio propter magnitudinem opprobrii quo nullum vilius et ignobilius. Sicut enim August. superius ait: Nihil erat inter omnia genera mortis illo genere execrabilius, et formidabilius patibulo crucis; proinde Sap. 11 ex animo dixerunt Iudaei impii contra Christum: *Morte turpissima condemnemus eum.* Merito igitur Hieron. ait in quadam epistola: Dei Filius sustinuit ignominiam crucis, et tu beatos putas qui foelicitate huius saeculi, et deliciis perfruuntur? non tamen confundebatur Christus in corde suo propter tale opprobrium, et confusionem; unde in persona Domini ad Patrem loquitur Propheta dicens, Psal. cxxxix: *Obumbrasti super caput meum in die belli;* quod exponens Cassiodorus ait: Christus in die crucifixionis suae sic obumbratus atque defensus est, ut nec animus eius confusionem aliquam pateretur, nec caro eius corruptionis iniuriam sustineret. Bene igitur definita est Passio

Domini dies belli, quando, scilicet, diabolo victo, infernorum claustris disruptis, captivi liberati sunt.

584. Secunda ratio propter magnitudinem oppositi, quo nihil gloriosius. Sicut enim crux Christi ante passionem hominibus erat opprobriosa, sic post passionem eius facta est fidelibus gloriosa; unde August. ait: Magna crucis dignitas quae a patibulo latronum transit ad frontes Imperatorum. Unde Chrysost. ait: Ubi crux honoratur, reges diademata deponentes assumunt crucem in purpuris, in diadematis, in armis, in mensa sacrata, ubique terrarum emicat. Ideo ad Gal. vi ait Apost.: *Mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo.* Quod exponens August. ait: Crucem, ut in ea gloriemur, Dominus suo gestans humero pro virga regni nobis commendavit, quod est grande ludibrium impiis, et grande mysterium est piis mundi; ubi mundus crubuit, ibi Apostolus thesaurum reperit.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

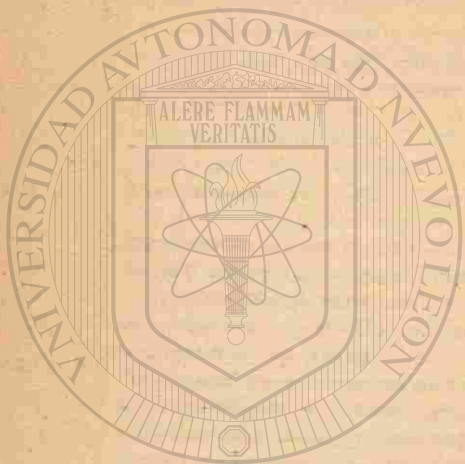
DOM. RESURRECTIONIS ¹.

Crux arbor magna propter magnitudinem mysterii.

TERTIA ratio, propter magnitudinem mysterii quo nullum profundius. Nam et ipsa figura crucis, quae sola inter figuras rectilineas potest intra se totam circuli superficiem claudere, aperte monstratur quod admirandum mysterium crucis in se claudit, et concludit totum ambitum gratiae, et totum orbem glorificationis naturae; hinc Luc. xviii scriptum est, quod: *Assumpsit Iesus duodecim Apostolos suos, et ait illis: Ecce ascendimus Ierosolimam, et consummabuntur omnia quae scripta sunt per Prophetas de Filio hominis; tradetur enim gentibus et illudetur, flagellabitur, et conspuetur, et postquam flagellaverint occident eum.*

586. In his siquidem verbis patet magnitudo passionis mysterii, et etiam crucis Christi; quia ipsa

¹ Is resurrectionis Christi verus confessor et cultor est, qui et de passione eius non confunditur, et de corporea nativitate non fallitur (S. LEO). Securus mortuus est pastor pro ove, qui surgens possidet ovem (S. AVG.).

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

DOM. RESURRECTIONIS ¹.

Crux arbor magna propter magnitudinem mysterii.

TERTIA ratio, propter magnitudinem mysterii quo nullum profundius. Nam et ipsa figura crucis, quae sola inter figuras rectilineas potest intra se totam circuli superficiem claudere, aperte monstratur quod admirandum mysterium crucis in se claudit, et concludit totum ambitum gratiae, et totum orbem glorificationis naturae; hinc Luc. xviii scriptum est, quod: *Assumpsit Iesus duodecim Apostolos suos, et ait illis: Ecce ascendimus Ierosolimam, et consummabuntur omnia quae scripta sunt per Prophetas de Filio hominis; tradetur enim gentibus et illudetur, flagellabitur, et conspuetur, et postquam flagellaverint occident eum.*

586. In his siquidem verbis patet magnitudo passionis mysterii, et etiam crucis Christi; quia ipsa

¹ Is resurrectionis Christi verus confessor et cultor est, qui et de passione eius non confunditur, et de corporea nativitate non fallitur (S. LEO). Securus mortuus est pastor pro ove, qui surgens possidet ovem (S. AVG.).

est consummatio totius revelationis propheticae. Omnes enim Prophetae principalem habuerunt respectum ad praesentiam Christi secundum triplicem eius dignitatem, scilicet, regni, magisterii, et sacerdotii. Et secundum eius triplicem perfectionem, scilicet, virtutis, veritatis, et bonitatis, secundum quod, Is. xxxiii dicitur: *Dominus enim iudex noster, Dominus legifer noster, Dominus rex noster; ipse veniet, et salvabit nos.*

587. Primo, secundum quod est rex, regit nos per praecepta, et iudicia; secundo, secundum quod est magister, erudit nos per mysteria, et exempla; tertio, secundum quod est sacerdos, sanctificat nos per sacrificia, et sacramenta. Quoniam igitur haec sex perfecte sunt consummata in cruce, ideo ait Dominus, ut supra, *consummabuntur*, etc. Nam per Christi Passionem primo consummata sunt praecepta, propter nimiam charitatem, *quae finis praecepti est* (I TIM. 1). Et iterum, Psal. cxviii. ait: *Omnis consummationis vidi finem, latum tum tuum nimis*, scilicet, o sancte Pater, cisti Filio tuo, scilicet, quod moreretur

588. Secundo consummata sunt iudicia propter nimiam severitatem quam habuit ad seipsum. *Consummatio abbreviata inundabit iustitiam summationem et abbreviationem faciet Deus exercituum in medio omnis terrae.*

589. Tertio consummata sunt mysteria, *In diebus vocis septimi Angeli consummabitur mysterium Dei, sicuti evangelizavit per suos Prophetas.*